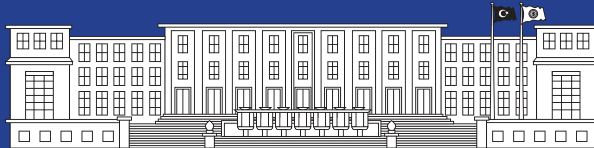

Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz

İSTİKLÂL MARŞI ve MEHMET AKİF ERSOY

Belgeler

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz

İSTİKLÂL MARŞI ve MEHMET AKİF ERSOY

Belgeler

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz
İSTİKLÂL MARŞI ve MEHMET AKİF ERSOY
Belgeler

YAYIN SAHİBİ
Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

TBMM Başkanlığı İdari Teşkilatı Adına Yayımlayan
Mehmet Ali KUMBUZOĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Abdulhakim KOÇİN
Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanı

Yayın Editörleri
Ahmet BALIBEY
Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı
Ömer KESİKBAŞ
Osmanlıca Çeviri Birim Sorumlusu

Çeviri Hizmetleri
Kerim AKAR
Hanefi ERKUL
Eyüp ERTÜREN
Sebile YILDIZ AYBAK
Ayfer COŞKUN TÖREN
Özgür YAYDEMİR

Grafik Tasarım
Uğur SAÇI

ISBN: 978-605-2089-30-9

Ankara - 2021

Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz

İSTİKLÂL MARŞI ve MEHMET AKİF ERSOY

Belgeler

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP,
2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı ilan edildiğine dair metni imzalarken

2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı ilan edildiğine dair, TBMM'de grubu bulunan partiler tarafından imzalanan mutabakat metni

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Görüşülmekte olan 232 sıra sayılı Kanun Teklifine çerçeve 33'üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddenin eklenmesini ve diğer maddelerin buna göre teselsül ettirilmesini arz ve teklif ederiz.

Cahit ÖZKAN
Denizli Mv.
AK Parti Grup Başkanvekili

E. Akçay
Erkan Akçay
Manisa Mv.

Mustafa ŞENTOP
Tekirdağ Milletvekili

ENGİN ÖZKOÇ
CHP GRUP BŞK. VEK.

Bayram Özçelik
Burdur Mv.

Müsavat DERVİŞOĞLU
İYİ PARTİ GRUP BŞK. VK.

Meral Danış Be
Siirt Mv.

Muhammed Fatih Toprak
Adıyaman Mv.

"**MADDE 34-** 4/5/2007 tarihli ve 5649 sayılı İstiklal Marşının Kabul Edildiği Günü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü Hakkında Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 1- (1) 2021 yılı, İstiklal Marşı yılıdır. 2021 yılı boyunca bütün kamu kurum ve kuruluşları tarafından, İstiklal Marşının anlamını ve Kurtuluş Savaşının önemini anlatmak amacıyla halkımızın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla İstiklal Marşının kabulünü ve Mehmet Akif Ersoy'u anma etkinlikleri düzenlenir.""

GEREKÇE: İstiklal Marşı, büyük şair ve dava adamı Mehmet Akif Ersoy'un, Anadolu'nun dört bir yanında devam eden Milli Mücadele'nin ruhunu ve kararlılığını yansıtan ve aynı zamanda o büyük mücadeleye coşku ve heyecan kazandıran abidevi eseridir. İstiklal Marşı, zalime, işgalciye ve sömürgeciye boyun eğmeyen ve dünyaya meydan okuyan bir direnişin destanıdır. Merhum Mehmet Akif Ersoy'un mısraları, Milli Mücadele'nin ruhunu temsil eden, sadece lafzıyla değil, manası ve hakikatiyle her an yaşayan bir coşku ve heyecanı yansıtmaktadır.

Bugün yediden yetmişe, hepimizin aynı inanç ve heyecanla okuduğumuz, ezberlediğimiz ve haykırdığımız İstiklal Marşı'nın her mısraında tarih, medeniyetimizin ortak değerleri, vatan ve bayrak aşkı bulunmaktadır. 100 yıl önce kaleme alınan ve şairi merhum Akif'in kahraman ordumuza ithaf ettiği bu marş, milletimizin tüm fertlerinin aynı heyecan ve imanla verdiği İstiklal Harbi'nin manifestosudur. Varlığımıza ve birliğimize yönelik her tehdit karşısında, "nazlı" ve "şanlı" hilalin altında toplanmaya hazır milletimizin ortak vicdanı, yüreği ve iradesidir.

Mehmet Akif Ersoy tarafından 1921 yılının Şubat ayında kaleme alınan milli marşımız, İstiklal Harbi'nin devam ettiği günlerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) 1. döneminde, 2. yasama yılının, 1 Mart 1921 tarihli birinci birleşiminde TBMM Genel Kurulu'nda ilk defa okunmuştur. Bu tarihten on bir gün sonra, 12 Mart 1921 tarihinde icra edilen altıncı birleşimde ise TBMM Genel Kurulu tarafından *"ekseriyet-i azime ile"* resmi İstiklal Marşı olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla 2021 yılı, İstiklal Marşı'nın yazılmasının ve TBMM tarafından kabul edilmesinin yüzüncü yıl dönümüdür.

Bu çerçevede bu önerge ile 4/5/2007 tarihli ve 5649 sayılı İstiklal Marşının Kabul Edildiği Günü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü Hakkında Kanuna bir geçici madde eklenmesi suretiyle 2021 yılının, İstiklal Marşı yılı olarak ilan edilmesi öngörülmektedir. 5649 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen geçici madde ile Milli Mücadele'nin başlangıcının ve TBMM'nin açılışının 100. yıl dönümünün akabinde, İstiklal Marşı'nın kabul edilmesinin 100. yılına denk gelen 2021 yılı boyunca düzenlenecek özel etkinliklerle İstiklal Marşı'nın anlam ve öneminin hatırlanması, ayrıca İstiklal şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un ve kurtuluş mücadelemizde görev alarak Türkiye'yi bize vatan kılan şehit ve gazilerimizin yâd edilmesi amaçlanmaktadır.

جریدۀ رسمیه

بازار ایرتسی
۱۱ رجب ۱۳۳۹
۲۱ مارت ۳۳۷
تاریخ تأسیسی
۷ تشرین‌اول ۱۳۳٦

آبونه شرائطی
یوز نسخه‌سی ۲۵۰ غروش
اللی « ۱۲۵ «
بهر نسخه‌سی ۱۰۰ پاره‌در

نومروسی: ۷ توركیا بیوك ملت مجلسی حكومتنك رسمی غزته‌سی اولوب شیمدیلك هفته‌ده بر دفعه نشر اولنور . سنه: ۱

استقلال مارشی

۱

قورقما ، سونمز بو شفقلرده یوزه‌ن آل سنجاق ؛
سونمه‌دن یوردمك اوستنده توتن اك صوك اوجاق .
او بنم ملتمك ییلدیزیدر ، پارلایاجق ؛
او بنمدر ، او بنم ملتمكدر آنجاق .

۲

چاتما ، قربان اولایم ، چهره‌كی ای نازلی هلال
قهرمان عرقمه بر كول ! نه بو شدت ، بو جلال ؟
سكا اولماز دوكولن قانلریمز صوكره حلال . .
حقیدر ، حقه طاپان ، ملتمك استقلال .

۳

بن ازلدن بریدر حر یاشادم ، حر یاشارم
هانكی چیلغین بكا زنجیر اوره‌جقمش ؟ شاشارم !
كوكره‌مش سل كبی‌یم ؛ بندیمی چیكنر آشارم ؛
ییرتارم طاغلری ، انكینلره صیغمام ، طاشارم .

۴

غربك آفاقنی صارمشسه چلیك زرهلی دیوار ،
بنم ایمان طولو كوكسم كبی سر حدم وار .
اولوسون ، قورقما ! ناصل بویله بر ایمانی بوغار ،
« مدنیت ! » دیدیكك تك دیشی قالمش جاناوار ؟

۵

آرقداش یوردیمه ! آلچاقلری اوغراتمه ، صاقین
سپر ایت كوكده‌كی ، طورسون بو حیاسزجه آقین .
طوغه‌جقدر سكا وعد ایتدیكی كونلر حقك . .
كیم بیلیر بلكه یارین . . بلكه یارین‌دن ده یاقین .

٦

باصدیغك یرلری ، « طوپراق ! » دییه‌رك كچمه ، طانی :
دوشون آلتنده‌كی بیكلرجه كفنسز یاتانی ،
سن شهید اوغلوسك . اینجیتمه ، یازیقدر ، آتاكی :
ویرمه ، دنیالری آلسه‌ك ده ، بو جنت وطنی .

۷

كیم بو جنت وطنك اوغرینه اولمازكه فدا ؟
شهدا ، فیشقیره‌جق ، طوپراغی صیقسه‌ك شهدا !
جانی ، جانانی ، بتون واریمی آلسین ده خدا ،
ایتمه‌سین تك وطنمدن بنی دنیاده جدا .

۸

روحمك سندن ، الهی ، شودر آنجاق املی ،
دكمه‌سین معبدیمك كوكسنه نامحرم الی .
بو اذانلر ـ كه شهادتلری دینك تملی ـ
ابدی یوردیمك اوستنده بنم اینكله‌ملی .

۹

او زمان وجد ایله بیك سجده ایدر ـ وارسه ـ طاشم ،
هر جریحه‌مدن ، الهی ، بوشانوب قانلی یاشم ،
فیشقیرر روح مجرد كبی یردن نعشم ؛
او زمان یوكسه‌له‌رك عرشه دكر بلكه باشم .

۱۰

دالغالان سن ده شفقلر كبی ای شانلی هلال !
اولسون آرتیق دوكولن قانلریمك هپسی حلال .
ابدیاً سكا یوق ، عرقمه یوق اضمحلال :
حقیدر ، حر یاشامش ، بایراغمك حریت ؛
حقیدر ، حقه طاپان ، ملتمك استقلال .

قبول تاریخی : ۱۲ مارت ۳۳۷ اجتماع ٦ جلسه ۲

محمد عاكف

Pazartesi
11 Receb 1339
21 Mart 337
Tarih-i te'sisi
7 Teşrîn-i evvel 1336

CERÎDE-İ RESMİYE

Abone Şeraiti
100 nüshası 250 kuruş
Elli "125"
Beher nüshası 100 paradır.

İSTİKLÂL MARŞI

1

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

2

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl..
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

3

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir uracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

4

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

5

Arkadaş yurduma alçakları uğratma, sakın!
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın.
Kim bilir belki, yarın; belki yarından da yakın.

6

Bastığın yerleri "toprak?" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun. İncitme, yazıktır, atanı;
Verme dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

7

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan şühedâ!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

8

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mâbedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şahâdetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

9

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım,

10

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl.
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Kabul tarihi: 12 Mart 337 / İctima 6 / Celse 2

Mehmed Âkif

İÇİNDEKİLER

II. BÖLÜM

III. BÖLÜM

TAKDİM

İstiklal Marşı, devletimizi yıkmak ve vatan topraklarını işgal etmek isteyen emperyalist devletlere karşı başlatılan millî mücadele döneminde yazılmış ve 12 Mart 1921'de millet egemenliğinin temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nde okunup "Milli Marş" olarak kabul edilmiş bir istiklâl ve istikbâl bildirisidir. Bu itibarla bir millî mutabakat metni ve "Milli Marş" olarak kabul edildiği günden beri bütün vatandaşlarımız tarafından ezberlenmiş, resmi ve gayr-i resmi olarak düzenlenen merasimlerde ayakta saygıyla okunmuş ve sonsuza kadar da okunmaya devam edecektir.

İstiklal Marşı'nın Büyük Millet Meclisi'nde "Milli Marş" olarak kabul edilişinin 100. yılı münasebetiyle Meclis'te grubu bulunan bütün partiler tarafından 2021 yılının "İstiklal Marşı Yılı" olarak kabul edilmiş olması, milletin bu yüz yıllık mutabakatı aynı kararlılıkla sürdürdüğünü, İstiklal Marşı'na olan derin saygısını büyük bir heyecanla muhafaza ettiğini gösterir.

Bugün bu millî birlik ve beraberlik ruhunu yaşatmaya her zamankinden çok daha fazla ihtiyacımız vardır. Allah bu millete, sözünü ettiğimiz bu millî mutabakat metninin yazıldığı günleri bir daha yaşatmasın ve sırların anahtarlarını dillerinin altında saklı tutan şairlerimize bir daha böyle bir marş yazdırmasın. Ama o zamanki mücadele azmimizi, haksızlıklara ve emperyalizme karşı dik duruşumuzdaki kararlılığımızı, cesaretimizi, birlik ve beraberliğimizi, kardeşliğimizi daima muhafaza eylesin.

Milletimizin bağımsızlık uğruna verdiği mücadeleyi ve o mücadelenin ruh ve heyecanını en iyi şekilde yansıtan İstiklal Marşı'mız, vatan topraklarının emperyalistler tarafından işgal edildiği bir dönemde milletin üzerine bir kâbus gibi çöken karamsarlığı ve korkuyu dağıtmış; içindeki bağımsızlık duygusunu ve mücadele azmini arttırarak zafere ulaşmanın yolunu açmıştır. Bu bakımdan İstiklal Marşı'mız; millî mücadelemiz, birlik ve beraberliğimiz, istiklâl ve istikbâlimiz için son derecede önemli ve kıymetlidir.

İstiklal Marşı'mızın şairi Mehmet Âkif Ersoy da millî mücadele döneminde yazıları, şiirleri ve vaazlarıyla halkın moral ve motivasyonunu yükselten ve halkı emperyalizm, kavmiyetçilik, tembellik, cehalet, yoksulluk, inançsızlık, ahlâksızlık ve haksızlık gibi konulara karşı bilinçlendirmeye çalışan idealist bir vatansever, mahir bir muharrir, ince ruhlu bir şair, samimi bir Müslüman ve bir milli mücadele kahramanıdır.

Bu yüzden İstiklal Marşı'mız ve Mehmet Âkif Ersoy üzerine bugüne kadar pek çok makale ve kitap yazılmıştır. Ancak bu konuda daha pek çok bilimsel araştırmanın yapılması, pek çok kitabın yazılması, İstiklal Marşı'nın mahiyetini, tarihi önemini ve yazıldığı dönemin şartlarını ortaya koyan orijinal belgelerin yayımlanması gerekir.

Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığımız tarafından İstiklal Marşı'mızın kabulünün 100. yılı münasebetiyle hazırlanan elinizdeki bu kitapta İstiklal Marşı ve şairi Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili bir kısmı ilk kez yayımlanan pek çok orijinal belgeye yer verilmiştir. Bu haliyle basılıp araştırmacıların hizmetine sunulan bu eser, İstiklal Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili yapılacak bilimsel çalışmalarda güvenle kullanılabilecek önemli bir kaynak teşkil edecektir. Ayrıca bu eser millî mücadele döneminde yaşanan bazı önemli olaylara da ışık tutacaktır.

İstiklal Marşı'mız ve şairi Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili olarak yayımlanan bu belgelerin tespiti, temini, Osmanlıca belgelerin çevirilerinin yapılması ve nihayetinde bir kitap olarak basılması şüphesiz büyük bir emek mahsulüdür. Bu sebeple Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı başta olmak üzere bu yayının hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder, kitabın faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

GİRİŞ

Tarihi kaynaklara baktığımızda, eski uygarlıklardan günümüze kadar, devlet olarak varlık gösteren hemen her milletin millî marşlarının olduğunu görürüz. Genel anlamda savaş sırasında düşmanı ürkütmek amacıyla terennüm edilen ya da yazılan bu marşlar aynı zamanda ait oldukları milletlerin gücünü ve devletlerinin bağımsızlığını simgelerler.

İstiklâl Marşımız ise 20. yüzyılın başından itibaren Osmanlı devletini yıkmaya, vatan topraklarını işgal etmeye çalışan ve milletimizin bağımsızlığına kast eden emperyalistlere karşı koymak, memleketi kara bir bulut gibi saran ve milletin üzerine bir kâbus gibi çöken ürkeklik ve korkaklığı bertaraf etmek, ardından acılar ve yıkıntılar bırakan I. Dünya Savaşından sonra Anadolu'da yeniden başlayan millî mücadele azmini diri tutmak amacıyla yazılmıştır. Bu itibarla Mehmet Âkif Ersoy tarafından yazılan İstiklâl Marşı, Anadolu'da yaşayan her insanın iradesiyle kabul edilmiş bir millî mutabakat metnidir. Bu metin yazıldıktan hemen sonra milletin iradesini temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Milli Marş olarak kabul edilmiştir.

Bir ölüm kalım mücadelesinin destanı olan ve ilhamını şehitlerin kanından alan İstiklâl Marşının mahiyetini anlayabilmek için yazıldığı dönemin şartlarını, 700 yıl boyunca dünyaya hükmettikten sonra tarihe karışan Osmanlı devletinin dağılma sürecini, I. Dünya Savaşının ardında bıraktığı nice büyük acıları, yıkıntıları, ölümleri, zulümleri, haksızlık ve vefasızlıkları bilmek gerekir. İstiklâl Marşımızın şairi olan Mehmet Âkif Ersoy, bu süreçte yaşanan bütün hadiselerin canlı bir tanığı; dönemin vatanperver ve vefakâr bir aydını; cesur ve mahir bir muharriri; özgürlüğüne düşkün, dertli, kederli, duygulu bir sanatkârı; ince ruhlu ve vefalı bir şairidir.

Doğum yeri olan İstanbul'da tahsilini bitirdikten sonra görev icabı Rumeli'de, Arnavutluk'ta, Anadolu'da ve Arabistan'da kalmış; I. Dünya Savaşı yıllarında Almanya'daki Müslüman esirlerle iletişim kurmak için Almanya'nın daveti üzerine Teşkilat-ı Mahsusa tarafından Berlin'e ve yine aynı teşkilat tarafından Mecid'e görevli olarak gönderilmiştir. Mehmet Âkif bu vesilelerle Şark ve Garbı iyi tektik etmiş; Müslüman Şark'ın yoksulluk, fakirlik, cehalet ve tefrikadan dolayı yaşadığı sıkıntıların acısını yüreğinde hissetmiş; Hıristiyan Garb'ın hilelerini, sahtekârlığını, ikiyüzlülüğünü ve şımarıklığını yakından görmüştür. Bu yüzden vaaz ve konferanslarında, şiir ve nesirlerinde gördüğü bu manzaraları mukayese ederek çarpıcı bir şekilde tasvir etmiş; Müslümanların cahillik ve fakirlikten kurtulmaları, emperyalistlere karşı birlik olup vatanlarını savunmaları, her hâlükârda namus ve haysiyetlerini korumaları, özgürlüklerine sahip çıkıp esir ve zelil olmamaları için var gücüyle çalışmıştır.

Onun, İstiklâl Marşının yanı sıra özellikle Karesi Zağanos Paşa Camii ve Kastamonu Nasrullah Camii'ndeki vaazları, "Çanakkale Şehitlerine" ve "Bülbül" başlıklı şiirleri ve Sebilürreşad gazetesindeki yazıları, millî mücadelenin başarıya ulaşmasında önemli bir etki bırakmıştır. Bu sebeple millî mücadelenin eşsiz kahramanı olan Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklâl Marşı ile ilgili olarak bugüne kadar pek çok kitap ve bilimsel makale yazılmıştır. Aynı şekilde Mehmet Âkif Ersoy'un eserlerinin tamamı yayımlanmış ve her bir eseri pek çok kez basılmıştır. Ne var ki bü-

tün bu çalışmalara rağmen onun gerçek sanatkâr kişiliğini, millî mücadeledeki yerini, yaşadığı dönemin şartlarını, aile hayatını, yaşam biçimini ortaya koyabilecek yeni bilimsel çalışmalara, bu konularda kenarda köşede kalmış orijinal belgelerin yayımlanmasına ihtiyaç vardır.

Elinizdeki bu kitabın yayımlanma amacı bu tür konularda yapılacak yeni çalışmalara veri sağlamak, özellikle şimdiye kadar gün yüzüne çıkmamış ya da çok az araştırmacı tarafından incelenebilmiş belgeleri yayımlayarak araştırmacıların güvenle kullanabilecekleri bir metin ortaya koymaktır.

Bundan hareketle yaptığımız çalışmanın başında, tarihi bir anı yansıtması sebebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Prof. Dr. Mustafa Şentop'un, 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı ilan edildiğine dair metni imzalarken çekilmiş fotoğrafına yer verdik. Daha sonra 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı ilan edildiğine dair beş parti tarafından imzalanan mutabakat metni ile İstiklâl Marşı'nın Ceride-i Resmîye'de basılan nüshasını yayımladık. Bu metinlerden sonra Takdim ve Giriş bölümlerine yer verdik.

Elinizde bulunan "Kabulünün 100. Yılında Millî Mutabakat Metnimiz İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy / Belgeler" adlı kitap kapsamında yaptığımız diğer çalışmaları da üç bölüm halinde sunduk.

I. Bölüm'de, "İstiklâl Marşı Şairi Mehmet Âkif Ersoy" alt başlığında şairin tercüme-i hâlini, Burdur milletvekili seçilmesi için Mustafa Kemal Paşa'nın gönderdiği yazıyı, mazbatalarını, nüfus tezkeresini, TBMM arşivindeki özlük dosyasında çıkan bazı belgeleri, Ankara İstiklâl Mahkemesinde yargılanan damadı Ömer Rıza Doğrul'un TBMM arşivindeki dosyasında çıkan bazı mektuplarını, Mehmet Âkif Ersoy'un yaptığı seyahatlere ilişkin bazı yazışmaları, Dâhiliye Vekâleti tarafından hakkında yapılan tahkikat ve takibatla ilgili bazı yazışmalara ilişkin belgeleri, vefatına ve defnine dair yazışmaları, vefatından sonra kendisi hakkında yapılan anma toplantılarla ilgili takibat yazılarını, hayatta iken yayımlanan kitaplarının kapak resimlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisinde milletvekili olarak yaptığı konuşmalarının metinlerini, millî mücadele dönemi ve öncesinde vatanın savunması için verdiği mücadeleyi gösteren örnek iki makalesini, iki vazını ve iki şiirini, Kur'an-ı Kerim tercümesini yapması için o dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Bey'in Beyoğlu Noterliğinde kendisi ile yaptığı mukavele metnini yayımladık.

II. Bölüm'de, "İstiklâl Marşının Yazılış Süreci ve Kabulü" alt başlığında, Hakimiyet-i Milliye gazetesinde "millî marş" için verilen ilan metnine, İstiklâl Marşı ile ilgili TBMM Genel Kurulu tutanaklarına, İstiklâl Marşı'nın "millî marş" olarak kabul edildiğine dair 108 numaralı karar metnine, Mustafa Kemal ve Heyet-i Umumîye'nin kabul ettiği İstiklâl Marşının tasdikli suretinin ek olarak verildiğini ve Mecliste kabul edildiğinin tüm vekillere yazıldığını bildiren yazıya, 12 Mart 1921 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen İstiklâl Marşı metnine, marş için takdir edilen ödülün Maarif Vekâletine verildiğine dair İcra Vekilleri Heyetinin kararnamesine ve bu ödülün Mehmet Âkif tarafından Dâru'l-Mesai'ye bağışlandığına dair Sebilürreşad'da yayımlanan yazıya yer verdik.

III. Bölüm'ün alt başlığı "İstiklâl Marşı'nın Bestelenmesi"dir. Bu başlık altında da İstiklâl Marşı'nın kabul edilen güftesi için beş yüz lira ikramiyenin bestesinin de kabulünden sonra Müdafaa-ı Milliye Vekâletine verilmesinin uygun bulunduğuna dair İcra Vekilleri Heyeti kararını,

Bohemya'da Wilhelm Mukden adlı bir şahsın İstiklâl Marşı müsabakasına katılmak istediğini bildiren dilekçesini ve Lem'i Bey'in, M. Zati Bey'in, Zeki Bey'in birer, Ali Rıfat Bey'in iki İstiklâl Marşı bestesi çalışmasını yayımladık.

Çalışmamızın bu üç bölümünden sonra "Ekler" başlığı altında da Mehmet Âkif Bey'in; eşi İsmet Hanım'ın; çocukları Suat Hanım, Feride Hanım, Mehmet Emin Âkif Efendi ve Tahir Efendi'nin; Mehmet Âkif Bey'in Mısır'da yaşadığı dönemde kaldığı Hilvan'daki evinin, Edirnekapı'daki mezarının ve İstiklâl Marşının yazıldığı mekân olan Ankara'daki Tacettin Camii'nin fotoğraflarına yer verdik.

Türkiye Büyük Millet Meclisi arşivi ve Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı arşivindeki belgelerden faydalanılarak hazırlanan elinizdeki bu kitap, İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy hakkında çalışma yapacak araştırmacıların gönül rahatlığıyla kullanabilecekleri bir metindir. Şunu da belirtmek gerekir ki Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinden Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili aldığımız bazı belgelerin üzerinde "Gizli" kaydı bulunmakla beraber sözü edilen belgeler ilgili başkanlık tarafından internet üzerinden araştırmacıların hizmetine sunulmuş ve gizlilik durumları kalmamıştır. Belirtmemiz gereken bir başka husus, yapılan hiçbir çalışmanın eksiksiz ve kusursuz olamayacağı hususudur. Bu çalışmamızda da kitaba almamız gerekirken gözümüzden kaçmış, fark edilemediği için değerlendirilmeye alınmamış belgeler bulunabilir. Ayrıca kitapta yer verdiğimiz belgelerin bir kısmı Osmanlı Türkçesi ile yazılmış orijinal belgelerdir. Bu belgelerin hem orijinal hâllerini hem çevirilerini yayımladık. Bunların çevirisinde okuma hatalarından kaynaklanan hatalarımız da olabilir. Bu tarz hata ve eksikliklerin iyi niyetimize ve gösterdiğimiz gayretlere bağışlanmasını dileriz.

Bu bilgi ve temennilerden sonra şunu belirtmek gerekir ki bu kitabın hazırlanmasında pek çok kişi, kurum ve birimin emeği vardır. Bu sebeple İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili bazı belgelerin temininde yardımlarını esirgemeyen Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı ile TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığına; kitabın kaliteli bir şekilde basımını sağlayan Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığına çok teşekkür ederim. Ayrıca kitabın yayın editörleri Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcımız Ahmet Balıbey'e ve Osmanlıca Çeviri birim sorumlusu Ömer Kesikbaş'a; Osmanlı Türkçesi metinlerinin çevirilerini yapan Kerim Akar, Hanefi Erkul, Eyüp Ertüren, Sebile Yıldız Aybak, Ayfer Coşkun Tören ve Özgür Yaydemir'e; grafik tasarımını yapan Uğur Saçı'ya ve burada ismini anmadığım halde belgelerin temini, düzenlenmesi ve dijitalleştirilmesi gibi teknik konularda katkı sunan fedakâr mesai arkadaşlarımın her birine ayrı ayrı teşekkür etmeyi zorunlu ve zevkli bir görev bilirim.

Prof. Dr. Abdulhakim KOÇİN
Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanı

I. BÖLÜM

İstiklâl Marşı Şairi Mehmet Âkif Ersoy

1. Tercüme-i hâli

72

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci Döneminde ...Burdur...... Milletvekili ..Mehmet Akif Ersoy'in kısa olumluğudur.

Adı ve Soyadı [*]	Mehmet Akif Ersoy	Eserleri	7 cild Safahat, Necet çöllerinden Medineye, Elvahı tabiat Vasiyet ve İstiklâl Marşı ve mecmualarda bir çok şiirleri
Babasının ve anasının adı	Fatih müderrislerinden İpekli zade Mehmet Tahir Efendi Annesi Buharalı bir hanım	İlim rütbesi	
Doğum yeri	İstanbul	Seçimden evvelki mesleki ve işi gücü	Sebilürreşat Başmuharriri
Doğum tarihi	1873	Milletvekilliği zamanında evli olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evli bir çocuk (Damadı Ömer Rıza Doğrul)
Öğrenimi	Medrese, Mülkiye idadisi ve Baytar mektebi	Osmanlı Meclisi Mebusanında Milletvekilliği varsa seçim yerleri	
Bildiği diller	Arapça, Farsça ve Fransızca	Öldü ise ölüm tarihi	29.Aralık.1936 da İstanbulda vefat etmiştir.
Neden uzmanlığı olduğu	Edebiyat		

Hayatının türlü değişikliklerine ait tamamlayıcı bilgiler

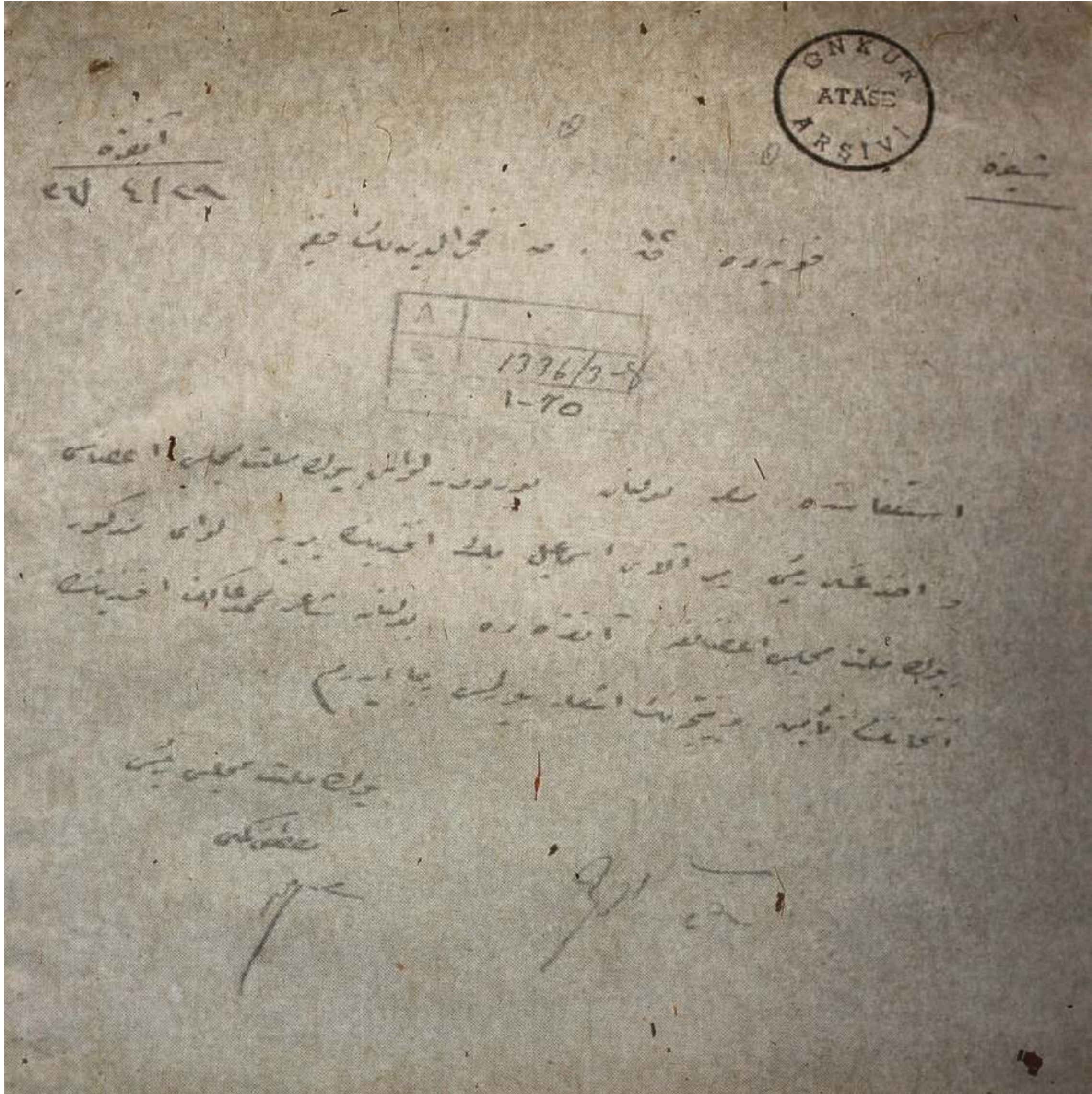
İlk tahsilini Fatih müderrislerinden pederi Mehmet Tahir efendiden okumuş. Mülkiye idadisini de bitirerek Baytar Mektebine devam etmiş ve Baytar mektebini de Birincilikle bitirerek Orman ve Maadin Nazaretine memur olmuştur.

Edebitata merakı olan bu zat (Edebiyatı cedideye)intisap ederek Serveti Fünun, Sıratı Müstakım (Sebilürreşat) ta ve sair mecmualara yazı yazmağa başlamış. (Darülhikmeülislamiye) cemiyetine girerek Başkâtipliğine tayin edilmiş ve Kendisini Arabistan ve Almanyaya göndermişlerdir.

Büyük harpten sonra Sebilürreşat başmuharrirliğini yaparken Anadoluya geçerek Birinci Büyük Millet Meclisine Burdur Milletvekili olarak katılmıştır.

[*] Soyadı Kanunundan evvel ölenlerin ailelerinin aldıkları soyadı konulur.

2. Mehmet Âkif Bey'in Burdur Milletvekili Seçilmesi için Mustafa Kemal Paşa'nın gönderdiği yazı

Ankara
24/4/36

Şifre

Konya'da 12. K. K. Fahreddin Beyefendiye

İstifadesinde musırr bulunan Burdur Livası Büyük Millet Meclisi azasından ve Ahz-ı Asker Reisi Miralay İsmail Beyefendi'nin yerine liva-yı mezkur Büyük Millet Meclisi azalığına Ankara'da bulunan Şair Mehmed Âkif Efendi'nin intihabının temin ve neticenin iş'ar buyrulmasını rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal
İmza

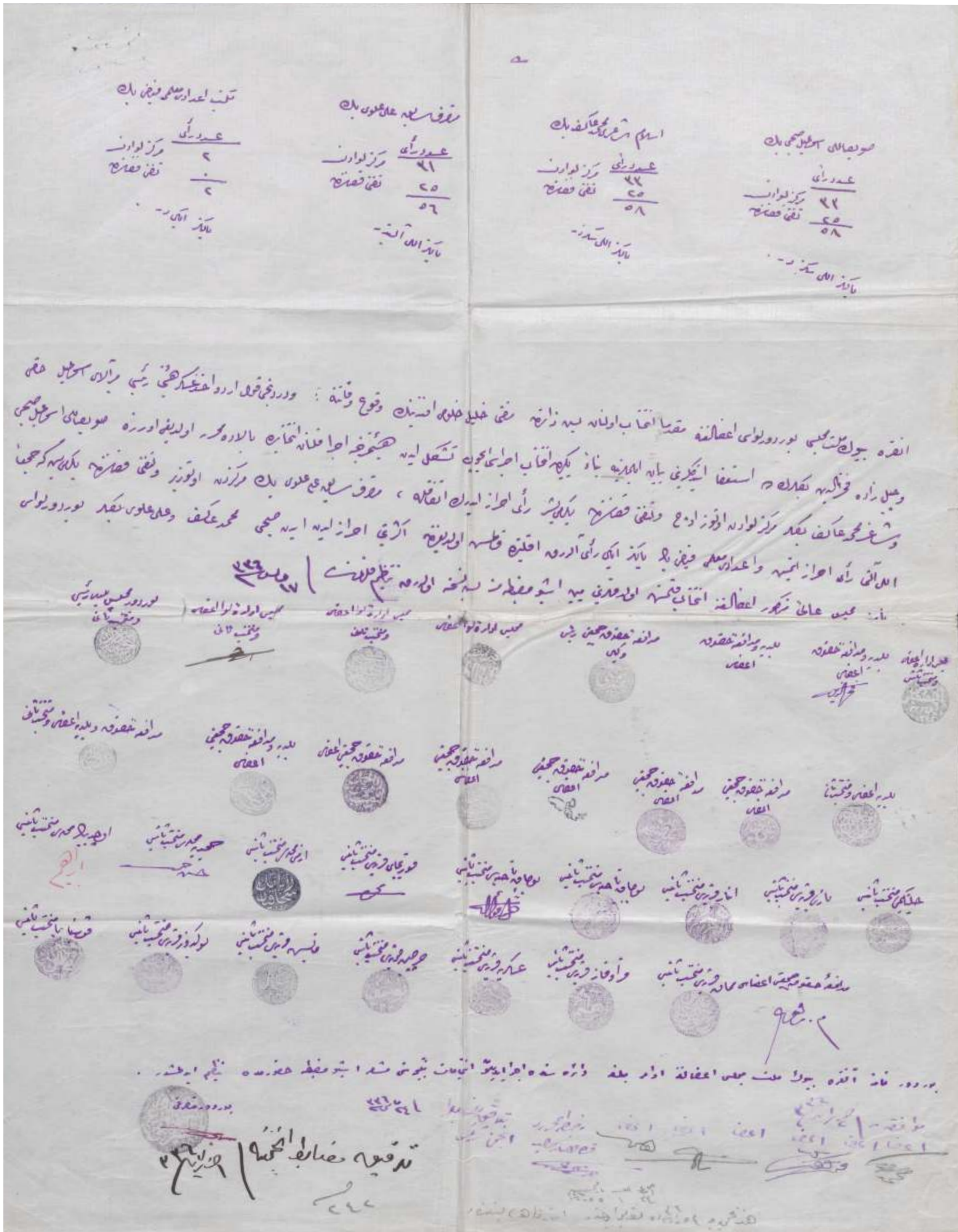
3. Mazbatalar

مبعوثك اسمی	پدرینك اسمی	صنعی	مسلك و وظیفه‌سی	سنی	دائرهٔ انتخابیه‌سی	قزاندیغی رأی عددی	آنقره‌یه تاریخ مواصلتی	مملكتی و مملكتنده‌كی مفصل آدرسی	امضاسی	ملاحظات
محمد عاكف	محمد طاهر افندی	تحریر	سبیل‌الرشاد محرری	٤٨	بوردور	اتفاق ٥٨	[illegible]	استانبول سبیل‌الرشاد ... محمد عاكف	[illegible]	

بو كاغد برماهیت تاریخیه‌یی حائز بولنان بیوك ملت مجلسی اعضای محترمه‌سنك [illegible]
اولنه‌رق مذكور سجله اساس اولق اوزره باشكتابته اعطاسی مرجودر.

Mebusun ismi	**Pederinin ismi**	**Sanatı**	**Meslek ve vazifesi**	**Sinni**	**Daire-i intihabiyesi**	**Kazandığı rey adedi**	**Ankara'ya tarih-i muvasalatı**	**Memleketi ve memleketindeki mufassal adresi**	**İmzası**	**Mülahazat**
Mehmed Âkif	Mehmed Tahir Efendi	Muharrir	Sebilü'r-Reşad Başmuharriri	48	Burdur	İttifakla 58	Mazbatası bulunamadı. 4 Haziran 336	İstanbul Sebilü'r-Reşad Başmuharriri Mehmed Âkif	Mehmed Âkif	

Yüksek bir mahiyet-i tarihiyeyi haiz bulunan Büyük Millet Meclisi âzâ-yı muhteremesinin tarihe kıymettar bir ber-güzar olmak üzere sicillerinin tab' ve tanzimine Meclis Divan-ı Riyaseti karar vermiştir. İşbu cetvelin imlası ile hane-i mahsusuna imza dahi vaz' olunarak mezkûr sicile esas olmak üzere Başkitabete i'tası mercudur.

Bihi

Soysallı İsmail Subhi Bey		İslam Şairi Mehmed Âkif Bey		Mutasarrıf-ı sabık Ali Ulvi Bey		Mekteb-i idadi Muallimi Feyzi Bey	
Aded-i rey		**Aded-i rey**		**Aded-i rey**		**Aded-i rey**	
Merkez-ı livadan	: 33	Merkez-i livadan	: 33	Merkez-i livadan	: 21	Merkez-i livadan	: 2
Tefenni kazasından	: 25	Tefenni kazasından	: 25	Tefenni kazasından	: 25	Tefenni kazasından	: 0
Yalnız elli sekizdir	: 58	Yalnız elli sekizdir	: 58	Yalnız elli altıdır	: 56	Yalnız ikidir	: 2

Ankara Büyük Millet Meclisi Burdur Livası âzâlığına mukaddema intihab olunan beş zevattan Mütfü Halil Hulusi Efendi'nin vuku-ı vefatına: Dördüncü Kolordu Ahz-ı Asker Heyeti Reisi Miralay İsmail Hakkı ve Çilzade Fahreddin Beylerin istifa ettiklerini beyan eylemelerine binaen yeniden intihab icrası için teşekkül eden heyetimizce icra kılınan intihabda bâlâda muharrer olduğu üzre Soysallı İsmail Subhi ve şair Mehmed Âkif Beyler merkez-i livadan otuz üç ve Tefenni kazasından yirmi beşer rey ihraz ederek ittifakla, Mutasarrıf-ı sabık Ali Ulvi Bey merkezden otuz bir ve Tefenni kazasından yirmi beş ki cem'an elli altı rey ihraz etmiş ve İdadi Muallimi Feyzi Bey yalnız iki rey alarak ekaliyette kalmış olduğundan ekseriyeti ihraz eden Subhi Mehmed Âkif ve Ali Ulvi Beyler Burdur livası namına Meclis-i Ali mezkûr âzâlığına intihab kılınmış olduklarını Mübeyyin işbu mazbatamız beş nüsha olarak tanzim kılındı. 17 Mayıs 336

Meclis-i idare âzâsı ve müntehab-ı sâni Mühür	Belediye ve Müdafaa-i Hukuk âzâsı	Belediye ve Müdafaa-i Hukuk âzâsı Mühür	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Mühür
Meclis-i idare-i liva âzâsı Mühür	Meclis-i idare-i liva âzâsı Mühür	Meclis-i idare-i liva âzâsı İmza	Burdur Meclis-i Belediye Reisi ve müntehab-ı sâni Mühür
Belediye âzâsı ve müntehab-ı sâni Mühür	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti âzâsı Mühür	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti âzâsı Mühür	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti âzâsı İmza
Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti âzâsı Mühür	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti âzâsı Mühür	Belediye ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Azası Mühür	Müdafaa-i Hukuk ve Belediye âzâsı ve müntehab-ı sâni Mühür
Çeltikçi müntehab-ı sâni Mühür	Yazı karyesi müntehab-ı sâni Mühür	İnar karyesi müntehab-ı sâni Mühür	Bucak nahiyesi müntehab-ı sâni Mühür
Bucak nahiyesi müntehab-ı sâni İmza	Kuruçay karyesi müntehab-ı sâni İmza	Ermeni Mahallesi müntehab-ı sâni Mühür	Hamidiye Mahallesi müntehab-ı sâni İmza
Üçdibek Mahallesi müntehab-ı sâni İmza	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti âzâsı İmza	Mamak karyesi müntehab-ı sâni Mühür	Kravgaz karyesi müntehab-ı sâni Mühür
Askeriye karyesi müntehab-ı sâni Mühür	Çerçin karyesi müntehab-ı sâni Mühür	Kayış karyesi müntehab-ı sâni Mühür	Büğdüz karyesi müntehab-ı sâni Mühür

Kuruçay müntehab-ı sâni
Mühür

Burdur namına Ankara Büyük Millet Meclisi âzâlığına evamir-i belîgâ dairesinde icra edilen intihabatın neticesini müş'ir işbu mazbata huzurda tanzim edilmiştir.

Burdur Mutasarrıfı
İmza
Mühür

Muvafıktır
2 Haziran 336

Aza	Aza	Aza	Aza	Aza	Aza	Mazbata muharriri	Tedkik-i mazbata encümeni
İmza	İmza		İmza	İmza	Aza	Karahisar-ı Sahib İmza	

Heyet-i umumiyece 4 Haziran 36'da tasdik edilmiştir.
Tedkik-i mazbata encümeni
1 Haziran 336
İmza

4. Nüfus tezkeresi

دولت علیهٔ عثمانیه تذکرهٔ سی

اسم وشهرتی	پدری اسمیله محل اقامتی	والده‌سی اسمیله محل اقامتی	تاریخ ومحل ولادتی	ملتی	صنعت وصفت وخدمت وانتخاب صلاحیتی	متأهل وزوجه‌سی متعدد اولوب اولمدیغی	درجات وصنوف عسکریه‌سی
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	

اشکالی				سجل نفوسه قید اولنان محلی					
بوی	کوز	سیما	علامت فارقهٔ ثابته	ولایتی	قضاسی	محله وقریه‌سی	زقاقی	مسکن نومروسی	نوع مسکن
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

بالاده اسم وشهرت وحال وصفتی محرر اولان [illegible] دولت علیه‌نك تابعیتی حائز اولوب
اول صورتله جریدهٔ نفوسده مقید اولدیغنی مشعر اشبو تذکره اعطا قلندی

داخلیه نظارتی

Devlet-i Âliyye-i Osmaniye Tezkiresidir

İsim ve şöhreti	*Pederi ismiyle mahalli ikameti*	*Validesi ismiyle mahalli ikameti*	*Tarih ve mahalli veladeti*	*Milleti*	*Sanat ve sıfat ve hidemat ve intihab salahiyeti*	*Müteehhil ve zevcesi müteaddid olup olmadığı*	*Derecat ve sınıf-ı askeriyesi*
Mehmed Âkif Efendi	*Müteveffa Tahir*	*Emine Şerife Hanım*	*1290 iki yüz doksan Bayramiç*	*İslam*	*Orman Nezaretinde Baytar Müfettişi*	*Müteehhil*	

Eşkâli			***Sicill-i Nüfusa kaydolunan mahallli***					
Boy	*Göz*	*Alamet-i farika-i sabite*	*Vilayeti*	*Kazası*	*Mahalle ve karyesi*	*Sokağı*	*Mesken numarası*	*Nev'-i mesken*
Orta	*Buğday*	*Tamam*	*İstanbul*	*Hırka-i şerif*	*Hocaüveys*	*Hüsrevpaşa Caddesi*	*10*	*Hane*

Bâlâda isim ve şöhret ve hâl ve vaziyeti muharrer olan Mehmed Âkif Efendi Devlet-i Âliyyenin tabi'yetini haiz olup ol suretle ceride-i nüfusta mukayyed olduğunu müş'ir işbu tezkere i'ta kılındı. Fi 7 Kânun-ı sâni 335

Mühür
İmza

5. Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivindeki özlük dosyasından çıkan belgeler:

5.1. Mehmet Âkif Ersoy'un Kastamonu havalisine gitmesinin faydalı olduğuna dair Büyük Millet Meclisinden 4/10/1920 tarihinde talep ettiği izin belgesi

Büyük Millet Meclisi
Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi
Aded
696

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Burdur Mebusu Mehmed Âkif Bey'in beray-ı irsal Kastamonu havalisine izam edilmesi mucib-i fevaid görülmüş mumaileyh müttehiden azimet bulunmuş olduğundan kendisine mezuniyet i'tasıyla keyfiyetin heyet-i idareye tebliği istirham olunur efendim. 4 Teşrîn-i evvel 336

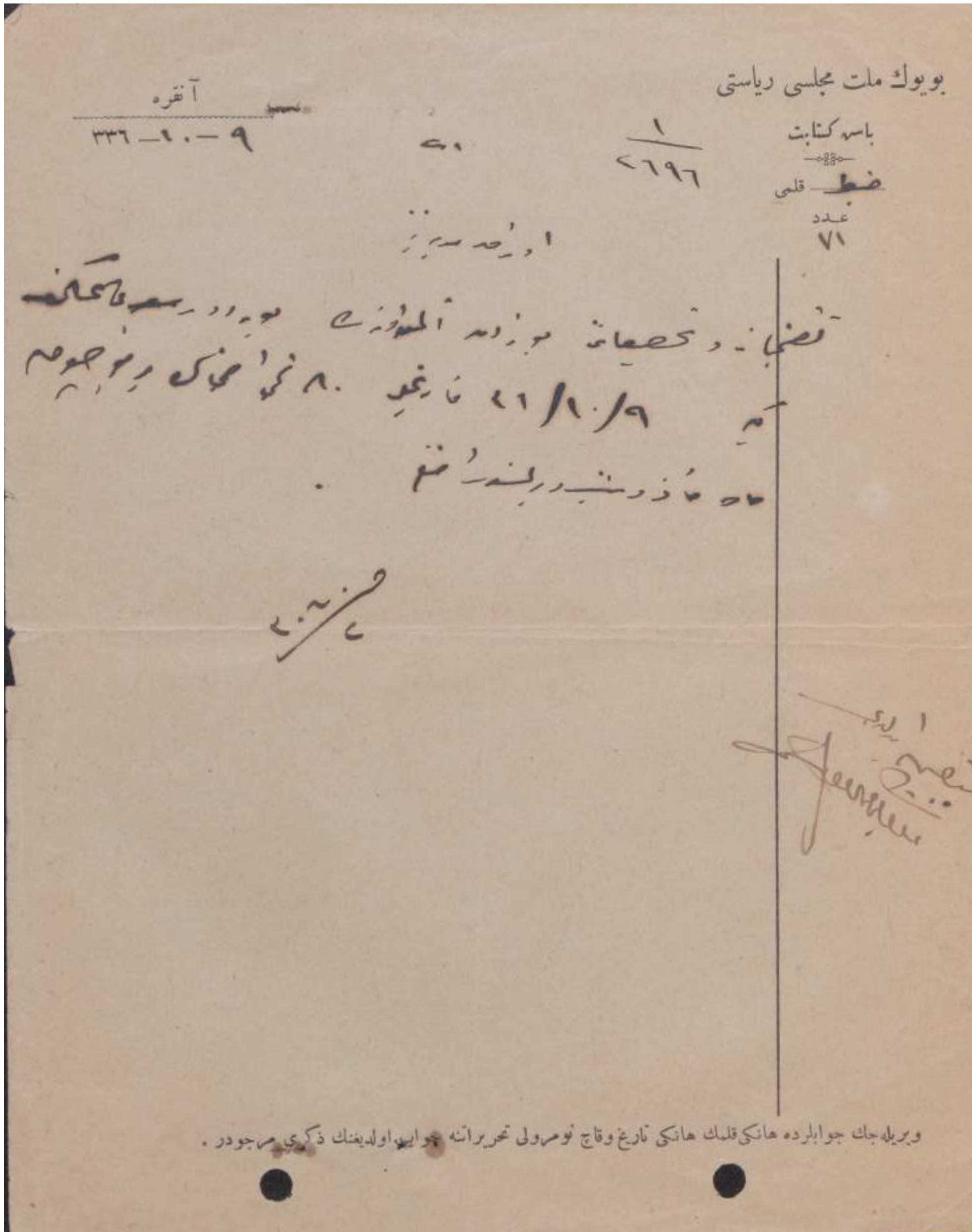
Müdir-i Umumi
İmza

Meclis
5/10/36

Divan kararı: Tahsisat ve tazminatını buradan almak üzere bir buçuk mah mezuniyet. Heyet-i Umumiye'ye. 6 Teşrîn-i evvel 336

Divan-ı Riyasete
6 minhu

5.2. Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 09/10/1920 tarihli 80'inci içtimaında Mehmet Âkif Bey'e bir buçuk ay izin verildiğine dair yazı

بويوك ملت مجلسی رياستی

باش كتابت

قلمی

عدد
۷۱

آنقره
۹-۱۰-۳۳۶

۱/۲۶۹۶

ويريله‌جك جوابلرده هانكی قلمك هانكی تاريخ وقاچ نومرولی تحريراتنه جواب اولديغنك ذكری مرجودر .

Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Başkitabet
Zabıt Kalemi
Aded
71

Ankara
9/10/336

Evrak Müdüriyetine

Tazminat ve tahsisatını buradan almak üzere Burdur Mebusu Âkif Bey'e 9/10/21 tarihli 80'inci içtimaında bir buçuk mah mezuniyet verilmiştir efendim.

2060/2

Tasdik edildi
İmza

5.3. Mehmet Âkif Bey'in mebus olmadan önceki son aldığı maaş miktarının bildirilmesine dair Ziraat Vekâletine yazılan yazı

T. B. M. M. Riyaseti Kâtibi Umumiliği Kanunlar kalemi

Müsveddeyi yazan	Hulâsa	Sadıra №	Sevk tarihi
		1946	22 - VI - 1936

Ziraat vekâletine .

IO / 6 / I936 Tarih ve Ş : 3 638 . D . 3355 Numaralı teskere karşılığıdır :

Halkalı Ziraat mektebinde muallim iken 336 senesinde saylav olarak büyük millet meclisi azalığına intihab edilen ve bu defa tekaütlüğünü isteyen şair Memet Akifin mebus olmadan evvelki son aldığı maaş miktarının bildirilmesini dilerim .

Kâtibi umumî

5.4. TBMM Genel Sekreterliği tarafından Mehmet Âkif Bey'in mebusluk süresinin bittiğine dair Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne gönderilen yazı

MİLLET MECLİSİ
GENEL SEKRETERLİĞİ

18 Eylül 1974

Zatişleri, Evrak, Arşiv ve Eğitim Birimi Müdürlüğü

Özü : Mehmet Âkif Ersoy Hk.

No. : Mv. : 72

No. : 12180/5500

Eki :

72/12

T.C. Emekli Sandığı Genel
Müdürlüğüne

İlgi : 3.9.1974 gün ve 20.13/VH 590501 sayılı yazınız.

Mehmet Âkif Ersoy, T.B.Millet Meclisinin Birinci döneminde 17.5.1336 tarihinde Burdur Milletvekilliğine seçilerek 4.6.1336 tarihinde Meclise iltihak etmiş olup ikinci dönemde seçilemediğinden bu görevi 12.7.1339 tarihinde sona ermiştir.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

Hamdi Turan
Millet Meclisi Genel Sekreteri V.

6. Türkiye Büyük Millet Meclisi İstiklâl Mahkemeleri dosyalarından (Ankara İstiklâl Mahkemesinde yargılanan damadı Ömer Rıza [Doğrul]'a ait dosyadan) çıkan Mehmet Âkif Bey'e gelen ve Mehmet Âkif Bey ile Mısır'da bulunan oğlu Mehmet Emin Bey tarafından yakınlarına gönderilen mektuplar

6.1. Mehmet Âkif Bey'e gelen mektuplar:

6.1.1. Mısır'da bulunan Mehmet Âkif Bey'e eşi İsmet Hanımdan gelen mektup

Âkif Beyciğim

Buralarda ekseriya havalar lodos gidiyor. Deniz ile alakadar olmadığımızdan bundan bir şikâyetimiz yok. Bilâkis kömür cihetinden istifade ediyoruz. Bu yakınlarda ben hafif bir hastalık geçirdim. Şimdiki halde iyiyim. Yalnız fazla zayıfım. Çoluk çocuk cümlemiz iyiyiz. Sizin de afiyette dâim olmanızı temenni ederiz. Allah'a şükür yakın zamana kadar hiçbir gailemiz, hiçbir endişemiz yoktu. Yalnız sizden ayrı uzak bulunmak bizi müteellim ediyordu… Fakat bu iftirak bizim için artık adeta bir eski, hemhâl bir aşina gibi idi. Onunla ünsiyet etmiş gibi idik. Bahusus muntazaman gelen mektupla, afiyet haberleriniz ile teselli bulmakta idik. Sizin de duyduğunuz o hadise olmasa idi hayatımızdan hiçbir şikâyetimiz yoktu...

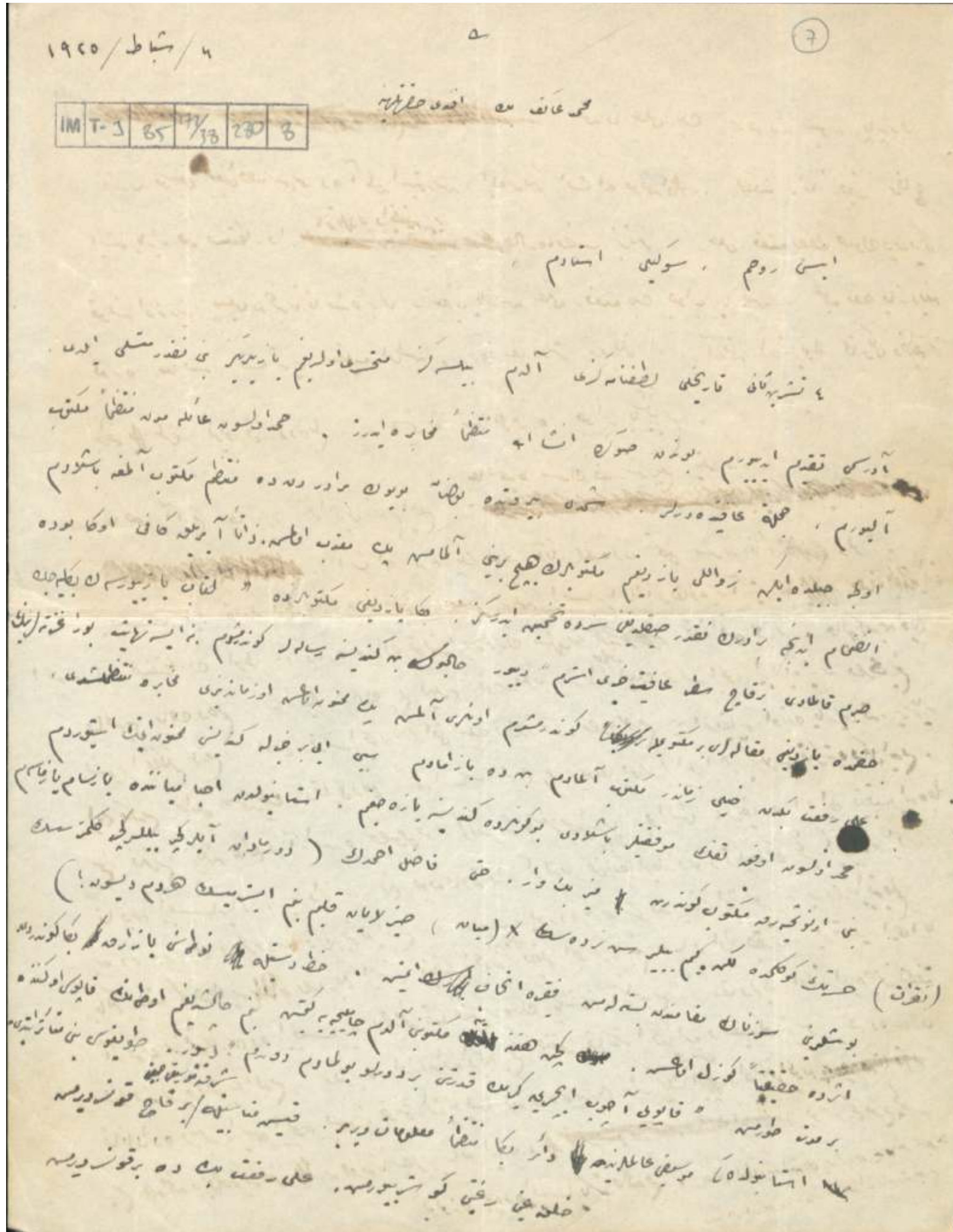
(٤)

[illegible]

...Evet duyduğunuz hadise maalesef doğrudur. Damadımız halen İstanbul merkezinde mevkuf bulunuyor. Henüz netice malum değil. Maamafih kendisi tamamen masumdur. Tebriye edeceğinden katiyen şüphe etmeyiniz. Cemile bizde misafir. Çok çok ellerinizden öpüyor. Bizim tarafımızdan katiyen müsterih olunuz hepimiz iyiyiz. Annenizin çok selamı var. gözlerinizden öpüyor. Ahmed Bey, Suad, Tahir, Cemile, Nazan, Bülend, Feride, Muhyiddin, Nihan ve ben elinizden öperiz. Emin'in gözlerinden çok çok öperiz. Şimdilik evde ihtiyar bir kadın var. O duruyor. Asiye Hanım'ı bu yıl da hiç göremedim. Bâki afiyette dâim olunuz efendim.

Hareminiz
İsmet Âkif

6.1.2. Mısır'da bulunan Mehmet Âkif Bey'e Şerif Muhiddin Targan tarafından gönderilen mektup

٦/شباط/١٩٢٥

محمد عاكف بك افندى حضرتلرينه

IM	T-3	85	77/38	280	8

ابدى روحم، سوكيلى استادم

6 Şubat 1925

Bihi

Mehmed Âkif Beyefendi Hazretlerine

Enis-i ruhum, sevgili üstadım,

4 Teşrîn-i sâni tarihli lütufnamenizi aldım. Bilseniz mütehassiri olduğum yazılarınız beni ne kadar müteselli eyledi. Adresimi takdim ediyorum, bundan sonra inşallah muntazaman muhabere ederiz. Hamdolsun ailemden muntazaman mektup alıyorum. Cümleten afiyettedirler. Şimdi Beyrut'ta bulunan büyük biraderden de muntazam mektup almaya başladım. Evvelce Cebel'de iken zavallı, yazdığım mektupların hiçbirini almamış, pek muazzeb olmuş. Zaten ayrılık kâfi ona, bu da inzimam edince biraderin ne kadar sıkıldığını siz de tahmin edersiniz. Bana yazdığı mektuplarda "Kitap yazıyorsan bekleyecek sabrım kalmadı, birkaç satır afiyet haberi isterim" diyor. Hâlbuki ben kendisine risaleler göndermiştim. Ne ise nihayet bura gazetelerinin hakkımda yazdığı makaleleri bir mektubumla göndermiştim. Onları almış pek memnun olmuş. O zamandan beri muhabere muntazamlaştı.

Ali Rıfat Bey'den hayli zamandır mektup almadım. Ben de yazamadım. Sebebi iyi bir haberle kendisini memnun etmek istiyordum. Hamdolsun ufak tefek muvaffakiyetler başladı. Bugünlerde kendisine yazacağım. İstanbul'dan ehibbâ meyanında yazsam yazmasam beni unutmayarak mektup gönderen Münir Bey var. Hatta Fazıl Ahmed'in (Durmadan aylar geçer yıllar geçer gelmez sesin (nakarat). Hasretin gönlümde lakin kim bilir sen neredesin (meyan). Sızlayan kalbim benim, ister misin her dem desin!)

Bu şiirlerini sûznâk makamından bestelemiş, fakire ithaf etmiş. Hatt-ı destiyle notasını yazarak bana gönderdi. Eser de hakikaten güzel olmuş. Geçen hafta yine mektubunu aldım, Çamlıca'ya gitmiş. Benim çalıştığım odanın kapısı önünde bir müddet durmuş. "Kapıyı açıp içeriye girmek kudretini bir türlü bulmadım, döndüm" diyor. Duygusu beni müteessir etti. İstanbul'daki musiki âlemlerine dair bana muntazaman malumat verir. Kış münasebetiyle Şark Musiki Cemiyeti birkaç konser vermiş. Halk aynı rağbeti gösteriyormuş. Ali Rıfat Bey de bir konser vermiş...

(8)

شمدی علی بك بر فابریقه ده [redacted] [illegible]

شمده موسیقی [illegible] ده آلمغه ایستیورسه ایی بر فکر. انشاالله موفق اولور. مملکت ذاتاً فقیر برقاچ

ایشه یارار جو صنعتکاردر [redacted] اوتلرده داغلمغه [illegible] مصیبت برشیدر. علی رفعت بگك صوڭ ویردیکی

قونسر اوزرینه صباح جریده سنده بری بر تنقید یازمش علی رفعت بك جواب یازمش. عجبا سن یازدیغڭه

کوره مناقشه [illegible] تنقید اولمش. نه قادر دوشکون علی! آرتق استانبول فابریقه‌کی وظیفه‌سی

برافدیلر [illegible] دونمه‌لی. شمدی سؤاللریکزه جواب یازه‌یم.

عاصمه‌ده سزك قدر سوکیلی [illegible]

[redacted]

عاصمه آلدم [illegible] شکرانمی تقدیم ایدرم

انشاالله بوبالی بن جوده آثار مجدده‌ای تحصیل شرفنه نائل [redacted] اولورز. [redacted] [illegible] [redacted] [illegible]

ایسپاریا ایله مقاوله [illegible]. [illegible] کلنجه معلوم زنکینه ایسپاریالرك آریقاده بر آتیسته [redacted] [illegible]

ایجوب او صنعتکارك اوطه آوروپاده بیوك قونسر ویره‌رك مشهور [redacted] قازانمسی لازم. حالبوکه بونی

یاپمه‌یه مالك دکلم. بنا علیه اونلری [illegible] قونسرلر شرط/ ایلك قونسر ایچون ایجاب ایدن مصارفی

تسویه ایتمکلکم لازم. اویله بر قونسر ایچون لااقل بیك دولار قدر مصرف لازم. بن آریقاده اوندن یارسی قدر بر پاره

ایله حکمدم طبعی شمدیلك اوقابل دکل. بن اساساً اویله بیوك قونسر ایله باشلامغی فکرنده دکل ایدم.

بن [illegible] زنکینه عائد [illegible] خصوصی قونسر ارانیشه باشلامغه ایدی. بو ایشی آریقاده الی تعقیب ایده‌جك

قادینه ایسپاریالر. [illegible] سنجه علاقه‌دار اولدی هم مقاله یازدی و تعلیقاتی [illegible]

بنده [illegible] مذاکره ده [illegible] قبول ایتدم. [illegible] بر وظیفه ایله حکم

بالکز بلکه [redacted] مصارفی ایشی تعقیب ایچون [illegible] آرزو ایتدم. مقاوله‌ی اوقاده ایده‌جك هفته

آزقوی برابر [illegible] بنده ایسپاریا [illegible] قناعت [illegible] باشقه‌ی آلدم. [illegible] قاری اتخاذ و تقدیر کوستریور. نکه ده بو بر

[redacted] [illegible] بر مکتوب آلدم. مکتوبده اوزون اوزادیه بن [illegible] [redacted] اولدیغی

[redacted] بوحوزرلمی کیم [illegible] قوتتوران یاپسه کندی ده [illegible]

بن جوده [illegible] بر جوق [illegible] بیانه ایتدی. [illegible] حالا اوقادیه کندیمی بر اوده [illegible]

بولوندن بنده ده ایسپاریا [illegible] قالدم.

...Şimdi Ali Bey bir federasyon yaparak Şark Musiki Cemiyeti âzâsını da almak istiyormuş. İyi bir fikir, inşallah muvaffak olur. Memleket zaten fakir, birkaç işe yarayacak sanatkâr var. Onlar da dağınık bir halde, musib bir fikir. Ali Rıfat Bey'in son verdiği konser üzerine Süleyman Bahri namında biri bir tenkid yazmış, Ali Rıfat Bey cevap yazmış. Amcamın yazdığına göre münakaşa müşatemeye munkalib olmuş. Bize teessüf düşer, ne demeli! Artık İstanbul muhabirliği vazifesini bırakalım da Newyork'a dönelim. Şimdi suallerinize cevaba başlayalım.

Asım'ı aldım. Bî-nihaye şükranlarımı takdim eylerim. Asım'da sizin kadar sevdiğim beyitler var. İnşallah böyle pek çok âsâr-ı muhalledenizi tebcil şerefine nâil oluruz. İmbesarya ile mukavele olmadı. Sebebine gelince malum zengin imbesaryaların Amerika'da bir artiste masraf etmesi için o sanatkârın evvelce Avrupa'da büyük konserler vererek şöhret kazanması lazım. Hâlbuki ben öyle maziye mâlik değilim. Binaenaleyh onların benim gibilerine koştukları şart mucibince ilk konser için icab eden masrafı benim tesviye etmekliğim lazım. Öyle bir konser için lâakal bin dolar kadar masraf lazım. Ben Amerika'ya onun yarısı kadar sermaye ile geldim. Tabii şimdilik o kabil değil. Ben esasen öyle büyük konserler ile işe başlamak fikrinde değilim. Benim fikrim zengin aileler arasında hususi konserlerden işe başlamak idi. Bu işi Amerika'da en iyi takip edecek kadın imbesaryalar. Bir tanesi benimle çok alakadar oldu. Hatta büyük bir makale yazdı ve teklifatını tahriren beyan eyledi. Ben de dostlarımla müzakereden sonra kabul edildim. Menfaatten yüzde yirmi beşi kendisinin olacak, ben bir masraf etmeyeceğim. Yalnız bilet gibi kırtasiye masarifi işimi takip için edeceği nakliye ücretleri benim hesabıma olacaktı. Bu kadın iki ay arkamı bırakmadı. Ben de imbesarya bulduğuma kanaat getirerek başkasını aramadım. Mukaveleyi imza edeceğimiz hafta kendisinden bir mektup aldım. Mektupta uzun uzadıya benim sanatıma karşı incizab ve takdir gösteriyor. Neticede pederi Kanada'da mühimce bir iş için beş sene kontrat yapmış, kendi de pederiyle beraber gitmek mecburiyetinde olduğu için benim hizmetimde bulunamayacağını birçok teessüflerle beyan etti. Bu suretle mevsim geçmiş bulundu. Ben de imbesaryasız kaldım. Hâlâ o kadın gittiği yerlerden yedi sekiz sahifelik mektuplar yazıyor fakat ben cevaba üşeniyorum.

[illegible]

...Buna meyus olmadım, cüretim de kırılmadı. Belki benim için bu cihet hayırlıdır dedim. Yine elimden geldiği kadar uğraşıyorum. Mevsim geçtiği için imbesarya bulmak ümidi kalmadı. İki aile konseri verdim muvaffakiyetli oldu, birisi sırf udla diğeri hem ud hem viyolonsel ile. Her ikisini de beğendiler. Udun ne sesine ne de musikisine vakıf olmadıkları halde hoşlanmayan kimseye tesadüf etmedim. Tabiî udun üzerinde yaptığım inkılabı fark edebilmek için o sazın evvelce nasıl çalındığını bilmeleri lazım. Şark sanatıyla ciddi alakadar olsa idi şüphe yok sa'yımın maddi ve manevi mükâfatını daha doğru verirlerdi.

Size şu münasebetle geçen bir şeyi hikâye edeyim. Son zamanda burada Şark musikisine ait kovanlar yapan bir gramon kumpanyasının sahibi İskender Maluf namında Suriyeli bir zat fakiri işitmiş, merak etmiş, ahbaplarından beni tanıyan biri vasıtasıyla beni dinlemek arzusunda bulunduğunu ve eğer arzusuna muvafık bulursa kovana çalmaklığım için teklifte bulunacağını bildirdi. Kabul ettim ve kendisine udumu dinlettim. Kendisi musikişinas, terbiyeli bir adam. İlk eseri çalıp bitirdiğim zaman herifin rengi uçmuş, mütehayyir olarak ne söyleyeceğini bilemedi. Uddan böyle sesler çıkacağını hatırıma getirmezdim dedi. Daha birçok şeyler söyledi ve der-akab kontrat yapmaya kalkıştı. Benim de cidden ihtiyacım vardı. Tabiî ne olursa olsun daha ziyade beklemeye vaziyetim müsait olmadığı için kabul etmeye karar verdim. Aşağı yukarı müzakereden sonra teklifi üzere on iki parça çalmak üzere kontrat akdeyledim. Yani iki taraflı altı kovan. Ne ise çalmak günü taayyün etti. Gittim, çaldım. Çok yoruldum ve sıkıldım ve o günü Godovski'nin [Godowsky] bana, kovana çalmak konser vermekten güçtür, dediğine hak verdim. Fakat benim için güçlük muzâaf oldu. Godovski ve emsali meşâhîrin çaldığı Bronsvik ve Viktor Kumpanyaları altmış yetmiş milyon dolar sermayeyi hâiz çok zengin oldukları için hususi fabrikaları var. Godovski gibi büyük artistler bir eseri üç dört defa çalıyorlar içlerinden beğendiklerini ayırıyorlar. Hâlbuki bizim kumpanya yeni ve parasız, fabrikasız bir kumpanya olduğu için her eseri bir defa çalmak mecburiyetinde idim. Godovski gibi konserlerinde pek nadiren ve belki hiç hata yapmayan sanatkâr gramofona çalarken sızlanıp hata yapıyormuş. Bunları hep işittim. Ondan sonra da onlarda olan birkaç defa çalmak imtiyazının kendimde mevcut olmadığını da düşündüm...

[illegible]

...Oldukça sızlandım. O günü altı parça arka arkaya çaldırdılar. Ferahfezâ ve hüzzam semai ile Bahr-i muhiti geçerken bestelediğim Koşan Çocuk nam eserle Kapris'i çaldım. Bir de bu yorgunluktan sonra herif iki de taksim istedi. Evvela dört dakika içinde bir taksim yapmayı düşünmemiştim. Zira insanın karşısında kumanda eder gibi saat elinde biri duruyor. Fikrimce taksim ederken insanın hariçle alakası kalmamalı. Hususiyle dört dakikaya münasip bir taksimin hutut-ı esasiyesini zihnen hazırlamadan taksim etmenin münasip olmayacağını binaenaleyh öbür haftaya talik edilmesini talep ettiysem de çok ısrar etti. Bir uşşak bir de hicaz taksim eyledim. Tabii uzun uzadıya meyâne filan girmeye kalkışmadım. Meyâne yerine fırsat buldukça bazı perdeler gösterdim. Kovanlar heyet-i umumiye itibariyle fena olmamış. Bu herifler için bu bile çok. Niçin çok olduğunu da arz edeyim. Bir hafta sonra esas kovanları dinlemek üzere İskender'in idarehanesine davet olundum. Gramofonların çalındığı daireye girdiğim zaman bir - cemaat bir köşede toplanmış - makinenin karşısında birisi borunun (?) içinden "Ah Tayyib" diğeri "Ya Latif" diyor. Birisi de muttasıl kovan bitmeden yarı yerden çevirip baştan çalmaya başlıyor. Bir müddet bunları seyrettim. Hep bu gürültü bizim kovanları dinlerken oluyor. Nihayet beynlerinde uddur, ud değildir, diye bir münakaşa başladı. O aralık İskender Maluf Efendi geldi. Kovanlar fevkalade olmuş inşallah sizin de hoşunuza gider diyerek bizi makinaya doğru götürdü. Orada bulunan cemaatten dördünü getirdi ve "Bu zevat hep musikişinas, size takdim olunmak için bekliyorlar" dedi. Biz de kabul ettik, görüştük. İkisi meşhur udilerden imiş. en ileri geleni "Sizden bir şey soracağım, müsaade eder misiniz?" dedi. Buyurun, dedim. "Sizin udunuzu görmek isterim. Her halde sizin udunuzun sapı bizimkilerden çok fazla uzun, telleri de malum olan udun tellerinden çok fazla olacak" dedi. "Hayır, benim udum da herkesin bildiği udun aynıdır ve onlardan biridir" dedim. "Siz bu çaldığınız gibi şeyleri her udda icra edebiliyor musunuz?", "Hay hay! Herhangi ud olursa" dedim. Herifler şüphe ederek diğerlerine döndü. Ağzını bükerek sükût etti. O meşhur zatın o vaziyette sükûtu imanına değil, küfrüne delil idi. Sonra kovanları ben dinlerken yanıma geldi. Diğerlerinin yanında "Bu tekemmülde ud işitmedim" dedi. Diğer birisi "Neşet Beyler nasıl?" dedi. "Bu tekemmülü Neşet Bey'le nasıl mukayese edersiniz?" diyerek diğerlerini tekdir, fakiri de müstağrak-ı iltifat eylediler...

(11)

اتفاق بیوردیلر . فقط چوق شی دیگرلرینه عودن مطلقا باشقه دورلو دیمه زیارت ترکونه ایکی یارم ساعت قدر اوزره

دعوت اولوندیغم کونه اوجاعه و بشره ایله ارقداشلرم عود اوزرنده بر یوقسه باشقه دورلو بر [illegible] چالوب

چالمدیغمی اخبار ایچون مبعوث کلدی . اوذات اولا کندیسی ساعت طوقوز ظرفینده [illegible] ایچون کلمه لری کوروندی

اوتده آدملر آلیجی مالنه بی نظم ایله اورتشیرکن به عودن قینده چیقاردم کندی کندیمه بر پارچه [illegible]

اکوبه آشاغی یوقاری سیاحته باشلادیغم چیره ده بو آدم نه کوزه تریمه ایله دیرکن به دیه بره کلمه

شکری یا امیر اوده سویله جکمی اوکرندم و سنک [illegible] اولدیغی اوده سویله جکم حقیقی دکلمه

اشته ده اونک هیچ بکا [illegible] عودک باشقه اولدیغی سویلدیلر بن ده افصاح ایتدیلر اشته بن کوزومله

کوردم که بو عودک شکلی ده بیلدیکده اوزرنده عود ایمش . بن ده جوابا [illegible] اوزاقدن جایت

عقلی اوزاتلی دیه لطیفه ایتدم [illegible] اوموزلری اوقیدی بن صانکیه [illegible] بن اوزره

سویله جکی بیلیورم دیه رک [illegible] سوشوروب حتی اوکونی برنجی بر راست تقسیم ایتدم

ایشته تقسیمک صوکنده « ا ، بحر . یا کوالا » دیه قووان طوفان بادی موی !

آمرتقاده کا / سویه لیدروه ایلک ایچان کلمه لندیلری دره بو چالدیغم ای قوواندن استریه فابریقده

قوللندقده ایکی دفعه دعوت اولوندیغده تکرار استدیلر و رصاده درت تقسیم انکلمه رجا ایتدیلر .

حالبوکه اوکونه آلتی دکل بر تقسیم ایده جک حالده دکلدم زیرا حاضرلنوب اوریه [illegible]

هویده عبد الکریم برادرلرک کلدیکی قضایه [illegible] شعر مکتوب آلدم . اضافاتنه نقصانه اولدیغنه اوزاقده بر

یان نه خفته ، قایتاج ایده جنی تحمیه ایدیور . هر [illegible] دلیمله قدر ده اولدیغنه جالمغه مجبور اولدم . آرقا قره

مختلف مقامیله تقسیم ایتدی الک هوسلی زیاده بیلم یاپام نره ده قوا ایتدیکه بویله بر حالده یاپدیم .

...İltifat buyurdular fakat sonra yine diğerlerine “Udu mutlaka başka türlü” demiş. Nihayet bir gün yine parça çalmak üzere davet olunduğum gün o cemaate ve şüphe eden arkadaşlarına ud üzerinde mi yoksa başka türlü bir saz üzerinde mi çalıp çalmadığımı ihbar için mebus geldi. O zat evvela kendi saat tutmak vazifesini ifa için gelmiş gibi göründü. Öteki adamlar alıcı makinayı tanzim ile uğraşırken ben udu kınından çıkardım. Kendi kendime parmaklarımı alıştırmak için aşağı yukarı seyahate başladığım sırada bu adam beni gözetlermiş. Derken birden bire geldi. “Şimdi ya emir onlara söyleyeceğimi öğrendim ve senin ne olduğunu onlara söyleyeceğim. Hakikati dinlemek istersen onların hepsi bana udunuzun başka olduğunu söylediler. Beni de ikna ettiler. İşte ben gözümle gördüm. Bu udun şekli de telleri de onların udu gibi.” Ben de cevaben, “Sapını uzatmaya hacet yok. Biraz aklı uzatmalı.” diye latife ettim. Herif omuzlarımı okşayarak sarıldı. Bir taraftan “Ben onlara ne söyleyeceğimi biliyorum.” diyerek seviniyordu. Hatta o günü bir nihavend bir rast taksim etmiştim. Rast taksimin sonunda “Allah ………… diye kovana doğru bağırmasın mı! Amerika’daki müşrik Suriyelilerden ilk imana gelen kendileridir. Bu son çaldığım iki kovanın esasları fabrikadan kırıldığından ertesi defa davet olunduğumdan tekrar istediler ve daha da dört taksim etmekliğimi rica ettiler. Hâlbuki o günü altı değil bir taksim edecek halde değildim. Zira hazırlanıp evden çıkacağım sırada hemşireden Abdülkerim’le biraderleri geçirdiği kazayı müş’ir mektubu aldım. İzahatta noksan olduğundan uzakta benim gibi bir insanın beyninde ne tesir icra edeceğini tahmin edersiniz. Reddetmek kudreti olmadığından çalmaya mecbur oldum. Arka arkaya muhtelif makamdan taksim etmeyi en hevesli zamanında bile yapmam. Nerede kalmış ki böyle bir halde yapayım...

(اح)

حلمی بکشفه هفته‌یه تأخیر ایده‌وردم زیرا او ساعتدن بکا آیریلسه . والحاصل حیالرم

یعنی لازم . دیکیلر تشبیه اولنه (قابل قیصه‌ده) حقیقته اونره کوندردیکم زمانه انشاء الله دیکلرسکز

بن او تنقیحدن دیکلرکه بهره "خذ ما صفا ودع ما کدر" دیرم .

٢٦ آغستوس ٩٢٥

سوکیلی استادم

التفاتنامه‌کزی چوق منتلی ایتدی . اوطه حاضرلانمسه اولدیغم یرلشه [illegible] مکتوبکز درکلری نه دیلسم اوله

قطعا وبه الملی ایدیسنز . بو صوك برقاچ هفته چوق شبرایله مشغول اولدم (البته مجموع کوستنه) بعضه جیفلدیغم [illegible] زمانده

عائله شیدی حلمی اونره‌ده یازمادم . انشاء الله بو [illegible] موسم ده راحت ایده جلی یقین ده ای ایکی بوله جلی ابدیه‌یورم

اوت ویولونسل‌لك چوق ترقی ایده‌یکی ظنه ایدیورم . واستفاده استفاده ویریکم حوار مشغول

باشقه برشی دکل . [illegible] غاموفونه ویردیکم پارچه‌لرده حقیقته اولنلره (عائله‌یه) تقدیم ایتدم . اونلر فنا دکلدر . انشاء الله کوشنره

کتیدر . شمدیه قدر دیکله‌دیکم اجینز (قازالس) ایله

ایجه مشهور غیرمشهور ویولونسل لیسته دیکله‌دم . اصیل طورلی صحیحه بو یولده برچوق صنعتکارلر

قابل قیاس بر جهلیت استمدم . قازالس عالمده منفرد . کیا اوالی [illegible] ویولونسل لیسته

انشاء الله ونده عاده برکلیر نصاروف انجه‌سنز . اوقدر کیا [illegible] اوساعده دولت

استفیعم . قدرتی کلمه دوشرکسنز افاده ایچونده محتاج اولدیغی تحسسات ایدنجه

سوه ریوه . انشاء الله برلوه دیکارسکز . مکتوبکزی اوقورکن برادرانه‌لکزی ایچرده

حانه بکه جانیمه تشریف بولیله تقدیمکزی اولدم . پدرم مجموعه برفصل یازیشلردی

فهمکانم انشاء الله عافیته جمعه ینه برلشیر . یالی تحریری ۱۸/ [illegible] جانم حقیقت [illegible] سوکیلی استادم

شریف
[illegible]

...Tabii başka haftaya tehir edemezdim. Zira o saatler bana ayrılmış. Velhasıl çaldım. Yani gezindim. Teşrîn-i evvelde fabrikadan çıkıp onları gönderdiğim zaman inşallah dinlersiniz. Siz o taksimleri dinlerken ben de “Huz ma safa da’ma keder” derim.

26 Ağustos 925

Sevgili Üstadım

İltifatnameniz beni çok müteselli etti. Evvelce hazırlamış olduğum perişan mektup mürekkebin rengi değişik olan noktadan ikmal edilmiştir. Bu son birkaç hafta çok şeyler ile meşgul oldum. Elbet amcam söylemiştir. Bazı sıkıldığım zamanlara ait şeyleri tabii onlara da yazmadım. İnşallah bu mevsim daha rahat edeceğimi yani daha iyi işler bulacağımı ümid ediyorum. Evet, viyolonselin çok terakki eylediğini zannediyorum Vaşika’dan istifade dediğim tavır meselesi başka bir şey değil. Gramofona verdiğim parçalardan çıkmış olanları aileye takdim ettim. Onlar fena değildir. İnşallah hoşunuza gider.

Epeyce meşhur ve gayr-ı meşhur viyolonselist dinledim. Şimdiye kadar dinlediklerim içinde (Kazalis) ile kâbil-i kıyas bir çelist işitmedim. Kazalis alim, mütefekkir, asil tavırlı, samimi, büyük bir sanatkârdır. İnşadında âdi bir kelimeye tesadüf etmezsiniz. O kadar kibar edalı ne kemanist ne viyolonselist işitmedim. Kudret’e gelince düşüncesini ifade için muhtaç olduğu teçhizatı edinmiş. O sahada devlet sürüyor. İnşallah bir gün dinlersiniz.

Hamid Bey’le Çamlıca’yı teşrif buyurulmuş. Ne kadar mütehassis oldum. Pederim, amcam ber-tafsil yazmışlardı. Mektubunuzu okurken bir aralık kendimi içinizde zannettim. İnşallah afiyetle cümleten yine birleşiriz. Baki tahassürle ellerinizden öper sizi Cenab-ı Hakk’a emanet ederim sevgili üstadım.

Şerif Muhyiddin Targan

6.1.3. Mısır'da bulunan Mehmet Âkif Bey'e Şerif Muhiddin Targan tarafından gönderilen mektup

هو

١٠ حزيران ٩٢٥

(3)

سوكيلى استادم

بيروتده وجهه‌ده آلديغم صوڭ مكتوبڭزده مصره عودت بيورديغڭزى و آراده بر عائله‌يه زيارت ايتديككزى استخبار ايتدم. [illegible] اوزون بر جوابه آرزوسنده قائل اولديغم التفاتنامه‌كزه جواب يازمغه باشلامشدم. سؤاللريكزه جوابدن باشقه بعض خصوصى معلومات‌ده علاوه‌يه قالقشدم. مكتوب اوزامغه باشلادى [illegible] آلتى بويوك صحيفه اولدى. هنوز سؤاللرڭ يارسنه آنجق ايريشه‌مامشدم. [illegible]

[illegible]

10 Haziran 925

Bihi

Sevgili Üstadım

Pederimden ve amcamdan aldığım son mektuplarda Mısır'dan avdet buyurduğunuzu ve arada aileyi ziyaret eylediğinizi istibşar eyledim. Uzun bir hicran arasında nâil olduğum iltifatnamenize cevap yazmaya başlamıştım. Suallerinize cevaptan başka bazı hususi malumat da ilaveye kalkıştım. Mektup uzamaya başladı. Altı büyük sahife oldu. Henüz suallerin yarısını ikmal edememiştim. O aralık kardeşlerin geçirdiği kazayı haber alınca çok sızlandım. Aileden afiyet haberlerini alıncaya kadar hiçbir şey yazamadım. Sonra da birtakım üzüntüler meşguliyetler inzimam eyledi. Nihayet İstanbul'u teşrif buyuracağını haber alınca muvasalat haberini aldıktan sonra yazmaya karar verdim. İnşallah bu arizamdan sonra muntazaman mektuplaşırız. Size evvelce hazırladığım altı sahifelik mektubu da leffedecektim. Fakat aileden aldığınız malumat dolayısıyla onları göndermeyi zâid buldum. Hamdolsun afiyetteyim. Viyolonsele ciddi çalışıyorum. Eskisi ile kabil-i kıyas olmayacak derecede bazı hususta terakki ettiğimi zannediyorum. Henüz esaslı ve daimi masarifi temin edecek bir iş bulamadığım için fikren rahat olamadığım gibi bedenen de rahat değilim. Zira birçok işleri takip etmek için koşuyorum ve o suretle bir iş bulup muvaffak olunca biraz rahat ediyor çalışıyorum. Bu yaz da sıkılacağımı zannediyorum. Fakat gelecek mevsim iyi işler bulacağımı ümit ediyorum. İnşallah Cenab-ı Hak muvaffak eder. Elbette ufak tefek maddi muvaffakiyetlerime dair de malumat almışsınızdır. Henüz manevi muvaffakiyet devresindeyim. Yani büyük sanatkârların takdirini kazanıyorum. Cenab-ı Hakk'a çok şükür udumu dinleyip hayret etmeyen bir büyük sanatkâra tesadüf etmedim. Viyolonsel ile de görünmeye başladım. İnşallah önümüzdeki mevsim onunla da meydana çıkacağımı ümit ediyorum. Tabii böyle büyük bir yerde bir yabancı için işe başlamak zamana ve tanınmaya mütevakkıf. Binaenaleyh biraz sabır lazım.

Asım dehanızın bir mahluk-ı bedii ki binlerce meftunları arasında bulunmakla müftehirim. İnşallah böyle daha pek çok âsar-ı muhalledenizi tebcil şerefine nail oluruz. Şehide kurduğunuz mezarı ait beyitleri okuduğum zaman uzun müddet kendi kendime ağladım. Tekrar okumak işime gelmiyor. İnşallah biraz asabım sakin olduğu zaman tekrar okuyacağım. Açık surette adresinizi bildiriniz de artık muntazaman mektuplaşalım. İnşallah yeni eserleriniz vücuda gelmiştir. Asım'dan sonra çıkacak eserin fakire ithaf edileceğini...

(4)

تبشیر بیوریورسکز . ایدن تشکرلرمی تقدیم ایدرم .

اکر باشقه سوآلکز وارسه یازیکز ~~[illegible]~~ جواب ویره یم . اکر انکلیزجه معلوماتی استرسه‌کز انشاء الله یقینده

تاماً آلتی صحیفه‌لق مکتوب بوندن صوکرا مکتوب لطف ایده‌یم .

البته علی رفعت بکله نه خوش خوش عالملر ایدیورسکز . شمدی نه ایله مشغول اولیورسکز ؟ بکا نه‌لر یازدیکز

نه‌لر یازه‌جقسکز ؟

حامد سلیمانه تلطیف و مدحت جمال بکلره کوروررسه‌کز حرمتلرمی علیه اقراء ایدرم .

عبدالحق حامد بک ~~[illegible]~~ حضرتلری برادرینه لطف ایدرسه‌کز چوق ممنون اولورم .

آمریقالیلرک شو آوروپا بویوک بر شاعری اولدیغنی بویوک بر موسیقیشناسی ده بوله . بلکه بویوکلری‌سان وار ایدی

(چالیشقدری ایچونده)

لکن ده اوکلری . مع ما فیه / مقام صنعتکارلری وار . بونلر زیاده ایله اصالت ده کسب ایدرلر ایلری ده بویوک

موسیقیشناسلره شایان مالک اوله‌جقلرینی ظن ایدیورم .

خواجه‌م اسماعیل حقی بکک یازدیغی شرح و بسطی اولمه‌سنی استردم . لطفاً مشارالیهک ده آدرسنی

~~[illegible]~~ کوندریکز . باقی ~~[illegible]~~ احوال تبریکه ده ونی خصوصده لطفکز تکرار ذوات ~~[illegible]~~ علیه دوستانه

تحریرلرکزه کوزلرکزدن اوپرم سوکیلی استادم .

معتقدکز

[illegible]

...tebşir buyuruyorsunuz. Ebedi şükranımı takdim ederim.

Eğer başka sualiniz varsa yazınız, cevap vereyim. Eğer eskimiş malumatı isterseniz size hazırladığım na-tamam altı sahifelik mektubu bundan sonraki mektubuma leffedeyim.

Elbet Ali Rıfat Bey'le yine hoş hoş âlemler ediyorsunuz. Siz ne ile meşgul oluyorsunuz? Yeni neler yazdınız, neler yazacaksınız?

Hamid, Süleyman Nazif ve Midhat Cemal Beyleri görürseniz cümlesine arz-ı ihtiramat eylerim. Abdülhak Hamid Bey'in doğru bir adresini lütfederseniz çok memnun olurum.

Amerikalıların şu aralık pek büyük bir şairi olmadığı gibi büyük bir musikişinası da yoktur. Pek büyük ressamı var idi, geçende öldü. Mamafih çalıştıkları için mümtaz sanatkârları var. Bu sa'y zaman ile asalet de kesbederse ileride büyük musikişinaslara şairlere malik olacaklarını zannederim.

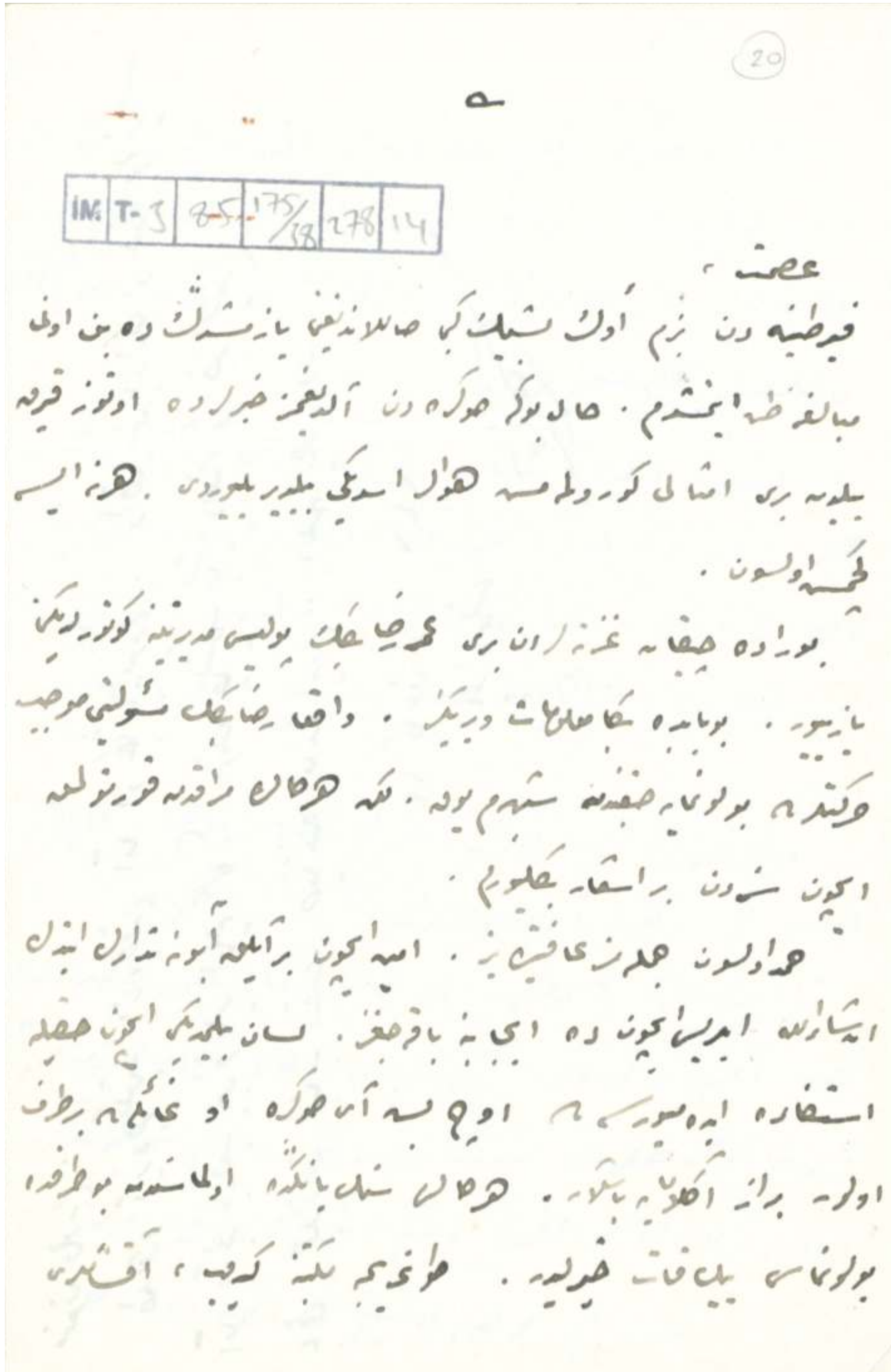
Hocam İsmail Hakkı Bey'in biraz yine şekerden rahatsız olduğunu işittim. Lütfen müşarünileyhin de adresini gönderiniz. Baki ehl-i beytinize ve beni sormak lütfunda bulunan zevata arz-ı hürmet eyler, tahassürle ellerinizden gözlerinizden öperim sevgili üstadım.

Mütehassiriniz

Şerif Muhyiddin Targan

6.2. Mehmet Âkif Bey tarafından gönderilen mektuplar:

6.2.1. Mehmet Âkif Bey'in Mısır'dan eşi İsmet Hanım'a gönderdiği mektup

20

İN.	T-3	8-5	175/38	278	14

Bihi

İsmet,

Fırtınadan bizim evin beşik gibi sallandığını yazmıştın da ben onu mübalağa zannetmiştim. Hâlbuki sonradan aldığımız haberlerde otuz kırk yıldan beri emsali görülmemiş havalar estiği bildiriliyordu. Her ne ise geçmiş olsun.

Burada çıkan gazetelerden biri Ömer Rıza Bey'in Polis Müdüriyetine götürüldüğünü yazıyor. Bu babda bana malumat veriniz. Vakıa Rıza Bey'in mesuliyeti mucib hareketlerde bulunmayacağından şüphem yok. Lakin herhalde meraktan kurtulmak için sizden bir iş'ar bekliyorum.

Hamdolsun cümlemiz afiyetteyiz. Emin için bir aylık abone tedarik ettik. İnşallah İdris için de icabına bakacağız. Lisan bilmediği için hakkıyla istifade edemiyorsa da üç beş ay sonra o gaile de bertaraf olur, biraz anlamaya başlar. Herhalde senin yanında olmasından bu tarafta bulunması bin kat hayırlıdır. Doğruca mektebe gidip, akşamları...

طونه‌یه كلمك نه دولت دكلمی؟

بن اوكا ای باقیورم هر حقده بزه بقیورلر. صباحلری آقشاملری آبدست آلدیریورم. اشتغالی چوق‌ایی. آراڭ عقللری [illegible] ایچور.

صوغوقدن باشقه‌دیر؟ بزلره كیجه‌لری، صباحلری براز سرینه اولیورلر؛ كوندوزلری غایت لطیف. هم كوزل چیچكلری [illegible] چیچكلرده.

بزم هذه كوره آرقداشلرمزی دوشوندكجه تماشا اولیورم. ان شاء الله ایكی اوچ یوز [illegible] اولسون تدارك ایده بیلمشسكزدر. بورادن بنم یاردیم ایتدكلرم شدیده قابل اولمایه‌جق. بیلیرسكز امكانی اولسه هیچ طورمام. آنجق سز اداره‌نك یولنه باقمالیسیكز. واقعا بو ده چوق ده چوق؛ لكن مرابط الده برشی قورتولمز دیرلر. قالالم لكن ده چوق اولمادیغی ایچون ایسه قورتولمغه دیكلر. [illegible] قالالم لكن یوده دیرلر حمید ال اوزودنا [illegible] كلدیكی احتمالنی دوشونمز. نهایت الله كریمدر. مقدر نه ایسه او اولور.

...doğruca gelmesi ne devlet değil mi?

Ben ona iyi bakıyorum. Her hafta bir kere yıkıyorum. Sabahları akşamları abdest aldırıyorum. İştahı çok iyi. Adam akıllı yiyip içiyor.

Soğuklar başladı mı? Burada geceleri, sabahları biraz serin oluyorsa da gündüzleri gayet latif. Hele güneşe çıkılırsa adeta sıcak.

Sizin henüz kömür alamadığınızı düşündükçe müteessir oluyorum. İnşallah iki üç yüz okkalık bir araba olsun tedarik edebilmişsinizdir. Buradan benim yardım etmekliğim şimdilik kabil olmayacak. Bilirsin ki imkânı olsa hiç durmam. Artık sen idarenin yoluna bakmalısın. Vakıa borç da çok: lakin meramın elinden bir şey kurtulmaz derler. Kalabalığınız da çok olmadığı için işin kolaylaşmış demektir. Oysa kalabalığınız yok derken Cemilelerin uzun müddetle misafir gelmeleri ihtimalini düşündüm. Ne yapalım Allah kerimdir. Mukadder ne ise o olur.

(22)

انسان بر فلاکتك وقوع بولماسی ایچون الندن کلدیکی قدر چالیشمالی
شاید وقوع بولورسه بو سفر اونك دفعی ایچون الندن کلدیکی قدر
چالیشمالی . اکر چاره‌سی اولمایان درد اولورسه بیهوده یانوب یاقیلمقده
هیچ معنی یوقدر .
آنه‌مه ، احمدیمه ، سعاده ، طاهره ، رضایه ، ولینه ،
جمیله‌یه ، نازلی‌یه ، بلنده ، نشئه‌یه ، بابامه ، فریده‌یه ، مکیله‌یه ،
ولینه ، فریده‌یه ، آبله‌ستانلرمه ، خاله‌لرمه ، بیگاقیقمه ،
بیده خالده ، بنی ابراهیم افندیه چوق سلام ایدرم . اشاغیده دیبلیدن
ایدرم
فوادشمسینك شدیده قادار آلتینجی کونده‌یسه اولاجق . قاچیرا
طوغمشمی ؟ کثیری آدی نه ویردك ؟
آدا مسیه ؟ یوقسه نه او چه شریفجانی فریده‌یه کوندرلر
کلب اشیدی کوردیلر ؟ آسیه خانم ۷۲ کلمه الشیدیلر ؟
کیدی اسماعیل حقی بك اولورسه اوکا ده سلامی سویله‌یکز .
زکی بزلری اسماعیل حقی بکه و شیخ حسنی افندیه د. ضحوت
ایدر . کونده‌ریکم یوحوالی شیخ افندیه کونده‌ریرك چوق

İnsan bir felaketin vuku bulmaması için elinden geldiği kadar çalışmalı şayet vuku bulursa bu sefer onun refahı için elinden geldiği kadar çalışmalı. Eğer çaresi olmayan dertlerden ise beyhude yanıp yakılmakta hiç mana yoktur.

Anneme, Ahmed Bey'e, Suad'a, Tahir'e, Rıza Bey'e, validesine, Cemile'ye, Nazan'a, Bülend'e, İzzet Bey'e, bacıma, Feride'ye, Muhyiddin Bey'e, validesine, Ferid Bey'e, Ayastefanoslulara, Maltepelilere, Bekir Efendi'ye, Bedriye hanımlara, bizim İbrahim Efendi'ye çok selam ederim. Eşref'e de selam ederim.

Fuad Şemsi Bey şimdiye kadar aylığı da göndermiş olacak. Kaç lira tuttu? Getiren adama ne verdin?

Adamsız mısın? yoksa yine o çamaşır yıkayan kadın mı gündüzleri gelip işleri görüyor? Asiye Hanım hâlâ gelmek istemiyor mu? Giridli İsmail Hakkı Bey orada ise ona da selamımı söyleyiniz. Gerçek Miralay İsmail Hakkı Bey'e ve Şeyh Hüsnü Efendi'ye de arz-ı hürmet ederim. Gönderdiğim pusulayı Şeyh Efendi'ye gönderirsen çok...

ممنون اولدم.

ماهره، آیروجه مکتوب یازه‌جقدم. اما او کاغدی یازیورکز. واقعا سز یازارکن او مکتبده بولونیورمسه

اما اوقدر یازیب بیراقیلیر ایدیم دکمی؟ اونك چالیشمه چالیشمایی دیقتدارم خبر ایسترم.

باقی جدکزه جناب حقك صیانتنه امانت ایدرم. الله ایصمارلادق.

١٤ كانون اول ٣٤١

بابالریکز

...memnun olurum.

Tahir'e ayrıca mektup yazacaktım amma o bana yazmıyor ki. Vakıa siz yazarken o mektepte bulunuyormuş amma evvelce yazıp bırakabilir öyle değil mi? Onun çalışıp çalışmadığına dair haber isterim. Baki cümlenizi Cenab-ı Hakk'ın sıyanetine emanet ederim. Allah'a ısmarladık.

14 Kânun-ı evvel 341
Pazartesi
Mehmed Âkif

6.2.2. Mehmet Âkif Bey'in Mısır'dan eşi İsmet Hanım'a gönderdiği mektup

Bihi

İsmet,

Teşrîn-i sâninin otuzunda yazıldığını Tahir'in kendi mektubuna atmış olduğu tarihten anlaşılan mektubunuzu şimdi aldım. Benden geçen hafta haber almadık diyorsunuz. Hesapça siz bu mektubu pazar günü yazmış olacaksınız ki o gün Mısır postasının İstanbul'a muvasalatı ihtimali yoktur. Maamafih ben hiçbir haftayı boş geçirmiyorum. Bu mektubum tamam yedinci oluyor. Demek bundan evvel sizin benden altı mektup almış olmanız icab eder. Almamışsanız kabahat bende değil. Hem sonradan gönderdiklerimi taahhüdlü olarak verdim. Bundan böyle de hep taahhüdlü yollayacağım.

Evvelki mektuplarımda bahsettiğim sekiz İngiliz lirasını bugün Rıza Bey'e gönderdim. O bankadan alarak size verir. Altmış beş Türk lirası kadar eder ki hiç olmazsa kömür alırsınız. Ben hiçbir yerlere çıkmayarak artt[ırdı]ığım bu parayı sırf sizin rahatınız için gönderiyorum. Hamdolsun iyiyim, çalışıyorum. Kocaman bir şiir yazarak Rıza Bey vasıtasıyla Tevhid-i Efkâr'a gönderdim. Neşrederlerse okursunuz. On sene evvel yazdığım Mısır'a ait
...

برشی ده باشقه هدیه‌یه اتحاف ایتمه‌دم . بو ده بر ... اولور ایچون فقط اونی ده اتحاف ایتدم . طاهر بیگزاده
اوه ایکی چوجوغی برآرایه طاشیمنا سویلیور . کوروشمه‌ملک امکان یوقمی ؟ قونوشه‌بیلیرمی ؟ ایتمه‌نه یه بلکه
ظهور ایتدی . نیچون ؟ هم طاهر چالیشمقلغنه تکدیر ایدیورسکز ده ایتمه‌یه هیچ برشی یازمیورسکز . بوقدر اوغلنه
نه قابلیورلر ایدیور ؟ بو سنه‌یه کوندردیکم پاره‌یی خالقو کوموره ویرك . کوموریده یا شیخ افندی یا خود
برادر بک افندی واسطه‌سیله آلدیریك کی آلدانمیه‌سکز . ایشته بنده ایکی آی صوکره یه بوقدر پاره کوندریر اونی ده
طوتدیکی بورجه ویرسه .

هوا ناصیل کیدیور ؟ هیچ برده صوغوق اولاجق . طاهره امید اولقه بکا کوبه اوده ایکیلمور ؟ بوقدر امید
یه قالمی یکدیر آلمه کوتوروب ؟ امید آزیجق کندیسنی طوپلادیمی ؟ برابرده بك ضعیفلاشدیمی ؟ فولده پاشنقده
قالدی بوز ... یر ... قاپانیورمی ؟ بوقدر اولمه طوروبوری ؟

حمیده بو بابده خدیجه بوکم بولسه ؟ رضا بك آزیجق ... غزته سنده پاره کتیمیورسه . هیچ شبهه
صیقنتی چکنه‌جکدی . واقعا رفیقه‌سی خانم بولنیورده وشوزده احتیاط آقچه‌سی بیرکیدیرمشدر . اما
نه قدار اولسه هر آی منظم که بر پاره‌نك کلمسی آیری ... صاحبدر .

...bir şiiri Paşa hazretlerine ithaf etmiştim. Bu da yine Mısır'a ait olduğu için Hanımefendi'ye ithaf ettim. Tahir, yanımızdaki eve iki çocuklu bir kiracı taşındığını söylüyor. Görüşülecek gibi insanlar mı? Konuştunuz mu? Emin'den yine mektup zuhur etmedi. Niçin? Hem Tahir'in çalıştığından bahsediyorsunuz da Emin'den hiçbir şey yazmıyorsunuz. Yoksa oğlan yine haylazlık mı ediyor? Bu Mısır'dan gönderdiğim parayı kâmilen kömüre verin. Kömürü de ya Şeyh Efendi yahud Miralay Beyefendi vasıtasıyla aldırın ki aldanmayasınız. İnşaallah iki ay sonra yine bu kadar para gönderirim. Onu da Beylerbeyi'ndeki borca verirsin.

Havalar nasıl gidiyor? Hesapça pek soğuk olacak. Tahir'le Emin öğle yemeği için eve mi geliyorlar? Yoksa Emin yiyeceğini mektebe mi alıp götürüyor? Emin azıcık kendisini topladı mı? Bir aralık pek zayıflamıştı. Kolunda yanıktan kalan büzüşük yeri gittikçe kapanıyor mu? Yoksa öyle duruyor mu?

Cemile'ye bu yaşlı hizmetçiyi kim bulmuş? Rıza Bey'e artık Mısır'daki gazetesinden para gitmiyormuş hiç şüphesiz sıkıntı içinde olacaklar. Vakıa refikası hanım bugünleri düşünerek ihtiyat akçesi biriktirmiştir. Amma ne kadar olsa her ay muntazaman gelen bir paranın kesilmesi adamı sarsar.

(53)

برآز صوڭره هنوز ایكیده بر دقیقه باقیلیر ، شیخ افندینك عائله‌سیله
تكیه‌سیله هیچ معارفه پیدا ایتمسه‌ده احجفسه . آره‌ده یره ایكیلیك
ایله قاتیله مقابله كوندر اوغلارك قطادرن بك خوشلانیرسیه .
قاری ایكی مدیرینك غزل اولدیغنی غزته‌ده كوردم . ایشته اونده بزم وهبی
بكر برش اولماشده .

— اوقوجالرك شعری بازیجه‌یه قادار خیلی بوزولدی ، خیلی ایلك
چكدی . اختیارلیغی ایشته آرتق عقللری حس ایتمه‌یه باشلادم . یكه ماطاقمدن
اوتانیوردم . اونك ایچون جانم بدنده اولدقجه چالیشمقده كری طورمایه‌جغم .
كوسلدی ، احتشام كلمه ممنون اولدی . ها ! سعدیبشه‌لری بیلیر
انتظارن عادت ایتدی كبی . اونك ایچون بندن مكتوب آلمازسه‌ك مرحمه
ایتمه . چونكه اشرف ده بعضاً ایكی مكتوبی برون آدینه سویلیور .
— اونلره هر هفته یاز ! — بن ده اونلره هر هفته یازارم . كلدی
اوقورز ، كلمه‌یه ده ~~[illegible]~~ قاچجق یرده قالیر . الده اولمایه
برش ایچین نه یاپیله‌بیلیر ؟

بوراسی كیجه‌لری ، بر ده صباحلری سرین اولیور . كوندوزلری خصوصیله
كونشده عادتا یاقیور . — بن ایركه یاتیوردم ، كیجه یاریسی قالقوب
تكبیر آلدقده ، فرائض اوقویه ، نماز قیلدقدن صوڭره یازمغه

Miralay Beylere henüz gidemediğine bakılırsa Şeyh Efendi'nin ailesiyle, tekyesiyle hiç muarefe peyda etmemiş olacaksın. Ara sıra İsmail Bey'in hanımıyla mukabele günleri uğrasanız zannederim pek hoşlanırsın. Kuleli Mektebi Müdürü'nün azlolunduğunu gazetede gördüm. İnşaallah bizim Vehbi Bey'e bir şey olmamıştır.

Ben o kocaman şiiri yazıncaya kadar hayli yoruldum, hayli emek çektim. İhtiyarlığımı artık adam akıllı hissetmeye başladım. Lakin etrafımdan utanıyorum. Onun için canım bedenimde oldukça çalışmaktan geri durmayacağım. Göğsün rahatsız değilmiş memnun oldum. Ha! Mısır postaları biraz intizamını kaybetti gibi. Onun için benden mektup almazsan merak etme. Çünkü Eşref de bazen iki mektubumu birden aldığını söylüyor. Sen oradan her hafta yaz, ben de buradan her hafta yazarım. Geleni okuruz, gelmeyeni de kalacağı yerde kalır. Elde olmayan bir şey için ne yapılabilir?

Burası geceleri, bir de sabahları serin oluyor. Gündüzleri hususiyle güneş adeta yakıyor. Ben erken yatıyorum, gece yarısı kalkıp tekbirler aldıktan, kur'ânlar okuyup, namazlar kıldıktan sonra yazı masamın...

باشنه چیقیورم . صباح آنقره‌ده ایکی بچوق ساعت هوا آچیق اولویور . قاپالیقده گوندز برشنده فاهول اوقفده
نجیبه اولدیغنی آکلاشیلیور . اوغلونه یکشنبه‌ده ده محزون . کندی روایتنه باقیلیرسه خواجه‌لر ده اونده بک
ممنوندرسه . هانکی اوطه‌ده اوطوردیغنی برچوق صوردم ، سویلدیلر . باری کوموز فوتیجه ایچمه ایچیلیور می ؟
طداودن سلیمه یکلندی دها صحیحده ، واهی رطوبتسزوه . استراحت فرده حسابشیدیکزمی ؟ المکاتب
ایچی ؟ صندیغی بولدی بوزه دیوار ربکز ، أو صاحبیه بنم ایچون هیچ اتمیه‌جکدرمی ؟ نه یاپسقلدلر
نه‌ده یالکزلر ایچون برش یازیورسکز ؟ صاوه‌یل هالا آصیقه دوامه ؟ آتنڭ نه‌حالده ؟
فاهول سنی اوزرینده طوتیور ؟ شیرینجه‌یی بوسبوتون سیرکلشدیرمدکمی ؟ آکلیدرلی افندی بوکون اوده
ادعالیورمی ؟ اڭ هوایه دوقتور آره صره کلیورمی ؟ یکشندی یشه ... کوتوردیم دییورسه . ...
اوده باقیلیور اوزاقمی ؟ صوڭ کوزه اشرفی هیچ کوردکمی ؟ استانبول انجل ای ... ایدرسه ... اسکلسنده
استفاده اولونیورمی ؟ برآفوت سوالدن بك هپسنه آیری آیری جواب اتدم . حاجی خانم ، رضا بك ،
حمیده ، وهبیه ، سعاده ، امینه ، طاهره ، آسیه خانم ، خدیجه آبله ، شیخ افندی ، اسماعیل حقی بك
افندی ، اوغلم ساقیه چوقه چوقه سلام ایدرم . اللهه صیانتنه امانته اولکز ۸ کانون اول ۳۴۰
کمال
(59)
یازاریدیر

...başına geçiyorum. Sabah ancak iki buçuk saat sonra oluyor. Bana mektup göndermesinden Tahir'in öfkesi geçmiş olduğu anlaşılıyor. Oğlan mektebinden de memnun. Kendi rivayetine bakılırsa hocaları da ondan pek memnunlarmış. Hangi odada oturduğunu birçok sordum, söylemedin. Bari kömür koyunca epeyce ısınıyor mu? Zannederim Selimiye Beylerbeyi'nden daha sıcak, daha rutubetsizdir. İştihaca fark hissettiniz mi? Ekmekleriniz iyi mi? Sahrınc yolları bozuk diyordunuz, ev sahipleri bunun için himmet etmeyecekler mi? Ne Ayastefanoslular ne de Maltepeliler için bir şey yazmıyorsun? Sadık Bey hâlâ açıkta mı imiş? Annen nasılmış? Tahir'in seni üzmediği doğru mu? Şırıngayı büsbütün seyrekleştirdin mi? Alekyadis Efendi bu yeni eve de uğruyor mu? En sonraki doktor ara sıra geliyor mu? Mektupları postaya kendim götürüyorum diyorsun. Postahane eve yakın mı uzak mı? Son günlerde Eşref'imi hiç görmedin mi? İstanbul'a inmek icab ederse Harem iskelesinden istifade olunuyor mu? Bu ahiret suallerinin hepsine ayrı ayrı cevab isterim. Hacı Hanım'a, Rıza Bey'e, Cemile'ye, Feride'ye, Suad'a, Emin'e, Tahir'e, Asiye Hanım'a, Hadice anneye, Şeyh Efendi'ye, İsmail Hakkı Beyefendi'ye, oğlu Sami Bey'e çok çok selam ederim. Allah'ın sıyanetine emanet olunuz.

8 Kânun-ı evvel 340
Pazartesi
Mehmed Âkif

6.2.3. Mehmet Âkif Bey'in Mısır'dan eşi İsmet Hanım'a gönderdiği mektup

24

٥

عصمت،

ایلك مکتوبکزی آلدیغم گبی هفته سویلمشدم. ایکنجیسی ده انشاءالله
برآزدن گلیر. عائشه‌کزه ممنون اولدم. فؤاد شمسی بکدن برخبر چیقاردی
دیورسه‌ڭ. اوخبرك اولماسی ده اولماماسی ده بنم ایچون بر. چوجغك
اولدیغی تقدیرده غایت آکثر بریوك آلته گیره‌جکم؟ اولمادیغی صورتده
ایسه بابڭز بورجه یوقدی حکاکم. سکا ایکی یوك داها اهون
گلجك. طبع سهوده اقتصاده، اداره‌یه فقط دقت ایدیڭیز.
بوآدن شمدیلك سکا پاره گوندرمك امکانی یوقدر. امینه هرگون
اون غروش آلیور. ویوپاره‌لی تماماً بوك صرف ایدیور. اوکلونك
کندیسی ایچون هیچ پاره خرج ایدیلمیور.
صباحلین ساعت بشده یاتاقده اویانیورم. طشاریده صوغان
آبدست آلیب نماز قیلیورز تام یارم ساعت سورییور. صوکره بر
چاییك اوتان یاتاغه صوکره برچای ایچه کیسمی طوتیور. خلاصه

Bihi

İsmet,

İlk mektubunuzu aldığımı geçen hafta söylemiştim. İkincisi de inşaallah birazdan gelir. Afiyetinize memnun oldum. Fuad Şemsi Bey'den bir haber çıkmadı diyorsun. O haberin olması da olmaması da benim için bir. Çünkü olduğu takdirde gayet ağır bir yük altına gireceğim; olmadığı surette ise yalnız borç yüklerini çekeceğim. Bana ikinci yük, daha ehven gelecek. Tabii sen de iktisada, idareye fazlaca dikkat edersin. Buradan şimdilik sana para göndermek imkânı yok. Emin her gün on guruş alıyor ve bu parayı tamamıyla yola sarf ediyor. Oğlanın kendisi için hiç para harcettiği yok.

Sabahleyin saat beş buçukta uyandırıyorum. Dışarıya çıkması, abdest alıp namaz kılması tam yarım saat sürüyor. Sonra bir çaryek idman yaptıktan sonra bir çaryek de giyinmesi tutuyor. Hülasa...

آلتی بوچوقده قهوه آلتی سوفره سنه اوطوریورز . یکرمی دقیقه ده اوالشی بیتیره رک چانطه لری آلوب
یدی بی اون کچه شمندوفره بینیورز . آقشام اوستی ده مکتبدن بشده قالقان ترنه کلیورلر . بش بوچوقده
حلوان استاسیونه چیقیورلر . بن ده کندیلرینی اوراده قارشیلیورم . بو استقباله بشیله آیکده دولاشمه ، هم ده
آلمش اولیورم . چوجوقلرک حالی چوق ممنون اولسون ای . کیمیه ایرو کیتدیکلرندن انکلیزجه دیکلر آلیورلر . انکلیزجه بیلیرلر
دی . هفته ده ایکی دفعه جمناستیک یاپیورلر ، رسم درسی کوریورلر . مکتبی چوق کوزل . سنه لکی اون
مصریله . اوکله یمکی ، کتابلری ، دفترلری اورادن ویریورلر . محیطی کوزل . اوچ ترلو یمک ویریورلر
دیرکیس یا برطاتلی ، یا میوه . اشتهالری اعلا . هفته ده برکره عجیب عجیب بقیورم . نمازی نسبه
وقتی تمامیله قیلامیورلر . اوچ وقتی اولسون قیلیورلر .
بن ده الحمد لله عافیتمده ، اوقویورم . برمدت صوکره یازمه باشلایه جغم . پاشا حضرتلرینک امینه توجهی وار .
آووی امینه قاپیدان چیقمیور . صوکره مکتبه کیدرکه پنجره دن کوریورمسه . بانک چانطه سیله قیسی ...

(25)

...Altı buçukta kahvaltı sofrasına oturuyor. Yirmi dakika da o işi bitirerek çantasını alıp yediyi on geçe şimendüferine gidiyor. Akşamüstü de Mısır'dan beşte kalkan trenle geliyor. Beş buçukta Hilvan istasyonuna çıkıyor. Ben de kendisini orada karşılıyorum. Bu istikbal bahanesiyle azıcık dolaşmış, hava almış oluyorum. Çocuğun hâli hamdolsun iyi. Geceleri Nuri Bey'den İngilizce dersi alıyor. İngilizce mektepleri de var. Haftada iki defa Halil Paşa'dan resim dersi görüyor. Mektepleri çok güzel, seneliği on Mısır lirası. Öğle yemeğini, kitaplarını, defterlerini oradan veriyorlar. Yemekleri güzel. Üç türlü yemek veriyorlar. Dördüncüsü ya bir tatlı, yahud meyve. İştihası âlâ. Haftada bir kere gıcır gıcır yıkıyorum. Namazı beş vakit tamamıyla kılamıyorsa da üç vakit olsun kılıyor.

Ben de elhamdülillah afiyetteyim, okuyorum. Bir müddet sonra yazmaya başlayacağım. Paşa hazretlerinin Emin'e teveccühü var. Adını Emin Kaptan koydu. Sabahları mektebe giderken pencereden görüyormuş. Yalnız çantasıyla fesi pek...

(26)

قوجه‌باش دیور . .

هوا بوراده حالوباز . اوراسی ناصل ؟ حاجیه شهردن قوارشمی
بلك آیلغی گوندرسه اولاجق . آمان برازچه گوندر ایدینه کندی چوکه
بو چیره یاواش یاواش سرپیشدیره‌جم یاه ! برسنه فاوانه دیشکده
صیفایی‌کز ان شاءالله ایدیسی کنیسه اوکور . ذاتاً جوانیزده لی
بو چیری نیذ لری بیلمه‌لك اوته‌کیدن یاواشه یاواشه ویره‌جیلر .
جی بوراون باردم ایده بیلمك ایچون چوقه دوشونیورم لکن امکان
یوقه . اوچ لیرا چوجوغك یول مصرف ، ایکی لیرا چیشیره زاش
یوشه پیاره مصرفنه گیدنجه آیلق بیتجك . معافیه بولسه لیراه
حول درجه‌ده تصرف ایدلمك شرطیله اداره ایدر . هر زایب
اللهه بك شکر اولسون بکلردن ، پاشالردن اصلا یا شایوری :
مقصد شو بو حول حایه‌نی باقجه .

احمدك نه حالده ؟ محموده استانبولده‌مه بیقی خشه اوردی ؟
حاجی خانمك کیفی ناصل ؟ هنوز آدلی بولومادیکز می ؟ آسیه
خانمدن خبر وقمی ؟ خدیجه آننه ایی می ؟ نعلیچی‌نه‌لی امینه خانم
بزده‌مه گیدیمی ؟ عائشه دوباشی ازمه‌نی گیدی دیمی ؟

...kocaman diyor.

Havalar burada hâlâ yaz. Orası nasıl? Hesapça şimdi Fuad Şemsi Bey aylığı göndermiş olacak. Aman bir parça kömür edindikten sonra borçlara yavaş yavaş serpiştirmeye bak! Bir sene kadar dişinizi sıkarsanız inşaallah ilerisi geniş olur. Zaten civarımızdaki borçları temizleyebilsek ötekileri yavaş yavaş verilebilir. Ben buradan yardım edebilmek için çok düşünüyorum lakin imkânı yok. Üç lira çocuğun yol masrafı, iki lira çamaşır, traş, posta ve saire masrafına gidince aylık bitecek. Mamafih bu beş lira da son derecede tasarruf edilmek şartıyla idare eder. Her ne ise Allah'a bin şükür olsun beylerden, paşalardan âlâ yaşıyoruz. Maksat şu borçların çaresine bakmak.

Ahmed Bey ne âlemde? Muhyiddin İstanbul'da mı yoksa taşralarda mı? Hacı Hanım'ın keyfi nasıl? Henüz adam bulamadınız mı? Asiye Hanım'dan haber yok mu? Hadice anne iyi mi? Talimhaneli Emine Hanım bizde mi, gitti mi? Aişe domates ezmesini getirdi mi?

طاهر شياده حقی سویلیورم . ان شاءالله سوزنده طورمشدر . امعان خانك درسنه دوام
ایدیورمی وازگچدیمی ؟

آننم ، احمدیه ، سعاده ، طاهره ، رضایه ، حلیم ، قاینه والده خانم ، نازلی ، بلقیسه ،
غوشیکه ، باجیم ، مجیدلیه ، فریده ، فریدیه ، قاینه والده ن ، نزهه ، خدیجه آنیه ، بلقیسه ،
مرآتی اسماعیل حقی بیه ، شیخ حسنی افندیه ، بدریه خانمه ، عائله لریه ، آباستفانوس سیده سلام
ایدرم ، جناب حق جملهگزی مسعود و مرفه بولندیرسون . بوتون امت محمده سعادت ، سلامت ، توفیق ،
نصرت احسان ایلسون آمین . اللهه اصمارلادق .

٢٠ تشرین ثانی ٣٤١
[illegible]

[illegible]

(27)

Tahir şımaracağını söylüyordu. İnşaallah sözünde durmamıştır. İm'an Hanım'ın dersine devam ediyor mu vazgeçti mi?

Anneme, Ahmed Bey'e, Suad'a, Tahir'e, Rıza Bey'e, Cemile'ye, kayınvalidesi hanıma, Nazan'a, Bülend'e, İzzet Bey'e, bacıya, Muhyiddin'e, Ferid Bey'e, Feride'ye, kayınvalidesine, Nihal'e, Hadice anneye, Bekir Efendi'ye, Miralay İsmail Hakkı Bey'e, Şeyh Hüsnü Efendi'ye, Bedriye Hanımlara, Maltepelilere, Ayastefanoslulara selam ederim. Cenab-ı Hak cümlenizi mesud ve müreffeh buyursun. Bütün Ümmet-i Muhammed'e saadetler, selametler, tevfikler, nusretler ihsan eylesin âmin. Allah'a ısmarladık.

30 Teşrîn-i sâni 341

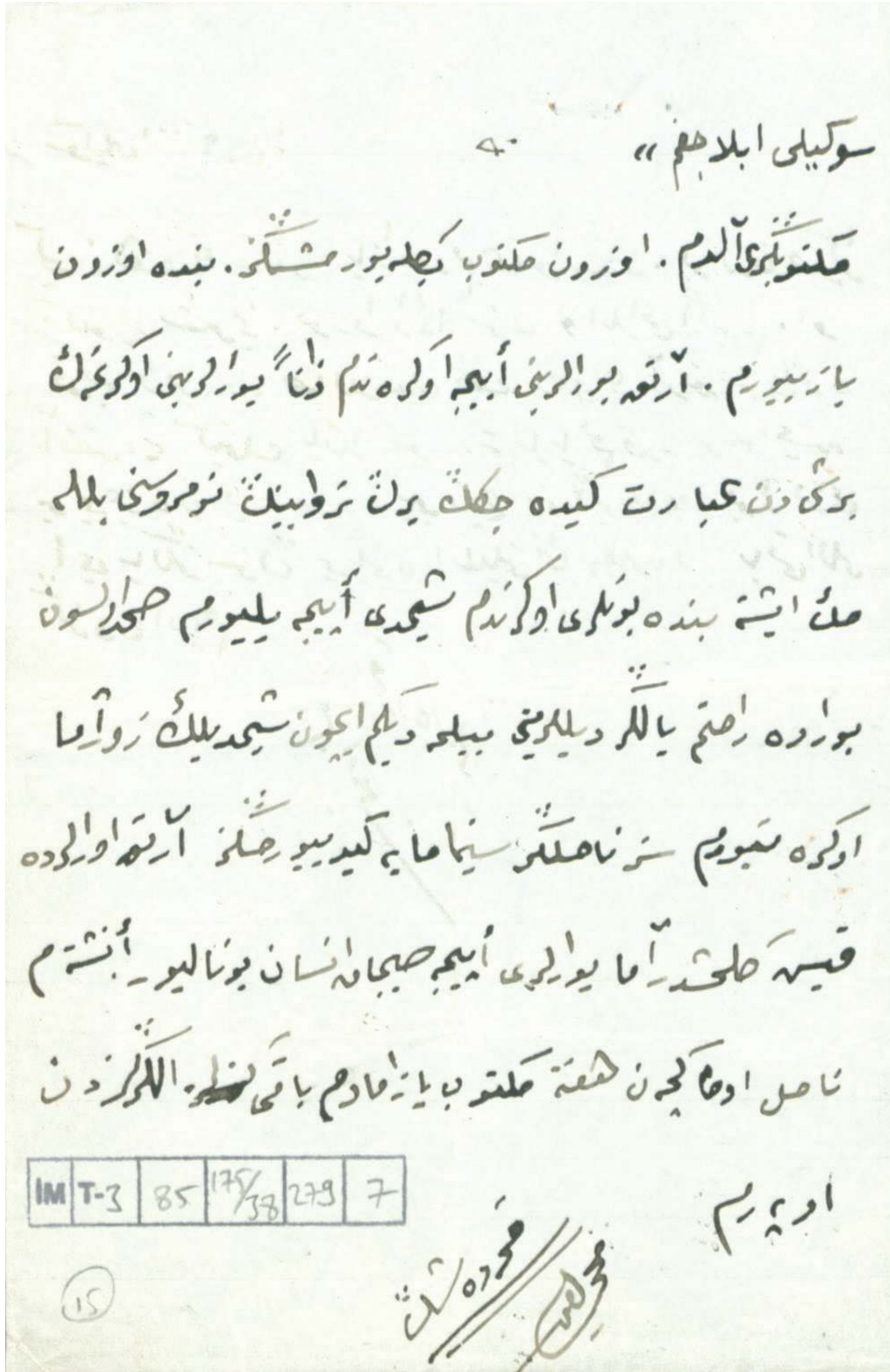
Pazartesi

Mehmed Âkif

24 Teşrîn-i sâni 341 tarihli ikinci mektubunuz şimdi geldi. Cevabı inşaallah haftaya.

6.3. Mehmet Âkif Bey ile Mısır'da bulunan oğlu Mehmet Emin'in yakınlarına yazdığı mektuplar:

6.3.1. Mehmet Emin Bey'in ablasına gönderdiği mektup

سوكيلى ابلاجغم

مكتوبلريكزى آلدم . اوزون مكتوب كتيريورمشسكز . بنده اوزون

يازييورم . [illegible]

[illegible]

IM | T-3 | 85 | 175/38 | 279 | 7

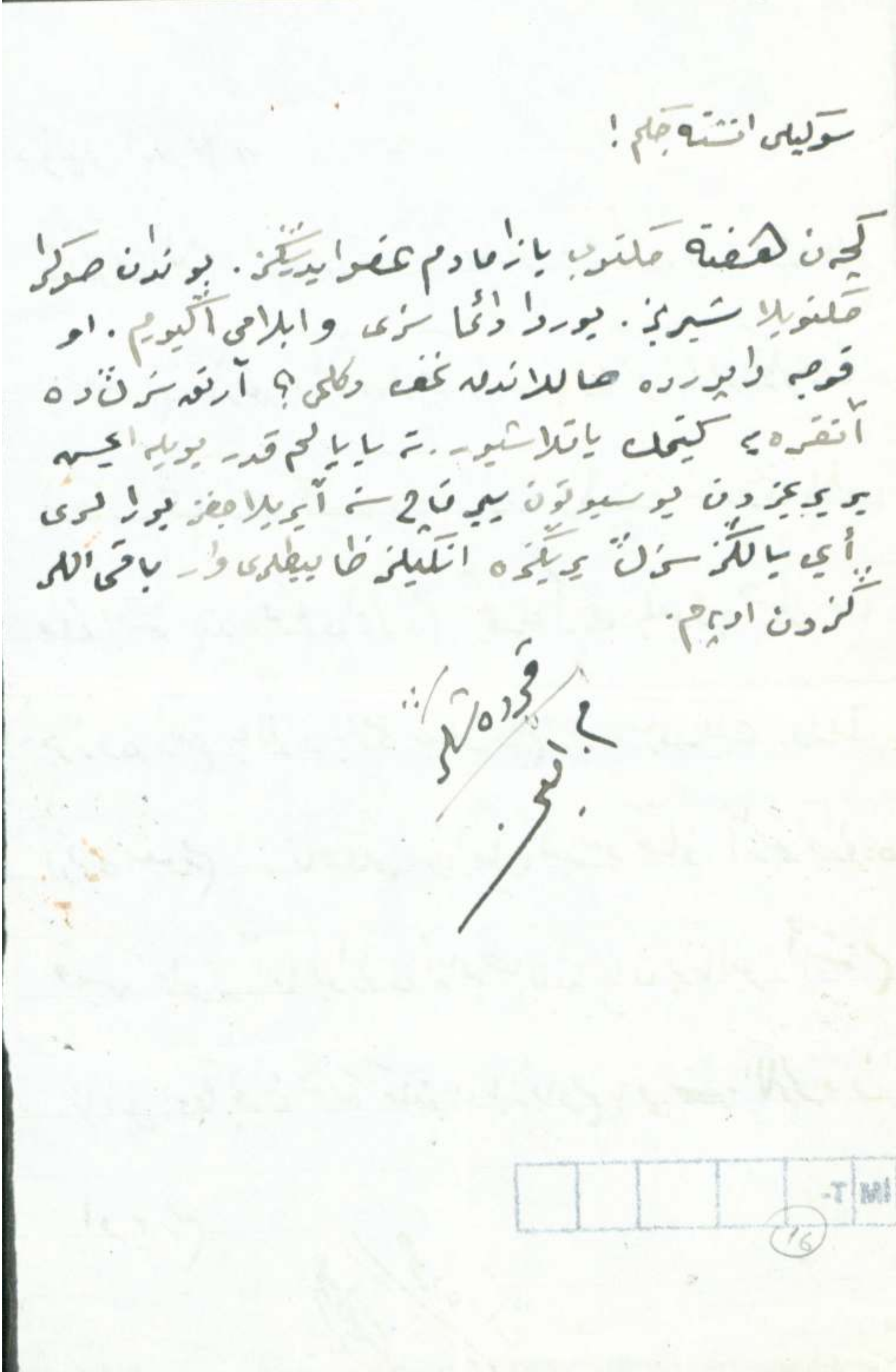
Bihi

Sevgili Ablacığım

Mektubunuzu aldım. Uzun mektup bekliyormuşsunuz. Ben de uzun yazıyorum. Artık buralarını iyice öğrendim. Zaten buralarını öğrenmek bir şeyden ibaret, gideceğin yerin tramvayının numarasını bellemek, işte ben de bunları öğrendim. Şimdi iyice biliyorum, hamdolsun burada rahatım. Yalnız dillerini bilmediğim için şimdilik zor ama öğreniyorum. Siz nasılsınız? Sinemaya gidiyor musunuz? Artık oralarda kış gelmiştir. Ama buraları iyice sıcak, insan bunalıyor. Eniştem nasıl, ona geçen hafta mektup yazamadım? Bâkî ellerinizden öperim.

Kardeşin
Mehmed Emin

6.3.2. Mehmet Emin Bey'in eniştesine [Ömer Rıza Doğrul'a] gönderdiği mektup

سوکیلی انیشته‌جکم !

کچن هفته مکتوب یازمادم عفو ایدیکز. بوندن صوکرا
مکتوبلا شیریز. بوردا دائما سزی و ابلامی آکیورم. او
قوجه دایره‌ده صالالانده نفس وکلی؟ آرتق سزلرده
آنقره‌یه کیتمک یاتلاشیورسکز. یایالم قدر بویله ایجه
یریکزدن بوسیوقون بیوك 2 سنه آیریلاجقز بورالری
ای یالکز سوکلی یریکزه انکلیزه طابیعتلری و... باقی الله
کوزلرندن اوپرم.

[illegible]

Sevgili Enişteciğim!

Geçen hafta mektup yazamadım affedersiniz. Bundan sonra mektuplaşırız. Burada daima sizi ve ablamı anıyorum. O koca vapurda sallandık, tuhaf değil mi? Artık sizin de Ankara'ya gitmek yaklaşıyor. Ne yapalım kader böyle imiş, birbirimizden büsbütün birkaç sene ayrılacağız. Buraları iyi, yalnız sizin yerinize İngiliz zabitleri var. Bâkî ellerinizden öperim.

Kardeşiniz

M. Emin

6.3.3. Mehmet Emin Bey'in kardeşine gönderdiği mektup

سوکیلی قرداشم ...

مکتوبکی آلدم وجوابنی یازیورم . مصردن ممنونم .

بیسقلتیم اسکیسی کبی یالکز فره‌نی و بویاسی بوزوق

بوردا اونی بر آدمه ویره‌جکز هم فره‌نلرینی همده بو

یاسنی یاپاجق چوق کوزل اولاجق بوردا او...

آنجاق پرشنبه و جمعه کونلری بنییورم نیله قدر کیدیورم

بنده چوق چالشیورم بکر افندی‌یه سلام سویله باقی کوز-

لرندن اوپرم قرداشم ......

قرداشک

محمد امین

(17)

Sevgili kardeşim…

Mektubunu aldım ve cevabını yazıyorum. Mısır'dan memnunum. Bisiklet yine eskisi gibi, yalnız fren ve boyası bozuk. Burada onu bir adama vereceğiz. Hem frenlerini hem de boyasını yapacak, çok güzel olacak. Burada ona ancak perşembe ve cuma günleri biniyorum, Nil'e kadar gidiyorum. Ben de çok çalışıyorum. Bekir Efendi'ye selam söyle. Baki gözlerinden öperim kardeşim……

Kardeşin
Mehmed Emin

6.3.4. Mehmet Emin Bey'in annesine gönderdiği mektup

(13)

٥٠

سوکیلی آنه جکم ۲۷ جمادی الاولی ۱۳۴۴ ۹ دسمبر ۱۹۲۵ چهارشنبه

بو مکتوبی سزه قلبده اوقدر تفسنسه یازیورم سزدن
کچن هفته سلامدن باشقه برشی آلهمادم اما بن
ینه یازیورم بابام یازدیغی مکتوبده بوراده
دهشتلی لودوس اولدی دییورسکز بوراده ایسه
فقط! حرم اسکله‌سی کاملاً تعطیل ایدلیجه دوغروسی عجب
شی صوکی! بوراده عباس حلمی پاشانک احبابلرندن
کلن بر مکتوبده اولری یاقیلیجه آما ۲۷ قدر
قدر دکزدن کریده اولدیغی حالده دالغه‌دن بو قدر
جاملری قریلیجه و اسکله‌لری ده تعطیل ایدیلیجه ۴۰ سنه‌در
بویله لودوس اولمادی دییورلرمش نه ایجه اولسون
بن بوراده چالیشیورم عجبا ایجی اولوره‌ندم
دها تره‌نه آبونه اولمادیغم ایچون بابام چوق
منأسف اما بو کونلرده اولامایه‌جق: اولرده
قیش باشلامشدر دکلمی بورالرده صباحلری
ایجه سرین اولویور آما اوتلر او صوغوق
یکر: یکر: دیه بر قوله قافالرینی فلاوی
صاریورلر آما بزم ایچون بیر شی دکل
هم اونلرده بیر عادت وار قافالرینی

Bihi

23 Cemaziye'l-evvel sene 1344

9 Disember [December] 1925 Çarşamba

Sevgili anneciğim

Bu mektubu size mektepte öğle teneffüsünde yazıyorum. Sizden geçen hafta selamdan başka bir şey almadım ama ben yine yazıyorum. Babama yazdığınız mektupta burada dehşetli lodos oldu diyorsunuz. Burada işittiğimize nazaran Harem iskelesi kâmilen yıkılmış doğrusu tuhaf şey. Sonra burada Abbas Halim Paşa'ya ahbaplarından gelen bir mektupta evleri yalı imiş ama 20 metre kadar denizden geride olduğu halde dalgadan bütün camları kırılmış ve iskeleleri de yıkılmış. 40 senedir böyle lodos olmadı diyorlarmış. Neyse geçmiş olsun. Ben burada çalışıyorum, Arapçayı iyice öğrendim. Daha trene de abone olmadığım için babam çok müteessir ama bugünlerde olacak. Oralarda kış başlamıştır değil mi? Buralarda sabahları iyice serin oluyor ama onlar ev soğuksa berd berd diye bütün kafalarını filan sarıyorlar ama bizim için bir şey değil. Hem onlarda bir adet var, kafalarını...

بوتون چوللرله صاریبورلر آیاقلرینه آیامه

قابی بیله کبی بورلر باقی اللریکزدن اوپرم

سوکیلی آننه جکم :

اوغلکز

محمد نعیم

بنم مکتبجک اکی

مکتب جحیف موحاق ابتدائیه

ثریا خانم نه عالجدره

(١٦)

...bütün çullarla sarıyorlar, ayaklarına ayakkabı bile giymiyorlar. Baki ellerinizden öperim sevgili anneciğim.

Oğlunuz
Mehmed Emin

Benim mektebimin ismi
Mekteb-i Cemiyet-i Mevatın-ı (...?) İslamiye
Süreyya Hanım ne âlemde

6.3.5. Mehmet Emin Bey'in annesine gönderdiği mektup

سوکیلی آنه جکم ...

بیلیرمیسن بوراده آرتق ایجه یرلشدم باباملا کلدیکی کلدی بڭا مکتب آرییور-

فقط بر موفقیت بولامایور. وچونکه ازولویوردی فقط اوسی کون حلونده

بر مکتبی توصیه ایتدیلر بنی علی ایله برابر یوللادی. بو مکتبی هیچ بکنمدم

چونکه نه یمیسی نه ییسی چوجوقلر اون سکز اون دوقوز یاشنده معلملر

چونکه نه بر مکتب باباما سویلدم اوده موافقه کوردی وشیمدی چاووش کیدرک

اوندن شویله بر عربجه ای مکتب صوردی او حالده مکتبلرینه آرتق

قیدی قاپاندی ما خصوصی مکتبلر واردی. واونلر آرتقلریندن

خصوصی بر مکتبک مدیری اوله حقابلی باباله قارشیلدیدی اوده چوبوقه

یاری کلسه دیه ● بوکون کیتدم هیچ عربجه بیلمه دیکم ایچون چوقده

زور کلیور. اما بن چالیشیورم بابا ده درسدن قورتولدی مکتب

مصرده ساعت درت بچوقده چیقیورز. بچوقده حلوانه تره ن والیجی

لیه اوده کلیورم. هر خصوصده راحتم. بز ناصلسکز؟ اوراده

صوغوقلر باشلادی می؟ بورایه آدم عقللی صیجاقله انسان بونالیور.

طبعی بنده داها آلیشامادیده اوکه کلیور. اماینه صیجاقده

بو ... الکزدن اوپرم. ... ابلامه ابلاه خاله‌مه هپکزه سلام ایدرم

(19)

محمد امین

Sevgili anneciğim

Burada artık iyice yerleştik. Babam geldi geleli bana mektep arıyor fakat bir muvafıkını bulamıyor ve çok üzülüyordu fakat evvelsi gün Hilvan'da bir mektebi tavsiye ettiler, beni Ali ile beraber yolladı. Ben mektebi hiç beğenmedim, çok fena pis, pis çocuklar on sekiz on dokuz yaşında muallimler, çok fena bir mektep. Babama söyledim, o da muvafık görmedi ve Şeyh Çavuş'a giderek ondan şöyle bir temizce iyi mektep sordu. O maarif mekteplerinin artık kaydı kapandı, hususi mektepler var dedi ve onun arkadaşlarından hususi bir mektebin müdürü olan Ata Bey'i babamla tanıştırdı. O da çocuk yazın gelsin demiş. Bugün gittim hiç Arapça bilmediğim için çok zor geliyor ama ben çalışıyorum. Babam da derdinden kurtuldu. Mektep Mısır'da saat dört buçukta çıkıyoruz, beş buçuk Hilvan'a tren var, geceleyin eve geliyorum. Her husustan rahatım. Siz nasılsınız? Orada soğuklar başladı mı? Burası adam akıllı sıcak, insan bunalıyor. Tabii ben de daha alışmadım da öyle geliyor ama yine sıcak. Baki ellerinizden öperim: enişteme, ablama, Tahir'e, cümlenize selam ederim.

Mehmed Emin

6.3.6. Mehmet Emin Bey'in annesine gönderdiği mektup

سوگیلی آننه جکم   ۵۰

مکتوبکزی آلدم . چوق ممنون اولدم . بن بوراده چوق
چالشیورم هر صباح نمازه اوندن صوکرا ادمان و قهوه آلتی
ایدوب مکتبه کدیورم مکتبده درسدن چوق عربیه
اهمیت ویریورم و آز چوق اوکرنمکه باشلادم اما
عجبا عزت بکك ایلك زماننده کی توکجه کی کبی کچه جك
وقتم یوق صباح لیله بسم جقده قالقیورز ایشلریمزی
بتیردکدن صوکرا یاتیورز اون کجه تره ننه یتشیورم
بیتمکت بوراده انجه پرشنه وجبه کوتلری ایشه یارایور
طاوق قلرنی کسلدیکنه جانم صیقیلدی نه یه الله قویون
وجودکزه عمر ویرسین باقی اللهه اصمرلادق اوپرم اننم

اللریکزی

محمد امین

Bihi

Sevgili anneciğim

Mektubunuzu aldım. Çok memnun oldum. Ben burada çok çalışıyorum. Her sabah namaz, ondan sonra idman ve kahvaltı edip mektebe gidiyorum. Mektepte dersten çok Arapçaya ehemmiyet veriyorum ve az çok öğrenmeye başladım ama İzzet Bey'in ilk zamandaki Türkçesi gibi. Gezecek vaktim yok, sabahleyin beş buçukta kalkıyoruz, işlerimizi bitirdikten sonra yediyi on geçe trenine yetişiyorum. Bisiklet burada ancak perşembe ve cuma günleri işime yarıyor. Tavukların kesildiğine canım sıkıldı. Neyse Allah koyun ve horoza ömür versin. Baki ellerinizden öperim efendim.

Oğlunuz

Mehmed Emin

7. Mehmet Âkif Bey'in yaptığı seyahatlere ilişkin yazışmalar:

7.1. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından İskenderiye ve Kahire Konsolosluklarına yazılan Mehmet Âkif Bey'e vize verilip verilmediğine dair yazı

87

8056
13-7-936

1.

İskenderiye, Kahire
konsolosluklarına

1936 Haziran ortalarında memlekete dönen şair Akife ne zaman ve hangi konsoloslukça vize verildiğinin bilinmesine zaruret hasıl olmuştur ? Bu malûmatla beraber şair Akif'e vize verilmesi hakkında her hangi bir makamdan tebligat yapılıp yapılmadığının da acele bildirilmesini rica ederim .

Em.İş.U.Müdürü

BİLGİSAYAR FORMU TANZİM KILINDI

Varide 19638
Irtica 906

ÇEKİMİ YAPILDI

-65-

7.2. Kahire Konsolosluğundan Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilen cevabi yazı

B-1

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
KAHİRE ELÇİLİĞİ

Kahire, 23 Temmuz 1936.

86

Konsolosluk Şubesi

No. 95/81

Emniyet Işleri Umum Müdürlüğü
Yüce Makamına

Emniyet İş. U. Müd.
Tarih: 6-8-36
No.: 22129

6-8-36

13/7/936 tarih ve 8056 numaralı yazıları karşılığıdır :

Adı geçen şair Mehmet Akif bin müteveffâ Tahir, Istanbul Polis Müdürlüğünden verilen 15 teşrini evvel 341 tarih ve 10363 numaralı muntazam pasaportla Kahire'ye gelmiş ve Helvan'da mısırlı prens Abbas Halim paşa dairesi kâtibi hususîsi olarak mülgâ şehbender vekâleti tabiiyyet defterine türk vatandaşı olarak 1863/49 numara altında kaydı icra ve tabiiyyet ilmühaberi verildiği gibi, muahheren de tecdit ettirmiş ve o zamanda beri Kahire'de ikamet etmekte bulunmuştur. Şair Akif burada çok hastalık geçirmesine mebni geçen sene berayi tebdili hava Suriye'ye gitmek için 2/7/935 tarihinde 2915/364 numara ile Konsolosluk Şubesinden pasaport almış ve bir kaç ay sonra Kahire'ye avdet eylemiştir. Bu kere Istanbul'a gitmek üzere vize talep eylemiş ve yukarıda tarih ve numarası gösterilen pasaport üzerine 6/6/936 tarih ve 3989/1700 numara ile vize verilmiştir.

Şair Akif'e pasaport veya vize verilmemesi hakkında Konsolosluk Şubesinde bir emir mevcut olmamasına ve muntazam pasaportla memleketten çıkmış olmasına ve vatandaşlık

-58-

B-2

-2-

55

defterinde de mukayyet bulunmasına binaen bu esaslar dahilinde Pasaport ve vize verilmiş olduğunu arz eyler ve derin saygılarımı sunarım.

Kahire Elçiliği Kâtibi
ve Kahire Konsolosluk İşlerin çeviren

Kâzım Hastekin

-57-

7.3. Mehmet Âkif Bey'e İstanbul'dan İskenderiye'ye gitmesi için 10 Temmuz 1931 tarihinde verilen geçici pasaport

B-10

62

Adı : Mehmed Akif

Babasının adı : Tahir,

tabiiyeti : Türkiye cumhuriyeti

Tevellüdü : I290

Sanatı : Profesör

Geldiği vasıta : Romen bandıralı Roçel Karol vapuru.

İstanbula geldiği tarih : I6 Haziran I936

Nereden geldiği : İskenderiye

Pasaportu aldığı yer : Kahire konsolosluğu

Pasaport tarihi : 2 Temmuz I935

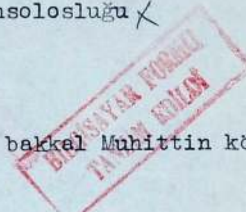
Pasaport numarası : 3640/29I5

Son vizeyi aldığı yer : Kahire konsolosluğu

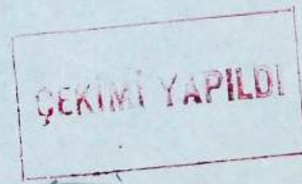
Vize tarihi : 6 Haziran I936

Vize numarası : 3989/I700

Gösterdiği adres : Erenköy Şaşkın bakkal Muhittin köşkü

Meşruhat : İstanbuldan verilen IO T.ewel I93I tarihli ve I0363 numaralı pasaporta istinaden tebdilen verilmiştir.

15.7.76

-64-

7.4. Mehmet Âkif Bey'in hastalığı nedeniyle Mısır'dan İstanbul'a geldiğine dair resmi yazı

A-10

T. C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
Hususi Kalem Müdürlüğü

9846

Geldiği yer	İstanbul	Telgraf Merkezi No. su	3575
Şifrenin Tarihi 29/6/936		Kaleme Geldiği Tarih	29/6/936
No. Em. 170102		Açıldığı Tarih	30/6/936
Dahiliye Vekâletine			Tüzün

65

C : 26/6/936 ve Em.7408 sayılı şifreye:

1 - Şair Mehmet Akif, kansere müptelâ olduğundan tedavî için İstanbul'a gelmiştir. Maçka'da İzmir palâsta oturan Abbas Hilmi paşa ailesinden prenses Emine'nin himaye ve yardımile 19/6/936 da Teşvikiye sağlık evine yatırılmıştır. Halen orada tedavî altındadır. Mısır'a dönemiyeceğini ve bundan böyle memlekette kalacağını ziyaretçilerine söyleyen bu şahsın durumu tarassut altına aldırılmıştır. İstanbul'a gelişinde başka bir maksadı olup olmadığı da tahkik edilmektedir. Sonu arzedilecektir.

Vali N.
H.Karataban

Emniyet işleri Umum Müdürlüğüne

30 Haziran 1936

BİLGİ YAYIM TANZİM KILINDI

Emniyet İş. U. Müdür.
ŞUBE: 1
Tarih: 30-6-36
No. : 18530

ÇEKİMİ YAPILDI

-67-

A-9

T. C.
DAHILIYE VEKÂLETİ
Hususi Kalem Müdürlüğü

9846

Geldiği yer	İstanbul	Telgraf Merkezi No. su	3575
Şifrenin Tarihi 29/6/936		Kaleme Geldiği Tarih	29/6/936
No.	Em. 170102	Açıldığı Tarih	30/6/936

Dahiliye Vekâletine Tüzün

66

C : 26/6/936 ve Em.7408 sayılı şifreye:

1 - Şair Mehmet Akif, kansere müptelâ olduğundan tedavî için İstanbul'a gelmiştir. Maçka'da İzmir palâsta oturan Abbas Hilmi paşa ailesinden prenses Emine'nin himaye ve yardımile 19/6/936 da Teşvikiye sağlık evine yatırılmıştır. Halen orada tedavî altındadır. Mısır'a dönemiyeceğini ve bundan böyle memlekette kalacağını ziyaretçilerine söyleyen bu şahsın durumu tarassut altına aldırılmıştır. İstanbul'a gelişinde başka bir maksadı olup olmadığı da tahkik edilmektedir. Sonu arzedilecektir.

Vali N.
H.Karataban

Nasıl gelmişti! Vizeyi nereden almıştı ve dahiliyemiz halen var mıdır?!

11-7-936

Emniyet İş./Umum Müdürlüğü
ŞUBE: 1
Tarih: 13-7-36
No.: 19638

ÇEKİMİ YAPILDI
-68-

906

Emniyet işleri Umum Müdürlüğüne

8. Mehmet Âkif Bey ile ilgili olarak Dâhiliye Vekâleti tarafından yapılan tahkikat ve takibatla ilgili bazı yazışmalar:

8.1. İstanbul Valiliğinin Mehmet Âkif Bey'in Mısır'daki faaliyetleri ile ilgili İçişleri Bakanlığına gönderdiği takibat yazısı

B-9

60

T. C.
Dahiliye Vekâleti
Hususi Kalemi Müdürlüğü
10503

Geldiği yer	Tlg. No.	Tarihi	Şifre Numarası	Gurubu	Açanın adı
İstanbul	1543	14/7/936	Em. 18690	650	S.Erman

	Tarih	Sa.	Da.		Tarih	Sa.	Da.
Telgrafhaneye verildiği	14/7/936	20		Telgrafhanece alındığı	14/7/936	21	20
Kaleme geldiği	14/7/936	23	30	Kalemde açıldığı	15/7/936	8	

Dahiliye Vekâletine

K: 7/7/936 ve Em.Ş.1 7845/14543 sayılı yazıya.

1- Akif hakkında .

2- Şair Mehmet Akif 341 senesinde ve Teşrinievvel nihayetlerinde Mısıra gitmiş ve Mayıs ayı zarfında – geri gelmiştir . Bundan evvel iki defa Mısıra gidüp geldiği anlaşılmıştır. En son olarak Vilâyetimizden aldığı 15/10/31 tarih ve 10363 sayılı pasaportla memleketimizden ayrılmıştır. Bu pasaportuna müsteniden Kahire Konsolosluğumuzdan tebdilen verilen 2/7/935 tarih ve 364/2915 sayılı bir pasaport alarak buna 6/6/936 ve 30989/1700 sayılı vizeyi yaptırmak suretile 16/6/936 da İstanbula gelmiştir .

3- Buraca siyasî fenalığına dair tesbit edilmiş malûmat mevcut degilsede kendisinin Antâkya ve civarında dolaştığı bir sırada Hilafet ve halife lehinde ve Türkiye Cümhuriyeti aleyhinde bir çok propagandalar yaparak muhitinde müsait dinleyiciler bulduğu 30/9/35 gün ve 83405/1771 sayı ile İstanbul Komutanlığından alınan Genel Kurmay Başkanlığının 28 Eylül 935 gün ve 59750 sayılı yazı örneği münderecatından anlaşılmıştır .

4- Hasta olarak yattığı Teşvikiye sağlık evinden 10/7/936 da çıkıp Beyoğlunda Mısır apartmanının beşinci katında Abbas Hilmi paşa ailesinden Prenses Eminehin vekili avukat Fuadın yanına gitmiştir halen oradadır arz .

Vali N.
Hüdai Karataban

Emniyet işleri Umum Müdürlüğüne

Emniyet İş. U. Müdürlüğü
Tarih: 15-7-36
No.: 20015

15 Temmuz 1936

-63-

ÇEKİMİ YAPILDI

8.2. Dâhiliye Vekilinin Mehmet Âkif Bey hakkında İstanbul Valiliğine gönderdiği tetkikat ve takibat talep yazısı

26/ 6 /936 A-7

ŞİFRE 68 7408
26-6-936

1.

İstanbul Valiliğine

1 - Şair Akif'in İstanbul'a geldiği gazetelerde okunmuştur. Ne zaman geldiğinin ~~ve kimlerle temas ettiğinin asıl~~ ve geliş sebebinin ve durumunun tetkiki ve takibini rica ederim.

2-Emniyet birinci şubenin(   )sayısile.

Dahiliye Vekili N.
Ş. Çitak

ÇEKİMİ YAPILDI

BİLGİSAYAR ... TANZİM ...

irtica
906

X

-70-

8.3. İstanbul Valiliğinin Mehmet Âkif Bey hakkında yaptığı tetkikat ve tahkikatla ilgili Dâhiliye Vekiline gönderdiği cevabi yazı

A-2-

117 nin 28 Ağustos/935 tarihli ve 3 No:lı
raporundan

69

3 - . İslâm şairi "Akif"in hilâfet propagandası:

Bir zamandanberi Mısırda ihtiyarı ikamet eyleyen İslâm şairi ünvanile maruf safahatcı Şair Akif üç haftadır Antakya ve civarında dolaşmaktadır. Akif, Antakyaya maruf Arabcı Türklerden Cemil bey Berekât tarafından davet edilmiştir. "Bu Cemil bey Berekât, Suriye devletinin sabık reisi ve hali hazırda Suriye meclisi mebusan reisi Arap vatanilerinden Suphi Berekât'ın küçük biraderidir. Ahmak, abdal, fakat ağabeysi gibi Arap millicisi ve Türk düşmanıdır."

Şair Akif, Antakyada hep eşraf ile düşüp kalkmakdadır. Şerefine bir çok ziyafetler verilmiştir. Antakya eşrafının hemen hepsi ya Arap millicisi veya Fransız uşağıdır. Binaenaleyh bu iki gurup da islâmlık ve hilâfet meselelerinde pek müteassıbdırlar.

Şair Akif, bu içtimalarda ulu orta hilâfetten, hilâfetin lüzumu şer'i ve aklî ve siyasisinden bahsetmektedir ve her vesile ile Ankara hükûmeti erkânını tenkid ederek şairi islâmiye ve adat mütehassenei kavmiyeyi mahv ve heder eyledi klerini söyleyerek hilâfet lehinde ve bahusus halife Abdülmecid lehinde pek müessir propagandalarda bulunmaktadır.

Muhit pek müsait, dinliyicileri pek muvafık bulan Şair Akif, Antakyadaki Türk muhalifin ve firarilerinden de kendisine gayet kuvvetli beş altı tarafdar ve yamak bulmuştur. Bütün ziyafetlere bu yamaklar da birlikde gidiyor. Ve orada hemen hemen yalnız Türkiyeden, hilâfetten medrese ve tekkelerden bahs olunarak Türk inkilâpcıları tekfir ve tel'in olunuyorlar. Bu yamaklar şunlardır:

ÇEKİMİ YAPILDI

-71-

A-3

-2-

Antakya lisesi muallimlerinden Yüzellilik Adanalı Âli İlmi Fani
" Belediye kâtibi Radi Azmi
" Eski nahiye müdürlerinden ve Türk firarilerinden Osman
" Maarif Müdüriyeti kâtibi firarilerden ve Kilikyanın maruf casuslarından Ata Derviş.

- İşte Şair Akif, ilk günlerde biraz diline bağ vurmağa karar vermişken kendisini ifratkârane teşvik eyleyen bu yardakcıların tesirile bütün boğ boğazlığile bugünkü Türk inkilâbının (İslâm ve Osmanlı) müessesatı ahlakiye ve diniyesinde açdığı yaraları, uçurumları söyleye söyleye memlekette pek müdhiş bir tesir husule getirmiştir.

- Antakya Türklerinden ve samimi Kemalistlerden bir çoğu bu vaziyetten çok müteessir olmuşlarsa da Şair Akif hemen hemen bu gurupla asla temas etmek istemeyor ve hatta etrafındaki müteassıplar tarafından bu gibi temaslara daima mani olunuyor.

Şair Akif Abdülmecid'den bahseylerken onu medh ve sena sadedinde demişdir ki :

" Halife, ecnebî devletlerinden bir çoğu tarafından def'atle muavenet teklifine maruz kaldı. Fakat bir ecnebî ve gayri müslim ordusu marifetile ecdadının tahtına ve peygamberin postuna oturmağı bir zul , bir günah sayan halife, bu tekliflerin hepsini reddeyledi.O ancak Türk ve müslümanın umuzuna eska ederek makamı meşruune çıkmak isteyor bu gün de uzak değildir...)

- Antakya eşrafından ve Türk olduğu halde Arap olan Kasiri zade Mustafa ağa, Şair Akifi Antakyada ihtiyarı ikamet etmeğe ve kendisinde müsafir olmağa teşvik eylemiş ise de Akif

ÇEKİMİ YAPILDI

BCA ... TAYİN EDİLDİ

-72-

A-4

71

-3-

kabul eylememiştir ve Mısırda tedrisatla ve tahriratla meşgul olduğunu söyleyerek beyanı itizar etmiştir.

- Şapka ve Türkce ezan hakkında bir çok kimseler şair Akifden reyini sormuş o da " Şapka geymek , doğrudan doğruya Avrupalıya benzemek maksadile yapıldığı gibi temamen küfürdür. Türkçe ezan ise katiyen mekruhdur. Nemaz caiz değildir. Lâtin hurufatı ise, İlhan Kuranı kerimi tağyir eylediği cihetle şeran mekruhdur. Aynı zamanda Türk müslümanlar Arap Müslümanı bir birinden ayıran bu üç bedeatı seyie menkülvech haram, mezmum ve maktuhtur " cevabını vermiştir.

BİLGİSAYAR FORMU TANZİM EDİLDİ

ÇEKİMİ YAPILDI

-73-

A-5 72

117 nin 6/ Eylül/935 tarih ve 5 No:lı raporundan

---

2 - . İslâm şairi Akif :

Bir müddettenberi Antakya'da Arabcı Berekât zade Cemil beyin yanında müsafir bulunan Şair Mehmed Akif, [redacted].31/ Ağustos /935 de, aldığı bir telgraf üzerine, Antakya dan ayrılmış ve Lâzkiye-Berut tarikile Mısıra azimet etmiştir. Şair Akif Antakya'da pek mühim bir tesir husule getirmiş, adeta Türkiye idarei hazırası aleyhinde zehirler saçmıştır. Şair olması, dinî malûmatı bulunması ,Türkiye Darülfununda hocalık ve Ankara Büyük Millet meclisinde mebusluk yapması ve istiklâl marşının nazımı sıfatını taşıması itibarile her söylediği söz fevkalade bir dikkat ve tesir husule getirmiştir.

Şair Akif, Türkiye ricalinden de yegân yegân bahsederek Atatürk hakkında demişdir ki (Rauf bey Türkiyeye avdet eylemiş. Fakat kabil değil bir mevki ihraz edemez.Zira Gazi paşa Rauf beyi çekemez.Çünki Gazi paşa def'atla hayatını, şerefini ve mevkiini Rauf beye medyundur. Topal Osman vak'asında, Sivas Kongresi zamanlarında kaç kerre Rauf bey Gaziyi kurtarmıştır.İşte bu minnettarlık makûs bir netice vermiş ve iyilik yapacak yerde Rauf beyi mahva çalışmıştır."

Şair Akif halife meselesine dair dinî bir çok adla ve ahkâm zikr ederek ilgayı hilâfeti en büyük bir dinsizlik addeylemiş ve mahaza " Çok geçmiyerek halife makamına avdet edecektir" demiştir.

Şair Akif islâm Türklerin makamı hilâfetin harsı ve muhafızı olduğunu ve binaenaleyh nehyi ve gasbı ve ilga edilen hukuk hilâfetin iadesi için her müslüman Türkün dinsizlerle cihada minkablirrahman memur ve merzaf bulunduğunu söyleyerek -

ÇEKİMİ YAPILDI

-74-

-2-

A-6

73

" Antakyadaki bazı beyinsiz gençlerin bilmiyerek ansemayın Kemalistlere zahir ve tarafdar olmasını" tenkid etmiş ve evliyayı etfali şiddetle tevbih eylemiştir.

aslı gibidir.

-75-

Dosya No. İrtica 906

Sıra No.	
Babasının ismi	Tahir
Lâkabı	
Tarihi ve mahalli tevellüdü	1290
Milliyeti	Türk
Tabiiyeti	T.C.
Oturduğu yer	İstanbul -
Meşgalesi	profesör - Şair
Mezuniyeti	

Mülâhazat

Şair Mehmet Akif 341 teşrini evvel nihayetinde Mısıra gitmiş ve Mayis ayinda avdet etmiştır. Bundan evvel iki defa daha gidüp geldiği ve en son olarakta 15 / 10 / 931 tarihli passaportla Memleketimizden ayrıldığı.

İstanbul Vilâyetinin 14/7/936 tarih ve EM. 1543 sayılı şifreden.

K No. Mehmet Akif

islam şairi mehmet akif 3 haftadanberi Antakya da bulunup mütemadiyen din ve hilafet lehinde idarei kelâm ettigi ve oradaki firarilerden:
1- Antakya lisesi muallimlerinden adanalı ali hilmi fani
2- eski nahiye müdürlerinden firari Osman
3- maarif müd. katiplerinden ve Kelikyan ın maruf casusu Ata derviş
4- belediye katibi Hadi azmi
gibi yardakçılarla düşüp kalktıgı, ve hilafet ve halife lehine ve kemalizim aleyhine propagandalar yapmakta oldugu.

(117 nin 28.agustos.935 tarih 3 sayılı raporundan)

---

antakyada arabacı Berakâti zade Cemil beyin yanında müsafir bulunan şair Mehmet akif 31.8.935 te aldıgı telgraf üzerine antakyadan ayrılarak Lazikiye, Berut tarikiyle Mısır a dönmüştür. Antaky da bulundugu müddetce pek büyük bir tesir husule getirmiş ve adeta Türkiye idarei hazırası aleyhinde zehirler saçmıştır. türkiye ricalinden yegan yegan bahs ederek demiştirki :(Rauf bey türkiyeye avdet eylemiş fakat kabil degil bir mevki ihraz edemez zira Gazi PŞ. Rauf beyi çekemez. Rauf beyin bir kaç defa Atatürk ün hayatını kurtarmıştır ve ata Türke hayat, şeref, ve şevki ini Rauf beye medyundur. Topal osman vakaasında, Sivas kongrası zamanlarında kaç kerre rauf bey Gaziyi kurtarmıştır. işte bu minnettarlık mâküs bir netice vermiş ve eyilik yapacak yerde rauf beyi mahva çalışmıştır.) Halife meselesine dair dini bir çok adlâ ve ahkam zikr ederek ilgayı hilafeti en büyük bir dinsizlik ad eylemiş ve mahaza (çok geçmeyerek halife mekamına avdet edecektir) demiştir. İslâm teürklerin mekamı hilafetin harsı ve muhafızı oldugunu ve binaenaleyh nehy ve gasba ve ilga edilen hukuk hilafetin iadesi için her müslüman türkün dinsizlerle cihanda minkablirrahman memur ve merzaf bulundugunu söyleyerek (antakyadaki bazı beyinsiz gençlerin bilmeyerek ansemain kemalistlere zahir ve tarafdar olmasını) tenkid etmiş evliyayı etfali şiddetle tevbih eylemiştir.

(117 nin 6.eylul. 935 T. ve 5 sayılı raporundan)

Kahire Konsolosluğumuzdan tebdilen verilen 2.7.935 tarih ve 364/2915 sayılı bir pasaporte alarak bu pasaporta 6.6.936 ve 30989/1700 sayılı vizeyi alıp 16.6.936 da İstanbula gelmiştir. (istanbul V. 14.7.936 em. 18690 sayılı yazısından)

11 senelik ayrılıktan sonra Mısırdan şehirimize gelen şair Mehmet akif Mısırda bulundugu müddet zarfında Kral Fuadın hafızı kütüplügünü yapmış ve Mısır Universitesinde Türkçe ve Farisi profesorlugu etmiştir.

(22.6.936 tarihli açıksöz gazetesinden:)

Yedigün gazetesi muhabiri ile vuku bulan reportajda Mehmet akif şunları söylemiştir

Mısırda darilfunun işi çıkıncaya kadar Kahirenin 25 kilometre cenubunda sakin ve asude bir köşe olan Helvan da yaşayup son zamanlarda kahireye indim.

(317 sayılı yedigün gazetesinden:)

---

kansere müptela oldugundan tedavi için istanbula gelmiş olan şair Mehmet akif Maçkada izmir palasta oturan abbas halim pş. ailesinden prenses Emine nin himaye ve yardımile 9.6.936 da teşvikiye saglık evine yatırılıp tedavi altına alınmıştır.

(istanbul V. 29.6.936 em. 170102)

---

hasta olarak yattıgı teşvikiye saglık evinden 10.7.936 da çıkıp beyoglunda mısır ap. nının 5 nci katında prenses eminenin vekili avukat Fuad ın yanına yerleşmiş oldugu.

(istanbul V. 14.7.936 em. 18690)

Nihayet istanbula dönerek oraya yerleşen şair mehmet akif geçen sene şehrimizede gelerek beş on gün kaldıgı zaman kendisiyle görüşen malum bir kaç kişiye Türk inkılabı, latin harfleri ve dil işleri aleyhinde atıp tuttugu ve işlerin hiç bir zaman sökmeyecegini söylemişti. şair yeni türkiyeyi gözlerile gördükten sonra hakikatla karşılaşarak yola geldigi anlaşiliyor. (antakyada çıkan yenigün gazetesinin 28.6.36 T. ve 1484 sayılı nüshanın suretinden)

Şair mehmet akif Helvan da prens abbas halim pş. nın dairelerinden birinde bilâ ücret ailesile birlikte oturup [illegible] darülfünunundaki vazife mukabili ayında 20 mısır lirası kadar geçtigi ve bu para ile münzevi bir hayat geçirdigi ve kahirede 150 lik ve muhaliflerlede düşüp kalktıgı tesbit edilememiştir. bu kişi üç sene zarfında 3 defa konsolosluk şubesine müracaat edip 1 incisinde nezdinde bulunan büyük oğlunun askerlik zamanı geldiginden (vatan borcunu ödemek için askere gönderilmesini) söylemişti. ve oğlu askere gönderilmişti. 2 nci müracaatında ise tabiyet ilmuhaberini tecdit içindi 3 ncüsü ise passport alımak içindir. kendisi burada bulundugu müddet zarfında rejimimiz aleyhinde ve bilhassa hilafet lehinde propaganda yaptıgı en ince tahkikatıma göre burada vaki olmamıştır. (kahire konsol. şubesi 29.tem. 936 t. 105/91) say.yazısı

Geçen yıl Antakya'ya gelip Suphi Berekatın kardeşi, kendi halinde bir adam oldugu söylenen Cemil'in yanında misafir kalmış olan Şair Mehmet Akif'in Refik Halid ve bazı muhaliflerle görüşmekle beraber konuşmalarında her zaman Türkiye ve Atatürk lehinde sözler söylemiş ve ancak bazı teferruat üzerinde münakaşalerde bulunmuş oldugu, Cemil Berekatın, bundan evvel, kendisini tedavi ettirmek üzere Mısır'a gittiginde Şair ile orada tanışmış bulundugu yapılan incelemelrden anlaşılmıştır.
"Halep Konsoloslugunun 18/8/936 ve 954/437 sayılı yazısından"

76 D-10

8.4. Dâhiliye Vekilinin, Mehmet Âkif Bey'in İskenderun'da bulunduğu sırada 150'liklerden bazı şahıslarla görüştüğüne dair İstanbul Valiliğine gönderdiği rapor

C-2.

I.G2. 9675 / 27-8-936

Şair Mehmet Akif hakkında.

44

İstanbul Valiliğine,

Ek; 21/7/936 gün ve Em.8338 sayılı yazıya:

Şair Mehmet Akif'ın, geçen yıl Antakya'ya yaptığı seyahat esnasında 150 liklerden Ali Hilmi'nin evinde misafir kaldığı ve bir çok defa Hoybon cemiyeti mensuplarından Nizameddin Kibar ve kürt Celâdet Han ile görüştüğü ve mutaassıb grubunu teşkil eden ağalardada temas ettiği ve kendisile görüşen terakki - perver gençlere türkiyenin bu günki idaresinden memnun olmadığını söylediği ve ona muhalif fikirde bu - lunan gençler Ali Hilmi'nin Akif hakkında neşrettirmek istediği makaleyi basmaktan imtina ettikleri.

Antakya'dan önce gittiği Amman ve Şamda çerkeslerle buluştuğu ve Halep'te Refik' Halid'in misafiri olduğu ve Ali Hilmi'nin Fransız nufuzuna tabi ağalardan aldığı para ile Mısıra yolcu edildiği Şam Konsolosumuzdan bildirilmiştir.

Bilgi edinilmesini dilerim.

Dahiliye Vekili

ÇEKİMİ YAPILDI

-46-

V. 23790 İrt. 906

8.5. Emniyet İşleri Umum Müdürünün bazı konsolosluklara Mehmet Âkif Bey'in Mısır ve Antakya seyahati sırasında yaptığı görüşmelere ve faaliyetlere ilişkin bilgi talep yazısı

A-13

8297
20 - 7 - 936

1.G.1.

58

Berut, İskenderiye Bş.Ko.
Halep, Şam, Kudüs, Kahire konsolosluklarına

Uzun müddet Mısırda ikametten sonra iki ay önce yurda dönen şair Mehmed Akif'in Mısırda ve bilhassa geçen sene Antakyaya seyahatı esnasında inkilâp ve rejimiz aleyhinde çok kötü sözler sarf ettiği ve hilâfet propagandası yaptığı ve ayrıca 150 lik, firari be sair muhalif eşhasla da sıkıca temasta bulunduğu haber alınmıştı . Bu haberlerin sahhatı derecesile Mehmed Akif'in hariçte geçirdiği zamana ait konsolosluğumuzca tesbit edilmiş ve edilecek diger bilcümle malûmatın iş'arını diler saygılarımı yenilerim .

Em.İş.U.Müdürü

BAŞBAKANLIK FORMU TANZİM EDİLDİ

?

ÇEKİMİ YAPILDI

irtica
906

-60-

8.6. Kahire Elçiliğinin Mehmet Âkif Bey'in Kahire'deki görüşme ve faaliyetlerine ilişkin cevabi yazısı

B-3

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
KAHİRE ELÇİLİĞİ
Konsolosluk Şubesi

GIZLIDIR.

No 105/91

Kahire, 29 Temmuz 1936.

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı.

82

Emniyet Işleri Umum Müdürlüğü
Yüce Makamına

I.G.I.ifadesile yazılan 20/7/936 tarih ve 8297 numaralı yazıları karşılığıdır :

23 Temmuz 936 tarih ve 95/81 numaralı yazımda da arz eylediğim vechile geçen sene çok hasta olan Mehmet Akif, doktorların tavsiyesi üzerine berayi tebdili hava Suriye'ye gitmişti. Üç seneye yakın Kahire'de bulunduğum müddetce, diğerlerinin olduğu gibi, şair Akif'in hal ve vaziyetini de daima göz önünde bulundurdum. Helvan'da prens Abbas Halim paşanın dairelerinden birinde bilâ ücret ailesile birlikte oturan şair Akif'in gayet münzevî yaşadığı ve ekseri zamanları gerek kendisinin ve gerek âilesinin hastalağı ile geçtiği ve Mısır Darülfünun'unda ücretle edebiyat dersi verdiği ve bu hizmetine mukabil elind ancak yirmi mısır lirası kadar para geçtiği ve bu para ile de son derecede zaruret ve muzayika içinde yaşadığı bittahkik anlaşılmıştır. Rejimimiz aleyhinde ve bilhassa Hilâfet lehinde propaganda yaptığı, en ince tahkikatıma göre, burada vakî olmamıştır. Kahire'de Yüz Ellilik ve Muhaliflerle de düşüp kalktığı tesbit edilememiştir. Eğer Rejimimize karşı en ufak bir hal ve hareketi görülmüş ve duyulmuş olsaydı, çok evvelden Yüce Makamlarına arz edeceğim bedîhîdi.

Şair Akif'in üç senede üç defâ Konsolosluk Şubesine müracaat ettiğini hatırlayorum: Nezdinde bulunan büyük oğlunun askerlik çağına gelmesi üzerine bizzat Konso-

-54-

2. B4

losluk Şubesine gelerek oğlunun askere gönderilmesini ve vatan borcunu ifa etmesini söyledi. Ve oğlu askere gönderildi. Diğer iki müracaatından biri, tabiiyyet ilmühaberini tecdit ettirmek ve ikincisi de, pasaport almak içindi.

Keyfiyeti derin saygılarımla arz eylerim.

Kahire Elçiliği Kâtibi
ve Kahire Konsolosluk işlerini çeviren

Kâzım Hastekin

Emniyet İş. U. Müdürlüğü
ŞUBE: 1
Tarih: 11-8-36
No.: 22618

BİLGİSAYAR FORMU TANZİM EDİLDİ

ÇEKİMİ YAPILDI

-55-

8.7. Şam Konsolosunun Mehmet Âkif Bey'in Şam'daki görüşme ve faaliyetlerine ilişkin cevabi yazısı

B-5

51

Dahiliye Vekaleti
Emniyet İşleri Umum Müdürlüğüne

20 temmuz 1936 tarih ve Ş.I.G.I işaret ve 8296 numaralı tahrirat cevabıdır.

Yapılan tahkikat neticesinde: şair Mehmet Akif'in geçen sene Antakya'ya yaptığı seyahat esnasında Hoybon Cemiyeti mensuplarından Nizameddin Kibar ve Kürd Celadet Han ile çok görüştüğü, yüzellililiklerden Ali İlmi'nin evinde misafir kalup mütaassıb gruhunu teşkil eden ağalarla da temas ettiği anlaşılmıştır.

Antakya'dan evvel gittiği Amman ve Şam'da Çerkeslerle buluştuğu ve Halep'te Refik Halid'in misafiri olduğu ve Antakyadan, Ali İlminin, Fransız nufuzuna tabi, ağalardan aldığı para ile Mısıra yolcu edildiği işidilmiştir.

Antakya'da bulunduğu sırada kendisile temas eden tarakki perver genclere sadece Türkiye'nin bugünkü idaresinden memnun olmadığını söylemiş ve ona muhalif fikirde bulunan gencler Ali ilminin Akif hakkında neşrettirmek istediği makaleyi basmaktan imyina etmişlerdir.

Keyfiyeti saygılarımla arzederim.

5.Agostos 1936

Şam Konsolosu.

Emniyet İş. U. Müdür.
ŞUBE:
Tarih: 24-8-36
No.: 23790

ÇEKİMİ YAPILDI

İstanbul'da yapıldı 25/8

-53-

8.8. Halep Konsolosunun Mehmet Âkif Bey'in Halep'teki görüşme ve faaliyetlerine ilişkin cevabi yazısı

B-11

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HALEP KONSOLOSLUĞU

19/Ağustos/1936

Özü

U: 954 (İ.2-9)
H: 437

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı.

Gizlidir

49

Emniyet İşleri Umum Müdürlüğüne,

20/7/1936 tarih ve 8297 sayılı yazıları karşılığıdır:

Geçen yıl Antakyaya gelip Suphi Berakâtın kardeşi, kendi halinde bir adam olduğu söylenen Cemilin yanında misafir kalmış olan Şair Mehmet Akifin Refik Halit ve bazı muhaliflerle görüşmekle baraber konuşmalarında her zaman Türkiye ve Atatürk lehinde sözler söylemiş ve ancak bazı teferrüat üzerinde münakaşelerde bulunmuş olduğu, Cemil Berekâtın, bundan evvel, kendisini tedavi ettirmek üzere Mısıra gittiğinde şair ile orada tanışmış bulunduğu yapılan incelemeler sonunda öğrenilmiştir.

Keyfiyeti arzeder, öz saygılarımı yenilerim.-

Halep Konsolosu
Sabih Gezener

Ç. 1

ÇEKİMİ YAPILDI

Emniyet İş. U. Müdürlüğü
Tarih: 20-8-36
No.: 23497

-51-

8.9. Kudüs Konsolosunun Mehmet Âkif Bey'in Kudüs'teki görüşme ve faaliyetlerine ilişkin cevabi yazısı

48 B-12

TÜRKİYE CUMURİYETİ
KONSOLOSLUGU

Kudüs 20 . 8 . 936.

G. S. 1153
H. S. 146.
L.

Özet Şair Mehmet Akif hak.da

E mniyet Işleri Umum Müdürlügüne

Şube.I g.I

20/7/1936 tarihli ve 8297 sayılı yazıları karşılıgıdır.

Uzun zeman Mısırda ikamet etmiş olan Şair Mehmet Akif'in yurdumuz aleyhinde çalışanlarla temas ve muhaberesi hakkında Konsoloslugumuzda bilik yoktur. Burada Cümhuriyetin lehdarı fakat layıklıgın aleydarı, çok müteassıp bir şahsiyet olarak tanınmaktadır. Geçen yıl, tedavi ve tebdili hava için Mısırdan Lübnan'a giderken Kudüs'e de ugramış bir iki gün kalıp, buarada, Konsoloslugumuzu da ziyaret etmiştir.

Bu adam hakkındaki kanaatım, Yurdumuz ve Rejimimiz için tehlikeli bir unsur olmadıgı yolundadır.

Sonsuz saygıları ile

Konsolos

Emniyet İş. U. Müdür.
ŞUBE: 1
Tarih 7-9-36
No 24892

ÇEKİMİ YAPILDI

8.10. Beyrut Konsolosunun Mehmet Âkif Bey'in Beyrut'taki görüşme ve faaliyetlerine ilişkin cevabi yazısı

C-5

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
BAŞ-KONSOLOSLUĞU
BERUT

U. N. I208
H. N. I27

Berut, 29 - Agustos - 936

42

Emniyet İş. U. Müdürlüğü
ŞUBE: 1
Tarih: 5-9-36
No: 24722

Emniyet işleri Genel Müdürlüğüne

20/7/936 tarih ve 8297 sayılı yazıları karşılığıdır:

Sözü geçen Şair Mehmet Akifin Mısırdaki durumu hakkında bilgi edinmek kabil olmamış isede ilgilinin Iskenderunde bulunduğu sıralarda I50 liklerden Zeynelabidin ve yeğeni Ali, yine I50 liklerden sabık Karahısar mebusu Ömer Feyzi, fırarı Radi Azmi, Adanalı Mahmut Hoca Kadı Asım ile temas ettiği ve hükümetimiz aleyhinde bazı hezeyanlarda bulunduğu gibi Ömer Feyzi ve Zeynelabidin tarafından yazılıp henüz bastırılmamış olan müzür bir kitabın kendisine gösterildiğinde büyük bir dıkkatla mutalaa ederek kendi elile bazı ilaveler koymuş olduğu yapılan soruşturmalar sonucunda anlaşılmıştır. Keyfiyeti arzeder, öz saygılarımı yenilerim

Berut Başkonsolosu
Kemal Aktay

ÇEKİMİ YAPILDI

son gelen bütün malumat bu adamın hudutsuz geçtimi? 3/9

4/9 İstanbulda yapıldı

Karakoze bu malumat alındı. 7-IX-936 D.K.

-44- İstanbulda

istişare 906

8.11. Dâhiliye Vekilinin, Mehmet Âkif Bey'in İskenderun'da bulunduğu sırada kimlerle görüştüğüne dair İstanbul Valiliğine gönderdiği bilgi talep yazısı

D-1

32

Şair Mehmet Akif hakkında.

I.G.2.

10250
10-9-936

İstanbul Valiliğine,

Ek; 27/8/936 gün ve 9675 sayılı yazıya:

Mehmet Akif'ın İskenderunda bulunduğu sırada I50 liklerden Zeynelabidin ve yeğeni Ali ve yine I50liklerden Eski Karahisarmebusu Ömer Feyzi, firari Radı, Azmi, Adanalı Mehmet hoca, Kadı Asım ile temas ettiği ve hükümetimiz aleyhinde bazı hezeyanlarda bulunduğu gibi Ömer Feyzi ve Zeynelabidintarafından yazılup henüz bastırılmamış olan muzur bir kitabın kendisine gösterildiğinde büyük bir dikkatla mütalâa ederek kendi elile bazı ilâveler yaptığı Berut Baş Konsolosluğumuzun iş'arından anlaşılmıştır.

Bilgi edinilmesini dilerim.

Dahiliye Vekili,
[signature]

İratica: 906 V= 24722

ÇEKİMİ YAPILDI

-34-

8.12. Emniyet İşleri Umum Müdürlüğünün Milli Emniyet Hizmetleri Reisliğine Mehmet Âkif Bey'in hariçle yapacağı muhaberesinin kontrol ettirilmesine dair talep yazısı

A-12

Şair Mehmet Akif H.

1.G.2.

59
8222
18-7-936

Milli Em.H. Reisliğine

Yurdumuza dönen ve tedavi için yattığı hastaneden çıkıb Beyoğlunda Mısır apartmanının beşinci katında Abbas Hilmi Paşa ailesinden Prenses Emine'nin Vekili avukat Fuad'ın yanında oturan Şair Mehmed Akifin hariçle yapacağı muhaberesini lütfen kontrol ettirilmesine müsaadelerini saygı ile arz ve rica ederim.

Emniyet İş.U.Müdürü

ÇEKİMİ YAPILDI

-61-

9. Mehmet Âkif Bey'in Vefatı ile ilgili evrak:

9.1. İstanbul Valiliğinin Mehmet Âkif Bey'in cenazesinin Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'ndan kaldırılarak Edirnekapı mezarlığına defnedildiğine dair Dâhiliye Vekâletine gönderdiği yazı

D-4

T. C.
DAHİLİYE VEKÂLETİ
Hususi Kalem Müdürlüğü
15007

Geldiği yer	İstanbul	Telgraf Merkezi numarası	2274
Şifrenin tarihi 28/I2/936		Kaleme geldiği tarih	28-I2-936
No.	EM: 33608	Açıldığı tarih	29-I2-936

Dahiliye Vekâletine 29

C: 27-8-936 gün ve em: I8973/I9675 yazıya:
Şair Mehmed Akif 27/I2/936 da ölmüştür. Cenazesi 28/I2/936 da Beyoğlundaki Mısır Apartımanından kaldırılarak namazı Bayazıt camiinde kılındıktan sonra Edirnekapı mezarlığına defnedilmiştir.
Arz ederim.

Vali N.
Salih Kılıç

29 XII 36

TANZİM ...

Emniyet işleri Umum Müdürlüğüne
29 K.Evvel 1936

29-12-36
34271

906

ÇEKİMİ YAPILDI

-31-

9.2. İstanbul Valiliğinin Mehmet Âkif Bey'in nereye defnedildiğini ve cenazeye kimlerin katıldığını bildiren Yüksek İç[işleri] Bakanlığına gönderdiği yazı.

D-5
5/I/937

T. C.
İSTANBUL VİLÂYETİ
EMNİYET DİREKTÖRLÜĞÜ
BİRİNCİ ŞUBE
Kısım
No. m 291
m 328

ÖZ. Şair Mehmed Akif H.

28

Yüksek İç bakanlığa

701

28/I2/936 Gün ve Emniyet 35285 sayılı şifreye ektir.
m 33608

Mısır apartmanından otomobil ile Beyazıd camisine getirilen Şair Mehmed Akif'in cenazesi, namazı kılındıktan sonra el üstünde Edirnekapı mezarlığına götürülmüş ve orada Şehidlik karşısındaki kabrine defnolunmuştur. Cenaze merasimine Saylavlardan Şemseddin, Fadıl Ahmed, Yahya Kemal, Profesör Muhiddin, ölü General deli Fuad oğlu Esad Fuad, muhalif rmesadan ve tarassud edilenlerden Çolak Selâhaddin, tüccardan - Emin Vasfı, Kuleli Askerî lisesi Edebiyat Muallimi - Tahirülmevlevi, Şehremininde oturan Suudulmevlevi, Fuad Şemsi, gazeteci Feridun ve daha bir çok kimselerle Üniversite ve Askerî Tıbbiye talebeleri iştirâk etmiştir. Mezarlıkta alçı ile yüzünün kalıbı alınmış ve - bazı kimseler şiirleri ve bestelediği İstiklâl marşı münasebetile kendisinden sitayişle bahsetmişlerdir.

Bilgi olarak arzederim.

Istanbul valisi N.

ÇEKİMİ YAPILDI

906

8-1-37

Emniyet işleri umum müdürlüğüne

Dahiliye Vekâleti
HUSUSÎ KALEM
Tarih 7. KÂN.SAN. 1937
No. 0710

7. KÂN.SAN. 1937

-30-

10. Mehmet Âkif Bey'in vefatından sonra kendisi hakkında yapılan anma toplantıları ile ilgili takibat yazıları:

10.1. Ankara Valisinin, Mehmet Âkif Ersoy'un vefatının sene-i devriyesinde (1939) yapılan toplantı hakkında Dâhiliye Vekâletine verdiği rapor

T.C.
Ankara Vilâyeti
Emniyet Müdürlüğü
Ş. 1 B. 1
H.
U. 449
824

D-7
12/I/939

Şair Mehmed Akif'in senei devriyesi için yapılan toplantı H

26

K.Y.P.

Dahiliye vekâletine

Şair Mehmed akif'in ölümünün senei devriyesini anmak üzere veteriner fakültesi talebe cemiyeti tarafından ziraat Enstitüsü konfrans salonunda bir toplantı yapmalarına vilâyetce müsaade edilmiş ve mezkûr tplantıda büyük şair'in ruhi için nutuklar söylenmiş olduğunu arzederim.

Vali

Tandoğan

D.K.
14.I.939

13-3-1-39
10

3.I
14-1-39

Emniyet işleri umum müdürlüğün.
13 K.Sani 1939

Em. U. M.
D: 3
14 ... 1939
No. 05603

D-1
13 I 939

ÇEKİMİ YAPILDI

Dah. Vek. 13 2 3
H. K. Mü. 13. 1 39

16.1.39

-28-

10.2. Dâhiliye Vekilinin Mehmet Âkif Ersoy için mezar yaptırmak amacıyla İstanbul Üniversitesi Tıp ve Edebiyat Fakülteleri öğrencileri arasında para toplamaya ön ayak olan askeri tıbbiye öğrencisi Fethi Teveh hakkında İstanbul Valiliğine tahkikat yaptırma talebi ile ilgili yazısı

D-14
22

EMNİYET UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Müstenidat	Raportör	Şef	Müdür	Daktilo	Tarihi

Şube	Dosya	Numara
1 / B.3		58474

Özü : 22

İlişiği :

30. XII. 1940

İstanbul Valiligine

12/12 yeni

KARDEKSE GEÇMİŞTİR

Alınan bir haberde:

(İstanbul Üniversitesi tıp ve edebiyat fakültesi talebesi arasında ölü Mehmet Akif'e mezar yaptırmak üzre toplanacak olan 3-bin liralik ianeden ancak bin liranın toplandığı, 28-12-940 günü şairin mezarına gidilerek nümayiş yapılacağı, nutuk söyleneceği, bu işe ön ayak olanların başında askerî tıp dördüncü veya beşinci sınıfından Fethi Teveh'in geldigi ve keyfiyetten edebiyat fakültesi dekanının da haberi olduğu, üniversite gençligi arasında Mehmet Akif'in ismi ve hatırası hakkında bariz bir propağanda faaliyetinin cereyan ettigi, şairin dinci ümmetci olması nazarı dikkate alınırsa, bu faaliyetin Türk gençligi arasında dincilik ve ümmetcilik cereyanını uyandırmağa matuf olmasının muhtemel bulunduğu) bildirilmektedir.

Keyfiyetin tetkikini ve Edirne'de ele geçen mektuplar dolayısile ifadesine müracaat luzumu hasıl olan Nihal atsız'ın sözleri arasında ismi sık sık geçen Fethi Teveh'in durum ve temaslarile siyasî temayülleri hakkında derlenecek malûmatın iş'arını reca ederim.

Dahiliye Vekili Y.

ÇEKİMİ YAPILDI

H. S. / 2263 – ilişik

-25-

10.3. Dâhiliye Vekilinin, Mehmet Âkif Ersoy'un yanında kalan Avukat Fuat ve Prenses Emine hakkında İstanbul Valiliğine tahkikat yaptırma talebi ile ilgili yazısı

A-14

1.2.G.

Prenses Emine ve
vekili Avukat Fua
hakkında.

87 8338
21-7-936

İstanbul Valiliğine

ÇOK ACELE !

C: 14/7/936 gün ve Em. 18790 sayılı şifreye:
Şair Mehmed Akif'in , yanında kaldığı bildirilen Avukat Fuat'la Prenses Emine'nin sarih hüviyet, seciye, siyasal durum ve geçmişleri hakkında bilgi verilmesini rica ederim.

Dahiliye Vekili .n.
S. Çıtak

İetica: 906 Va: 20051

BİLUMUM YAZI FORMU TANZİM EDİLDİ

ÇEKİLDİ YAPILDI

-59-

10.4. İstanbul Valisinin Mehmet Âkif Bey'in yanında kalan Avukat Fuat ve Prenses Emine'ye ilişkin tahkikat talep yazısına verilen cevabi yazı

B-4

22/8/936

T. C.
İSTANBUL VİLÂYETİ
EMNİYET DİREKTÖRLÜĞÜ
BİRİNCİ ŞUBE

Kısım 1 11276
No. m 24715
m 23260

Öz : Prenses Emine ve vekili avukat Fuad Şemsi H.

İç Bakanlığa

84

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı.

21/7/936 gün ve EM.İŞ.U.M. 8338-15750 sayılı yazıya karşılıktır.

I - Avukat Fuad Şemsi 1299 Istanbul doğumlularından olup Beyoğlu İstiklâl caddesinde 303 sayılı Mısır apartmanının 22 sayılı dairesinde ve mevsim dolayısile İstinye vapur iskelesi üstündeki kendi yalısında oturmaktadır. Mısır eski Hidivi Abbas Hilmi Paşanın ve Paşanın hemşiresi Prenses Hatice'nin ve Mehmed Ali Paşanın Berlin eski Sefiri ölü Kemaleddin Sami Paşanın karısının vekili umumisidir. Evvelce Galatasaray lisesinde ve bilahara gayri müslim mekteplerde tarih ve Coğrafya muallimliği yapmıştır. Vekâleti dolayısile müteaddit defalar Mısır'a gidip gelmiş ve son defa 20/2/936 da Londra'ya giderek Suriye tarikıle 30/3/936 da dönmüştür. Arablığa mütemayil ve Mısırlılarla teması olduğu, İzmir suikastı esnasında Mustantıklıkça şahid sıfatile dinlenmiş ve uzun müddet takıb edildiği halde siyasal fenalığına dair malûmat elde edilemediği dosyasının tetkıkinden anlaşılmıştır.

II - Prenses Emine: 1899 Istanbul doğumlularından olup Abbas Hilmi Paşanın kızı ve eski Berlin Sefiri ölü General Sami'nin karısıdır. Maçkada İzmirpalas apartmanının 3 sayılı dairesinde oturmakta ve mevsim dolayısile Heybeliadada bulunmaktadır. Siyasal fenalığına dair malûmat mevcut değildir. Arzederim.

Istanbul Valisi
[imza]

ÇEKİMİ YAPILDI
1.9.36
24492

Dahiliye Vekâleti
Hususî Kalem
31 AĞUSTOS 1936
28533

Emniyet işleri umum müdürlüğüne
31 AĞUSTOS 1936
1.9.36

-56-

10.5. İstanbul Valisinin Mehmet Âkif Bey'e mezar yaptırmak amacıyla İstanbul Üniversitesi Tıp ve Edebiyat Fakülteleri öğrencileri arasında para toplamaya ön ayak olan askeri tıbbiye öğrencisi Fethi Teveh hakkında Dâhiliye Vekâletine gönderdiği rapor

D-13
26

EMNIYET UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

Müstenidat	Raportör	Şef	Müdür	Daktilo	Tarihi
	edip				1/3/941

Şube	Dosya	Numara
I B.2	12212-22	648

İstanbul,

Özü: Üniversite talebeleri arasında Mehmet Akif'e ait dedikodu hk.

İlişiği :

H . S . Müdürülüğüne

C. 26/12/940 gün ev 2263/sayılı yazıya.

İstanbul Üniversitesi tıb ve edebiyat fakültesi talebeleri arasında Mehmet Akif'e mezar yaptırmak üzere para toplandığı ve şairin mezarına gidilerek nümayiş yapılacağı ve Üniversite gençliğinin bu hareketi Mehmet akif'in dinci ve ümmetci olması hasebile dincilik ve ümmetcilik cereyanı uyandırmağa matuf olduğu yolundaki haberler etrafından yapılan tahkikatta; Böyle bir faaliyetin fakülte talebeleri arasında vuku bulmadığı gibi parada toplanmadığı ve faaliyete ön ayak olduğu bildirilen Fethi Teveh'in Askeri tıb okulundan ve son sınıfından olduğu ve şairin mezarı etrafında nutuk söylemediği anlaşılmıştır.

Bilgi olarak saygı ile arz ederim.

Ş.1. Müdürü Y.

Yarcağ Bezgelendi -

ÇEKİMİ YAPILDI

15422.

-23-

10.6. İstanbul Valisinin, Şair Mehmet Âkif'in vefatının 10. yılı münasebetiyle Türk Talebe Birliği tarafından yapılan törenin içeriğine ilişkin İçişleri Bakanlığına gönderdiği rapor

T. C.
İstanbul Vilâyeti
Emniyet Müdürlüğü
Birinci Şube
Kısım C.B.
No. 812 819

7/1/1947

Öz Şair Mehmet Akif'in ölümünün 10.uncu yıl dönümü münasebetile Türk talebe birliği tarafından yapılan tören hakkında .

İçişleri Bakanlığına

Şair Mehmet Akif'in ölümünün 10.uncu yıl dönümü münasebetile 26/12/946 perşenbe günü saat 14 de Eminönü Halkevi salonunda bir anma töreni tertibine müsaade verilmesi için "Türk talebe birliği" başkanı Rehai İslâm tarafından müracatta bulunulmuştur . Sıkıyönetim komutanlığınca bu törende her hangi bir numayiş ve harekette bulunulmamak ve öğrencilerden 4-5 kişinin hazırlayacakları çelengi bir otomobil ile Mehmet Akif'in kabrine götürmeleri şartile müsaade edilmiştir . Mezkür gün törene talebenin okuduğu İstiklâl marşile başlanmıştır . Birlik başkanı Rehai İslâm, profesör Ali Nihat Tarlan ve İsmail Habib Sevük tarafından Akif'in şahsî meziyetlerinden, vatanperverliğinden ve Balkan harbinden İstiklâl savaşına kadar yazmış olduğu şiirlerden bahsedilmiş ve bu şiirlerden bir kısmı okunduktan sonra saat 15 de törene son verilmiştir . Müteakiben bir hey'et tarafından evvelce ihzar olunan çelenk otomobille mezarlığa götürülüp mezarına konmuştur . Ayrıca emekli öğretmenlerden M.Kemal ve Üniversite İlâhiyat fakültesi talebelerinden Hafız Ali'nin tavassutlarile 29/12/946 Pazar günü Beyazıt camiinde saat 13,30 da Beyazıt camii baş imamı Abdurrahman Cevdet, Hafiz Esat ve Hafız Ali tarafından Şair Mehmet Akif'in ruhuna ithaf edilmek üzere mevlûd okunmuştur . Gerek anma töreninde ve gerek mevlûd esnasında kayde değer bir hadise olmamıştır . Keyfiyeti yüksek bilgilerine saygı ile arzederim .

İstanbul Valisi

ÇEKİMİ YAPILDI 0464

E.M.İ.U.M. 092505 / 9.1.47

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Daire | Şube
10 İkinciKânun 1947
No. 04124

10.7. Samsun Valisinin, 1960 yılında düzenlenen Mehmet Âkif Gecesi ile ilgili İçişleri Bakanlığına gönderdiği rapor

T. C.
SAMSUN VİLÂYETİ
Emniyet Müdürlüğü
Siyasi K.
Adli K.
İdari K. 2973

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı.

E-5

28/12/1950

Öz: Büyük Türk Şairi Mehmet Akif gecesi H.

Bir cemiyet olmalı

İçişleri Bakanlığına

İlgi: 1

Türk Gençlik teşkilâtı Samsun şubesi tarafından tertip edilen(Büyük Türk Şairi Mehmet Akif'i anma gecesi),27/12/950 günü Belediyenin yeni yaptırmış olduğu Hâl binası üzerinde icra edilmiştir .

Saat 20 de başlayan bu toplantıya 4-5 yüz kişi kadar iştirak etmiş bulunuyordu . İlişik program'a göre İstiklâl marşını müteakip açılışta,Samsun Türk Gençlik teşkilâtı Başkanı Kayhan Üstün : (Biz burada Mehmet Akif'i anarken,korede şehit düşen kahramanlarımız için mevlüdlar okunurken,Üniversitelilerin Balo ve eğlence tertip ettikleri,Ankara radyosunda korede ölen bir avuç şehit için bizim nemize lâzım gibi konuşmalar yapıldığını,binaenaleyh bunların yapılmaması ve yaptırılmaması lâzım geldiğini) söylemiş ve bundan sonra esas mevzua geçerek Mehmet Akif'in hayatından bahsetmiş ve sirasiyle şiirleri okunmuştur . Son olarak sahnede 'Çanakkale şehitleri'nin temsili bir tablosu yapılmış,gençler bir ağızdan vezinli olarak ve misrağ sonlarının Amin Allahuekber sözleriyle biten ilahî şeklindeki mersiyeyi de okuduktan sonra bir erin şehit düşmesiyle sahne arkasında bir gencin ezan okuduğu diğer gençlerin de bu sirada İstiklâl marşının parçalarından olan (bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli ebediyen yurdumda inlemeli) misrağını okuyarak anma törenine son verildiği görülmüş olduğunu arzederim.

Samsun Valisi
Haşim İşcan

ÇEKİMİ YAPILMIŞTIR

002136

Em. i. U. M.
001033

Emniyet Genel Müdürlüğü

4/1/1951

018...

Karşılık yazı olduğu şubenin gün ve sayısı yazılması.

10.8. İstanbul Vali Muavini tarafından Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesi tarafından düzenlenen Mehmet Âkif'i anma töreni hakkında tutulan ve İçişleri Bakanlığına gönderilen rapor

T.C.
İSTANBUL İLİ
Emniyet Müdürlüğü

E-14
8/I/1963
2423

Şube I.C.I. SAYI : 521 – 1014

KONU : Mehmet Akif Ersoy'u
anma töreni Hk.

İçişleri Bakanlığına

Milliyetçiler Derneği İstanbul şubesinin, 28/I2/I962 günü saat I7 de Eminönü Öğrenci Lokalinde tertiplediği, MEHMET AKİF ERSOY'u anma töreninde; Oynanan temsildeki konuşmaların Devlet icraatını tenkid eder ve dikkatı çeker mahiyette görüldüğünden, bu hususa dair alınan memur raporu ilişikte sunulmuştur.

Tetkikile neticeden bilgi verilmesini arz ve rica ederim.

Eki 08458
I

Emniyet Genel Müdürlü

FİKRET ASLAN
Vali Muavini
İstanbul Valisi Y.

ÇEKİMİ YAPILDI

DAĞITIM
Bilgi için : İçişleri Bakanlığına
Gereği " : İstanbul C.Savcılığına

07477 04853

-6-

D. Gurubu Masa 2. Komiserliğine

F-1

8

Milliyetçiler Derneği İstanbul Şubesinin tertplemiş olduğu anma gününe 28/I2/I962 günü saat I7 de Eminönü Öğrenci lokalinde başlandı:

İstiklâl marşının söylenmesinden sonra açış konuşmasını müteakip Bekir Topaloğlu (Yüksek İslâm Enstitüsünde öğrenci) Mehmet Akif Ersoy'un edebi hayatını ve yazılarından parçalar okudur.Bunu takiben Lâika Karabey korosu tarafından Mehmet Akif Ersoy'un bülbül adlı parçası çalındı. Şairin yakın arkadaşı, eski Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Çantay söz alarak hatıralarını anlattı. Bilahare Tarık Buğra, şairin bazı şiirlerini okuduktan sonra, radyoya temasla, Radyo kimlerin elinde sorun. Hesap sorarcasına sorun. Niçin Asımdan, Akifden bahsedilmiyor. Demesi üzerine, dinleyicilerden biri, noelden bahsediliyor dedi.(alkışlar) İçinizde ne nurlu gençler ve bayanlarınız var. Bunlara söylüyorum. Doğacak çocuklarına Asım ismi koysunlar. Bu memleketin asımlara ihtiyacı var. Asım ordusuna ihtiyaç var. Diyerek konuşmasını bitirdikten sonra, Mehmet Akif Ersoy'un sefahat adlı kitabının 6. kitabında, Asım başlıklı kısmında geçen bir muhaverēyi canlandıran bir perdelik piyes gösterildi. Bunda Cumhuriyet devri ile Padişahlık devrini temsille, harbi umumi içinde Hocazadenin Sarıgüzeldeki evinde geçen eşhasın muhaveresi şunlardır.

Hoca zade - Merhum Hoca Faik Efendioğlu
Köse İmam - Merhum Hoca Tahir efendi şakirlerinden
(Köse imam rolünde Yüksek İslam Enstitüsü öğrencilerinden Rüstem Bozkan)
Muhavere şöyle nakledilmiştir.
Hoca Zade : Mektep ve medrese lâzım.
Köse İmam : Söyle kim yıktı medreseyi.
Hoca zade : Evet yıktık, çünki mektep yapacaktık onun enkazı ile
Köse İmam : Ne kolay söylemesi, bir kümes yaptığınız varmı, ki. Bir kaz kümesi, (şiddetli ve sürekli alkışlar)
Hoca zade : İnkılâp ümmetinin şanı yakıp yıkmaktır.
Köse İmam : Size çıngın demiyen varsa, kuzum ahmaktır. Yıkmak insanlara yıkmak gibi kıymet mi verir, onu en çolpa herifler de emin ol becerir. Sade sen gösteriver. (İşte budur kubbe diye iki ırgatla şimdi iner Süleymaniye, ama gel kaldıralım ceddimi, hey hat , o zaman bir süleyman daha lazımyeniden bir de Sinan. Dinle beni dede diye aşağıdaki şiiri okudu.

Ağlasın Milletin evladı da hangır hangır,
Durma hürriyeti aldık diye sen Türkü çağır
Zülmü alkışlayamam, zalimi de asla sevmem .
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp söğemem.
Bifi ecdadıma saldırdımı hatta boğarım.
Boğamazsın ki
hiç olmazsa yanımdan kovarım.
Üç buçuk soysusun ardından zağarlık yapamam.
Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamamam.
Doğduğumdan beridir aşıkım istiklâle .
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle.
Yumuşak başlı isem , kim dedi uysal boyhum.
Kesilir, belki, fakat çekmeye gelmez boynum.
Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim.
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.
Adam aldırma da geç git diyeyemem aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım.
Zalimin hasmıyım amma se verim mazlumu.
İrticanın şu sizin lehçe de manası bu mu?

Bundan sonra Nurettin Topçu çıkarak " ben fazla bir şey konuşacak değilim," merhuma bir fatiha okunmasını isteyerek kürsiden indi. ve anma töreni saat 20 de sona erdi.

Bilgilerinize arzederiz . 29/I2/I962

Şube I.Polis M. Mehmet Ersoy Polis M. Güngör Tekinoktay P.M. Bahri Güner

-7-

ÇEKİMİ YAPILDI

TANZİM EDİLDİ

10.9. İçişleri Müsteşar Muavinin, Mehmet Âkif'i anma törenindeki olay hakkında Malatya Valiliğinden bilgi talebi

F-6

1.B:

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı

Şair Mehmet Akif'in
anma törenindeki olay
hk.

12212.22

GİZLİ

25 Ocak 1963

10466 Malatya Valiliğine

İlgi: 15/1/1963 tarih ve Em.Ş.1.1716 sayılı yazınıza.

İlgi yazınızla bildirilen olay hakkındaki adlî işlem neticesinden bilgi verilmesini rica ederim.

Sabri Sözer
Müsteşar Muavini
İçişleri Bakanı Y.

ÇEKİMİ YAPILDI

Va: 17364

-3-

10.10. İçişleri Müsteşar Muavinin, Mehmet Âkif'i anma törenindeki olay hakkında Malatya Valiliğinden talep ettiği cevabi yazı

F-7

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı.

T.C.
Malatya Vilâyeti
Emniyet Müdürlüğü

GİZLİ

Malatya
6/2/1963

Şube : 1.Dos.A.11.Sayı: 120
Konu : Şair Mehmet Akif'i anma töreni Hk.

İçişleri Bakanlığına

İlgi : 25/1/1963 gün ve Em.Gn.Md.Ş.1.B.10466 sayılı yazıya.

Şair Mehmet Akif Ersoy'un anma töreninde ilgi çeken hususlar hakkında C.Savcılığınca 26/1/1963 gün ve 963/51 sayı ile tertip hey'eti sorumlularına takipsizlik kararı verildiği bildirilmiştir.

Arzederim.

Cezmi Kartay
Malatya Valisi

12 Şubat 1963

ÇEKİMİ YAPILDI

-2-

10.11. Gaziantep Valiliği tarafından Nizip Müftüsünün Mehmet Âkif'i anma gecesinde rejim ve Atatürk aleyhinde konuşma yapmadığına dair İçişleri Bakanlığına gönderdiği tetkik raporu

Gizliliği 19/04/2011 tarih ve 2730 sayılı onayla kaldırıldı.

GİZLİ

T.C.
Gaziantep İli
Emniyet Müdürlüğü

Gaziantep

12 Subat 1963

Şube: I. Dos.B/3.
Sayı: I34
Konu: Nizip Müftüsü Hk.

İçişleri Bakanlığına

İLGİ: Maraş Askerlik Dairesi Başkanlığının I0/Ocak/I963 tarih ve Ks. I. 3079-63/I00I3 sayılı yazısı.

İlgi tutulan yazıya ilişik olarak gönderilen ve Mehmet Akif gecesi, Nizip Müftüsü rejime karşı tavır, İnkilaplara ve Atatürk ilkelerine muhalefet yollu konuşmalar yaptığı hakkındaki Nizip Askerlik Şube Başkanlığının yazıları üzerine yaptırılan tetkikatta:

26/Aralık/I962 gecesi Şair Mehmet Akif'ın anılması için, Cumhuriyet İlkokulu salonunda tertip hey'eti tarafından alınan izin üzerine mezkûr toplantıda İlçe Kaymakamı ve C. Savcısı'nında hazır bulunduğu bir sırada İlçe Müftüsü M.Selim Köse'ninde davet üzerine bu toplantıya iştirak ettigi ve Bülbül şiirini okuduğu, rejim, İnkilap ve Atatürk ilkelerine muhalif bir konuşma yapmadığı,

28/Aralık/I962 Cuma günü Merkez camiinde hutbe yaptığı sırada yine Mehmet Akif'le ilgili konuşmalar yaptığı esnada da Kaza J. Kumandanı ve Emniyet Memurları görevli olarak konuşmalarını takip etmişler isede yine rejime, İnkilaplara ve Atatürk ilkelerine muhalif bir söz sarfetmedigi,

Yukarıda da belirtildigi üzere gerek Mehmet Akif gecesinde ve gerekse hutbede suç unsuru bir mevzuu vuku bulmadığı Nizip Kaymakamlığının iş'arinden anlaşılmıştır.

Arz ve rica ederim.

51258

40982
18 Şubat 1963

Salih Tanyeri
Gaziantep Valisi

30876

DAĞITIM:
Bilgi : İçişleri Bakanlığına,
Adana Bölgesi Em.Başmüfettişligine,
K. " :Maraş Askerlik Dairesi Başkanlığına

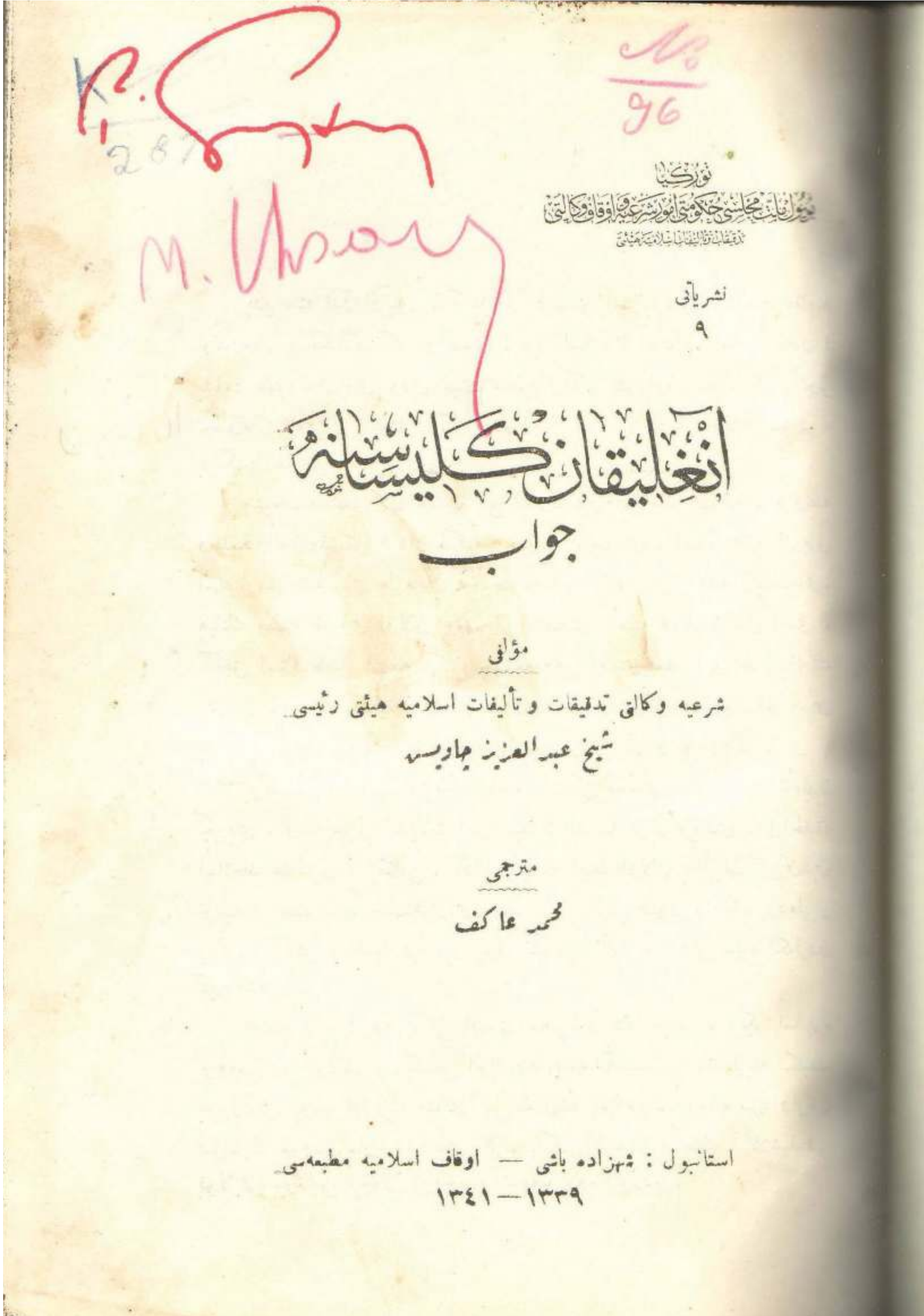
Emniyet Genel Müdürlüğüne
18 Subat 1963

ÇEKİMİ YAPILDI

121	10				2	6	1

11. Mehmet Âkif Bey'in eserleri (kapak resimleri)

11.1. Anglikan Kilisesine Cevap

تورکیا
بیوك ملت مجلسی حکومتی امور شرعیه و اوقاف وکالتی
تدقیقات و تألیفات اسلامیه هیئتی

نشریاتی
٩

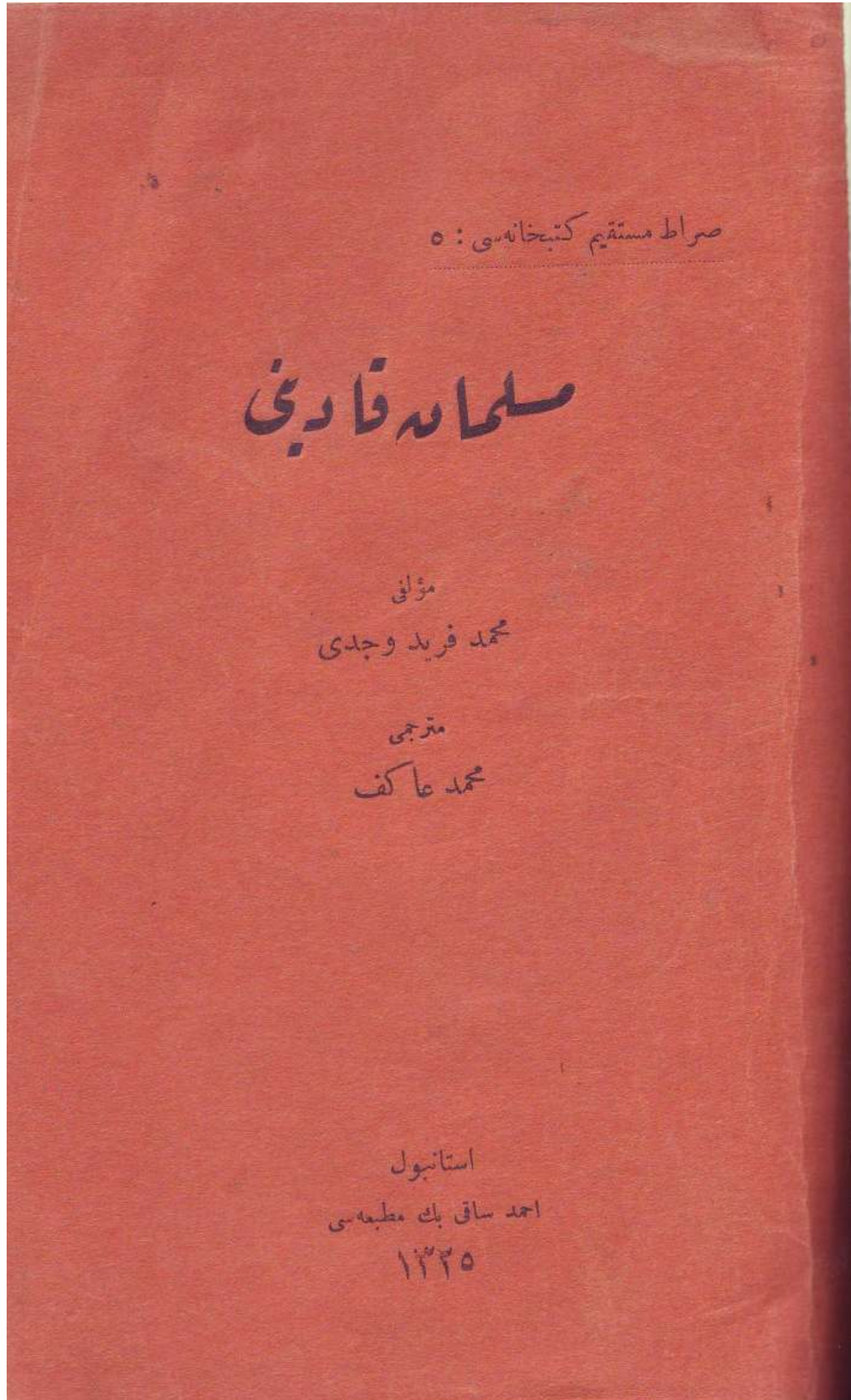
انغلیقان کلیساسنه
جواب

مؤلفی
شرعیه وکالتی تدقیقات و تألیفات اسلامیه هیئتی رئیسی
شیخ عبدالعزیز جاویش

مترجمی
محمد عاكف

استانبول : شهزاده باشی — اوقاف اسلامیه مطبعه‌سی
١٣٣٩ — ١٣٤١

11.2. Müslüman Kadını

صراط مستقیم کتبخانه‌سی : ٥

مسلمان قادینی

مؤلفی

محمد فرید وجدی

مترجمی

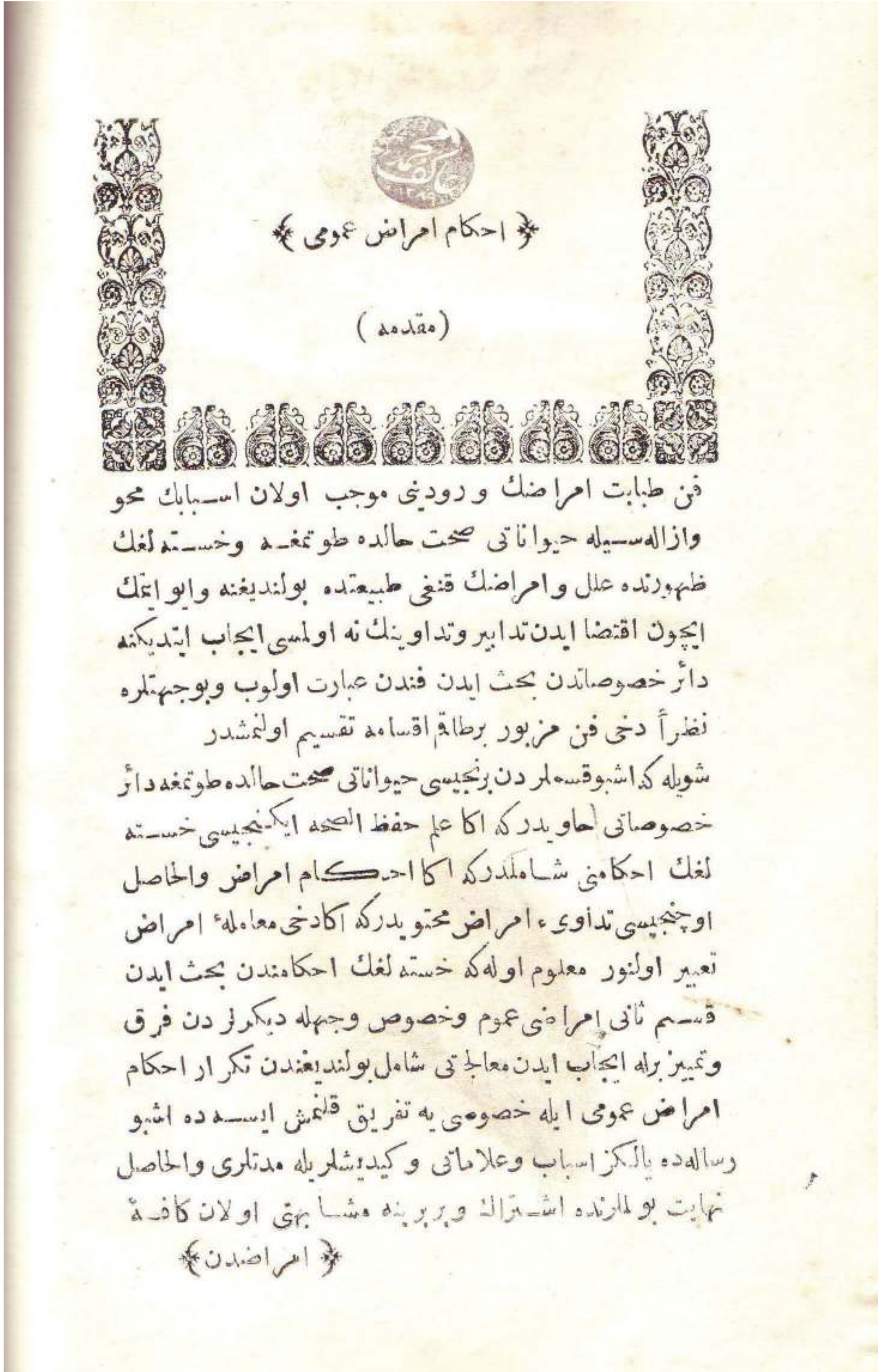
محمد عاکف

استانبول

احمد ساقی بك مطبعه‌سی

١٣٣٥

11.3. Ahkâm-ı Emraz-ı Umumî

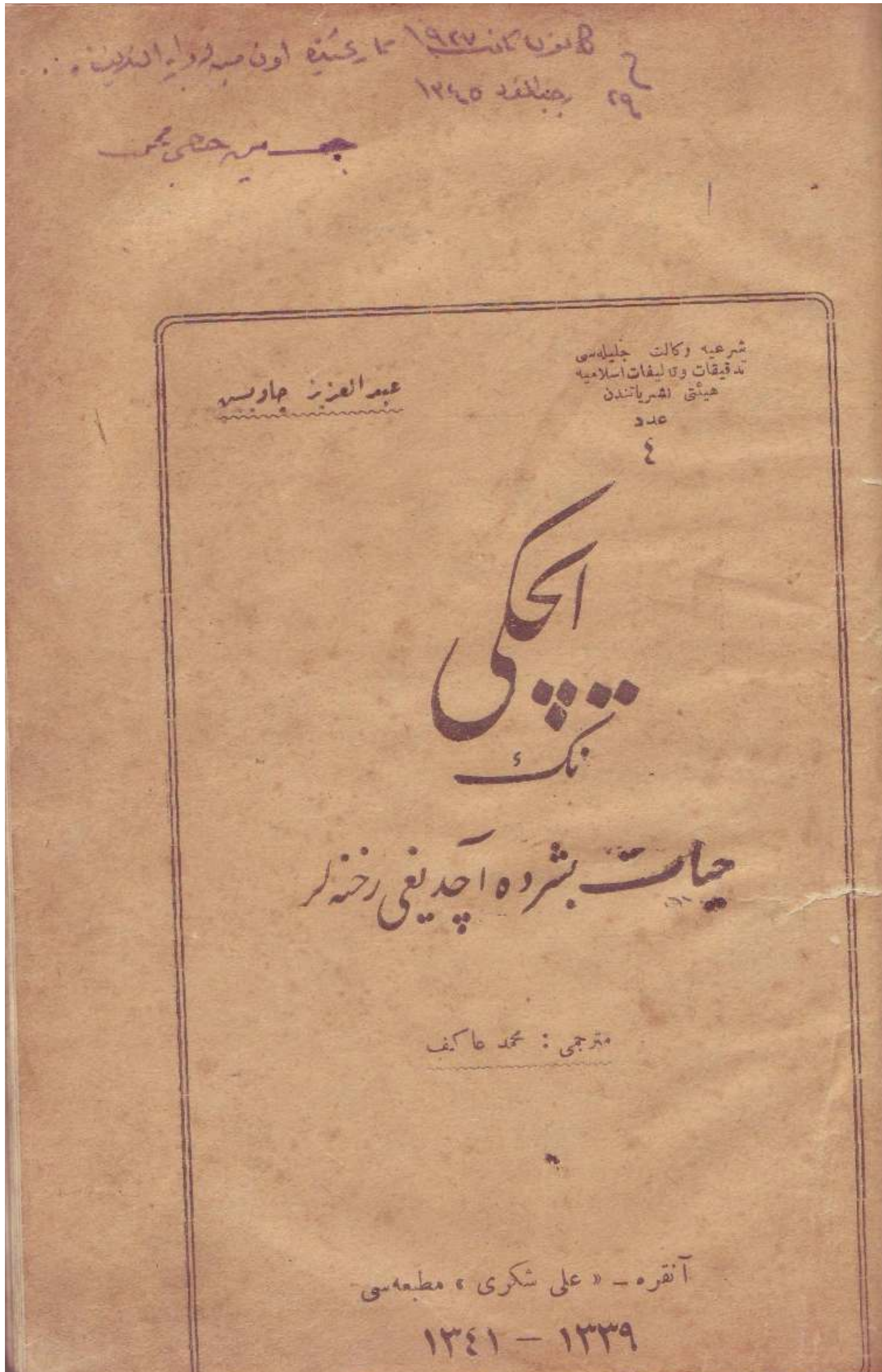
احكام امراض عمومى

(مقدمه)

فن طبابت امراضك ورودينى موجب اولان اسبابك محو
وازاله‌سيله حيواناتى صحت حالده طوتمغه وخسته‌لغك
ظهورنده علل وامراضك قنغى طبيعتده بولنديغنه وايو ايتمك
ايچون اقتضا ايدن تدابير وتداوينك نه اولمسى ايجاب ايتديكنه
دائر خصوصاتدن بحث ايدن فندن عبارت اولوب وبو جهتلره
نظراً دخى فن مزبور برطاقم اقسامه تقسيم اولنمشدر
شويله كه اشبو قسملردن برنجيسى حيواناتى صحت حالده طوتمغه دائر
خصوصاتى حاويدر كه اكا علم حفظ الصحه ايكنجيسى خسته
لغك احكامنى شاملدر كه اكا احكام امراض والحاصل
اوچنجيسى تداوىء امراض محتويدر كه اكا دخى معالمهء امراض
تعبير اولنور معلوم اوله كه خسته‌لغك احكامندن بحث ايدن
قسم ثانى امراضى عموم وخصوص وجهله ديكرلردن فرق
وتميز برله ايجاب ايدن معالجتى شامل بولنديغندن تكرار احكام
امراض عمومى ايله خصوصى يه تفريق قلنمش ايسه ده اشبو
رساله‌ده بالكز اسباب وعلاماتى وكيديشلريله مدتلرى والحاصل
نهايت بولمارنده اشتراك وبربرينه مشابهتى اولان كافهٔ

امراضدن

11.4. İçkinin Hayat-ı Beşeriyede Açtığı Rahneler

شرعیه وکالت جلیله‌سی
تدقیقات و تألیفات اسلامیه
هیئتی نشریاتندن
عدد
٤

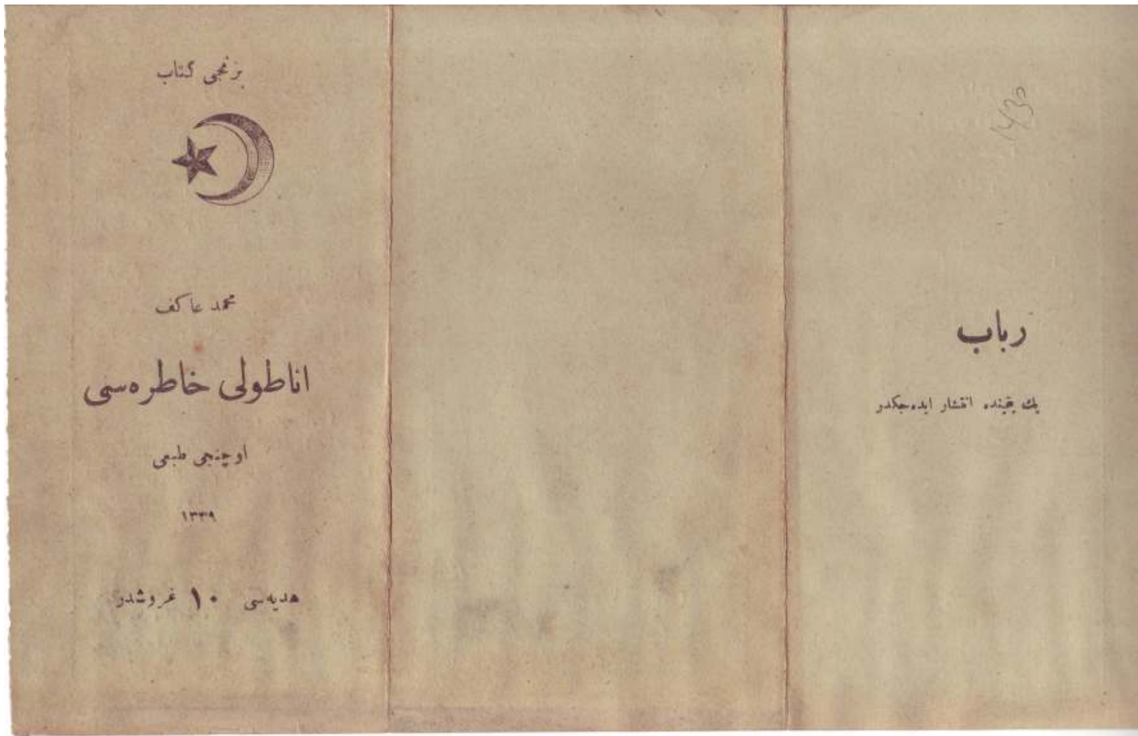
عبدالعزیز جاویش

ایچکی
نك
حیات بشرده آچدیغی رخنه‌لر

مترجمی: محمد عاکف

آنقره - « علی شکری » مطبعه‌سی
١٣٤١ - ١٣٣٩

11.5. Anadolu Hatırası

برنجی کتاب

محمد عاکف

اناطولی خاطره‌سی

اوچنجی طبعی

١٣٣٩

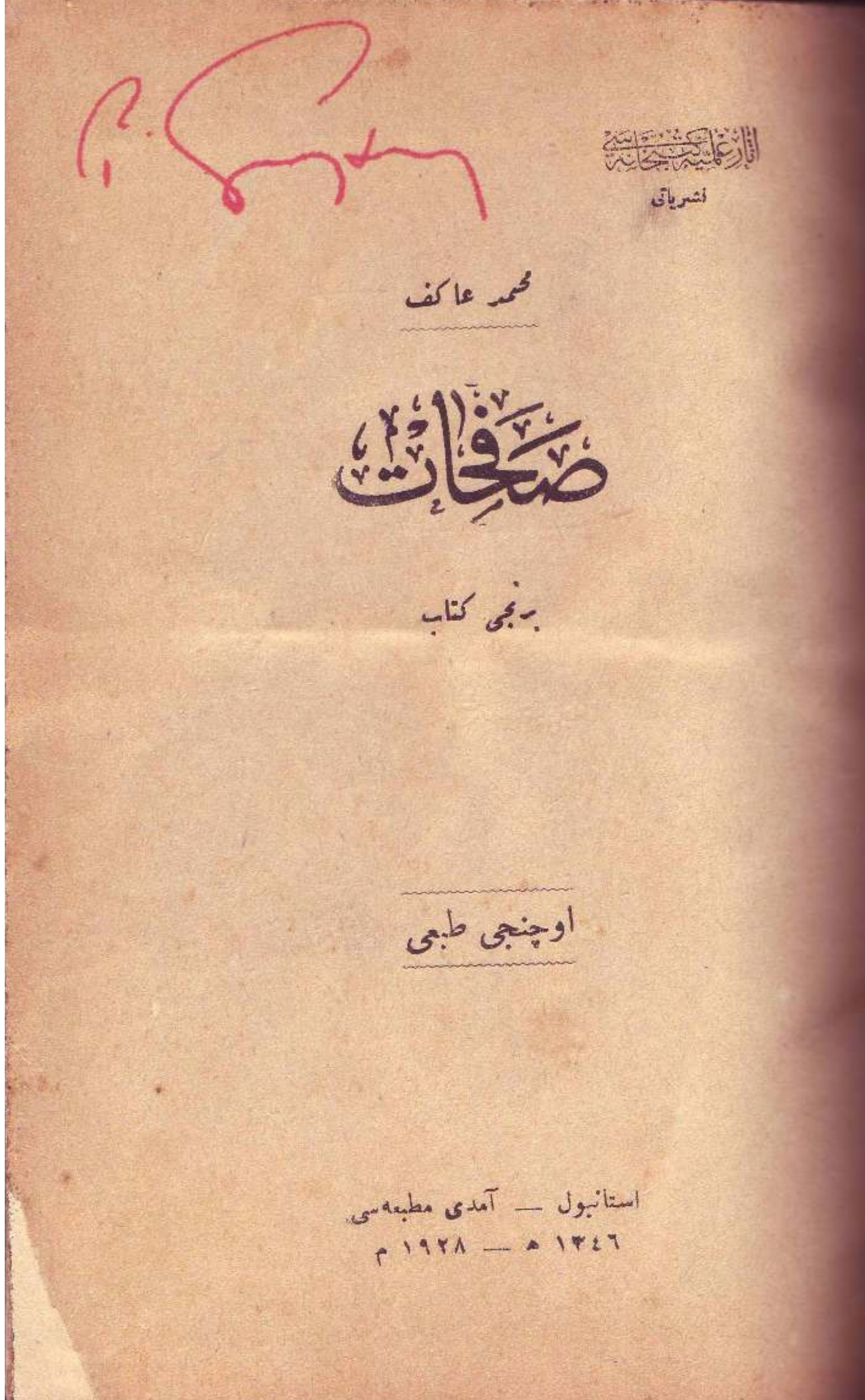
هدیه‌سی ١٠ غروشدر

رباب

یك جلدده انتشار ایده‌جکدر

11.6. Safahat

11.6.1. Safahat

آثار علمیه کتبخانه‌سی
نشریاتی

محمد عاكف

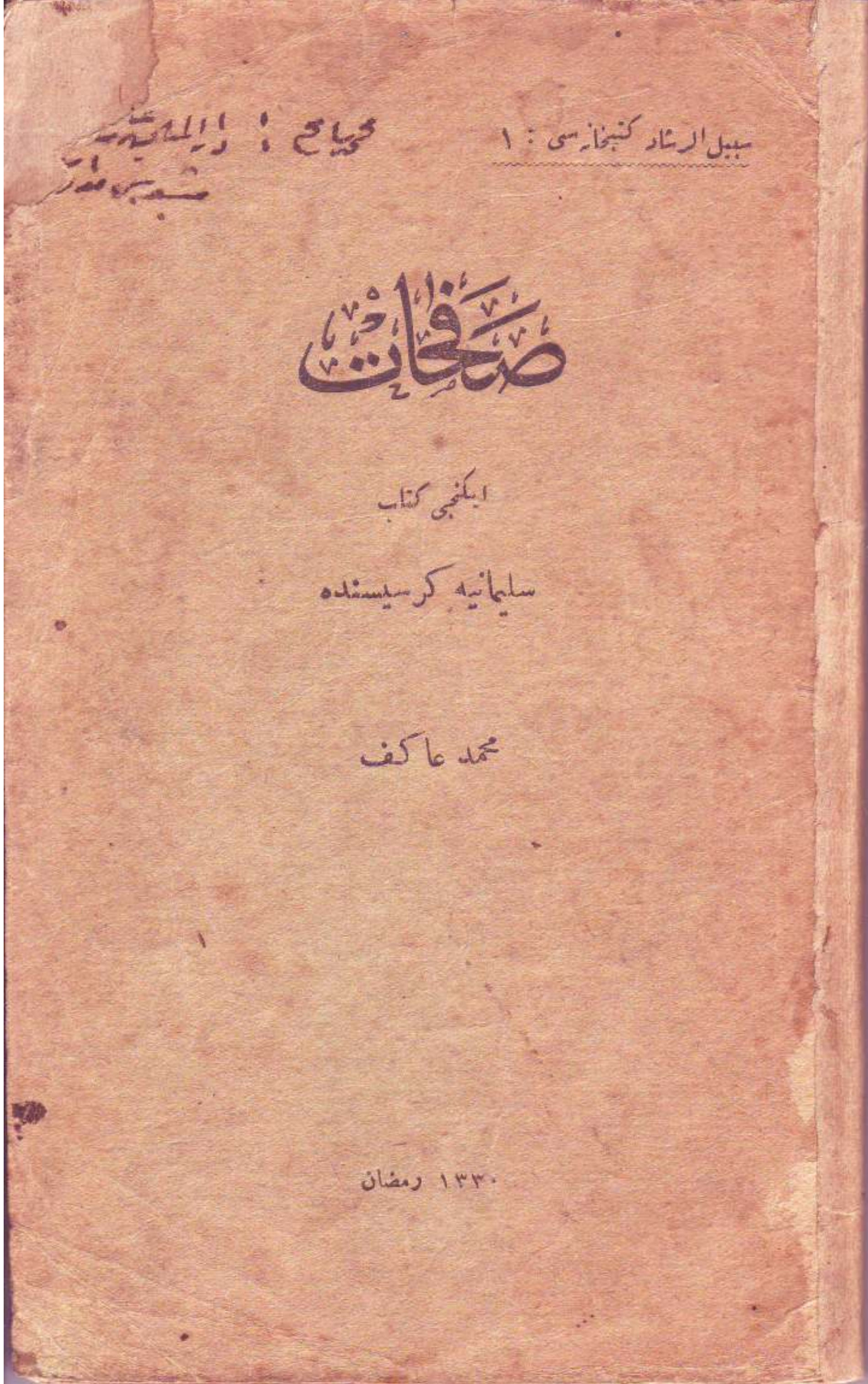
صفحات

برنجی کتاب

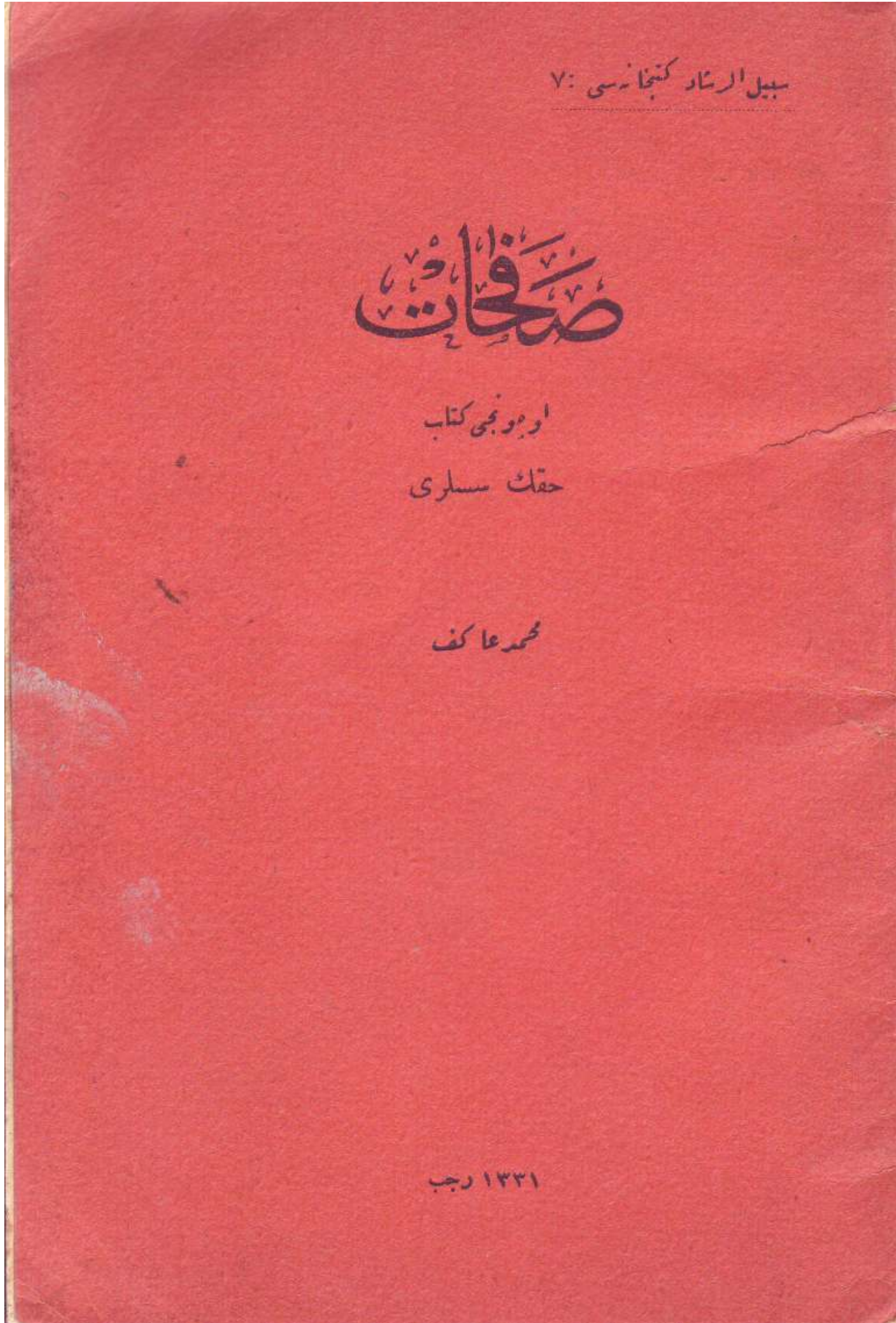
اوچنجی طبعی

استانبول — آمدی مطبعه‌سی
١٣٤٦ ه — ١٩٢٨ م

11.6.2. Süleymaniye Kürsüsünden

11.6.3. Hakkın Sesleri

سبیل الرشاد کتبخانه‌سی: ۷

صفحات

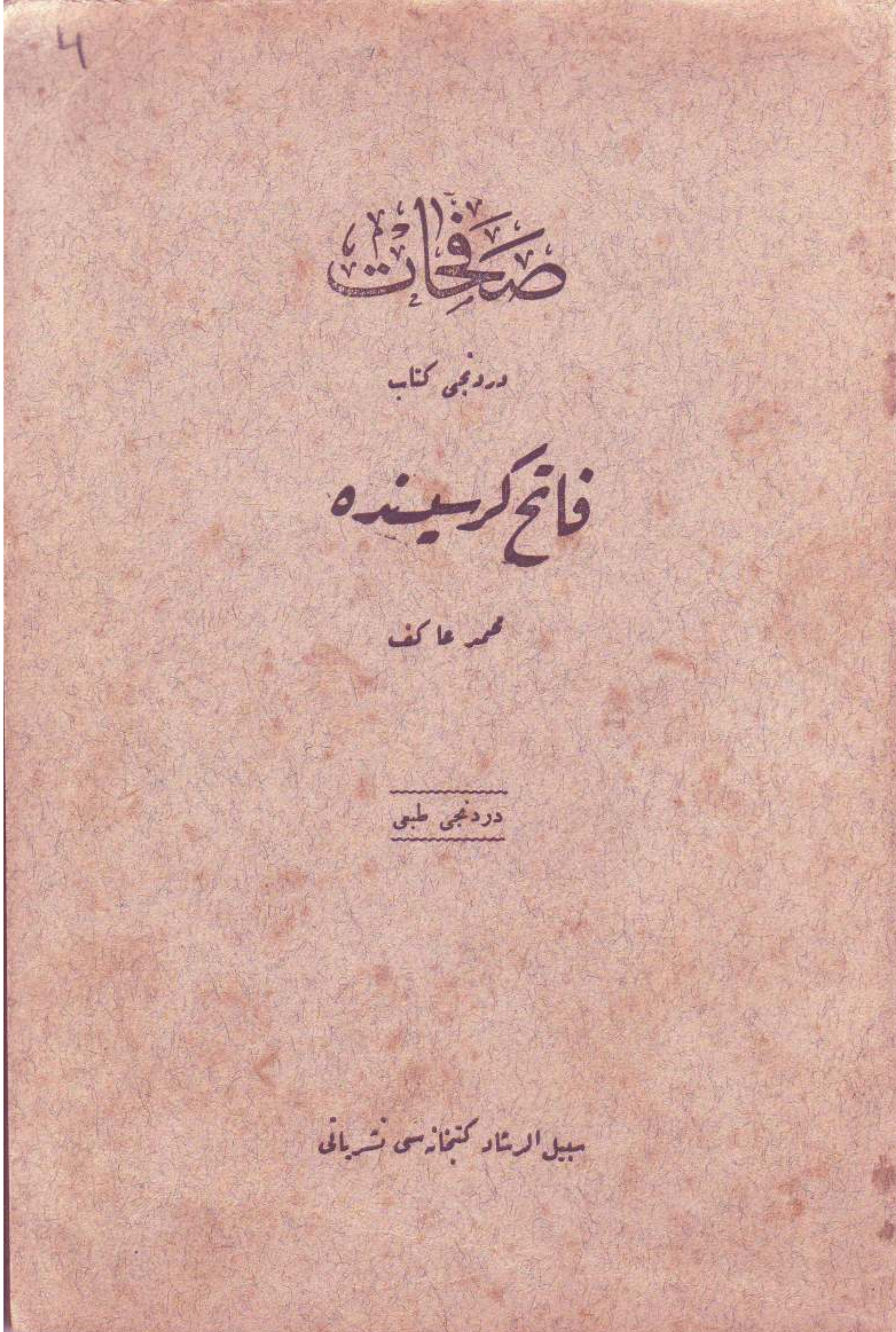
اوچنجی کتاب

حقك سسلری

محمد عاکف

۱۳۳۱ رجب

11.6.4. Fatih Kürsüsünden

صفحات

دردنجی کتاب

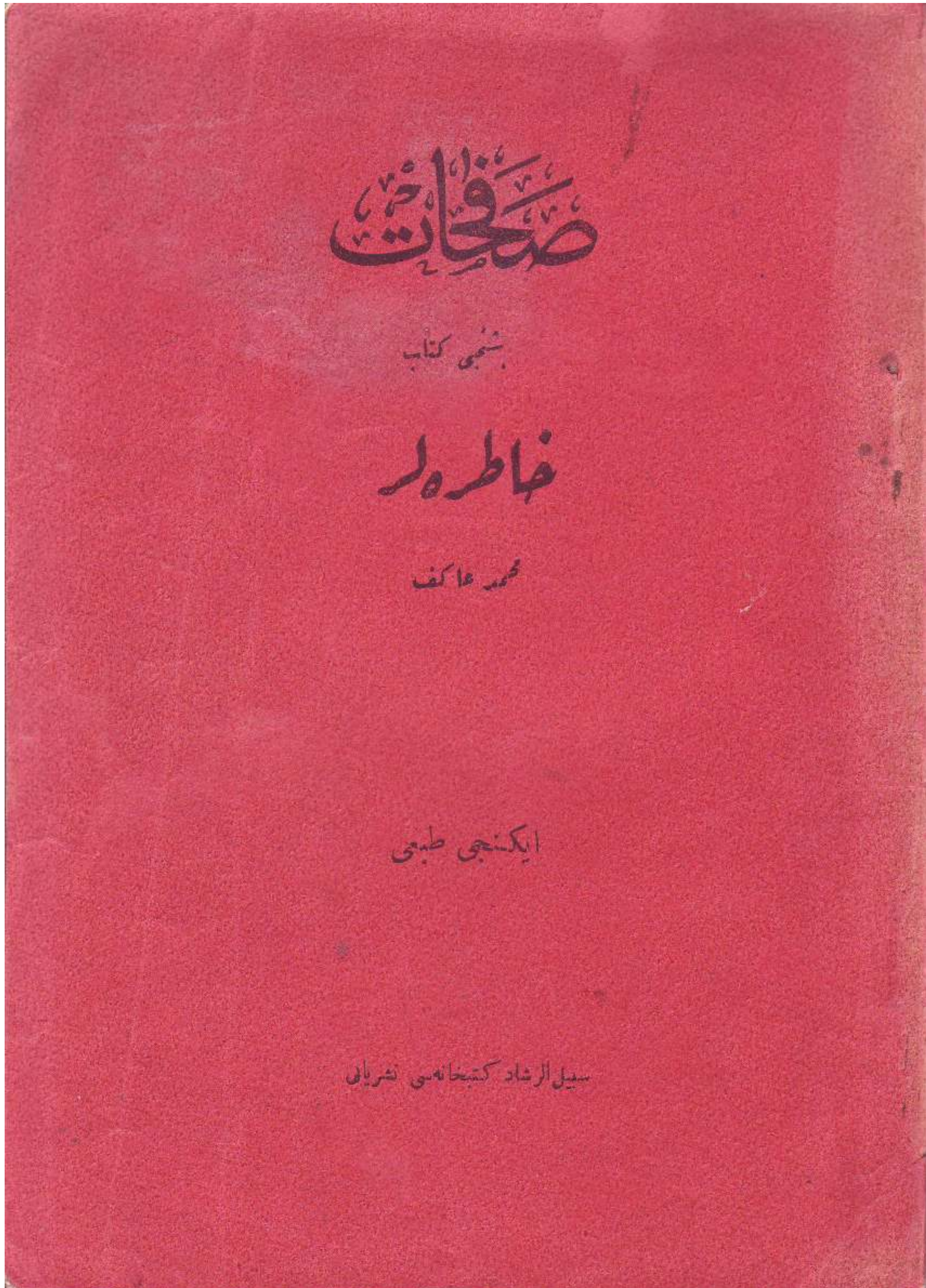
فاتح کرسیسنده

محمد عاکف

دردنجی طبعی

سبیل الرشاد کتبخانه سی نشریاتی

11.6.5. Hatıralar

صفحات

بشنجی کتاب

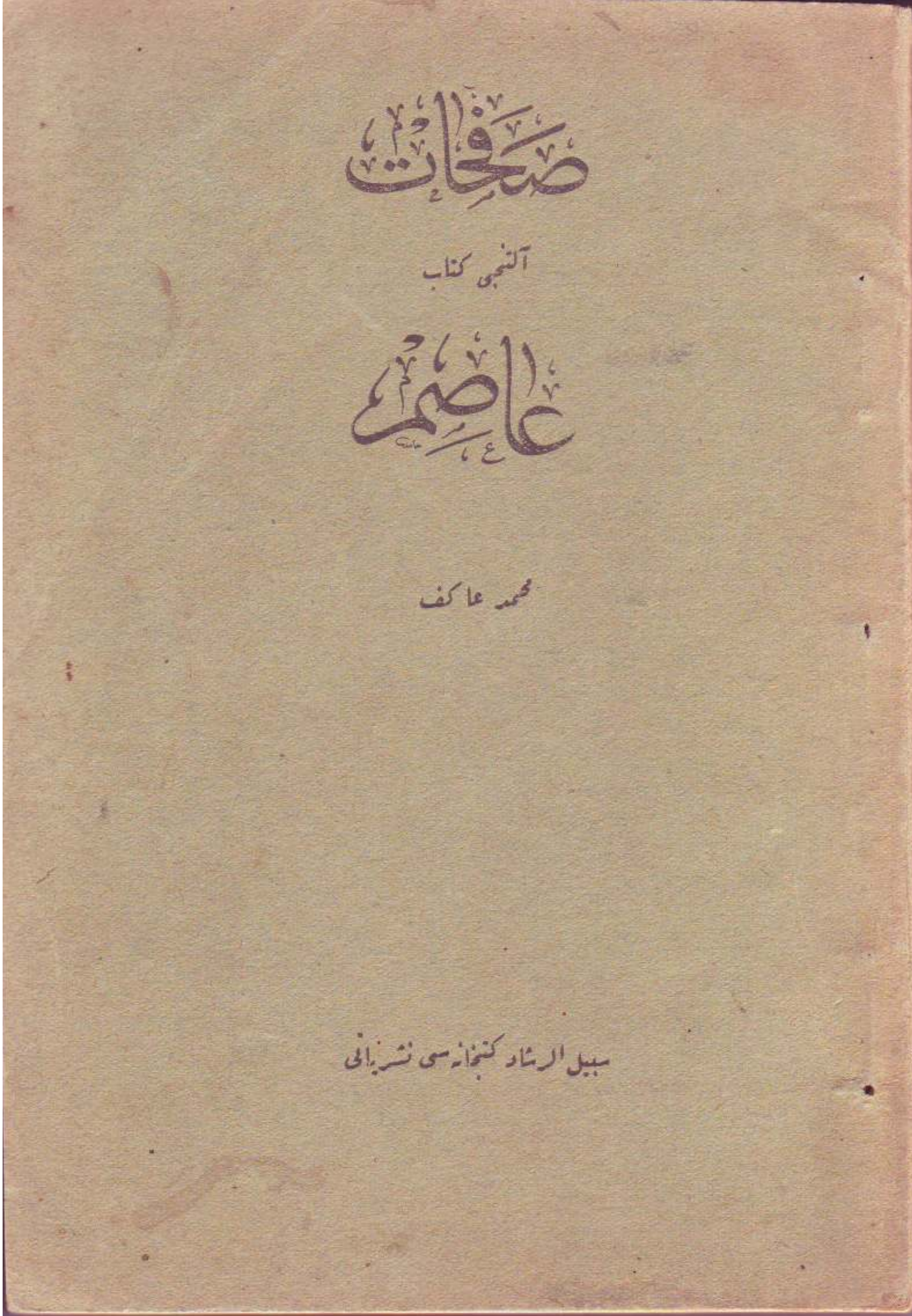
خاطره لر

محمد عاکف

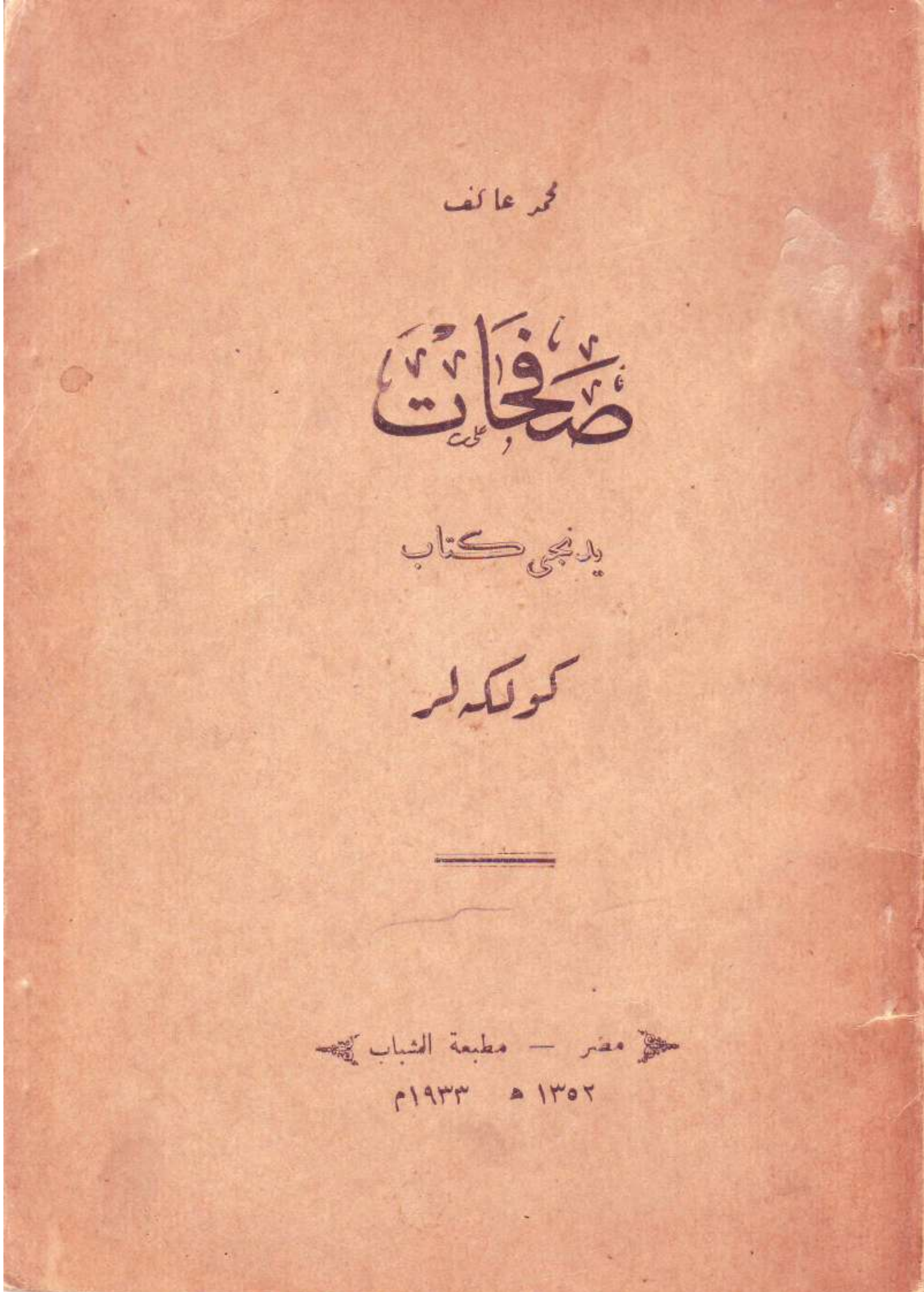
ایکنجی طبعی

سبیل الرشاد کتبخانه‌سی نشریاتی

11.6.6. Asım

صفحات
آلتنجی کتاب
عاصم
محمد عاکف
سبیل الرشاد کتبخانه‌سی نشریاتی

11.6.7. Gölgeler

محمد عاكف

صفحات

يدنجى كتاب

كولكه‌لر

مصر — مطبعة الشباب

١٣٥٢ ه ١٩٣٣م

12. Mehmet Âkif Bey'in Meclis Genel Kurulu'ndaki konuşmaları:

12.1. 28 Şubat 1921 tarihli konuşması.

تورکیا

بویوك ملت مجلسی

ضبط جریده‌سی

یوز اللی طقوزنجی اجتماع

برنجی جلسه

۲۸ شباط ۳۳۷ - بازار ایرتسی - ساعت ۱۰۳۰ صوکره

رئیس: ایکنجی رئیس وکیلی حسن فهمی بك افندی

کاتب: فیاض عالی بك (بوزغاد)

رئیس — جلسه کشاد ایدلدی ضبط سابق خلاصه‌سی اوقونه‌جق (ضبط سابق اوقوندی) ضبط سابق حقنده مطالعه وارمی . ضبط سابقی عیناً قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسون ضبط سابق عیناً قبول ایدلدی .

مطبوعات واستخبارات مدیریت عمومیه‌سی بودجه‌سنك مذاکره‌سنه باشلیورز . هیئت عمومیه‌سی حقنده سوز ایسته‌ین وارمی ؟

طونه‌لی حلمی بك (بولی) — هرکس یازیله‌جقسه خصوصی اولارق بنده‌کزی‌ده قید ایدیکز .

رئیس — خارجیه وکیلی یاخود مطبوعات مدیر عمومیسی کلنجه‌یه قدر باشقه بر بودجه‌یه کچه‌لم . مهاجرین بودجه‌سی قالمقدر اونی مذاکره ایده‌لم

صالح افندی (ارضروم) — هجرت فلاکتی کورمه‌مش محترم ارقداشلر ! (هپمز کوردك سسلری) معلوم والالری یدرکه ٦ سنه‌دنبری ولایات شرقیه اهالیسندن اللی بیك کیشی اورته‌لقده سفیل وپریشان طولاشمقده‌در . بونلرك هیئت عمومیه‌سی سزك عاطفتکزه التجا ایده‌رك

شکری بك (قره‌حصار صاحب) — یالکز ولایات شرقیه دکل ولایات غربیه‌ده بو هجرتی کورمشدر .

صالح افندی (ارضروم) — صوك زمانلرده کورمشدر اونلر ایچون‌ده اغلادر وکوز یاشی دوکرم . او زنکین اهالی بزم اداره‌سزلکمز یوزندن پریشان اولدیلر بو ملتجیلر تعریفه حاجت یوقدر هروس استیلاسی دولاییسیله انقره‌یه قونیه‌یه وسائره‌یه التجا ایتدیلر یالکز حرمتلرله عرض ایده‌رم که قیصری‌یه کیدنلر ممنون ایدلدی . چونکه قیصری اهالیسی ملتجیلری اوقشامق ایچون بتون وظیفه‌لرینی ایفا ایتدیلر مجاناً أو ویرمکه ، فقرالرینی بسله‌مکه ، ضعفاسنه باقمغه غیرت ایتدیلر . بو بر حقیقتدر . فقط بعض مناطقده ولایات شرقیه اهالیسی چوق سفیل اولدیلر . حتی بو میانده قونیه‌ده‌ده براز سفیل اولدیلر . بونك بتون درجاتنی آکلامق پك خوشمه کیتمیور اللی بیك ملتجی ومهاجریندن عندالحساب ، مهاجرین مدیریت عمومیه‌سنده منتظم بر قید واردی ، یکرمی بیك دانه‌سی آجلق و سفالت وخسته‌لق یوزندن محو اولوب کیتدیلر . بونی قیداً تحقیق ایده‌بیلیرسکز . ایکی سنه‌دنبری بونلری مسکن ومأولرینه کوندرمك ایچون حکومت بر تشبثده بولنمه‌دی کندیلری کیتمك ایسته‌دیلر ، مع الاسف حکومت بو خصوصده همت وعنایتی دریغ ایتدی . برسنه اول ایسه استانبول حکومتی (سزی مملکتلرکزه کوندره‌جکز) دیه اسکیشهر وسائردن اونلری درله‌یوب طوپلایوب استانبوله کوتوردی . کوز آیلرنده اونلرك قسم اعظمی کوپری باشلرنده ، یکی جامع حاولیسنده ، سرکه‌جی استاسیونده ، جامع قپولرنده رزیل بر وضعیتده سوزوندیلر وأولدیلر .

بو انقلابی متعاقب بیوك ملت مجلسی حکومتی بو کبی فقرای اهالی‌یه عاطفت بخش ایتمك ایچون اوده

Türkiye Büyük Millet Meclisi*

Zabıt Ceridesi

Yüz elli dokuzuncu ictima
Birinci Celse

28 Şubat 337 - Pazartesi - Saat: 1,30 sonra
Reis: İkinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi
Kâtib: Feyyaz Ali Bey (Yozgad)

* Sadece Mehmet Âkif Ersoy'un konuşmalarının geçtiği yerler alınmıştır.

یاباچغنه بنده کزده قانع وقائلم . فقط ، بتون موجودیتمله قائل اولدیغم پروپاغانداء ، ارشاد وتنویر حقیله ایفا ایدلمك شرطیله . (اهلی طرفندن صدالری) أوت اهلی طرفندن بو استخدام اولنان اوتوزذاتك یاپدیغی خدمتلر امین اولیکز یومیه بش اون سطرلق آژانس – که کوردیکمز آژانسلر – هفته‌ده بردفعه انتشار ایدن جریدۀ رسمیه ورده اوچ بش اعظمی اون سطرلق مکتب چوجقلرینه مخصوص تیاترو ورساله‌لردر. ایشته شو اوچ شی .. برنجیسی مکتب تمثیللری ، ایکنجیسی همشیره‌لر .. (خنده‌لر) بنده کزك آلدیغم معلومات ؛ مرکزده مستخدم مأمورینك یکانه وظیفه‌لری یومی انتشار ایدن آژانسلرله هفته‌ده بردفعه انتشار ایدن جریدۀ رسمیه وصوك زمانلرده‌ده تألیف وطبع اولنان اوچ تیاترو رساله‌سی ...

مصطفی بك (توقاد) — ضبطلری کیم باصیور .

عبدالغفور افندی (قره‌سی) — مجلس عالینك ضبطلرینك طبعنه مخصوص مطبعه‌سی واردر . مصححی واردر مرتبی واردر ومدیری واردر .

اوچنجیسی ، استانبولدن و دیکر محللردن جلب وتوزیع ایدیلان کاغدلرك حسابی ، وینه استانبولدن آقین آقین کلن مأمورلره ویریلان خرجراهلرك مقداری پك مهم یکونلره بالغ اولمقده‌در . بوکلن کاغد عجبا نه اولور ؟ آوروچلر دولوسی پارالر ویریله‌رك خلقك دیشندن طرناغندن آرتیره‌رق ویرمش اولدیغی پارالرله آلنان بو کاغدلر ، بونلر بالیه بالیه بر قسم مهمی مرکزده قالیور . دوه‌ده قولاق قبیلندن برجزئی‌ده ملحقاته کوندریلیور . معاونت سیان اولمق لازمدر . حالبوکه مرکزده بالیه بالیه ویریلور ، ملحقاته کلنجه دوه‌ده قولاق قبیلندن قالیور بو قطعه‌در افندیلر .

حاکمیت ملیه غزته‌سنه بنه مسموعات عاجزانه‌مه نظراً شهری معاونت قبیلندن ۳۰۰۰ لیرا ویریلیورمش . عرض ایده‌یم که حاکمیت ملیه جریدۀ فریده‌سنك تاریخ انتشارندن برخدمتی تبجیل وتقدیر ایده‌دم . یالکز بوکا شهری اوچ بیك لیرا معاونت قبیلندن اولمق ابزره پارا ویریلیورمش ....

حسین عونی بك (ارضروم) — دیکر غزته‌لرده اووظیفه‌یی یاپدی . آل یاپراق دااول یاپدی .

عبدالغفور افندی (دوامله) — بواوچ بیك لیرایه مقابل حاکمیت ملیه جریده‌سی ملحقاته اوچر بشر دانه غزته کوندره‌جکمش . یعنی بونك کافتی اوچ بش دانه کوندرمك .

حقی حامی بك افندی بنم بو بابده آلدیغم معلوماتی تأییداً دیورلرکه : قطعیاً طشره‌لره کوندرلیور . کوندریلیورسه بیله پك آز کوندریلیور . بر چوق طرفلردن واقع اولان شکایتلردن پك رعنا صورتده آکلاشیلیورکه کوندرلمیور ویاخود کوندریلیورسه‌ده پك آز کوندریلیور . شو حالده بو ویریلان اوچ بیك لیرا غیر مثمر بر حالده قالیور دیمکدر . ویرلملی ، فقط اونك مقابلنده بر منفعت اقتطاف ایدلملی . مطبوعات مدیریتك کندیسنه مخصوص بر مطبعه‌سی اولدیغی حالده ، بوقادار طولغون معاشلی مأمورلری بولندیغی حالده عجبا نیچون کندیسی یومی بر غزته چیقارمایور و نیچون دیکر غزته‌لره مستوفی معاونت یاپیور . معاونتك علیهنده دکلم . فقط لزومندن فضله پاره ویریور . بوکون مطبوعات مدیریتك مطبعه‌سی وار ، مطبعه مدیری وار ، مرتبلری وار ، هرشیئی وار . بویله اولدیغی حالده بونك نه محذوری وار ، نه امکانسزلغی وار؟ کندیسنده بو قادار مأمورلرله بر یومیه دینی ، اخلاقی ، سیاسی ، اجتماعی ، ادبی غزته چیقارمق قدرتی واردر . مطبوعات مدیریتی طرفندن یکی کون جریده‌سی ده طشره‌لره کوندریلیورمش . فقط یکی کون حاکمیت ملیه جریده‌سی کبی دکلمش . دانه‌سی اوچ غروشه مطبوعات مدیریتی طرفندن آلنیور و طشره‌یه کوندریلیور بو حسابله ماهیه ٦٠٠ لیرا قادار بر پاره‌ده او آلنیورمش .

حمدی بك (ارطغرل) — رجا ایدرم یکی کونه معاونت ایدلمه‌مشدر . یکی کون معاونتدن مستغنیدر .

عبدالغفور افندی (دوامله) — مبایعه ایدیلیورمش بر بهر نسخه‌سی اوچ غروشه آلنیور کوندریلیورمش . یا حاکمیت ملیه بویله یکی کون کبی مبایعه ایدلملی ، کوندرلملی ، یاخودده

HAMDİ BEY (Ertuğrul) — Rica ederim Yenigün'e muavenet edilmemiştir. Yenigün muavenetten müstağnidir.

ABDULGAFUR EFENDİ (Devamla) — Mubayaa ediliyormuş. Beher nüshası üç kuruşa alınıyor, gönderiliyormuş. Ya Hâkimiyet-i Milliye böyle Yenigün gibi mubayaa edilmeli, gönderilmeli yahut da...

حاكميت مليه‌يه ويريلان پاره نسبتنده بو مملكت بو ملت اوندن استفاده ايتملى .

حسين عونى بك (ارضروم) — بنون مطبوعات عينى وظيفه‌يى كوريبور .

برمبعوث بك — سبيل الرشاده‌ده معاونت ايديبورلر .

عبدالغفور افندى (قره‌سى) — انكار ايده‌مم افنديلر ، خاطريمه كتيرديكز . شونى عرض ايده‌يم كه مطبوعات مديريتى الندن كلديكى قادار عالم اسلاملر يكانه برجريده‌ء فريده‌سى اولان سبيل الرشاده الندن كلديكى اشكالى ، اندن كلن تضييقى روا كوردى . شاهد ذى حياتى يم (شايان تأسف در صدالرى) بوكون اونك مطبوعات مديريتنجه طبعنه هيئت جاليله‌لرى متفقاً قرار ويردى وهيئت وكلهٔ محترمه‌يه حواله بيوردى واوزادن امر آلديغى حالده أندن كلن اشكالى روا كوردى .

يحيى غالب بك (قيرشهر) — كيم ؟

عبدالغفور افندى (دوامله) — مطبوعات مدير عموميسى . اما صكره‌دن معاونت ايتدى كاغد وسائره ويردى . (خنده‌لر)

حمدى بك (ارطغرل) — ايتدى ، ايتدى ، پك اعلا ايتدى .

عاكف بك (بوردور) — بيلميه‌رك سويله

حمدى بك (ارطغرل) — پك أعلا بيليورم

عاكف بك (بوردور) — داللاووقايغك لزومى يوق . . .

حمدى بك (ارطغرل) — سنسك داللاووق

عاكف بك (بوردور) — رزيل حريف صوص

حمدى بك (ارطغرل) — رزيل حريف سنسك

عاكف بك (بوردور) — داللاووقسك خركله صوص (كورولتيلر)

رئيس — رجا ايده‌رم صوصيكز .

عبدالغفور افندى (دوامله) — الحاصل مطبوعات واستخبارات مديريت عموميه‌سنده مدير عمومئ لاحقك سابق زماننده‌كى آثار وثمرات مساعى نه ايسه بوكونده اودر . فقط مدير سابق زماننده يوميه اللى ليرا صرف ايديليورسه بوكون يوميه بشيوز ليرا صرف ايديليور .

خلاصه : بوكون مدير عمومئ لاحق بزم آنا طولينك كوبكنده ايشاديغمزى خلقك آمال وحسياتنى ، لايقيله تقدير ايتمه‌يور . اوصاچى يتمه‌دك يتيملرك حق ويرله‌ن امانة اللهى سوء استعمال ايديبور . ديه‌جكلرم بوندن عبارتدر . .

مطبوعات مدير عموميسى (محيى الدين بك) — افندم مطبوعات مديريت عموميه‌سى عليهنده مهم بر جريانك وجود اولديغنى كوريبورم . يعنى دوغريدن دوغرى‌يه مطبوعات مديريتندن نكلسه بيله مطبوعات مديريتنك علاقه‌دار اولديغى وظائفك أكسيك وچوق نقصان اوله‌رق رؤيت ايدلمسندن دولايى مجلس عاليكز نه‌قدر شكايت ايتمش اولسه حقليدر . بنده كز اول امرده بوشكايت حقنك غايت دوغرى اولديغنى تسليم واعتراف ايتمكله سوزه باشلايه‌يم . وبويله باشلاركن مجلس عاليكزك سوزلريمى دها فضله علاقه ايله استماع بيورمالرينى رجا ايديبورم . بونى چوق استرحام ايديبورم . افندم مطبوعات مديريتنك وظيفه‌سى يالكز مطبوعات مديرلكى يايمق دكلدر . بيليورسكزكه مطبوعات مديرلكى وظيفه‌سى مطبوعات قانونى موجبنجه حكومتله مطبوعات آراسنده منتظماً نظارت ايدن واسطه‌دن عبارتدر . بويله مديريته آنقره‌ده قطعياً لزوم يوقدر . استانبولده بونك لزومى تصور ايديله‌بيلير . چونكه استانبولده مطبوعات فضله‌در . بر چوق مطبعه مسائلى واردر . بونك ايچون اوراده بر ايشى آيريجه بر قلمه كورديرمك غايت ضروريدر وبو مطبوعات ايشلرينك برمديريت طرفندن كورولمسى مسئله‌سى صرف بر آسايش مسئله‌سيدر . اوندن صكره بر آزده حكومتك تبليغاتنه رسمى برقنال آچمق ضرورتيدر . استانبولده بويله برشيئه لزوم واردر . چونكه اوراده فضله مطبوعات واردر . آنقره‌ده بوكا لزوم يوقدر . چونكه بر آز صكره اوزون اوزادى‌يه ايضاح ايده‌جكم . وبو ايضاحاتمى اول امرده اهميتى نقطهٔ نظرندن تفصيل ايتمكى ضرورى عد ايديبورم اونك ايچون برازقصر ايده‌جكم . آنقره‌ده وآناطوليده مطبوعات يوقدر . مطبوعات اولمديغى زمان مطبوعات مديريتنه‌ده لزوم يوقدر . بناءً عليه مطبوعات مديريتى

...Hâkimiyet-i Milliye'ye verilen para nispetinde bu memleket, bu millet ondan istifade etmeli.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Erzurum) — Bütün matbuat aynı vazifeyi görüyor.

BİR MEBUS BEY — Sebilü'r-Reşad'a da muavenet ediyorlar.

ABDULGAFUR EFENDİ (Karesi) — İnkâr edemem efendiler, hatırıma getirdiniz. Şunu arz edeyim ki Matbuat Müdüriyeti elinden geldiği kadar âlem-i islâmın yegâne bir ceride-i feridesi olan Sebilü'r-Reşad'a elinden geldiği işkâli, elinden gelen tazyiki reva gördü. Şahid-i zihayatı benim. ("Şayan-ı teessüfdür" sadaları). Bugün onun Matbuat Müdüriyetince tab'ına heyet-i celileleri müttefikan karar verdi ve heyet-i vekile-i muhteremeye havale buyurdu ve oradan emir aldığı halde elinden gelen işkâli reva gördü.

YAHYA GALİB BEY (Kırşehir) — Kim?

ABDULGAFUR EFENDİ (Devamla) — Matbuat Müdür-i Umumisi ama sonradan muavenet etti, kâğıt vesaire verdi (Handeler).

HAMDİ BEY (Ertuğrul) — Etti, etti pekâlâ etti.

AKİF BEY (Burdur) — Bilmeyerek söyleme.

HAMDİ BEY (Ertuğrul) —Pekâlâ biliyorum.

AKİF BEY (Burdur) — Dalkavukluğun lüzumu yok…

HAMDİ BEY (Ertuğrul) Sensin dalkavuk.

AKİF BEY (Burdur) — Rezil herif sus.

HAMDİ BEY (Ertuğrul) — Rezil herif sensin.

AKİF BEY (Burdur) — Dalkavuksun hergele, sus. (Gürültüler).

REİS—Rica ederim susunuz.

بيك ليرا قدر برپاره صرف ايتمش اوليورز . شمدی‌شو قيصه ايضاحاتی عرض ايتدكدنصكره اول امرده بعض مسائل حقنده برطاقم سويلنمش سوزلر ، روايتلر وار اونلرك جوابنی ويره‌يم . اوندن صكره بعض معروضاتم وار اونلره كچه‌جكم . وهبی افندی حضرتلری پروپاغاندا مأمورلرندن بحث بويورديلر . قسطمونيده سلطانی‌مديری بهجت بك ديديلر ، قسطمونيده سلطانی مديری بهجت بك پروپاغاندا مأموری دكلدر افندم . بوراده مجلس عاليكزجه تنظيم ايديلان وبنم قطعياً علاقه‌دار اولمديغم ، نه‌ده مدافعه ايتديكم ، صرف مجلس عاليكزله اولكی‌مدير آره‌سنده تقرر ايتمش‌اولان قادرو موجبنجه موجوداولان ارشاد مأمورلغنه تعيين ايدلمشدر .

مفيد افندی (قير شهر) — كيمك زماننده ؟

محی‌الدين بك (دواملِه) — بنده‌كزك زماننده . بنده‌كز بوذاتی كتيردم افندم بوذاتك بوكبی ايشلرده اختصاصی واردر . اوته‌دنبری كنديسنی طانيرم . اعتمادم واردر . بونی بورايه دعوت ايتدم . برآز صكره عرض ايده‌جكم برطاقم ايشلرمز واردر .

مكتبلرمز واردر . مكتبلرده ارشاداتله مشغول اوله‌لم ديبورز . مكتبلری ارشاد اوجاغی حالنه قويه‌لم ديبورز . مادامكه برچوق وسائطده نقصانمز واردر . و سائطله چاليشه‌ميورز مكتبلرله چاليشه‌لم ديبورز .

راغب بك (كوتاهيه) — يعنی سياسياتی مكتبلره صوقمقمی افندم ؟

محی‌الدين‌بك (دواملِه) — خاير افندم ، امر بيوره‌رسه‌كز اونلرك تفرعاتنی‌ده عرض‌ايدرم .

عبدالغفور افندی (قره‌سی) — بهجت بك بيوردیكز ، قسطمونی سلطانی مديری ، برمسامره‌ده توفيق فكرت بكك تاريخ قديمنی اوقويان دكلمی افندم .

محی‌الدين بك (دواملِه) — بيلميه‌رم (اودر صدالری) تاريخ قديمی اوقوديغنی شوسف ، بوسنی والله بيلميورم .

عاكف‌بك (بوردور) — اونی بيلمه‌ين قالدی‌می‌يا!

محی‌الدين‌بك (دواملِه) — باقيكز عرض‌ايده‌جكم بنده‌كز بوذاتی بورايه جلب ايتدكدنصكره بعض ديدی قودی اولديغنی ايشتدم بيلميورم ، اسكيدن طانيديغم حالده حقنده سويله‌نن مبهم ، مشوش سوزلر قولاغمه چالنديغی ايچون عجبانه‌در ديه آكلامق اوزره حمداله صبحی بكه صوردم حمداله صبحی بك‌ده بونك حقنده حسن شهادتده بولندی . بكا قطعياً ايی بر مأمورمزدر ديمشدی . صكرا شوراسنی‌ده عرض ايده‌يم‌كه حمداله صبحی‌بك بونك معارف مسلكندن چيقوب بومسلكه كلديكندن دولايی متأثر اولمشدر . وكنديسنی كيری‌يه كوندرمك ايسته‌مشدر . بنده كنديسنه هيچ اولمازسه اوچ آی بوراده قالمسی ايچون رجا ايتدم . و مارتدن صكره كوندررسكز . و تكرار معارف خدمتكزه آليرسكز . ايكی اوچ آی‌قالسون بوراده‌تصور ايتديكمز بعض ايشلر وار . بونلری ياپيورسون ديمشدم معلوم عاليكز افندم وبر وپاغاندا ايشی شبهه‌سز كه برآز تحصيل ايشيدر . وشبهه‌سزكه بوايشلر قابليت ايشيدر . بواعتبارله‌دركه بهجت بكك بوراده [٢ — ٣] آی قالمسی حمداله صبحی بكدن رجا ايتدم . ومأذونيت شكلنده حمداله صبحی بك بونی بكا ويرديلر . و نه‌وقت ايسترسه‌كز اعاده ايده‌رم ديدم شمدی وهبی افندی حضرتلری بويورديلركه بوذات دائره‌يه اون بش كونده بر اوغرييورمش . حالبوكه هركون دائره‌ده‌در وبرچوق ايشلرله مشغول اوليور . تنوير و ارشاد ياپيله‌ميور ديليور . بونك فابريقه‌سی ، قالبی نه قدركه تنوير وارشادی قالبدن چيقارالم . بومسئله برمساعيدر برواسطه‌در . بومساعی و واسطه ابتده مركزده برطاقم آدملر طرفندن اداره ايدلمك ايجاب ايدر شمدی عرض ايده‌جكم . آناطوليده تنوير وارشاد ايچون لازمكلن وسائط قطعياً وقاطبةً يوقدر . آناطولی مملكتی چوق زواللی برمملكتدر . اناطولی مملكتنده مطبعه دينه‌بيله‌جك تك برمطبعه يوقدر افندم . ايشته بهجت بكك ياپديغی وظيفه آناطوليده نه‌قدر غزته وارسه نه‌قدر آژانس نشر ايديليورسه ...

عاكف بك [بوردور] — قسطمونيده برمطبعه واردركه امثالی استانبولده يوقدر .

محی الدين بك (دواملِه) — أوت افندم فقط

MUHYİDDİN BEY — Bilmiyorum. (“Odur” sadaları) Tarih-i Kadimi okuduğunu, şusunu busunu vallahi bilmiyorum.

AKİF BEY (Burdur) — Onu bilmeyen kaldı mı ya!

MUHYİDDİN BEY (Devamla) — Bakınız arz edeceğim. Bendeniz bu zatı buraya celbettikten sonra bazı dedikodu olduğunu işittim. Bilmiyorum, eskiden tanıdığım halde hakkında söylenen mühim, müşevveş sözler kulağıma çalındığı için acaba nedir diye anlamak üzere Hamdullah Subhi Bey’e sordum. Hamdullah Subhi Bey de bunun hakkında hüsn-i şehadette bulundu. Bana katiyen iyi bir memurumuzdur demişti. Sonra şurasını da arz edeyim ki Hamdullah Subhi Bey bunun maarif mesleğinden çıkıp bu mesleğe geldiğinden dolayı müteessir olmuştur ve kendisini geriye göndermek istemiştir. Ben de kendisine hiç olmazsa üç ay burada kalması için rica ettim ve Mart’tan sonra gönderirsiniz. Ve tekrar maarif hizmetinize alırsınız. İki üç ay kalsın burada tasavvur ettiğimiz bazı işler var. Bunları yapıversin demiştim. Malûm-ı âliniz efendim ve propaganda işi şüphesiz ki biraz tahsil işidir ve şüphesiz ki bu işler kabiliyet işidir. Bu itibarladır ki Behçet Bey’in burada (2 - 3) ay kalmasını Hamdullah Subhi Bey’den rica ettim ve mezuniyet şeklinde Hamdullah Subhi Bey bunu bana verdiler ve ne vakit isterseniz iade ederim dedim. Şimdi Vehbi Efendi Hazretleri buyurdular ki bu zat daireye on beş günde bir uğruyormuş. Halbuki her gün dairededir ve birçok işlerle meşgul oluyor. Tenvir ve irşat yapılamıyor deniyor. Bunun fabrikası, kalıbı yoktur ki tenvir ve irşadı kalıptan çıkaralım. Bu mesele bir mesaidir, bir vasıtadır. Bu mesai ve vasıta elbette merkezde birtakım adamlar tarafından idare edilmek icabeder. Şimdi arz edeceğim. Anadolu’da tenvir ve irşat için lazım gelen vesait katiyen ve katibeten yoktur. Anadolu memleketi çok zavallı bir memlekettir. Anadolu memleketinde matbaa denebilecek bir matbaa yoktur efendim. İşte Behçet Bey’in yaptığı vazife Anadolu’da ne kadar gazete varsa ne kadar ajans neşrediliyorsa...

AKİF BEY (Burdur) — Kastamonu’da bir matbaa vardır ki emsali İstanbul’da yoktur.

MUHYİDDİN BEY (Devamla)— Evet efendim fakat...

موتوری یوقدر عاکف بك افندی !

عاکف بك (بوردور) — ضرر یوق ال ایله چویررلر. یومیه [۲۰-۳۰] بیك غزته باصیله‌بیلر .

محی‌الدین بك (دوامله) — امکانی یوقدر افندم. افندم ساعتده نهایت بیك دانه باصیله بیلیر . باقیکز افندم مجلس عالیکزه بو ذاتك اداره ایتدیکی مخابراتله آکلاشلمش اولان بعض نتایجدن بحث ایده‌یم مجلس عالیکزك بو ایشلره پك فضله علاقه کوستردیکنی کوردیکم ایچون مساعده بیورورسه‌کز تصدیعاتده بولنه‌یم لزوم کورلمزسه بنده‌کزی ایقاظ بیورك ، درحال قیانه‌یم . قسطمونی‌ده منتشر آچیق سوز غزته‌سنك مثلا بش آلتی طوپ کاغدی بولنیور. اوده بزیاردیم‌ایدرسه‌ك بولنیور . چونکه استانبولدن کاغد کلدیکی یوق وسائط یوق . مثلا بزه دییورکه «غزته‌مزك اولیابده‌کی مراجعق اوزرینه غزته‌مزك دها فضله نشرینه امکان کوره‌میورز. حتی کاغدیمز تأمین ایدلمزسه بو طرزده نشریاتمزه دوام ایتمك قابل اوله‌میه‌جقدر. » وحقیقت حال بو مرکزده‌در ولایتله اوزون اوزادی‌یه مخابره ایدییورز . ارضرومده منتشر آل بایراق غزته‌سی ۱۵ کانون ثانی ۳۳۷ده شویله دییور. «هیچ برطرفدن معاونت ایدلمدیکی ایچون آزربایجان، تورکستان، ایران ایله ایکی سنه‌دنبری دوام ایتمکده بولنان غزته ارسالاتنی قطع ایتمك ضرورتنده قالدق » اکرکاغد بولوب معاونت ایتمه‌یه‌جك اولورسه‌ق بوغزته چیقمیه‌جقدر. افندیلر ارضرومده بتون حوالئ شرقیه‌ده برتك غزته واردر . اوده هفته‌ده اوچ کون چیقیور . اکر بز بوکا یاردیم ایتمیه‌جك اولورسه‌ق بوغزته چیقماز .

حسین عونی بك (ارضروم) — معاونت ایده بیلدیکزمی ؟

مطبوعات مدیری محی‌الدین بك (دوامله) — ایده‌جکز افندم کوندرییورم شمدی اونی عرض‌ایده‌جکم نیچون معاونت ایتمه‌دك وایده‌مه‌دك .

حسین‌عونی‌بك (ارضروم) — نیچون‌ایتمه‌دیکیکزی بیلیورم . چونکه غزته نانکور ایمش‌ده اوندن طولایی کوندرلمه‌مشدر .

مطبوعات مدیری (دوامله) — خایر افندم قطعیاً نانکور غزته یوقدر . مطبوعات مدیریتك قارشوسنده نانکور غزته یوقدر . مطبوعات مدیریتك قارشوسنده بتون غزته‌لر معاونته محتاجدر وایدیله‌جکدر .

طونه‌لی حلمی بك (بولی) — نانکور غزته نه‌در؟ ام عشقنه . (خنده‌لر)

مطبوعات مدیری بك (دوامله) — آماسیه‌ده منتشر أمل غزته‌سی صوك جوابنده « درلو محرومیتلر ایچروسنده صرف خلقك تنویر وارشادینه خدمت ایتمك ایچون کاغدسزلق وپاره‌سزلق یوزندن بر چوق زیانلره قاتلاندق . بر مدتدنبری غزته‌مز چیقمیور » دییور . شمدی برده آناطولیده انتشار ایدن غزته‌لرك آیریجه عدد طبعلرینی برقاچ کلمه ایله عرض ایده‌یم فندم . (امل) غزته‌سی که چقمیور . (یکی اطنه) درتیوز ، بشیوزقدر باصه بیلور . (قیصری) ایکیوز قدر باصه بیلوردی . اونکله برمخابره‌مز واردی . « بشیوز باصه بیلیورم . فقط کاغد قالمامشدر. ایکیوزه ایندیردم » دییور. (قسطمونی) غزته‌سی ، اسکیدن بری موجود اولان غزته سکز یوز قدر باصه بیلور .

رفعت بك (قیصری) — قیصری‌یه کاغد کوندردیکزمی ؟

مطبوعات مدیری بك (دوامله) — قیصری‌یه کاغدینه کوندرمدم . چونکه یکی کتیره بیلدم افندم . مدیریت عمومیه‌یه کلدیکم زمان طمام طاقیر ایدی ، شرقده (شرق غزته‌سی) چیقیور معموره‌العزیزده اوچیوز عددباصیور. اوده کاغدکوندرلمدیکی ایچون یوز اللی‌یه ایندیرمشدر . کچنلرده بر مقدار کاغد کوندردم. (سیواس غزته‌سی) آلتیوز عدد چیقابیلیور . (سوز برلکی غزته‌سی) درتیوز عدد چیقیوردی ظن ایدرسه‌م بو کونلرده چیقه‌میور . چوقدنبری صامسونده (رهبر غزته‌سی) چیقامیور ، دورییور .

بر مبعوث بك — بوصایدیغکز غزته‌لره معاونت بیوریلیورمی ؟

مدیر عمومی بك — خایر افندم .

...motoru yoktur Âkif Beyefendi!

AKİF BEY (Burdur) — Zarar yok, el ile çevirirler. Yevmiye (20-30) bin gazete basılabilir.

MUHYİDDİN BEY (Devamla) — İmkânı yok efendim. Saatte nihayet bin tane basılabilir. Bakınız efendim meclis-i âlinize, bu zatın idare ettiği muhaberatla anlaşılmış olan bazı netayiçten bahsedeyim. Meclis-i âlinizin bu işlere pek fazla alâka gösterdiğini gördüğüm için müsaade buyurursanız tasdiatta bulunayım. Lüzum görülmezse bendenizi ikaz buyurun, derhal kapatayım. Kastamonu'da münteşir Açıksöz gazetesinin meselâ beş altı top kâğıdı bulunuyor. O da biz yardım edersek bulunuyor. Çünkü İstanbul'dan kâğıt geldiği yok, vesait yok. Meselâ bize diyor ki "Gazetemizin ol babdaki müracaatı üzerine gazetemizin daha fazla neşrine imkân göremiyoruz. Hatta kâğıdımız temin edilmezse bu tarzda neşriyatımıza devam etmek kabil olmayacaktır." ve hakikati hal bu merkezdedir. Vilâyetle uzun uzadıya muhabere ediyoruz. Erzurum'da münteşir Albayrak gazetesi 15 Kânun-ı sâni 337' de şöyle diyor. "Hiç bir taraftan muavenet edilmediği için Azerbaycan, Türkistan, İran ile iki seneden beri devam etmekte bulunan gazete irsalâtını kat etmek zaruretinde kaldık". Eğer kâğıt bulup muavenet etmeyecek olursak bu gazete çıkmayacaktır. Efendiler Erzurum'da bütün havali-i şarkiyede bir tek gazete vardır. O da haftada üç gün çıkıyor. Eğer biz buna yardım etmeyecek olursak bu gazete çıkmaz.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Erzurum) — Muavenet edebildiniz mi?

MATBUAT MÜDÜRÜ MUHYİDDİN BEY (Devamla) — Edeceğiz efendim. Gönderiyorum. Şimdi onu arz edeceğim. Niçin muavenet etmedik ve edemedik.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Erzurum) — Niçin etmediğinizi biliyorum. Çünkü gazete nankör imiş de ondan dolayı gönderilmemiştir.

MATBUAT MÜDÜRÜ (Devamla) — Hayır efendim. Katiyen nankör gazete yoktur. Matbuat Müdüriyetinin karşısında nankör gazete yoktur. Matbuat Müdüriyetinin karşısında bütün gazeteler muavenete muhtaçtır ve edilecektir.

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) — Nankör gazete nedir Allah aşkına? (Handeler).

MATBUAT MÜDÜRÜ BEY (Devamla) — Amasya'da münteşir Emel gazetesi son cevabında "türlü mahrumiyetler içerisinde sırf halkın tenvir ve irşadına hizmet etmek için kâğıtsızlık ve parasızlık yüzünden birçok ziyanlara katlandık. Bir müddetten beri gazetemiz çıkmıyor" diyor. Şimdi bir de Anadolu'da intişar eden gazetelerin ayrıca adedi tab'larını birkaç kelime ile arz edeyim efendim. (Emel) gazetesi ki çıkmıyor. (Yeni Adana) dört yüz, beş yüz kadar basabiliyor. (Kayseri) iki yüz kadar basabiliyordu. Onunla bir muhaberemiz vardı. "Beş yüz basabiliyorum. Fakat kâğıt kalmamıştır. İki yüze indirdim" diyor. (Kastamonu) gazetesi, eskiden beri mevcut olun gazete sekiz yüz kadar basabiliyor.

بر پارەیی وکیل بك چیقارسون .

حسین عونی بك (ارضروم) — بز صرف ایدیلەنی صورییورز .

مالیه وکیلی — صرف ایدیلان ٨٨٧٢٨ لیرادر (رأیه - سلری)

رئیس — یحیی غالب بکك تقریرنده ٨٨ بیك لیرا اوزرینەدر مالیه وکیلی بك افندینك ویردیکی ایضاحاته کوره مصرفك (٩٠) بیك لیرا قدر اولدیغی کورولیور (کورولتیلر)

یحیی غالب بك — رئیس بك افندی مسئلەیی ایجه توضیح ایتسون .

رئیس — تقریری قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسون لطفاً اللریکزی ایندیرك تقریری قبول ایتمەینلر اللرینی قالدیرسون . . . (اکثریتله تقریر قبول ایدلدی) (آلقیشلر)

رئیس — افندم هیئت عمومیەسی حقنده مذاکره جریان ایدرکن ویریلان ٨-١٠ تقریردن ٤ دانەسی استخبارات مدیریت عمومیەسنك لغویله یرینه بر آژانس مدیریتی اقامەسنەدائردر . ٣٣٦ سنەسنەعائد حساباتنك تدقیق وتفتیشی ایچون بر هیئت تشکیلی لزومندن باحثدر .
(موافق صدالری)

دوقتور سعاد بك — افندم وقتمزك فوق العاده طارلغی محتاج ایضاح دکلدر . بو مسئلەیی تأخیر ایدەلم . بوکون بودجەیه باقەلم (خایر سسلری)

عثمان بك (قیصری) — ٣٣٦ سنەسی حساباتنی تدقیق ایچون بر هیئت آیرلملی ...

رئیس — افندم حساباتك تدقیق مسئلەسی ایچون ٣ تقریر واردر . آیری آیری اوقومغه لزوم یوق ، رأیکزه عرض ایدییورم (آکلاشلمدی سسلری)

افندم ویریلن تقریرلر حساباتك دقیقی ایچون مجلس طرفندن بر انجمن تشکیلی ایچوندر . (موافق سسلری) بو تقریرلری نظر مطالعەیه آلانلر اللرینی قالدیرسون ...
(قبول ایدلدی)

لغوی حقندەکی تکلیفلری رأیکزه عرض ایتمەیورم .

یحیی غالب بك — افندم بو تقریرلرك رأیه وضعی اعضانك حقیدر . اونلری ده لطفاً رأیه وضع ایدیکز .

رئیس — افندم مطبوعات مدیریتنك لغوینی قبول ایدەنلر اللرینی قالدیرسون .. (رد ، قبول سسلری)
(قبول ایدلمدی)

طونەلی حلمی بك (بولی) — مطبوعات مدیریتنك لغوی دیمك ارکان حربیۀ معنویەیی لغو دیمکدر .

رئیس — افندم بر تقریرده سبیل الرشاد غزتەسنه لازم کلن معاونتك ایفاسی ایچون مطبوعات مدیریتنه حوالەسنه دائردر . ارضروملی نصرت افندینکدر .

عبدالغفور افندی (قرەسی) — افندم بو خصوصده ذاتاً مجلسك اولجه قراری واردر .

رئیس — سبیل الرشاد غزتەسی ایچون لازم کلن معاونتك ایفاسی تکلیف ایدیلیور ..

فیضی افندی (ملاطیه) — افندیلر مسئله ، دعوی بورادە سبیل الرشاد ایچون اولیور . سبیل الرشاد ایچون. یالکز بر طرف ایچون ویلنیور . . بو اولەماز ، دیکرلرینەده معاونت ایدلمسی لازم کلیر . (هایدی . . . سن آکلایەمدن سسلری کورولتیلر) (معاونت ایتمك لازمدر سسلری) معاونت لازمسه تکرر تکرر اولماز . (ذاتاً مجلسك قراری وار معاونت ایچون سسلری)

محی الدین بها بك (بروسه) افندیلر مساعده بیوریکز ، استرحام ایدرم سویلەنیلان سوزلری هر زمان اولدیغی کبی سوء تفهم ایتمیەلم . بن شوراده یرمدن آیریلوب ده بورایه کلدیکم زمان سویلیەجکم سوزلری بعض آرقداشلر تقدیر ایتدیلر دکلیور .. دیدیلر .(عفو ایدرسکز سسلری) بن بیلیورم حسین عونی بك ، انشاالله بو سوء تفهم قالقار. شاعر محمد عاکف بك افندیی ایچکزده نه قدر سوەن پك چوق آدم اولدیغنه قانعم (عاکف بکی سوەین یوقدر سسلری) (هپمز سوەرز سسلری) شخص موضوع بحث ایسه بنم خواجەلرمدندر. بنم حرمت مخصوصەم واردر فقط بن شونی رجا ایدەجکدم که محمد عاکف بکك نام محترمی، سبیل الرشاد حقنده . بزم ملی حکومتمزك معاونتنی

OSMAN BEY (Kayseri) — 336 senesi hesabatını tedkik için bir heyet ayrılmalı...

REİS — Efendim hesabatın tedkiki meselesi için 3 takrir vardır. Ayrı ayrı okumağa lüzum yok, reyinize arz ediyorum (“Anlaşılmadı” sesleri).

Efendim verilen takrirler hesabatın rü’yeti için Meclis tarafından bir encümen teşkili içindir. (“Muvafık” sesleri) Bu takdirleri nazar-ı mütalâaya alanlar ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

Lâğvı hakkındaki teklifleri reyinize arz etmiyorum.

YAHYA GALİB BEY — Efendim Bu takrirlerin reye vaz’ı âzanın hakkıdır. Onları da lütfen reye vaz ediniz.

REİS — Efendim Matbuat Müdüriyetinin lâğvını kabul edenler ellerini kaldırsın. (“Ret, kabul” sesleri). Kabul edilmedi.

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) — Matbuat Müdüriyetinin lâğvı demek, Erkân-ı harbiye-i maneviyeyi lâğvetmek demektir.

REİS — Efendim bir takrir de Sebilü’r-Reşad gazetesine lâzım gelen muavenetin ifası için Matbuat Müdüriyetine havalesine dairdir. Erzurumlu Nusrat Efendinindir.

ABDULGAFUR EFENDİ (Karesi) — Efendim bu hususta zaten Meclisin evvelce kararı vardır.

REİS — Sebilü’r-Reşad gazetesi için lâzım gelen muavenetin ifası teklif ediliyor.

FEYZİ EFENDİ (Malatya) — Efendiler mesele, dava burada Sebilü’r-Reşad için oluyor. Sebilü’r-Reşad için yalnız bir taraf için söyleniyor.. Bu olamaz, diğerlerine de muavenet edilmesi lâzım gelir. (“Haydi.. Sen anlayamadın” sesleri, gürültüler) (“Muavenet etmek lâzımdır” sesleri) Muavenet lazımsa teker teker olmaz. (“Zaten Meclisin kararı var, muavenet için” sesleri)

MUHYİDDİN BAHA BEY (Bursa) — Efendiler müsaade buyurunuz, istirham ederim. Söylenilen sözleri her zaman olduğu gibi su-i tefehhüm etmeyelim. Ben şurada yerimden ayrılıp ta buraya geldiğim zaman söyleyeceğim sözleri bazı arkadaşlar takdir ettiler dinliyor dediler. (“Affedersiniz” sesleri) Ben biliyorum, Hüseyin Avni Bey inşaallah bu su-i tefehhüm kalkar. Şair Mehmed Âkif Beyefendiyi içinizde benim kadar seven pek çok adam olmadığına kaniim (“Âkif Bey’i sevmeyen yoktur” sesleri) (“Hepimiz severiz” sesleri) şahıs mevzubahis ise benim hocalarımdandır. Benim hürmet-i mahsusam vardır. Fakat ben şunu rica edecektim ki Mehmed Âkif Bey’in nam-ı muhteremi, Sebilü’r-Reşad hakkında bizim Millî Hükümetimizin muavenetini...

تأمین ایده‌جك قدر یوکسکدر . بناءً علیه مجلسك بویله شیلرله مشغول اولمامسنی ایستیورم .

محمد عاکف بك (بوردور) — مجلس بوخصوص ایچون ذاتاً اوجله قرار ویرمشدر . بو مسئله بیتمشدر . اوتقریری بن ویرمدم کیم ویرمشدر رجا ایدرم سویله‌یکز ؟ بو ذاتاً مقرردر ، تکرار تقریر ویرمکه حاجت یوقدر .

رئیس — افندم بومسئله‌اوجله تقرر ایتدیکی ایچون رأیکزه عرض ایتمیورم .

افندم شمدی مهاجرین مدیریتی بودجه‌سنه کچیورز .

یحیی غالب بك (قیرشهر) — رئیس بك افندی بو مدیریت حقنده بر لغو مسئله‌سی وار ده ، بر ده داخلیه‌ده بر قلم تشکیلی مسئله‌سی وار بونی رأیه قویمه‌یکزکه قبول ایدیلوب ایدلمدیکی آکلاشیلسن .

رئیس — افندم مهاجرین مدیریتی بودجه‌سنك هیئت عمومیه‌سی قبول ایدلمشدر . مهاجرین مدیر عمومیسی بك افندی ۲۷۵ نجی فصله ۷۹۲ لیرا ضم تکلیف ایدییور .

مهاجرین مدیر عمومیسی — بك — افندم اوجله هیئت جلیله‌کزه عرض ایتدیکم کبی ایلول نهایته‌دوغری تشکل ایتمش اولان مدیریت عمومیه‌نك ایلولدن قسط الیومی واردر . اوندن صکره نهایته قدر بش آیلق ایچون مأمورین ومستخدمین معاشلری واردر . شمدی بوراده مثلا مدیر عمومی معاشی ایلولدن اعتباراً (۱۸٤۰) غروش قسط الیومی واردر . مفرداتی عرض ایدییورم . صکره بش آیلق ایچون ۳۳۰ لیرالق حواله‌سی واردر . فقط ۳۱۸ لیرا صرف ایدلمشدر . مالیه‌وکالتنك بودجه‌یه درج ایتدیکی حواله‌یی نظر اعتبارا آلیرسه‌کز حواله‌ی ۳۳۰ لیرادر . صرف ایدلن اوجله سویلدیکم کبی ۳۱۸ لیرادر .

رئیس — فصلك یکونی سویله‌ییك بك افندی ، سؤال ایراد ایدن یوق ذات عالیکزه .

مهاجرین مدیری — افندم بوراده‌کی یکون ۱۵٤۸ لیرادر .

سلیمان سری بك (بوزغاد) — کاملاً صرف ایدلدیمی ؟

مهاجرین مدیری — اوت افندم .

رئیس — ۱۷۵ نجی فصلی ۱۵٤۸ لیرا اولەرق قبول ایدنلر ... (قبول ایدلدی)

۱۷٦ نجی فصل

ماده ۱ — اداره مرکزیه مصارفاتی ، قرطاسیه واحصائیات ومهاجرین جزؤدانلری طبعیه‌سی	۳۰۰
ماده ۲ — تنویر وتسخین	۱۰۰
ماده ۳ — مفروشات	٤۰۰
ماده ٤ — خدمه ملبوساتی	۷۰
ماده ٥ — دوائر ایجاری	۳۰۰
ماده ٦ — متفرقه	۲۰
یوز یتمش آلتنجی فصلك یکونی	۱۱۹۰

رئیس — ۱۷۷ نجی فصله کچلمسنی قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسون . . قبول ایدلدی .

۱۷۷ نجی فصل

ماده ۱ — مهاجرین مدیرلریله حساب مأمورلری وکنیه‌سی	۱٥۱۷٤
ماده ۳ — مستخدمین ، متفرقه	۹۷۰
یوزیتمشنجی فصلك یکونی	۱٦۰٤۷

وهبی افندی (قونیه) — افندم مهاجرین ایچون بر چوق سوز سویلندی وچوق ده پاره ویریلیور لکن بونلر محلنه صرف ایدلمیور ، بك افندینك نظر دقتنی جلب ایتمك اوزره بر ایکی سوز سویلیه‌جکم . عشیرت آغالری ؛ اتباعنك پاره‌سنی آلیور جیبنه اینديریور . اتباعنه پاره ویرمه‌یور ، بونلر اولمشدر افندم ، صکره افندیلر مهاجرینی سوق ایچون ۹۹۳٤۲ لیرا صرف ایدیلیور . فقط یالکز مأمور معاشی ایچون صرف ایدیلن پاره مهاجرینه ویرمش اولدیغمز پارانك هیچ اولمزسه عشرینی تشکیل ایدییور .

سلیمان سری بك (بوزغاد) — صرف ایدیلان ٤۰۰ بیك لیرادر .

وهبی افندی (قونیه) — او حالده بن یاکلش یاپدم . بونك حقنده بعض رفقانك دیدیکی کبی مهاجرینه یول کوستره‌جك بر شی کوسترملی یوقسه بو صورتله

temin edecek kadar yüksektir. Binaenaleyh Meclisin böyle şeylerle meşgul olmamasını istiyorum.

Mehmed AKİF BEY (Burdur) — Meclis bu husus için zaten evvelce karar vermiştir. Bu mesele bitmiştir. O takriri ben vermedim. Kim vermiştir rica ederim söyleyiniz? Bu zaten mukarrerdir. Tekrar takrir vermeğe hacet yoktur.

REİS— Efendim bu mesele evvelce takarrür ettiği için reyinize arz ediyorum.

Efendim şimdi Muhacirin Müdüriyeti Umumiyesi bütçesine geçiyoruz.

12.2. 31 Aralık 1921 tarihli konuşması

ایکنجی اجتماع سنه‌سی : اون بشنجی جلد :

تورکیا
بویوك ملت مجلسی
ضبط جریده‌سی

یوز اوتوز یدنجی اجتماع

مندرجات

برنجی جلسه

رئیس — برنجی رئیس وكیلی موسی كاظم افندی
كاتبلر : حیدر بك (كوتاهیه)، عاطف بك (قیصری)
۳۱ كانون اول ۳۳۷ جمعه‌ایرتسی ساعت ۱,۳۵ صوكره

رئیس — جلسه كشاد ایدلدی . ضبط سابق اوقونه‌جق . (اوقوندی)

ضبط سابق حقنده‌سوز ایسته‌ین وارمی؟

حسن خیری بك (درسم) — رئیس بك! سؤال تقریرم كلدیكی زمان بولنه‌مادم . حقمی اسقاط ایتمشلر. فقط ؛ قطعیاً قبول ایتمم . حقمی محافظه‌ایدییورم .

رئیس — ضبط سابق حقنده مطالعه وارمی؟ ضبط سابقی قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسون ! (قبول‌ایدلدی)

— یوزغاد مبعوثی سلیمان سری بكك تشكیلات اساسیه‌یه متعلق تكلیف قانونیسی وار . لایحه انجمننه حواله ایدییورز . (ایشیده‌میورز صدالری) افندم ! یوزغاد مبعوثی سلیمان سری بكك تشكیلات اساسیه‌یه متعلق‌تكلیف قانونیسنی ، لایحه انجمننه حواله‌ایدییورز.

— خیانت وطنیه ایله محكوم مصطفی‌نك معامله‌ٔ سابقه‌سنك ...

حسین‌عونی بك (ارضروم) — رئیس بك‌افندی! سلیمان سری بكك تكلیفی انجمن مخصوصه كوندرلسون. اجرا وكیللرینك وظیفه وصلاحیتنه عائددر .

سلیمان سری بك (یوزغاد) — رئیس بك‌افندی! اساس‌تقریرم اجرا وكیللرینك وظیفه ومسئولیتنه‌دائردر.

On beşinci cilt **İkinci ictima senesi**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ZABIT CERİDESİ

Yüz otuz yedinci ictima

Birinci Celse

Reis – Birinci Reis Vekili Musa Kâzım Efendi

Kâtibler: Haydar Bey (Kütahya), Atıf Bey (Kayseri)

31 Kânun-ı evvel 337 Cumartesi Saat: 1, 35 sonra

وارسه آياغه قالقمق صورتيله آرايه مراجعت ايديلير . اونده‌ده اشتباه حاصل اولورسه رأى علنى‌يه مراجعت اولنور . (رد ايدلدى صدالرى)

حسين بك (العزيز) — رجا ايدرم ! بو طرفدن اون بش كشى‌قدرالنى قالديردى . هيچ باقمادیکز و کورمه‌ديکز .

رئيس — ديوان رياستك قرارى موجبنجه فوزى افنديك خدمت وطنيه ايله مأذون عدينى قبول ايدنلر آياغه قالقسون ! (اكثريتله قبول ايدلمشدر)

افندم ! مرسين مبعوثى صلاح‌الدين بكك آطنه وحواليسنده اشغالدن متولد ضرر و زيانك تثبيتى ايچون برماليه قوميسيوننك تشكيلنك هيئت وكيله‌يه تبليغى حقنده تقريرى . هيئت وكيله‌يه حواله ايديورز .

آيدين‌وناززلليده‌كى‌يونان‌مظالمنه‌قارشى داخليه‌وخارجيه وكالتلرنجه تدابير اتخاذ ايدلمسنه دائر آيدين مبعوثى اسعد افنديك بر تقريرى وار . داخليه و خارجيه وكالتلرينه كوندريورز .

محمود كامل پاشانك ارضرومده تخريب ايتديكى مبانى‌يه دائر ارضروم مبعوثى نصرت افنديك برتقريرى وار . هيئت وكيله‌يه حواله ايديورز .

سرى‌بك (ازميت) — هيئت وكيله‌يه‌حواله‌ايدلمز .

رئيس — تقريرده هيئت وكيله‌يه ديور .

سرى بك — دها اول بنده‌كزكده بويله برتقريرم واردى . اعاده ايتديلر . بر مسئول وكالته حواله ايدلمك لازمدر .

نصرت افندى (ارضروم) — شو صورتله شرعيه وكالتنه حواله‌سى لازمدر .

رئيس — شرعيه وكالتنه حواله ايديورز .

بوردورمبعوثى عاكف بكله رفقاسنك استانبولده‌كى فضاحت‌اخلاقيه حقنده‌بربياننامه نشرينه‌دائر برتقريرلرى وار . بونى‌ده هيئت وكيله‌يه حواله ايديورز .

حسين عونى بك (ارضروم) — نه‌در ، آكلايه‌مدق ؛ تكرار ايديكز .

رئيس — استانبولده‌كى فضاحت اخلاقيه‌يه قارشى بربياننامه‌نشرى‌ايچون عاكف‌بكك‌تقريرى . (اوقونسون صدالرى)

بويوك‌ملت‌مجلسى رياست جليله‌سنه

بويوك‌ملت مجلسى حكومتنك توفيقات الهيه‌يه‌استناداً قورتارمق ايچون اوغراشديغى اجزاى وطن آراسنده مؤسسات اسلاميه‌نى اك بيوك مقياسده احتوا ايدن استانبولده دينى وملى اخلاقمزك وقواعد مدنيتمزك پك أليم برصورتده اخلال ايدلمكده بولنديغى هركون‌واصل سمع تأثرمز اوليور . بوشايان اسف مبالاتسزلقلر تورك ومسلمان قادينلرينك دشمن ، حياتمز اولان اجنبى اشغال قوتلرينه منسوب ضابطلر ايله خصوصى وعمومى جمعيتلرده همبزم اولمق وبونلرله دانس ايتمك‌كبى ملى حيثيتمزه نه‌قدر مغاير ايسه دينى عقيده‌لريمزه اوندن دها زياده مخالف اولان بردرجه‌يه واردير لمشدر . بويوك ملت‌مجلسى عالم اسلامك اك‌بيوك مراكزندن‌برى اولان استانبولى تورك اولديغى درجه‌ده مسلمان اولمق اوزره استرداد ايتمك عزمنده بولنديغى جهتله استانبول اهاليسنى مسلمانلق وتوركلكدن آييرمق‌غايه‌سنه معطوف اولان‌داخلى وخارجى‌هركونا جريانلره احوال‌حاضره‌نك مساعد اولديغى مرتبه‌ده مانع اولمغه غيرت ايتمك الزم اولديغنه شبهه يوقدر . بناءً عليه ؛ بويوك ملت مجلسى طرفندن كنديسنك تحت ولايتنده بولنان استانبول اهاليسنك بوقسمنه خطاباً ؛ بربياننامه اصدارى وبو بياننامه‌ده كرك بودرلو فضاحتلره جرأت ايدن قادينلرك وكرك بوقادينلرك حركاتنك عين درجه‌ده مسئولى‌اولان اركككارينك انشاالله برآتى قريبده شدتلى مسئول طوتولاجغنك تبليغنى تكليف ايدرز .

٢٦ كانون اول ١٣٣٧

لازستان	آيدين	قره‌سى	بوردور
محمدنجاتى	اسعد	ح. بصرى	محمدعاكف
سعرد	قره‌حصارصاحب	قره‌سى	قره‌سى
محمدقدرى	اسماعيل‌شكرى	ابراهيم‌جودت	عبدالغفور
كوتاهيه	آيدين	ارطغرل	دكزلى
سيفى	امين	خليل	حسن
حكارى	بتليس	بتليس	اسپارطه
محمدطوفان	حسين‌حسنى	يوسف‌ضيا	محمدنادر

REİS — Şer'iyye Vekâletine havale ediyoruz.

Burdur Mebusu Âkif Bey'le rüfekasının, İstanbul'daki fezahat-ı ahlâkiye hakkında bir beyanname neşrine dair bir takrirleri var. Bunu da Heyet-i Vekile'ye havale ediyoruz.

HÜSEYİN AVNİ BEY (Erzurum) — Nedir, anlayamadık? Tekrar ediniz.

REİS — İstanbul'daki fezahat-ı ahlâkiyeye karşı bir beyanname neşri için Âkif Bey'in takriri. ("Okunsun" sadaları)

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Büyük Millet Meclisi Hükümetinin tevfikat-ı ilâhiyeye istinaden kurtarmak için uğraştığı ecza-yı vatan arasında müessesat-ı İslâmiyeyi en büyük mikyasta ihtiva eden İstanbul'da dinî ve millî ahlâkımızın ve kavaid-i medeniyetimizin pek elim bir surette ihlâl edilmekte bulunduğu her gün vâsılı sem-i teessürümüz oluyor. Bu şayan-ı esef mübalâtsızlıklar Türk ve Müslüman kadınlarının düşman-ı hayatımız olan ecnebi işgal kuvvetlerine mensup zabitlerle hususi ve umumi cemiyetlerde hem-bezm olmak ve bunlarla dans etmek gibi millî haysiyetimize ne kadar mugayir ise dinî akidelerimize ondan daha ziyade muhalif olan bir dereceye vardırılmıştır. Büyük Millet Meclisi âlem-i İslâmın en büyük merakizinden biri olan İstanbul'u Türk olduğu derecede Müslüman olmak üzere istirdad etmek azminde bulunduğu cihetle İstanbul ahalisini Müslümanlık ve Türklükten ayırmak gayesine matuf olan dahilî ve haricî her gûna cereyanlara ahval-i hazıranın ınüsait olduğu mertebede mâni olmaya gayret etmek elzem olduğuna şüphe yoktur. Binaenaleyh Büyük Millet Meclisi tarafından kendisinin taht-ı velayetinde bulunan İstanbul ahalisinin bu kısmına hitaben bir beyanname ısdarı ve bu beyannamede gerek bu türlü fezahetlere cüret eden kadınların ve gerek bu kadınların harekâtının aynı derecede mesulü olan erkeklerinin inşallah bir âti-i karibde şiddetli mesul tutulacağının tebliğini teklif ederiz.

26 Kânun-ı evvel 1337

Lazistan Mehmed Necati	Aydın Esad	Kares H. Basri	Burdur Mehmed Âkif
Siird Mehmed Kadri	Karahisar-ı sahib İsmail Şükrü	Karesi İbrahim Cevdet	Karesi Abdulgafur
Kütahya Seyfi	Aydın Emin	Ertuğrul Halil	Denizli Hasan
Hakkari Mehmed Tufan	Bitlis Hüseyin Hüsnü	Bitlis Yusuf Ziya	Isparta Mehmed Nadir

آطنه	سیوه‌رك	كنج	ارزنجان
محمد حمدی	سری	دوقتور حیدر	امین
ارطغرل	قونیه	ملاطیه	ارضروم
نجیب	موسی كاظم	صدقی	صالح

عاطف بك (بایزید) — اوراده رئیس روحانی وار.

یحیی غالب بك (قیرشهر) — اونلر فتوا چیقارر لر، سزك علیهكزده باشقه برایش یاپامازلر.

عبدالغفور افندی (قره‌سی) — شو تقریره بنده كزده وضع امضا ایدنلردن اولدیغم ایچون بو خصوصده برقاچ سوز سویلمك ایسترم. استانبولدن كلن موثوق الكلم بر افندینك افاده‌سنه كوره موجودیت ملیه‌یی اساسندن رخنه‌دار ایده‌جك بر صورتده باشلایان اخلاقسزلقلر، ناموسسزلقلر صوك زمانلرده تویلری ئوریرته‌جك بر حاله كلمشدر! مدهش بر شكل آلمشدر! ایش او درجه‌یه وارمش كه: افندیلر! تورك ومسلمان نامنی طاشیان برطاقم قادینلر مع الاسف خصوصی وعمومی جمعیتلرده عیش ونوش عالملرنده اجنبی ضابطلریله دوشوب قالقیور. اونلرله قول قوله، سینه‌سینه‌یه دانس ایدییورلر! خلاصه مسلمانلغی، توركلكی تحقیر وترذیل ایچون درلو درلو شناعتلر، فضاحتلر، دنائتلر ارتكاب ایدییورلر! بر طرفدن ملعون یونانك، اوعرقی، تاریخی دشمنمز اولان سفیل یونانلیلرك ظلمنه تحمل ایده‌میه‌رك مرمره ساحللرندن استانبوله دوكیلوب كلن بیكلرله، یوزبیكلرله مهاجرین قافله‌لری، هجران زده قادینلر، سفالتزده چوجقلر یاته‌جق بریر، ییه‌جك برلقمه وكییه‌جك بر آرشون بز بوله‌مازلركن بری طرفده بك اوغللرنده، قاضی كویلرنده تورك ومسلمان نامنی طاشیان برطاقم رذیله‌لرك اشغال قوتلرینه منسوب اجنبی ضابطلریله تیاترو كبی عمومی محللرده قول قوله دانس ایتمه‌لری تورك ومسلمان قلبلرینی پارچه پارچه ایده‌جك نه‌الیم، نه فجیع بر حادثه‌در!.

جلال نوری بك (كلیبولی) — حكممز جاری دكل اوراده نه یاپه‌بیلیرز؟.

عبدالغفور افندی (قره‌سی) — عرض ایده‌جكم افندم: افندیلر! اكر بز استانبولی دشمنه ترك ایتمش اولسه‌یدق شمدی جلال نوری بك افندی‌یه جواب ویریردم اكر بز او؛ محترم پای تختمزی دشمنه ترك ایتمش اولسه‌یدق، اوراده ارتكاب ایدیلن بو جنایتلره، ناموس ملیمزه سوروان بو قاره لكه‌لره بلكه: اوقدر علاقه كوستره‌مزدك. بناءً علیه؛ یالكز تأسفله دمكذار اولمیه‌لم.

یحیی غالب بك (قیرشهر) — اوراده خلیفه‌دیه بر حریف وار باقسون یاهو!

عبدالغفور افندی (قره‌سی) — فقط؛ افندیلر! آوروپا ایله آسیانك ملتقاسنده اولان وملتمزك الـ بیوك، الـ لایموت دینی وملی آثارینی، مؤسسه‌لرینی احتوا ایدن او دلنشین او معظم استانبولمزی دشمنه ترك ایتمدك وایتمیه‌جكز! بالعكس كوزل ازمیرمز، كوزل بالیكسرمز، كوزل كوتاهیه، قره‌حصار، اسكیشهرمز كبی اونیده دشمن اشغالندن قورتارمق ایچون بو قانلی مجادله‌یه كیریشدك! حتی استانبول بونلرك باشنده‌در. هیچ شبهه یوق كه: جناب حقك عنایتی وحضرت پیغمبرك امداد روحانیتی ایله یقین بر آتیده مجاهد وقهرمان اوردومزك بوری سسلری او؛ استانبول افقلرنده‌ده طنین انداز اوله‌جقدر. (آلقیش)

بناءً علیه؛ بوكون دوغریدن دوغری‌یه حاكمیتمز آلتنده بولنان یرلرده موجودیت ملیه‌مزی رخنه‌دار اولمقدن، ناموس ملی‌یی ییقیلمقدن محافظه ایتمك ایچون نه‌قدر چالیشیورسه‌ق واونلری محافظه ایتمك نه‌قدر وظیفه‌مز ایسه دشمن طرفندن اشغال ایدیلن او كوزل مملكتلرمزده‌ده ییقیلان موجودیت ملیه‌یی انهدامدن محافظه ایتمك او درجه عهده‌مزه مترتب ومتحتم بر وظیفه‌در. اوت افندیلر! بز طوپراقلرمز قدر ناموسمز، دینمز ایچون حرب ایدییورز. مقدس یوردمزه كیرن دشمنك آیاقلرینی قیررار كن ناموس ملیمزی چیكنه‌ین، شعائر دینیه‌مزی ییقان مرتدلرك، ملعونلركده قفالرینی قوپارمقده ذره قدر اهمال كوستره‌جك دكلز! ناموس دشمنی، وطن ودین دشمنی آلچاقلر، ملت دشمنی خائنلر بیوك ملت مجلسنك عدالت معظمه‌سنی كوره‌جكلردر! اجنبی اشغال قوتلرینه كووه‌نه‌رك بزم مقدس مجاهده‌لرمزله استهزا ایدن، بتون آناطولی اولادلرینك صوئوقلرده سپرلر

Adana Mehmed Hamdi	Siverek Sırrı	Genc Doktor Haydar	Erzincan Emin
Ertuğrul Necib	Konya Musa Kâzım	Malatya Sıdkı	Erzurum Salih

13. Mehmet Âkif'in Milli Mücadele döneminde yazdığı makalelerden iki örnek:

13.1. Ye'se Düşen Müslüman Değildir.

سبيل الرشاد

سنه ١٣٣٠

دينى ، فلسفى ، علمى ، ادبى هفته لق مجموعهٔ اسلاميه‌در

والله يهدى من يشاء الى صراط مستقيم — آتبعونى اهدكم سبيل الرشاد

عدد ٤٦٧ — ٢٤ جمادى الاولى ١٣٣٩ — پنجشنبه — ٣ شباط ١٣٣٧ — جلد ١٨

يأسه دوشنلر مسلمان دكلدر

بسم الله الرحمن الرحيم (يا بنى اذهبوا فتحسسوا من يوسف واخيه ولا تيأسوا من روح الله انه لا ييأس من روح الله الا القوم الكافرون — قال ومن يقنط من رحمة ربه الا الضالون . — قل يا عبادى الذين اسرفوا على انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جميعاً انه هو الغفور الرحيم — لا يسئم الانسان من دعاء الخير وان مسه الشر فيؤس قنوط) صدق الله العظيم .

Sebilü'r-Reşad Cilt: 18 Adet: 467 3 Şubat 1337

YE'SE DÜŞENLER MÜSLÜMAN DEĞİLDİR.

Üstad-i muhterem Mehmed Âkif Beyefendi tarafından Kastamonu havalisinde irad olunan mev'izaların hülâsasıdır:

Bismillahirrahmanirrahim. (Yâ beniyyezhebû fe tehassesû min yûsufe ve ehîhi ve lâ te'yesû min revhillâhi, innehu lâ ye'yesu min revhillâhi illel kavmul kâfirûn - Kâle ve men yaknetu min rahmeti rabbihî illad dâllûn - Kul yâ ıbâdiyellezîne esrefû alâ enfusihim lâ taknetû min rahmetillâh, innallâhe yagfiruz zunûbe cemîâ innehu huvel gafûrur rahîm - Lâ yes'emul insânu min duâil hayri ve in messehuş şerru fe yeûsun kanût)

Ey cemâat-ı müslimin! Bu okuduğum ayat-ı celilenin birincisi Sûre-i Yusuf'da, ikincisi Sûre-i Hicr'de, üçüncüsü Sûre-i Zümer'de, dördüncüsü de Sure-i Secde'dedir. Dördü de ye'si, Allah'ın rahmetinden, inâyetinden, nusretinden ümîdi kesmeyi, sûret-i kat'iyyede nehy ediyor. Bunun neûzübillâh küfür olduğunu, dalâl olduğunu açıktan açığa ümmete bildiriyor. Evet, âyât-ı kerime sarihtir. Hiç te'vil götürür yeri yoktur.

Birinci âyet-i kerime Hazret-i Yakub Aleyhisselâmın lisanındandır. Meal-i celili: "Oğullarım, gidiniz Yusuf'la kardeşini araştırınız. Bir de sakın Allah'ın inayetinden, rahmetinden, tevkifinden ümidinizi kesmeyiniz. Zira iyi bilmiş olunuz ki, kâfirlerden başkası için Cenab-ı Hakk'ın inayetinden, rahmetinden, tevkifinden ümidini kesmek, ye'se düşmek kabil değildir." İkinci âyet-i kerimenin meali: "Hazret-i İbrahim dedi ki: Dalale düşmüş olanlardan başka kim Tanrı'sının rahmetinden ümidini kesebilir.

Üçüncü âyetin meal-i celili: "Ya Muhammed de ki: Ey nefislerine zulm etmiş Allah'ın kulları! Cenâb-ı Hakk'ın merhametinden ümidinizi kesmeyiniz. Allah bütün günahları mağfiret eder. Hiç şüphe yoktur ki o gafurdur, rahîmdir." Dördüncü âyetin meal-i münafi: "Allah'ı tanımayan insan, menfaat talebinden bıkmaz, usanmaz. Kendisine bir zarar dokundu mu, hemen ye'se düşer, ümidini keser."

Lâkin neden ye'is bu kadar şiddetle nehiy buyuruluyor? Neden ye'is dalâl ile küfür ile bir tutuluyor? Bakalım bu noktayı biraz tedkik edelim. Evet, uzun uzadıya düşünmeye hâcet yok. Bir müslüman ye'se düştüğü gibi Cenab-ı Hakk'ın fisebilillah çalışanlara va'ad buyurmuş olduğu necatı, selâmeti, muvaffakıyeti, nusreti inkâr etmiş oluyor. Hiç bir surette hulf etmesine; hâşâ yalan çıkmasına imkân tasavvur edilemeyen va'd-i İlâhîye inanmamak, acaba Müslümanlıkla te'lif edilebilir mi? Öyle ya! Her gün namazlarda, niyazlarda (İnnallâhe lâ yuhliful mîâd – inneke la tuhliful miad = Allahu Zü'lcelâl asla va'dinde hulf etmez – Yarabbi sen hiçbir zaman va'dinde hulf etmezsin" diyen dîni bütün bir müslüman, nasıl olur da başı sıkılmakla, işi biraz fena gidivermekle ye'se düşer? Yani Allah'ın va'dine olan îmânını; itminanını bir tarafa bırakır?

Ey cemâat-i müslimin! Bu âlemde hiçbir kuvvete; hiçbir kudrete, hiç bir...

نه طوروبیورسکز ؟ سزلر بویله یأسه طالارسه‌کز ؛ « آرتیق اسلام ایچون برخلاص چاره‌سی قالمامشدر . آرتیق دینك سوك یوردی اولان بوطوپراقلرده مطلقا بزم الزدن چیقه‌جقدر .. » دیه کوتورومله کبی الری قوللری باغلی طورورسه‌کز حالزنه اولور ؟ هیچ دوشونمیورمیسکز ؟

سزه بو کریدن اجدادکزك قهرمانلقلرینی حکایه ایده‌جك دکلم. چونکه عبر ماضیدن کوستریله‌جك حقائق امثالی کثیر ملك دها کندیرمه اوله‌جق. ایشته مرعش واطه حوالیسنده‌کی بر آووج قهرمان دینداشمز برسنه‌در فرانسزلرك طوپلرینه کوکس کریورلر . اطرافدن جدی برامداد آلمادقلری . احتمال بر یاردیم کورمه‌دکلری حالده دشمنك اك منتخب سلاحلرله مسلح بولنان اردولرینه قارشی طوریورلر . یاغمور کبی باقان قورشونلر ، یلدیرم کبی ابلن کولله‌لر بونلرك عزمنی صارصامیور . اسلامی صوك نفسه قدر مدافعه ایچون ویرمش اولدقلری عهده جان قاینوسی ، اولوم قورقوسی کبی شیلرك ذره قدر تأثیری اولمایور .

ایشته اولا انکلیزلرك ، صوکره فرانسزلرك هجومنه کوکس کرن، بوندن باشقه انکلیز ، فرانسز سلاحلریله تسلیح ایدیلن ارمنیلرکده درلو درلو ملعنتلرینه، خیانتلرینه معروض قالان شو بر آووج مسلمان یأسه قاپیلمادی . عزمه صارلدی . بولاینیلمز بکی قوتله، سلاحله مجاهده میدانه آتیلدی . (وان جند نالهم الغالبون) بیوران الله ذوالجلالك وعدازلیسنه من صمیم القلب اینامدی . بنی توکلك بوتون متانتیله جناب حقه متوکل اولدی . بوسایه‌ده‌درکه اوموعوداولان نصرتی قازاندی . الله ذوالجلال (ولقد سبقت کلمتنا لعبادنا المرسلین انهم لهم المنصورون وان جندنا لهم الغالبون) بیوروبیور . مآل جلیلی « بزم پیغمبر اولەرق کوندردیکمز قوللرمزه شوبولده بروعدمز سبق ایتمشدر : هیچ شبهه یوقدرکه نصرتمزه مظهر اوله‌جق اولانلر انجق کندیلریدر . ومحققدرکه غلبه ایده‌جك اولانلر آنجق بزم اردولرمزدر » .

مادامکه فی سبیل الله مجاهده میدانه آتیلان مؤمنلر الهك نصرتی موعوددر ؛ مادامکه تکرینك عنایتندن ، مرحمتندن امیدی کسمرك یأسه دوشمك کفردن باشقه برشی دکلدر ؛ اوحالده یومسکتك . بو یأسك . بوعطالتك هیچ بر صورتله تأویل قابل اولورمی ؟ ذاتاً بر یوزنده‌کی یاریم میلیاره یاقین مسلمانك عصرلردن بری اسارت آلتنده ایکلمسی بوندن باشقه برسبب آرانه بولونه‌بیلیرمی ؟ دنیانك هرطرفنه کیته‌کز. اقوام اسلامیه‌دن هانکیسنك روحنی، قلبنی دیکله‌سه‌کز هپ اوملعون یأس خسته‌لغیله معلول اولدیغنی کوروسکز. امت مرحومه یه بوضعف ایمان نه‌صیل اولمشده مستولی اولمش؟ نه‌صیل اولمشده بوقدر عظیم برکتله‌نك عمومی بردن کوتورومله کبی حسدن، حرکتدن محروم قالمش؟ بزشمدی بوکریدن اونی تدقیق ایده‌جك دکلز. بزالکز مسلمانلره چوکن یأسك هر ایکی عالمده خسرانی جلب ایده‌جك برآفت اولدیغنی بیلمه‌یلری، اکلا تمیق جماعت مسلمینی بو فلا کتدن تحذیر ایده‌جکز.

ای جماعت مسلمین! آکاه اولرواحمقلرار ویردیکمز یوه‌ین مبین عزتدیقی دره‌عظمت دینی در، سعادت دینی در. ذلت دینی دکلدر، مسکنت دینی دکلدر ، سفالت دینی دکلدر. کلمة الهی اعلا ایچون دنیانك شرقنه غربنه شمالنه جنوبنه قوشان، او کنه‌بکلمك ایسته‌ین درلو درلو مانعلری، مزاحملری ییقوب یکن اجدادکزده اولسون سیبیلمازمیسکز؟ او قهرمان مسلمانلر سزه دنیالر قدر واسع بر مملکت ، دنیالری تیتره‌ده‌ن بر سلطنته تاریخلر طولوسی مفاخر براقدیلر . یاسزلر اولادکزه ، احفادکزه میراث اوله‌رق نه براقوب کیده‌جکسکز ؟ هر قاریش طوپراغنده بیکلرجه شهیدك حشتنامه‌سی بولونان ناتناهی مسلمان یورده‌لرینی الزدن چیقاره چیقاره بوکون اویله برحاله کلدك‌که آرتیق معاناه بکی بردجه امکان یوق ! امکان اولدیغنی فرض ایتسه‌ك میدان یوقدر اوکزده‌کی دشمنی سوروب چیقارماسنی آرقه‌مزده دینی ، ایمانی ، عرضی ، ناموسی ، اولادی ، عیالی باریندیره‌جق بر قاریش یر قالمامشدر . بونی هیچ برزمان خاطرکزدن چیقارمایکز . آناطولینك کوکنه قدر صوقولمق ایسته‌ین دشمن مداخله براز دها ایلرولیه‌جك اولسه نه یاپه‌جقسکز ، نره‌یه کیده‌جکسکز ؟ قاچه‌جق بر اولمادیغی ایچون « قضایه رضا » دیه‌رك اوله‌یکزیرده‌قاله‌جقسکز ، اویله‌می ؟ هنوز حاکمسزده، استقلالمزده خاتمه چکیلمه‌مشکن اوملعون، اووحشی دشمنلرله النه یکن یورلرمزده‌کی دینداشلرمزك نه کبی معامله کوردکلرینی هیچمی ایشیتمه‌دیکز ؟ بن بوکا امکان ویرمیورم . چونکه خاطره ، خیاله کلز جاناورلقلرله درلو درلو اشکنجه‌لر آلتنده اولدوروان بیچاره‌لرك فریادی کوکلره قدر چیقدی . سیللر کبی آقان معصوم قانلرینك عکسیله افقلر قیپقیزیل کسیلدی . اك قانلی یوره‌کلری مرحمته کتیرەن او محرق فغانلری . او آجیقلی انینلری صاغرلر طویدی . سز طویمادیکزمی؟ هلاکونك بغداده، اسپانیولرك اندلسه وجوده کتیردیکی فجیع مناظری آکدیران او وحشت نمونه‌لرینی ، او شناعت لوحه‌لرینی کورلر کوردی . سز کورمدیکزمی ؟ یارن باشیکزده‌کی دین قارداشلریکزك ماتمنه ، فلاکتنه قارشی بودرجه‌لرده لاقیدقالمق، الله ایچون اولسون سویلیکز ، روای حق‌میدر ؟ « مسلمانلرك دردینی کندینه درد ایتمه‌ین مسلمان دکلدر .. » دیه‌ن پیغمبرك حضورینه حیا حالی یوزله چیقه‌جقسکز ؟

کلیکز ، الهك عنایتندن یأسه دوشمك صورتیله بیه‌رك، بیلمیه‌رك دالدیغمز ضلالات کردابندن سیلکینوب چیقه‌لم. جناب حقك قدرتنه، عظمتنه وعد الهیسنك خلف شائبه‌سندن براءتنه اولان ایمانمزی تجدید ایده‌لم، بارکاه مرحمته صیغینه‌لم . یوزلرجه سنه‌دن بری قهرندن ، جلالندن باشقه برتجلیسی کورمدیکی ایچین خسران بوجاقلرنده قالان خیبت وحرمان

...saltanata, hiç bir servete, hiçbir cemaate güvenilmez: dünyayı yerinden oynatan kuvvetler, bakarsınız ki bir inkılâb ile devrilmiş gitmiş, milyonlarca halkı esîr eden kudretler, bir varmış, bir yokmuş diye dillerde destan olmuş, en korkunç saltanatlar ayaklar altında sürünüyor. Bitmez tükenmez zannolunan servetler bir an içinde hiçe iniyor, dün bütün kâinata meydan okuyan hükûmetler, cemaatler, bugün bütün kâinatın ayakları altında çiğneniyor.

Bu dünyada güvenilecek, dayanılacak; hiçbir hadise ile hiçbir inkılâb ile zerre kadar sarsılmayacak, müteessir olmayacak bir şey varsa, o da Cenab-ı Hakk'ın inayeti, merhametidir. Demek Tanrı'nın kapısından yüzünü çevirenler, diğer kapılar gibi onun da yüzlerine kapanacağını zannedenler hiç farkına varmadıkları halde Allah'ın ezelî olan azametini inkâr etmiş oluyorlar. Pekalâ! Dünyada bu kadar korkunç bir dalâl olabilir mi?

Görüyorum ki evlatlarımızın, kardeşlerimizin bir kısmı muhtelif cephelerde, muhtelif düşmanlara karşı, İslâm'ın şu elimizde kalan son yurdunu müdafaa için canlarını veriyor, kanlarını döküyor. Hâlbuki o cephelerin arkasında bulunanlardan bir kısmı da ellerini, kollarını bağlamış, her türlü muvaffakiyetten ümidini kesmiş, hissiz, hareketsiz; en yaman, en acıklı akıbetleri bekleyip duruyor. Zaten ye'is bundan başka bir netice vermez ki! Dikkat olunursa meyus olmak demek atalete, meskenete meşrû bir şekil vermek demektir. Ruha ye'is denilen o melun hastalık çöktü mü, artık vücutta hareket imkânı, sa'y imkânı, mücâhede imkânı kalmaz. İş o zehrin, maneviyatı sarmasına, yürekteki imânı sarsmasına meydan vermemektedir. Evvelâ azim ile sonra tevekkül ile memur olan müslümanlar için ye'is dediğimiz o mühlik afete kapılmak, maazallah, hem dinin, hem dünyanın elden gitmesine bâdî olur ki, böyle bir akıbete hüsran-ı mubîn derler. Felâketin bu derecesinden Cenab-ı Hak bu ümmet-i merhumeyi sıyanet buyursun–Âmin!

Ey cemâat-i müslimin! Şimdi size Müslümanların azim ile tevekkül ile memur olduğundan bahsettim. Evet, Cenab-ı Hak, Resûl-i Muhteremine buyuruyor ki: (fa'fu anhum vestagfir lehum ve şâvirhum fîl emr(emri), fe izâ azamte fe tevekkel alâllâh (alâllâhi), - onların (yani Ashâb-ı Kirâm'ın) kusurlarını hoş gör. Kendileri için mağfiret talebinde bulun, dünya işlerinde onlarla müşavere et. Bir kere de azmettin mi, artık Allah'a dayan.) Bu hitap her ne kadar doğrudan doğruya Nebiyy-i Ekrem sallâllahu aleyhi ve sellem Efendimize ise de, bizlerin de aynı evamir ile mükellef olduğumuzda şüphe yoktur.

Azim ne demektir? Azim bir işi başa çıkarabilmek için ona canla başla sarılmaya karar vermek demektir. Tevekkül ise o işin husûlü için mümkün olan esbabın hepsini tedarik ettikten sonra Cenab-ı Hakk'a bel bağlamak, O'nun tevkifini esirgemeyeceğine yürekten inanmak demektir. Tevekkülü biz Müslümanlar pek yanlış anlıyoruz. Bu hatamızı doğrultmak için geliniz yine Kitâbullah'a müracaat edelim. Allahu Zü'lcelâl: (Elleżîne kâle lehumu-nnâsu inne'n-nâse kad ceme'û lekum fahşevhum fezâdehum îmânen ve kâlû hasbunallâhu veni'me'l-vekîl = O mü'minler için indallah ecr-i azîm vardır ki birtakımları gelip de bunlara: "düşmanlarınız sizi mahv için bütün kuvvetlerini toplamışlardır, onlardan korkunuz." dedikleri zaman, "Bu söz onları korkutmak şöyle dursun, Allah'a, Allah'ın nusretine olan imanlarını artırır da, Allah bize kâfidir. Biz O'na dayanırız, O'na bel bağlarız, O, ne güzel bel bağlanacak bir Kâdir-i Kayyûmdur" derler.)

İşte Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz'in şeref-i sohbetine nâil olan, âdâb ve ahlâk-ı İslâmiyeyi doğrudan doğruya o mürşid-i ekmelden teallüm eden ashab-ı kiram efendilerimizin şu âyet-i celile ile tasvîr buyurulan hâli, tevekkülün en beliğ bir misalidir. Tedbir biter, tevekkül başlar. Kul esbaba teşebbüs ederek, tevkifi Allah'tan bekler. Allah'ın da bu tevkifi kendisinden dirîğ etmeyeceğine mutmain olarak, ona göre azminde, mesaisinde, mücahedâtında kemâl-i metanetle devam eder gider.

Ye'se kapılmayarak çalışan bir Müslüman için aşılamayacak mâni', varılamayacak gaye mevcut değildir. Azme, tevekküle sarılmak suretiyle her maksat elde edilir, insanın çalışmakla yükselemeyeceği ancak iki mertebe vardır: Biri Allahu Zü'lcelâle has olan ulûhiyet mertebesi, diğeri de Hatemü'l-enbiyadan sonra kimseye verilmeyecek olan nübüvvet mertebesidir. Bu iki mertebeden başka hiçbir mertebe yoktur ki çalışan bir Müslüman için ona varmak kabil olmasın.

O halde ye'sin mânâsı var mıdır? Çalışanlara, Allah yolunda mücâhede edenlere mev'ûd olan nusreti istihfaf mı edeceğiz? Buna liyakat kazanmak için hiçbir hareket, hiçbir faaliyet göstermeyecek miyiz? Bir zamanlar dünyaya hâkim iken bundan sonra ebediyyen mahkûmiyet altında mı yaşayacağız? Zillet içinde, sefalet içinde, yumruk altında, hakaret altında sürünmek de yaşamak mıdır?

Bastığın hâk-i siyehden tutma alçak nefsini;
Sabit ol azminde dehr-i bî-sebâtın rağmına.
Hâke yüz sürmekle kaimse yer üstünde hayat,
İhtiyar et altını hâkin, hayatın rağmına.

Ey Cemâat-ı Müslimin! İnayet-i İlâhiyye kapıları kapanmamıştır. Henüz açıktır; bizim için o kapılara doğrulmaktan başka bir şey lâzım değil. Nusret rüzgârları başlarımızın üzerinde esip duruyor. Allah'ın bu ezelî ve ebedî nefhasını teneffüs etmekten başka bir harekete ihtiyaç yok...

سلطنته، هیچ بر ثروته، هیچ بر جماعته کووه‌نیلمز ! دنیانك بر چوق اوساتان قوتلر باقارسکز که بر انقلاب ایله صورلش کیتمش، ملیونلرجه خلقی اسیر ایدن قدرتلر بر وارمش بر یوقمش دینه‌جك حالده، اك قورقونج سلطنتلر آیاقلر آلتنده سوروونیور. یقلمز توکنمز ظن اولنان ثروتلر آن ایچنده هبچه اینیور، صون بتون کائناته میدان اوقویان حکومتلر، جماعتلر بوکون بوتون کائناتك آیاقلری آلتنده چیکنه‌نیور.

بودنیاده کووه‌نیله‌جك، دایانیله‌جق هیچ بر حادثه ایله، هیچ بر انقلاب ایله هدر، قدر صارسیلمیه‌جق متأثر اولمایه‌جق بر شی وارسه اوده جناب حقك عنایت مرعیه‌سیدر. دیمك تکرینك قپوسندن یوزینی چویرمه‌ملی، دیکر قاپولر کبی اونکده یوزلرینه قپانه‌جغنی ظن ایدنلر هیچ فرقنه وارمادقلری حالده الهك ازلی و ابدی اولان عظمتنی انکار ایتمش اولیورلر. بلکه اصلا ! دنیاده بو قدر قورقونج بر ضلال اوله بیلیرمی ؟

کوریورم که اولادلرمزك، قارداشلرمزك بر قسمی مختلف جبهه‌لرده مختلف دشمنلره قارشی اسلامك شوالنده قالان صوك یوردینی مدافعه ایچون جانلرینی ویریور، قانلرینی دوکیور. حال بوکه او جبهه‌لرك آرقه‌سنده بولنانلردن بر قسمی‌ده اللرینی قوللرینی باغلامش، هردرلو موفقیتدن امیدینی کسمش، حسز، حرکتسز الله امانك آجیقلی عاقبتلری بکلیوب طورییور. حالاً یأس بوندن باشقه بر نتیجه ویرمز که ! دقت اولونورسه مأیوس اولمق دیمك عطالته، مسکنته مشروع بر شکل ویرمك دیمکدر. روحه یأس دینیلان او ملعون خسته‌لق چوکدیمی آرتیق وجودده حرکت امکانی، سعی امکانی، مجاهده امکانی قالماز. ایش اوزهرك معنویاتی سارمشه، یورکده‌کی ایمانی سارصمشه میدان ویرمه‌مکدر. اولا عزم ایله، صوکره توکل ایله مأمور اولان مسلمانلر ایچون یأس دیدیکمز او مهلك آفته قاپیلمق معاذالله هم دینك، هم دنیانك الدن کیتمسنه بادی اولور که بویله بر عاقبته خسران مبین دیرلر. فلاکتك بو درجه‌سندن جناب حق بوتون مرحومه‌یی صیانت بیورسون — آمین !

ای جماعت مسلمین ! شیمدی سزه مسلمانلرك عزم ایله، توکل ایله مأمور اولدقلرندن بحث ایتدم. اوت جناب حق رسول محترمنه بویوریور که (فاعف عنهم واستغفر لهم وشاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکل علی الله — اونلرك (یعنی اصحاب کرامك) قصورلرینی خوش کور. کندیلری ایچون مغفرت طلبنده بولون. دنیا ایشلرنده اونلرله مشاوره ایت. بر کره‌ده عزم ایتدکمی توفیق الهیه دایان) بو خطاب هرنقدر طوغریدن طوغری‌یه پیغمبر اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمزه ایسه‌ده بزلرك‌ده عینی اوامر ایله مکلف اولدیغمزده شبهه یوقدر.

عزم نه دیمکدر ؟ عزم بر ایشی باشه چیقاره بیلمك ایچون اوکا جانله باشله صاریلمه‌یه قرار ویرمك دیمکدر. توکل ایسه او ایشك حصولی ایچون ممکن اولان اسبابك هپسنی تدارك ایتدکدن صوکره جناب حقه بل باغلامق، اونك توفیقنی اسیرکمه‌یه‌جکنه یورکدن اینانمق

دیمکدر. توکلی بز مسلمانلر پك یاکلش آکلایورز. بو خطامزی طوغریلتمق ایچون کلیکز ینه کتاب الله‌ه مراجعت ایده‌لم. الله ذوالجلال (الذین قال لهم الناس ان الناس قد جمعوا لکم فاخشوهم فزادهم ایماناً وقالوا حسبنا الله ونعم الوکیل = او مؤمنلر ایچون عندالله اجر عظیم واردر که بر طاقملری کلوبده، بونلره : دشمنلرکز سزکله حرب ایچون بوتون قوتلرینی طوپلامشلردر، اونلردن قورقوکز . دیدکلری زمان، بو سوزلر اونلری قورقوتمق شویله طورسون، الهه، الهك نصرتنه اولان ایمانلرینی آرتیریرده : الله بزه کافیدر. بز اوکا دایانیرز، اوکا بل باغلارز، او، نه کوزل بل باغلانه‌جق بر قادر قیومدر، دیرلر .)

ایشته علیه الصلوة والسلام افندیمزك شرف صحبتنه نائل اولان، آداب و اخلاق اسلامیه‌یی طوغریدن طوغری‌یه او مرشد اکملدن تلقی ایدن اصحاب کرام افندیلرمزك شو آیت جلیله ایله تصویر بیورولان حالی توکلك اك بلیغ بر مثالیدر. تدبیر یئر، توکل باشلار. توکل اسبابه تشبث ایدرك توفیق الهیدن بکلر. الهك‌ده بو توفیق کندیسندن دریغ ایتمه‌یه‌جکنه مطمئن اوله‌رق اوکا کوره عزمنده، مساعیسنده، مجاهداتنده کمال متانتله دوام ایدر کیدر.

یأسه قاپیلمیه‌رق چالیشان بر مسلمان ایچون آشیله‌مایه‌جق مانع، وارلمایه‌جق غایه موجود دکلدر. عزمه، توکله صاریلمق صورتیله هر مقصد الده ایدیلیر. انسانك چالیشمقله یوکسله‌میه‌جکی آنجق ایکی مرتبه واردر : بری الله ذوالجلاله مخصوص اولان الوهیت مرتبه‌سی، دیکری‌ده ختام الانبیادن صوکره کیمسه‌یه ویریله‌جك اولان نبوت مرتبه‌سیدر. بو ایکی مرتبه‌دن باشقه هیچ بر مرتبه یوقدر که چالیشان بر مسلمان ایچون اوکا وارمق قابل اولماسون.

اوحالده یأسك معناسی وارمیدر ؟ چالیشانلره، الله یولنده مجاهده ایدنلره موعود اولان نصرتی استحقاقمی ایده‌جکز ؟ بوکا لیاقت قازانمق ایچون هیچ بر حرکت، هیچ بر فعالیت کوسترمه‌یه‌جکمیز ؟ بر زمانلر دنیایه حاکم ایکن بوندن صوکره ابداً محکومیت آلتنده‌می یاشایه‌جغز ؟ ذلت ایچنده، سفالت ایچنده، یوصوق آلتنده، حقارت آلتنده سوروونمکده‌می یاشامقمیدر ؟

باصدیغك خاك سیهدر طوته آیاق خستکی ،
ثابت اول عزمکده، دعوی ثباتك رخنه .
حاکموز سوردك قالمه پراوستنده جانت .
اختیار ایت آلتی حاکمده، حیاتك رحمه .

ای جماعت مسلمین ! عنایت الهیه قاپولری قپانمامشدر . هنوز آچیقدر . بزم ایچون او قاپولره طوغرلمقدن باشقه برشی لازم دکل . نصرت روزکارلری باشلرمزك اوزرنده اسوب طورییور . الهك بو ازلی وابدی لطفه‌سنی تنفس ایتمکدن باشقه بر حرکته احتیاج یوق .

...Ne duruyorsunuz! Sizler böyle ye'se dalarsanız, "Artık İslâm için halâs çaresi kalmamıştır. Artık dinin son yurdu olan bu topraklar da mutlaka bizim elimizden çıkacaktır" diye kötürümler gibi elleri kolları bağlı durursanız, hâlimiz ne olur? Hiç düşünmüyor musunuz?

Size bu kürsüden ecdadınızın kahramanlıklarını hikâye edecek değilim. Çünkü ibreti maziden göstermektense halden misaller getirmek daha kestirme olacak İşte Maraş ve Adana havalisindeki bir avuç kahraman dindaşımız bir senedir Fransızların toplarına göğüs geriyorlar. Etraftan ciddi bir imdad alamadıkları, ehemmiyetli bir yardım göremedikleri halde, düşmanın en müthiş silahlarla müsellah bulunan ordularına karşı duruyorlar. Yağmur gibi yağan kurşunlar, yıldırım gibi inen gülleler bunların azmini sarsmıyor. İslâm'ı sonuna kadar müdafaa için vermiş oldukları ahde can kaygusu, ölüm korkusu gibi şeylerin zerre kadar tesiri olmuyor. İşte evvelâ İngilizlerin, sonra Fransızların hücumuna göğüs geren, bundan başka İngiliz, Fransız silâhlarıyla teslih edilen Ermenilerin de türlü türlü mel'anetlerine, hıyanetlerine maruz kalan şu bir avuç müslüman ye'se kapılmadı. Azme sarıldı. Bulabildiği kuvvetle, silâhla mücâhede meydanına atıldı. (Ve-inne cundenâ lehumu-lgâlibûn) buyuran Allahu Zü'lcelâl'in va'd-i ezelîsine an samîmi'l-kalb inandı. Yani tevekkülün bütün mânasıyla Cenâb-ı Hakk'a mütevekkil oldu. Bu sayededir ki o mev'ûd olan nusreti kazandı. Allahu Zülcelâl (Velekad sebekat kelimetunâ li'ibâdinâ-lmurselîn, İnnehum lehumu'l-mensurun, Ve-inne cundenâ lehumu'l-gâlibûn) buyuruyor. Meal-i celili: "Bizim Peygamber olarak gönderdiğimiz kullarımıza şu yolda bir va'dimiz sebk etmiştir: Hiç şüphe yoktur ki nusretimize mazhar olacak olanlar ancak kendileridir. Ve muhakkaktır ki galebe edecek olanlar ancak bizim ordularımızdır."

Mademki, fisebilillah mücâhede meydanına atılan mü'minlere Allah'ın nusreti mev'ûddur; madem ki Tanrı'nın inayetinden, merhametinden ümidi keserek ye'se düşmek küfürden başka bir şey değildir; o halde bu meskenetin, bu ye'sin, bu ataletin hiç bir suretle te'vîli kabil olur mu? Zaten yeryüzündeki yarım milyara yakın müslümanın asırlardan beri esaret altında inlemesine bundan başka bir sebep aransa bulunabilir mi? Dünyanın hangi tarafına gitseniz, akvam-ı İslâmiyyeden hangisinin ruhunu, kalbini dinleseniz, hep o melun ye'is hastalığıyla malul olduğunu görürsünüz. Ümmet-i merhumeye bu za'f-ı îmân nasıl olmuş da müstevli olmuş? Nasıl olmuş da bu kadar azîm bir kitlenin umumu birden kötürümler gibi histen, hareketten mahrum kalmış? Biz şimdi bu kürsüden onu tedkik edecek değiliz. Biz yalnız müslümanlara çöken ye'sin her iki âlemde hüsranı celb edecek bir âfet olduğunu bilmeyenlere anlatarak, cemâat-i müslimini böyle bir akıbetten tahzîr edeceğiz.

Ey cemâat-i Müslimin! Ta âlem-i ervâhda ikrar verdiğimiz bu din-i mubîn, izzet dinidir, azamet dinidir, saadet dinidir. Zillet dini değildir, meskenet dini değildir, sefalet dini değildir. Kelimetullah'ı i'lâ için dünyanın şarkına, garbına, şimaline, cenubuna koşan, önüne dikilmek isteyen türlü türlü mânileri, mezahimleri yıkıp geçen ecdadımızdan olsun sıkılmaz mısınız? O kahraman Müslümanlar size dünyalar kadar vâsi' bir memleket, dünyaları titreten bir saltanatla, tarihler dolusu mefahir bıraktılar. Ya sizler evlâdınıza, ahfadınıza miras olarak acaba ne bırakıp gideceksiniz? Her karış toprağında binlerce şehidin hisse-i şâyiası bulunan namütenahi Müslüman yurtlarını elimizden çıkara çıkara, bugün öyle bir hâle geldik ki, artık maazallah yeni bir ricate imkân yok! İmkân olduğunu farz etsek meydan yok! Önümüzdeki düşmanı sürüp çıkarmasak arkamızda dini, imanı, ırzı, namusu, evlâdı, iyali barındıracak bir karış yer kalmamıştır. Bunu hiçbir zaman hatırınızdan çıkarmayınız. Anadolu'nun göbeğine kadar sokulmak isteyen düşman maazallah biraz daha ilerleyecek olsa ne yapacaksınız, nereye gideceksiniz? Kaçacak yer olmadığı için "Kazaya rıza" diyerek olduğunuz yerde kalacaksınız, öyle mi? Henüz hâkimiyetimize, istiklâlimize hâtime çekilmemişken, o melun, o vahşi düşmanların eline geçen yurtlarımızdaki dindaşlarımızın ne gibi muamele gördüklerini hiç mi işitmediniz? Ben buna imkân vermiyorum. Çünkü hatıra, hayale gelmez canavarlıklarla türlü türlü işkenceler altında öldürülen biçarelerin feryadı göklere kadar çıktı. Seller gibi akan masum kanlarının aksiyle ufuklar kıpkızıl kesildi. En katı yürekleri merhamete getiren o muhrik figanları, o acıklı enînleri sağırlar duydu. Siz duymadınız mı? Hülâgû'nun Bağdad'da, İspanyolların Endülüs'te vücuda getirdiği feci' menazırı andıran o vahşet numunelerini, o şenaat levhalarını körler gördü. Siz görmediniz mi? Yanıbaşınızdaki din kardeşlerinizin mâtemine, felâketine karşı bu derecelerde lakayt kalmak, Allah için olsun söyleyiniz, revâ-yı hak mıdır? "Müslümanların derdini kendine derd etmeyen Müslüman değildir." diyen Peygamber'in huzuruna acaba hangi yüzle çıkacaksınız?

Geliniz, Allah'ın inayetinden ye'se düşmek suretiyle bilerek bilmeyerek daldığımız dalâlet girdabından silkinip çıkalım. Cenab-ı Hakk'ın kudretine, azametine va'd-i İlahîsinin hulf şâibesinden beraetine olan imanımızı tecdid edelim. Bârgâh-ı merhametine sığınalım. Yüzlerce seneden beri kahrından, celâlinden başka bir tecellisini görmediği için hüsran bucaklarında kalan, haybet ve hirman...

قولاقلرنده بوكلان شو دوربوز ملیون فلاكتزده یه آرتیق نورجالیه
تحمل ایتمسی حقدن نیاز ایدەلم .

اونوری كوندر ، الهی ، عصرلر اولدی ، یتر !
بوقاندی ملتك آفاق ، برصباح ایستر .
عنایتك خلاص ایت كه ، ظالمه ظلام
ایچنده قیناملسیله چاریچوب طوران اسلام !
بوسجده گاهه قپانمش امان یوركلر ایچین ،
بوتون صولوقلری فریاد اولان شو عشر ایچین ،
حریم كعبهك ایچین ، او بیوك كتابك ایچین ،
عرا ایكنده كی آیات بی حسابك ایچین ،
نصیب دائمی خسران كسیلمش امت ایچین ،
اوبیكس انه وعد ایتدیككك سعادت ایچین ،
یگانه بزمكه محرم سراج سرمد ایچین :
رسول محترمك ، سوكیلیك محمد ایچین ،
برآز افقلری كولسون جهان اسلامك !
حدودی یوقی بوچمز ، توكنمز آلامك ،
او ، بر زمانلر ، الهی ، زمینه حاكم ایكن ،
نەدن كیت كیده محروم اولدیه عرشدن ،
اسارتك نه قدر شكلی وارسه قاتلاندی . .
وطنلرنده غریب اولدی كندی اولادی !
اوعزی سن ویرەجكسینكه ایلسین سرپان ،
صولوق بكزلره قان ، ایكلین كوكلره جان .
اورووح ویركه ، الهی ، قیام ایدوب ویتك ،
زمینه فیضی یایسین حیات ماضیسنك...

...karanlıklarında bunalan şu dört yüz milyon felaketzedeye artık nûr-i cemâliyle tecelli etmesini Hak'dan niyaz edelim.

O nuru gönder, İlâhî, asırlar oldu, yeter!
Bunaldı milletin afakı, bir sabah ister.
İnayetinle halâs et ki, dalga dalga zalâm
İçinde kaynamasın, çırpınıp duran İslâm!
Bu secde-gâha kapanmış yanan yürekler için;
Bütün solukları feryad olan şu mahşer için;
Harîm-i Kâ'be'n için, en büyük Kitâb'ın için;
Avâlimindeki âyât-ı bî-hisâbın için;
Nasîb-i daimi hüsran kesilmiş ümmet için;
O bîkes ümmete va'd ettiğin saadet için;
Yegâne bezmine mahrem sirâc-ı sermed için:
Resûl-i Muhteremin, sevgilin Muhammed için;
Biraz ufukları gülsün cihan-ı İslâm'ın!
Hududu yok mu, bu bitmez, tükenmez âlâmın?
O, bir zamanlar, İlâhî, zemine hâkim iken,
Nedense gitgide mahrum olunca azminden,
Esaretin ne kadar şekli varsa katlandı...
Vatanlarında garib oldu kendi evladı!
O azmi sen vereceksin ki eylesin sereyan,
Soluk benizlere kan, inleyen göğüslere can.
O ruhu ver ki, İlâhî, kıyam edip dinin,
Zemine feyzini yaysın hayat-ı mazinin...

13.2. Müslümanların terakkileri İslam'a sarılmalarına bağlıdır.

مسلمانلرك ترقيلرى اسلامه صاريلملرينه باغليدر

استاد محترم محمد عاكف بك افنديڭ قسطمونى قضالرنده ايراد بويوردقلرى موعظه‌لرك خلاصه‌سيدر :

بسم الله الرحمن الرحيم . (يا ايها الذين آمنوا استجيبوا لله وللرسول اذا دعاكم لما يحييكم واعلموا ان الله يحول بين المرء وقلبه و انه اليه تحشرون .) (يا ايها الذين آمنوا) اى تكريڭك برلكنه ، كتابنه ، پيغمبرينه ، سائر اينانلمسى ضرورى اولان شيلرك هپسنه اينانان ، هم ده صميم قلبيله تصديق ايدن مسلمانلر ! (استجيبوا) اجابت ايديڭز ، اطاعت ايديڭز . يوروييڭز ، قوشوڭز . كيمه طوغرو ، نره‌يه طوغرو ؟ . (لله وللرسول) الله‌ه طوغرو ، پيغمبره طوغرو قوشوڭز . نه زمان ؟ (اذا دعاكم لما يحييكم) سزى احيا ايده‌جك ؛ دنياده ، عقباده حياتڭزى ، نجاتڭزى ، سعادتڭزى تأمين ايده‌جك ؛ هر درلو معناسيله حيات ويره‌جك ، روح ويره‌جك اوامرينى ، نواهيسنى ، وصايا‌سنى قبوله سزلرى دعوت ايتدكلرى زمان . (واعلموا) شونى بيلمش اولڭزكه (ان الله يحول بين المرء وقلبه) جناب حق انسانك ... ديسيله قلبى آره‌سنه كيرر ، يعنى اونك يالڭز حركاتى دكل ، قلبندن كچن منوياتنى ده كورور ؛ نه دوشونديكنى ، نه ياپمق ايسته‌ديكنى بيلير . (و انه اليه تحشرون) كذلك شونى ده خاطرڭزدن هيچ برزمان چيقارمايڭكه نه اولورسه‌ڭز اولڭز ، نه درلو ياشارسه‌ڭز ياشايڭز ، صوڭنده الله ذوالجلالك حضورينه چيقه‌رق بو عالمده‌كى بوتون ايشلريڭزك ، بوتون دوشونجه‌لرڭزك ، الحاصل بوتون حياتڭزك حسابنى ويره‌جكسڭز .

اى جماعت مسلمين ! ختم سوردكجه اوقويوب كچمكده اولديغمز ، معناسنى بالكه هيچ تدبر ايتمديگمز ، دوشونمديگمز بو آيت جليله انفال سوره‌سنده‌در . اوت ، بزلر شيمدى‌يه قدر كتاب اللهى تدبر ايده ايده ، يعنى هر صحيفه‌سنده‌كى ، هر آيتنده‌كى حكملرى ، عبرتلرى هر بريمز كندى عامى ، كندى ادراكى درجه‌سنده اڭلامق ايسته‌يه ايسته‌يه اوقوسه‌يدق عالم اسلام هيچ بر وقت بويله پريشان اولمازدى . باقيڭز ، ديليم دونديكى ، عقلم ايرديكى قدر سزه ترجمه ايتمكه چالشديغم شو آيت جليله اچيقدن

Sebilü'r-Reşad 18. Cilt 465. Sayı

MÜSLÜMANLARIN TERAKKİLERİ İSLAM'A SARILMALARINA BAĞLIDIR

Üstad-i muhterem Mehmed Âkif Beyefendi'nin Kastamonu kazalarında irad buyurdukları mev'izaların hülâsasıdır:

Bismillahirrahmanirrahim. (Yâ eyyuhâllezîne âmenûstecîbû lillâhi ve lir resûli izâ deâkum limâ yuhyîkûm, va'lemû ennallâhe yehûlu beynel mer'i ve kalbihî ve ennehû ileyhi tuhşerûn.) (Yâ eyyühellezine âmenû) Ey Tanrı'nın birliğine, kitabına, peygamberine, sair inanılması zaruri olan şeylerin hepsine inanan, hepsini samîm-i kalbiyle tasdik eden Müslümanlar! (istecîbû) İcâbet ediniz, itâat ediniz. Yürüyünüz, koşunuz. Kime doğru, nereye doğru? (lillâhi ve lir resûli) Allah'a doğru, Peygamber'e doğru koşunuz. Ne zaman? (izâ deâkum) Sizi ihya edecek; dünyada, ukbâda hayatınızı, necatınızı, saadetinizi temin eyleyecek; her türlü manasıyla hayat verecek, ruh verecek evamirini, ahkâmını, vesayasını kabule, sizleri davet ettikleri zaman. (va'lemû) İyice bilmiş olunuz ki (ennallâhe yehûlu beynel mer'i ve kalbihî) Cenab-ı Hak insanın kendisiyle kalbi arasına girer, yani onun yalnız harekâtını değil, kalbinden geçen maneviyatını da görür; ne düşündüğünü, ne yapmak istediğini bilir. (ve ennehû ileyhi tuhşerûn) Kezalik şunu da hatırınızdan hiç bir zaman çıkarmayın ki ne olursanız olunuz, ne türlü yaşarsanız yaşayınız, sonunda Allahu Zü'lcelâl'in huzuruna çıkarak, bu âlemdeki bütün işlerinizin, bütün düşüncelerinizin, elhâsıl bütün hayatınızın hesabını vereceksiniz.

Ey cemâat-i müslimin! Hatim sürdükçe okuyup geçmekte olduğumuz, mânâsını belki hiç tedebbür etmediğimiz, düşünmediğimiz bu âyet-i celile Enfâl Suresindedir. Evet, bizler şimdiye kadar Kitâbullah'ı tedebbür ede ede, yani her sayfasındaki, her ayetindeki hükümleri, ibretleri her birimiz kendi ilmi, kendi idraki derecesinde anlamak isteye isteye okusaydık, âlem-i İslâm hiç bir vakit böyle perişan olmazdı. Bakınız, dilim döndüğü, aklım erdiği kadar size tercüme etmeye çalıştığım şu âyet-i celile açıktan...

اجیغه بیلدیریورکه اللهك بوتون اوامری ، رسول محترمنك بوتون وصایاسی بزم ایچون محض حیات ایمش . بز او امرلره ، او وصیتلره صاریلدیغمز کبی هلاك یوزی ، اولوم یوزی کورمیه‌جك ایمشز .

بك اعلا ! مادامکه بزلر مسلمانز ، مادام که شریعتمزك بوتون احکامی بزم ایچون محض حیاتدر ، ناصل اولیورده بوکون دنیاده‌کی اوچیوز اللی درتیوز میلیون موحدك ، مؤمنك حالی بویله‌دوستلری کدرندن اولدوره‌جك ، دشمنلری ایسه سوینجندن چیلدیرته‌جق درجه‌لرده سفیل اولیور ؟ اویله‌یا ، هیچ بریمز انکار ایده‌مه‌یزکه بوکون دنیاده امت اسلامیه قدر سفیل ، بدبخت ، پریشان ، عاجز ، قدرتسز ، قوتسز ، علمسز ، عرفانسز برجماعت یوقدر .

سنه باشمدن کچن آجیقلی بروقعه‌یی آکلاته‌یم . وقتیله غایت معلوماتلی ، غایت ذکی برآوروپالی ایله معارفه پیدا ایتمشدم . حریف چوق اوقومش ، برخیلی ده سیاحتلرده بولونمش . برآرهلق عربستان ، ایران ، هندستان طرفلرینه کیتمك هوسنه دوشدی . فقط بوسیاحته چیقمازدن اول کیده‌جکی یرلرده صیقینتی چکمه‌مك ایچون براز عربجه ، عجمجه او کرنمك لزومنی حس ایده‌رك بکا مراجعتده بولوندی . بوقدر ذکی ، بوقدر معلوماتلی ادمك ارزو ایدرسه عالم اسلامده بزم حسابمزه پك بیوك خدمتلر ایده‌بیله‌جکنی دوشوندم‌ده یاری شاقه ، یاری کرچك کندیسنه دیدمکه :

— بن سکا بوایکی لسانی‌ده اوکره‌تیرم . یالکز برشرطله : مسلمان اولمق شرطیله .

اوروپالی ، اکلاشیلان ، بویله برتکلیفه معروض قاله‌جغنی هیچ تخمین ایتمه‌مش اولملی ؛ یوزیمه حیران حیران باقدقدنصکره دیدیکه :

— مسلمانلرك خرستیانلقدن دها ای برشی اولدیغنی بیلمسه‌یدم بلکه سنکله بویله برپازارلغه کیریشه‌بیلیردم . لکن . . .

— فقط بونی نردن اوکره‌ندیکز ؟ سزك مستشرقلریکزدن دکلی ؟ دنیاده اومستشرق دیه‌رك بزم حقمزده ویردکاری معلوماته کور کورینه ایناندیغکز آدملر قدر مسخره شیلر اوله‌ماز .

— هایدی بونی قبول ایده‌یم . لکن کوردوکنی کوی قولاغوزایسترمی ؟ دنیانك هر طرفنه سرپیلمش اولان محمدیلری کورمیورمی‌یم ؟ روسلرك ، فرانسزلرك ، انکلیزلرك ، فلمنکلیلرك تابعیتنده یاریم ملیاره یاقین دینداشکز بولونیور . رجا ایدرم ، نیچون اونلر کبی‌می یاشامق ایسته‌یورسك ؟ عصرلردن بری بوتون خرستیان ملتلر چالیشیر ، چابالار ، کوندن کونه ترقی ایدر ، رفاه ایچنده ، حضور ایچنده ، عدالت ایچنده ، آسایش ایچنده یاشار طورورکن مسلمانلر تماميله بونلره معکوس برحیات ایچنده سوروکلنمیورلرمی ؟ دینداشلریکزك بوکونکی سفالتنی اقلیمك تأثیرینه ، عرقك تأثیرینه ، محیطك تأثیرینه عطف ایتمك ده قابل دکل . چونکه باقیورم ، عینی اقلیمده ، عینی محیطده یاشایان ، حتی اساسلری ، عرقلری براولان برخرستیان ، یاخود برمجوسی ، یاخود بریهودی ایله برمسلمان آره‌سنده دنیالرقدرفرق وار : اوته کیلر زنکین ، بو فقیر . اوته کیلر ترقی ایتمش ، بو کوندن کونه کریله‌یور . اوته کیلر افندی ، بو ابرغاد . اوته کیلر کیجه‌لی کوندوزلی چالیشیور ، بو عاطل ، باطل . اوته کیلر اوقویور ، یازییور ، بو آلا بیلدیکنه جاهل . اوته کیلرك شهرلری ، کویلری تمیز ، بو پیسلك ایچنده ، ساری خسته‌لقلر ایچنده قیورانوب طورییور . اوته کیلر ال اله ، باش باشه ویرمشلر ، جمعیتلر ، جماعتلر ، شرکتلر وجوده کتیرمشلر ، مسعود برحالده ترقی ایدییورلر ، تعالی ایدییورلر ؛ بوجمعیتسز ، جماعتسز ، نظامسز ، انتظامسز یاشییور . دینداشم دیدیکی آدملرله آره‌سنده هیچ بر رابطه یوق . اونلرك سعادتندن ممنون اولمق ، فلاکتندن آجی طویمق شویله دورسون ، خبردار بیله دکل . اوفق تفك حکومتلر وجوده کتیرمش ایسه اونلرك‌ده هیچ بری کندیسنه عدالت ، راحت تأمین ایده‌مه‌مش . کوردیکی ظلمه قارشی عصیان ایتمك ، هیچ اولمازسه تظلمده بولونمق ، غصب ایدیلن حقنی احقاق ایچون برحرکت کوسترمك خاطرینه بیله کلمیور . کندی دینداشنه اعتماد ایتمیور . یابانجیلره دها زیاده محبت ، دها زیاده تمایل کوستریور .

حریفی براقش اولایدم عالم اسلامك جانلی برجغرافیاسی ، جانلی برخریطه‌سی کبی بکا ساعتلرجه ایضاحات ویرمکدن ، بیکلرجه اجیقلی لوحه‌لر کوسترمکدن کری طورمایه‌جقدی . سوزینی کسدم . دیدمکه :

— بردینك لهنده اولسون ، علیهنده اولسون مطالعه‌ده بولونمق ایچون یالکز او دین ایله متدین اولان انسانلرك ، یاخود جماعتلرك طورینه ، قیافتنه باقمق طوغرو دکلدر . سزکبی طبق برقاچ خسته حکیم کورمکله طبابتك حکیملکك علیهنده بولونمق کبی اولیور . اوت ، برطبیب ، برحکیم طبابت دینیلان فنك تعیین ایتدیکی قاعده‌لر ، قانونلر خلافنه حرکت ایده‌بیلیر ، وطبیعیدرکه بونك جزاسنی کورور . انجق بوندن طولایی طبابته برکناه ، برمسئولیت ترتب ایدرمی ؟ اکر بوکونکی مسلمانلر فی‌الحقیقه دمیندن بری تصویر ایتدیککز حالده ایسه‌لر اسلامك نه‌قباحتی وار ؟ سز بزم شریعتمز حقنده سوز سویلیه‌جککز زمان اولا اوشریعتك حاوی اولدیغی دستورلری ، اساسلری تدقیق ایتمش اوله‌جقدیکز . شاید مسلمانلرك ماهیتی مطلقا مسلمانلرك حالندن استدلال طریقنی اختیار ایتمك ایسترسه‌کز اوزماندن ده‌شمدیکی دکل بوندن اون اون ایکی عصر اول یعنی دینك صفوت حقیقیه‌سنی محافظه ایتدیکی دورلرده کلن مسلمانلرك حالنی نظر اعتباره آلمالیسکز . اسلامك اساسلری کتاب ایله سنتده مصرحدر ، مضبوطدر . ایلك نازل اولان آیت جلیله (اقرأ باسم ربك الذی خلق) در (اقرأ) اوقو دیمکدر . ارتیق بردین که اونك الله طرفندن نازل اولان التیوز صحیفه‌لك کتاب مبینی « اوقو ! » دیه باشلایور دنیاده اوقومه‌یی ، یازمه‌یی ، علمی ، عرفانی بویله بردین قدر الزام ایدن ، امر ایدن حمایه ایدن دیکر بردین تصور اولونه بیلیرمی ؟ صکره (هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون — هیچ بیلنلرله بیلمه‌ینلر براولورمی ؟) . (انما یخشی الله

...açığa bildiriyor ki, Allah'ın bütün evamiri, Resûl-i Muhterem'in bütün vesayası bizim için mahz-ı hayat imiş. Biz o emirlere, o vasiyetlere sarıldığımız gibi, helâk yüzü, ölüm yüzü görmeyecek imişiz.

Pek alâ! Madem ki bizler müslümanız, madem ki şeraitimizin bütün ahkâmı bizim için mahz-ı hayattır, nasıl oluyor da bugün dünyadaki üç yüz elli, dört yüz milyon muvahhidin, mü'minin hali böyle dostları kederinden öldürecek, düşmanları ise sevincinden çıldırtacak derecelerde sefil oluyor? Öyle ya, hiç birimiz inkâr edemeyiz ki, bugün dünyada ümmet-i İslâmiyye kadar sefil, bedbaht, perişan, âciz, kudretsiz, kuvvetsiz, ilimsiz, irfansız bir cemâ'at yoktur. Size başımdan geçen acıklı bir vak'a anlatayım: Vaktiyle gayet malumatlı, gayet zekî bir Avrupalı ile muarefe peyda etmiştim. Herif çok okumuş, bir hayli de seyahatlerde bulunmuş. Bir aralık Arabistan, İran, Hindistan taraflarına gitmek hevesine düştü. Fakat bu seyahate çıkmazdan evvel gideceği yerlerde sıkıntı çekmemek için biraz Arapça, Acemce öğrenmek lüzumunu hissederek bana müracaatta bulundu. Bu kadar zekî, bu kadar malumatlı adamın arzu etse âlem-i İslâm'da bizim hesabımıza pek büyük hizmetler edebileceğini düşündüm de yarı şaka, yarı gerçek kendisine dedim ki:

"– Ben sana bu iki lisanı da öğretirim. Yalnız bir şartla: Müslüman olmak şartıyla."

Avrupalı, anlaşılan böyle bir teklife maruz kalacağını hiç tahmin etmemiş olmalı; yüzüme hayran hayran baktıktan sonra dedi ki:

"– Müslümanlığın Hıristiyanlıktan daha iyi bir şey olmadığını bilmeseydim, belki seninle böyle bir pazarlığa girişebilirdim. Lâkin..."

"–Fakat bunu nereden öğrendiniz? Sizin müsteşriklerinizden değil mi? Dünyada o müsteşrik diyerek bizim hakkımızda verdikleri malumata körü körüne inandığınız adamlar kadar maskara şeyler olamaz."

"– Haydi bunu kabul edeyim. Lâkin görünen köy kılavuz ister mi? Dünyanın her tarafına serpilmiş olan Muhammedîleri görmüyor muyum? Rusların, Fransızların, İngilizlerin, Felemenklilerin tâbiiyetinde yarım milyara yakın dindaşınız bulunuyor. Rica ederim, beni de onlar gibi mi yapmak istiyorsun? "Asırlardan beri bütün Hıristiyan milletler çalışır, çabalar, günden güne terakkî eder, refah içinde, huzûr içinde, adâlet içinde, asayiş içinde yaşar dururken müslümanlar tamamiyle bunlara makûs bir hayat içinde sürüklenmiyorlar mı? "Dindaşlarınızın bugünkü sefaletini iklimin tesirine, ırkın tesirine, muhitin tesirine atfetmek de kabil değil. Çünkü bakıyorum, aynı iklimde, aynı mühîtte yaşayan, hatta lisanları, ırkları bir olan bir Hıristiyan yahut bir Mecusi yahut bir bûdî ile bir müslüman arasında dünyalar kadar fark var: "Ötekiler zengin, bu fakir. Ötekiler terakkî etmiş, bu günden güne geriliyor. Ötekiler efendi, bu ırgat. Ötekiler geceli gündüzlü çalışıyor, bu âtıl, bâtıl. Ötekiler okuyor, yazıyor, bu alabildiğine câhil. Ötekilerin şehirleri, köyleri tertemiz, bu pislik içinde, sârî hastalıklar içinde kıvranıp duruyor. "Ötekiler el ele, baş başa vermişler, cemiyetler, cemaatler, şirketler vücuda getirmişler. Mesud bir halde terakkî ediyorlar, teâlî ediyorlar; bu cemiyetiz, cemaatsiz, nizamsız, intizamsız yaşıyor. "Dindaşım dediği adamlarla arasında hiç bir râbıta yok. Onların saadetinden memnun olmak, felâketinden acı duymak şöyle dursun, haberdâr bile değil. "Ufak tefek hükûmetler vücûda getirebilmiş ise onların da hiç biri kendisine adâlet, rahat te'min edememiş. Gördüğü zulme karşı isyan etmek, hiç olmazsa tazallumda bulunmak, gasbedilen hakkını ihkak için bir hareket göstermek hatırına bile gelmiyor. "Kendi dindaşına itimad etmiyor. Yabancılara daha ziyâde muhabbet, daha ziyâde temayül gösteriyor..."

Herifi bırakmış olaydım âlem-i İslâm'ın canlı bir coğrafyası, canlı bir haritası gibi bana saatlerce izahat vermekten, binlerce acıklı levhalar göstermekten geri durmayacaktı. Sözünü kestim. Dedim ki:

– Bir dinin lehinde olsun, aleyhinde olsun mütalaada bulunmak için yalnız o din ile mütedeyyin olan insanların yahut cemaatlerin tavrına, kıyafetine bakmak doğru değildir. Sizinki tıpkı birkaç hasta hekim görmekle tababetin, hekimliğin aleyhinde bulunmak gibi oluyor. Evet, bir tabip, bir hekim tababet denilen fennin tayin ettiği kaideler, kânunlar hilâfına hareket edebilir. Ve tabiidir ki bunun cezasını görür. Ancak bundan dolayı tababete bir günah, bir mesuliyet terettüb eder mi? Eğer bugünkü müslümanlar filhakika deminden beri tasvir ettiğiniz halde iseler İslâm'ın ne kabahati var? Siz bizim şeraitimiz hakkında söz söyleyeceğiniz zaman evvelâ o şeraitin havi olduğu düsturları, esasları tedkik etmiş olacaktınız. Şâyet Müslümanlığın mahiyetini mutlaka müslümanların halinden istidlâl tarakikini ihtiyar etmek isterseniz, o zaman da şimdiki değil, bundan on on iki asır evvel yani dinin safvet-i hakikiyyesini muhâfaza ettiği devirlerde gelen müslümanların hâlini nazar-ı itibara almalısınız. İslâm'ın esasları Kitab ile Sünnet'te musarrahtır, mazbuttur. İlk nâzil olan âyet-i celile (İkra'bismi rabbikellezî halak)tır. (İkra) oku, demektir. Artık bir din ki onun Allah tarafından nâzil olan altı yüz sahifelik Kitâb-ı Mübîn'i "Oku!" diye başlıyor; dünyada okumayı, yazmayı, ilmi, irfanı böyle bir din kadar iltizam eden, emreden, himâye eden diğer bir din tasavvur olunabilir mi? Sonra (hel yestevîllezîne ya'lemûne vellezîne lâ ya'lemûn - Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?). (innemâ yahşâllâhe...

من عباده العلماء = اللهك قوللرى ايچندن انجق عالم اولانلرى اللهدن قورقار.) (ومايعقلها الاالعالمون = بزم ايات جليله‌مزده‌كى حكمتلرى، عبرتلرى انجق عالم اولانلر ادراك ايده‌بيلير، باشقه‌لرى ايده‌مز.) كبى دها برچوق آيتلر علمك، ارباب علمك قدرينى تصورك فوقنه قدر يوكسلتمشدر. بك اعلا! بوكونكى مسلمانلر سنك ديديكك كبى عامدن، عرفاندن محروم امى برر انسان يغينى دركه‌سنه دوشمشلرسه بن نه يايه‌يم، ياخود دين نه يابسون؟

مسلمان شهرلرينى، مسلمان كويلرينى طولاشمشسكز. نظافتدن طهارتدن ركورمه‌مش سكز. بركره بزم بدنى عبادتلرمز تميزلك اوزرينه مؤسسدر. بز غماً يله تميز اولمدقجه نه ابدست اله‌بيليرز، نه اللهك حضورينه جيقه‌بيليرز. عليه الصلوة والسلام افندمز «الطهور شطر الايمان — ايمانك ياريسى تميزلكدر، پاكلكدر.» بيوريور. اوسقى باشى، الى يوزى، بجنده‌كى، طيشنده‌كى چماشيرى، الحاصل تپه‌دن طرناغنه قدرى نظافتك، طهارتك صوك مرتبه‌سنه وارمه‌يان؛ كزديكى، طورديغى، بورودينكى يايديغى، قالقديغى يرلر كاملاً نظيف اولميان، طاهر اولميان برمسلمان اتدن قالقه‌ميه‌جق وباله كيرر. چونكه هركون معين زمانلرده اداسى اوزرينه فرض عين اولان واولومدن باشقه هيچ برعذر كوتوره‌ين نمازى قابل دكل قيله‌ماز. دها صكره، بيليرسكزكه مسلمانلر هفته‌ده برقاچ كره بتون وجودلرينى يقاميه، تميزله‌مه‌يه ديناً مجبوردرلر. خلاصه ايدرسكز، غسللر، غسللر، قرآنده‌كى، سنتده‌كى يعنى احاديث نبويه‌ده‌كى بيتمز توكنمز امرلر، وصيه‌لر بوكون طبابتك، حياتك اساسى تشكيل ايدن نظافتى تلقين ايدر طوروركن شايد امت اسلاميه، ديديككز كبى، بوكا رغماً پيسلك ايچنده، مردارلق ايچنده قالمشسه قباحت هانكى طرفه راجع اولمسق لازم كلير؟

دنيانك دورت كوشه‌سنده‌كى مسلمانلر جمعيتسز، جماعتسز برحالده ياشايوردييور سكز. عجبا شريعت اسلاميه قدر جمعيتى، جماعتى، وحدتى، رفاقى، اخوتى صميميتله تلقين ايدن بردين كوستره‌بيليرمى؟ پيغمبرمز (بنى الاسلام على خمس...) بيوريور. دينك بش معظم ديركى واردركه بشى ده طوغرودن طوغرويه برلكى، وحدتى التزام ايدر. كنديسى اك بويوك برفرض، جماعتله اداسى ايسه مؤكد سنت اولونان بش وقت نماز قدر بو وحدتى تأمين ايده‌جك، ادامه ايده‌جك، ابدياً تظاهر ايتديره‌جك الهى بر واسطه، بررابطه هانكى شريعتده، هانكى حركتده بولونه بيلير؟ زنكين اولميان مسلمانلرك زنكين اولانلرده معلوم، معين، صريح برحق اولان زكات نه‌در؟ بو فريضه برطبقه‌ده‌كى قرنداشلرى مرحمت، شفقت، ديكر طبقه‌ده‌كيلرينى حرمت، منتدارلق حسلريله بربرلرينه باغلامايورمى؟ ياأو، ارضك شرقندن، شمالندن، غربندن، جنوبندن قوشوب كلن يوز بيكلرجه مسلمانى سنه‌نك معين بر كوننده حجازك معين بر ساحه‌سنه طوپلايان حج قدر معظم، متين، بوتون مؤمنلره شامل بر وحدت رابطه‌سى نره‌ده كورولمشدر؟ نره‌ده كوروله‌بيلير؟ نمازلرى، نيازلرى، حجلرى، كعبه‌لرى، اذانلرى، قرآنلرى، منبرلرى، عرشلرى، كرسيلرى، خدالرى بر اولان؛ صوكرا بوتون عبادتلرى بر لسان ايله، يعنى لسان قرآنله، عرب لسانيله ادا ايديلن مسلمانلر آراسنده آيريلق، غيريلق حسلرى حكم سوروپورسه، بونلر يكپاره بر امت وجوده كتيرمكدن اوزاقده بولونويورسه شريعتى، اسلامى هانكى يوزله، هانكى حقله مؤاخذه ايده‌بيليرز؟ خيره معطوف اولان بوتون ايشلرده، بوتون حركتلرده دين قارداشنه الندن كلديكى ياردمى، فداكارلغى اسيركه‌مه‌مك هر مؤمن فريضه‌در. بو فريضه‌يى اهمال ايدن، دينداشنك المنه اشتراك ايتمه‌ين بر فردك جماعت اسلاميه اركانندن، افرادندن صايلاماياجغى عليه الصلات والسلام افندمز طرفندن صراحتاً بيلديرلمشدر. بر، وتقوا مرتبه‌لريكه: مؤمن كامل، انسان كامل ايچون مطلقا او مرتبه‌لره يوكسلمك لازمدر؛ دينداشلرينك ياردمنه قوشمادن بو خصوصده مالنك وارينك اك قيمتلى . اك وعلى قسمنى فدا ايتمه‌دن اله كچيريله‌مز. (لن تنالوا البرحتى تنفقوا مما تحبون ...) آيت كريمه‌سندن باشقه انفاق، تعاونى امر آيات جليله‌يه كتاب اللهك هر صحيفه‌سنده تصادف اولنور. «جماعتدن اوزاقلاشمق اللهدن اوزاقلاشمقدر. — اللهك الى جماعتك اوزرنده‌در. — جماعت رحمتدر، آيريلق عذابدر. — مسلمانلرك بربرلرينه قارشى وضعيتى يكپاره بربنانى ميدانه كتيرن برچاتلمش قايالرك بربرينه قارشى وضعيتى كبيدر. — ايمانك تام اولماسى ايچون مسلمانلردن هر برينك ديكرينى كندى نفسى قدر عزيز، محترم، ملتزم طوتماسى لازمدر.» مآلنده برچوق احاديث شريفه وارد اولمشدركه هپسى امت اسلاميه آراسنده وحدت، تعاون، اتفاق، تناصر حصولنى امردر. ارتق كتابدن، سنتدن ايراد ايتديكم بوقدر اسانيد ميدانده ايكن اسلام امت آره‌سنده وحدت وجوده كتيرمه‌يور، ديمك دوغرومیدر؟ كرچكدن بوكون سز او وحدتك مسلمانلر آره‌سنده تظاهرينى كورمه‌يورسه‌كز قباحت كيمه عطف ايدلمك ايجاب ايدر؟ اسلامك ايلك دوره‌لرنده‌كى مسلمانلرك تاريخنى اوقويوبكده باقك، دنيا، دنيا اولالى اوقدر مدهش بر وحدت كورولمش ميدر؟ اصحاب كرامك انصار ديلين قسمندن يعنى مدينه‌ليلردن مهاجرين ديلن قسمنه يعنى مكه‌ليلره قارشى كوستريلن فداكارلغى، قارداشلغى هيچ بر جماعت ديكر برجماعت حقنده اظهار ايده‌بيلمش ميدر؟ (من خرج من الجماعة قيد شبر فقد خلع ربقة الاسلام — جماعت مسلميندن برقاريش ايريلان كيمسه مسلمانلق ربقه‌سنى بويوندن چيقاروب آتمش اولور). (من فرق فليس منا — امت اسلاميه آره‌سنده تفرقه چيقاران، فساد چيقاران بزدن دكلدر.) كبى برچوق احاديث شريفه‌ده واردركه هر برى امت اسلاميه‌نك يكوجود اولماسنى امر ايديور. مسلمانلر آره‌سنده‌كى وحدت اسلامك ايلك دوره‌لرنده تصورلرك فوقه چيقمشدى. بونى كوستره‌جك نامتناهى وقعه‌لردن برينى سويله‌يه‌يم ده باقيكز.

غالبا يرموك محاربه‌سى ايدى. براراق حرب سكون بولمشدى. اصحاب كرامدن برى يارم مطره قدر صو بولەرق ميدان محاربه‌ده مجروح دوشنلرك امدادينه يتيشمك ايچون دولاشيرايكن عموجه‌زاده‌سنى كوردى كه «امان بريودم صو» ديوردى. همان مطره‌يى بو بيچاره‌نك دوداقلرينه ياناشديره‌جغى صره‌ده اوچ بش آديم اوته‌ده يورغون، بيتكين برسس: «امان بريودم صو!» ديدى. صحابئ مشار اليه ديوركه: بن نه

...min ibâdihil ulemâu = Allah'ın kulları içinden ancak âlim olanları Allah'tan korkar.) (ve mâ ya'kıluhâ illel âlimûn = Bizim âyât-ı celilemizdeki hikmetleri, ibretleri ancak âlim olanlar idrâk edebilir; başkaları edemez.) gibi daha bir çok âyetler ilmin, erbab-ı ilmin kadrini tasavvurun fevkine kadar yükseltmiştir. Pek alâ! Bugünkü müslümanlar senin dediğin gibi ilimden, irfandan mahrum ümmî birer insan yığını derekesine düşmüşlerse ben ne yapayım yahut din ne yapsın?

"Müslüman şehirlerini, müslüman köylerini dolaşmışsınız. Nezafetten, taharetten eser görmemişsiniz." Bir kere bizim bedenî ibadetlerimiz temizlik üzerine müessestir. Biz tamamiyle temiz olmadıkça ne abdest alabiliriz, ne Allah'ın huzuruna çıkabiliriz. Aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz "Ettuhuru şatru›l iman - İmanın yarısı temizliktir, pâkliktir." buyuruyor. Üstü başı, eli yüzü, içindeki, dışındaki çamaşırı, elhasıl tepeden tırnağına her yeri nezafetin, taharetin son mertebesine varamayan; gezdiği, durduğu, yürüdüğü, yattığı, kalktığı yerler kâmilen nazîf olmayan, tâhir olmayan bir müslüman, altından kalkamayacak vebale girer. Çünkü her gün muayyen zamanlarda edası üzerine farz-ı ayn olan ve ölümden başka hiç bir özür götürmeyen namazı, kabil değil kılamaz. Daha sonra bilirsiniz ki müslümanlar haftada birkaç kere bütün vücutlarını yıkamaya, temizlemeye dinen mecburdurlar. Hülâsa abdestler, namazlar, gusüller Kur'an'daki, Sünnet'deki yani Ehâdîs-i Nebeviyye'deki bitmez tükenmez emirler, tavsiyeler bugün tababetin, hayatın esasını teşkil eden nezafeti telkin eder dururken, şâyet ümmet-i İslâmiyye, dediğiniz gibi, buna rağmen pislik içinde, murdarlık içinde kalmışsa, kabahat hangi tarafa râci olmak lâzım gelir?

"Dünyanın dört köşesindeki müslümanlar cemiyetiz, cemaatsiz bir halde yaşıyor" diyorsunuz. Acaba şeriat-i İslâmiyye kadar cemiyeti, cemaati, vahdeti, vifâkı, uhuvveti, samimiyeti telkin eden bir din gösterilebilir mi? Peygamberimiz (Büniyel islamü alâ hamsin…) buyuruyor. Dinin beş muazzam direği vardır ki beşi de doğrudan doğruya birliği, vahdeti istilzam eder. Kendisi en büyük bir farz, cemaatle edası ise müekked sünnet bulunan beş vakit namaz kadar bu vahdeti temin edecek, idâme edecek, ebediyyen tezahür ettirecek ilâhî bir vâsıta, bir râbıta hangi şeraitte, hangi harekette bulunabilir? Zengin olmayan müslümanların zengin olanlarda malûm, muayyen, sarîh bir hakkı olan zekât nedir? Bu fariza bir tabakadaki dindaşları merhamet, şefkat, diğer tabakadakilerini hürmet, minnettarlık hisleriyle birbirlerine bağlamıyor mu? Ya o, arzın şarkından, şimalinden, garbından, cenubundan koşup gelen yüz binlerce müslümanı senenin muayyen bir gününde Hicaz'ın muayyen bir sahasına toplayan Hac kadar muazzam, metîn, bütün Muhammedîlere şâmil bir vahdet râbıtası nerede görülmüştür? Nerede görülebilir? Namazları, niyazları, Hac'ları, Kâ'beleri, ezanları, Kur'an'ları, minberleri, Arş'ları, Kürsî'leri, Hudâ'ları bir olan; sonra bütün ibadetleri bir lisan ile yani lisan-ı Kur'an'la, Arap lisaniyle eda edilen müslümanlar arasında ayrılık, gayrılık hisleri hüküm sürüyorsa, bunlar yekpare bir ümmet vücuda getirmekten uzakta bulunuyorsa, şeriati, İslâm'ı hangi yüzle, hangi hakla muaheze edebiliriz? Hayra matuf olan bütün işlerde, bütün hareketlerde din kardeşine elinden geldiği yardımı, fedakârlığı esirgememek her mü'mine farizadır. Bu farizayı ihmâl eden, dindaşının elemine iştirak etmeyen bir ferdin, cemâat-ı İslâmiyye erkânından, efradından sayılamayacağı, Aleyhissalâtü vesselâm Efendimiz tarafından sarâhaten bildirilmiştir. Birr ü takva mertebeleri ki: Mü'min-i kâmil, insan-ı kâmil için mutlaka o mertebelere yükselmek lâzımdır; dindaşlarının yardımına koşmadan bu hususda malının, varının en kıymetli, en sevimli kısmını feda etmeden ele geçirilemez. (Len tenâlûl birre hattâ tunfikû mimmâ tuhibbûn…) âyet-i kerîmesinden başka infakı, teavünü âmir âyât-ı celileye Kitâbullah'ın her sahifesinde tesadüf olunur. "Cemaatten uzaklaşmak Allah'tan uzaklaşmaktır." "Allah'ın eli cemaatin üzerindedir." "Cemâat rahmettir, ayrılık azâbdır." "Müslümanların birbirlerine karşı vaziyeti yekpare bir binayı meydana getiren perçinlenmiş kayaların birbirine karşı vaziyeti gibidir." "İmânın tam olması için müslümanlardan her birinin diğerini kendi nefsi kadar aziz, muhterem, mültezim tutması elzemdir" meâlinde birçok ehâdis-i şerife vârid olmuştur ki hepsi ümmet-i İslâmiyye arasında vahdet, teavün, ittifak, tenâsur husûlünü âmirdir. Artık Kitab'dan, Sünnet'den irâd ettiğim bu kadar esaslar meydanda iken, "İslâm ümmet arasında vahdet vücuda getiremiyor" demek doğru mudur? Gerçekten bugün siz o vahdetin müslümanlar arasında tezahürünü görmüyorsanız, kabahat kime atfedilmek icab eder? İslâm'ın ilk devrelerindeki müslümanların tarîhîni okuyun da bakın. Dünya, dünya olalı o kadar müthiş bir vahdet görülmüş müdür? Ashâb-ı Kirâm'ın Ensâr denilen kısmından yani Medinelilerden, Muhâcirîn denilen kısmına yani Mekkelilere karşı gösterilen fedakârlığı, kardeşliği hiç bir cemâat diğer bir cemâat hakkında izhar edebilmiş midir? (Min haraca mine'l-cemaati kiyde şbir fekad hala'a ribakate'l-İslami? - Cemâ'at-i Müsliminden bir karış ayrılan kimse Müslümanlık ribkasını boynundan çıkarıp atmış olur), (Min faraka feleyse minnâ - Ümmet-i İslâmiyye arasında tefrika çıkaran, fesad çıkaran bizden değildir.) gibi birçok ehâdîs-i şerife daha vardır ki, her biri ümmet-i İslâmiyyenin yekvücut olmasını emrediyor. Müslümanlar arasındaki vahdet, İslâm'ın ilk devrelerinde tasavvurların fevkine çıkmıştı. Bunu gösterecek namütenahi vakalardan birini söyleyeyim de bakınız:

Galiba Yermük muharebesi idi. Bir aralık harb sükûn bulmuştu. Ashâb-ı Kirâm'dan biri yarım matara kadar su bularak meydan-ı muharebede mecruh düşenlerin imdadına yetişmek için dolaşır iken amca-zâdesini gördü ki "Aman bir yudum su" diyordu. Hemen matarasını bu biçarenin dudaklarına yanaştıracağı sırada, üç beş adım ötede yorgun, bitkin bir ses: "Aman bir yudum su!" dedi. Sahabî-i müşarünileyh diyor ki: Ben ne...

باباجغمی، هنوز کسدیرمه‌مشدم. عموجه زادم مطره‌یی الیله ایته‌رك اوته‌کی یارالینك امدادینه قوشمه‌یی اشارت ایتدی. همان اونك یاننه واردم. لکن بو ایکنجی مجروح ده صویی اغزینه کوتورمه‌دن اوچنجی بر سس دهـا ظهور ایده‌رك « بر یودم صو یوقمی ؟ » دیدی. بو فریادی دویاز یارالی طبق عموجه زادم کبی صویی ایچمه‌کدن امتناع ایده‌رك کوزلریله بنی ارقداشنه کوندردی. وا اسفا که بن اوچنجی سسك چیقدیغی یره واردیغمده ارقه‌اوستی یاتار اوغازی‌یی شهید بولدم. همان ایکنجی مجروحه دوندم. لکن او ده مولاسنه قاووشمشدی. فسبحان الله ادیه‌رك عموجه‌زاده‌مك یاننه کلـدم. اونك ده صوك نفسنی ویره‌رك اللهنه کیتدیکنی کوردم .

تاریخ اسلامده بویله وقعه‌لر صایلامیه‌جق قدر چوقدر. امادیدیککز کبی بوکون مسلمانلر دینك بوارلی وابدی دستورینی برطرفه براقشلرده شیرازه‌سی قوپمش برکتاب کبی داغینق یاپراقلر، پریشان صحیفه‌لر حالنه کلمشلرسه بن نه دییه‌یم ؟

مسلمانلرده عدالت یوق، ظلم وار دییورسکز. حالبوکه شریعت اسلامیه قدر انسانلرك حقوقنی کوزه‌دن، عدالتی اساس طانیان، ولو دشمنلره قارشی اولسون مبین، معلوم، مدون برطاقم اساسات عادله دائره‌سنده معامله‌یی امر ایدن بردین، برشریعت، برقانون موجودمیدر !.. (ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها واذا حکمتم بین الناس ان تحکموا بالعدل — بیلمش اولکزکه الله سزلره بوتون وظیفه‌لری اربابنه ویرمکله و انسانلر ارا‌سنده حکم ایتدیککز زمان عدالتدن ایرلمامقله امر ایدییور.) بتون اسلام دیارنده هرجمعه کونلری منبردن (ان الله یأمر بالعدل والاحسان بیلمش اولکزکه جناب حق سزلره عدالتله معامله ایتمه‌یی، هیچ برزمان ایلیلکدن ایرلمامه‌یی امر ایدییور.) آیت جلیله‌سی اوقونور. دکل مسلمانلره، باشقه دیندن اولانلره قارشی بیله اسلامك کوستردیکی عدالتی، مرحمتی هانکی ملت کوستره‌بیلمشدر ؟ قدرتیله، قوتیله دنیالری تتره‌تن حضرت عمرك قدس شریفه ناصیل کیردیکنی البته بیلیرسکز. مسلمانلر کندیلرینك اك شوکتلی، باشقه ملتلرك اك ضعیف بولندقلری دورلرده بیله قدرتلرینه، قوتلرینه مغرور اولارق بوکون سز غربلیلرك بز شرقلیلره قارشی طاقیندیغکز طوری طاقینمامشلردی ؛ اسارتکز التنده ایکه‌ن محکوم ملتلره روا کوردیککز ظلملرك، شناعتلرك هیچ برینی ارتکابه تنزل ایتمه‌مشلردی .

مسلمانلرده مجاهده یوق، سعی یوق، ثروت یوق، عطالت و مسکنت وار، ضرورت وار دییورسکز. اکر اسلام سعی دینی، مجاهده دینی اولمه‌یدی دنیانك حجاز کبی اك صاپا، اك چوراق، اك متروك بر کوشه‌سندن فیشقیران اونور ناصیل اولورده بك از برزمان ظرفنده بتون کائناتی قوشاتا-بیلیردی ؟ تاریخ عالم، اسلام مجاهدلرینك اشنی کوستره‌بیلمشمیدر ؟ واقعا احتکار کبی، فائضجیلك، مرابحه‌جیلق کبی غیرمشروع یوللردن ثروت ییغمق مسلمانلر ایچون صورت قطعیه‌ده حرامدر. لکن الله یولنده پاره دوکمه‌یی، محتاجلرك امدادینه قوشمه‌یی امر ایدن بر دین ناصیل اولورده حلال یوللردن

قازانمغه مانع اولور ؟.. نه حاجت ! دینك بش دیره‌کی وارکه ایکیسی التوندندر. اویله‌یا، پاره اولمدقجه حج ایتمك، زکات ویرمك امکانی وارمیدر ؟

ای جماعت مسلمین ! اوسویله‌دیکم اوروپالی ایله ارامزده‌کی مناقشه‌نك وقوعندنبری برخیلی سنه‌لر کچدی. بن حریفی بویله کتیرمك ایچون داها نه‌کبی سوزلر سویله‌دیکمی اونوتدم. یالکز خاطرمده قالان نتیجه شو ایدی : حریف بنی اوزون اوزادی‌یه دیکله‌دکدن صکره دیدی‌که :

— اکر اولجه مسلمان مملکتلرینی کزمش، مسلمانلرك حالنی یقیندن کورمش اولماسه‌ایدم سنك شوویرمش اولدیغك ایضاحاتی بلکه قبول ایده‌ردم. لکن کمال تأسفله سویلیورم‌که کوزیله کوردیکی شیئك عکسنه اینانمق انسان ایچون پك قولای برشی دکلدر !.

ای جماعت مسلمین ! فرانسزلرك (کوستاولوبون) اسمنده مشهور بر مؤلفلری واردرکه هنوز صاغدر. بو آدمك بر قاچ اثری باریم باکاش اولمق شرطیله تورکجه‌یه‌ده ترجمه ایدلدی. مصر پرنسلرندن بریسی کندیسیله تکلیفسز قونوشورمش. کونك برنده ارالرنده‌کی بحث بزه، بزم حالمزه انتقال ایتمش. فرانسز مؤلفی دیمش‌که :

— جانم افندم، بنی مراقدن قورتاریکز. بو ناصل اولیور؟ بن عرب مدنیتنی، اسلام مدنیتنی سنه‌لرجه تدقیق ایتدم. شرقی خیلی دولاشدم. شریعتکزی ایجه بیلیورم. باقیورم‌که الله پیغمبرلرك اك عاقلنی سزه کوندرمش، کتابلرك اك ایسنی سزك الکزه ویرمش. اقلیملرك اك لطیفی، طوپراقلرك اك زنکینی، انسانلرك اك مطیعی، اك ذکیسی سزده بولنیور. بویله ایکن نه‌در بو سزك حالکز نه‌در بو سزك سفالتکز ؟ ممکن اولسه‌ده سزه بش آلتی سنه شیخ الاسلاملق ایتسه‌م مملکتکزی جنته چویریردم !.

حقیقت بزلر خزینه‌لرك اوزرینه اوطورمشکن کلوب کچنه آووچ آچان دیلنجیلره، اکین آنبارلرینه یاصلانمش اولدیغی حالده آجلقدن اولن سرسملره دوندك ! بو حالمزه نه قدر تأسف اولنسه خدایاپرینه ازدر. الله رضـاسی ایچون اولسون، ارتق عقلمزی باشمزه طوپلایالم. آرتق کوردیکمز فلاکتلردن اوغرادیغمز مصیبتلردن عبرت آلالم. بو جهالتمز، بو غفلتمز، بو نفاقمز، بو شقـ یوزندن نه‌لر غیب ایتدیکمزی دوشونیورمی‌سکز !

اجدادمزك بزه قانلری، جانلری بهاسنه آلارق امانت ایتدیکلری یادکار براقدقلری او قوجه قوجه اقلیملری، او دنیانك اك زنکین، محصولدار طوپراقلرینی ویره ویره بوکون آووج ایچی قدر بر طیقیلدق قالدق. هایدی دیه‌لم‌که، اولجه دشمن اوکندن پریشان بر حالده قاچارکن آرقه‌ده صیغینه‌بیله‌جك، بارینه‌بیله‌جك بر اوجاق، یاخود بر بوجـ بولا بیلیوردق. فقط کوزکزی آچیکز، ایجه بیلمش اولیکزکه آرتق دینمزی، ایمانمزی، عرضمزی، ناموسمزی، چولوغمزی، چوجوغمزی بارندیره‌بیلمك ایچون آرقه‌مزده هیچ بر یر قالمامشدر. شاید دشمنلر

...yapacağımı, henüz kestirememiştim. Amca-zâdem matarayı eliyle iterek öteki yaralının imdadına koşmamı işaret etti. Hemen onun yanına vardım. Lâkin bu ikinci mecruh da suyu ağzına götürmeden, üçüncü bir ses daha zuhur ederek “Bir yudum su yok mu?” dedi. Bu feryadı duyan yaralı tıpkı amca-zâdem gibi suyu içmekten imtina ederek gözleriyle beni arkadaşına gönderdi. Vâ esefâ ki, ben üçüncü sesin çıktığı yere vardığımda, arka üstü yatan o gaziyi şehîd buldum. Hemen ikinci mecruha döndüm. Lâkin o da Mevlâ’sına kavuşmuştu. “Fesuphanallah!” diyerek amca-zâdemin yanına geldim. Onun da son nefesini vererek Allah’a gittiğini gördüm.

Tarih-i İslâm’da böyle vak’alar sayılamayacak kadar çoktur. Ama dediğiniz gibi “bugün Müslümanlar dinin bu ezelî ve ebedî düsturunu bir tarafa bırakmışlar da şirazesi kopmuş bir kitap gibi dağınık yapraklar, perişan sahifeler haline gelmişlerse” ben ne diyeyim?

“Müslümanlarda adâlet yok, zulüm var” diyorsunuz. Acaba şerî‘at-i İslâmiyye kadar insanların hukukunu gözeten, adâleti esas tanıyan, velev düşmanlara karşı olsun muayyen, malum, müdevven bir takım esasat-ı âdile dairesinde muameleyi emreden bir din, bir şeriat, bir kânun mevcut mudur!.. (İnnallahe ye’murukum en tueddul emanati ila ehliha ve iza hakemtum beynen nasi en tahkumu bil adl - Bilmiş olunuz ki Allah sizlere bütün vazifeleri erbabına vermekle ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletten ayrılmamakla emrediyor.) Bütün İslâm diyarında her Cuma günleri minberden (İnnallahe ye›muru bil adli vel ihsani - Bilmiş olunuz ki Cenab-ı Hak sizlere adâletle muamele etmeyi, hiç bir zaman iyilikten ayrılmamayı emrediyor.) âyet-i celilesi okunur. Değil Müslümanlara, başka dinden olanlara karşı bile İslâm’ın gösterdiği adâleti, merhameti hangi millet gösterebilmiştir? Kudretiyle, kuvvetiyle dünyaları titreten Hazret-i Ömer’in Kudüs-i Şerîfe nasıl girdiğini elbette bilirsiniz. Müslümanlar kendilerinin en şevketli, başka milletlerin en zayıf bulundukları devirlerde bile kudretlerine, kuvvetlerine mağrur olarak, bugün siz garplıların biz şarklılara karşı takındığınız tavrı takınmamışlardı; esaretiniz altında inleyen mahkûm milletlere reva gördüğünüz zulümlerin, şenaatlerin, hiç birini irtikâba tenezzül etmemişlerdi.

“Müslümanlarda mücâhede yok, sa’y yok, servet yok; atalet var, meskenet var, zaruret var” diyorsunuz. Eğer İslâm sa’y dini, mücâhede dini olmasa idi, dünyanın Hicaz gibi en sapa, en çorak, en metruk bir köşesinden fışkıran o nûr, nasıl olur da pek az bir zaman zarfında bütün kâinatı kuşatabilirdi? Târîh-i âlem, İslâm mücahitlerinin eşini gösterebilmiş midir? Vakıa ihtikâr gibi, fâizcilik, murâbahacılık gibi gayr-ı meşrû yollardan servet yığmak, Müslümanlar için suret-i kat’iyede haramdır. Lâkin Allah yolunda para dökmeyi, muhtaçların imdadına koşmayı emreden bir din, nasıl olur da helâl yollardan kazanmaya mâni’ olur?.. Ne hacet! Dinin beş direği var ki ikisi “altın”dandır. Öyle ya, para olmadıkça haccetmek, zekât vermek imkânı var mıdır?

Ey Cemâat-i müslimin! O söylediğim Avrupalı ile aramızdaki münakaşanın vukuundan beri bir hayli seneler geçti. Ben herifi yola getirmek için daha ne gibi sözler söylediğimi unuttum. Yalnız hatırımda kalan netice şu idi: Herif beni uzun uzadıya dinledikten sonra dedi ki:

“– Eğer evvelce Müslüman memleketlerini gezmiş, Müslümanların hâlini yakından görmüş olmasa idim, senin şu vermiş olduğun izahatı belki kabul ederdim. Lâkin kemâl-i teessüfle söylüyorum ki, gözüyle gördüğü şeyin aksine inanmak insan için pek kolay bir şey değildir!”

Ey cemâat-ı müslimin! Fransızların (Gustav Lö Bon) isminde meşhur bir müellifleri vardır ki henüz sağdır. Bu adamın bir kaç eseri yarım yanlış olmak şartıyla Türkçe’ye de tercüme edildi. Mısır prenslerinden birisi kendisiyle teklifsiz konuşurmuş. Günün birinde aralarındaki bahis bize, bizim halimize intikâl etmiş. Fransız müellifi demiş ki:

“– Canım efendim, beni meraktan kurtarınız. Bu nasıl oluyor? Ben Arap medeniyetini, İslâm medeniyetini senelerce tedkik ettim. Şarkı hayli dolaştım. Şeraitinizi epeyce biliyorum. Bakıyorum ki Allah peygamberlerin en âkılini size göndermiş. Kitapların en iyisini sizin elinize vermiş. İklimlerin en latifi, toprakların en zengini, insanların en mutii, en zekisi sizde bulunuyor. Böyle iken nedir bu sizin hâliniz? Nedir bu sizin sefaletiniz? Mümkün olsa da size beş altı sene şeyhülislâmlık etsem, memleketinizi cennete çevirirdim!”

Hakîkat, bizler hazinelerin üzerine oturmuşken gelip geçene avuç açan dilencilere, ekin anbarlarına yaslanmış olduğu halde, açlıktan ölen sersemlere döndük! Bu hâlimize ne kadar teessüf olunsa, Hudâ bilir, yine azdır. Allah rızası için olsun, artık aklımızı başımıza toplayalım. Artık gördüğümüz felâketlerden, uğradığımız musibetlerden ibret alalım. Bu cehaletimiz, bu gafletimiz, bu nifakımız, bu şikakımız yüzünden neler kaybettiğimizi düşünmüyor musunuz!

Ecdadımızın bize kanları, canları bahasına alarak emânet ettikleri, yadigâr bıraktıkları o koca koca iklimleri, o dünyanın en zengin, en mahsuldar topraklarını vere vere bugün avuç içi kadar yere tıkıldık kaldık. Haydi diyelim ki, evvelce düşman önünden perişan bir halde kaçarken arkada sığınabilecek, barınabilecek bir ocak yahut bir bucak bulabiliyorduk. Fakat gözünüzü açınız, iyice bilmiş olunuz ki, artık dinimizi, imanımızı, ırzımızı, namusumuzu, çoluğumuzu, çocuğumuzu barındırabilmek için arkamızda hiç bir yer kalmamıştır. Şâyet düşmanların...

حيله‌لرينه ، تزويرلرينه ، يالانلرينه قاپيله‌رق بر بريمزه كيرمكده ، بر بريمزك قانى ايچمكده بر مدت دها دوام ايده‌جك اولورسه‌ق معاذالله بو صوك مسلمان حكومتى ده كافرلرك آياقلرى آلتنده چيكنه‌نوب كيده‌جكدر .

اوت ، . (انا نحن نزلنا الذكر وانا له لحافظون) بويوران الله ذوالجلال قرآنى قيامته قدر صيانت ايده‌جكدر . بونده شبهه‌مز يوقدر . لكن اسلام كونشنك بو دياردن مطلقا باتوب كيتمه‌يه‌جكنه دائر الٔمزده هيچ بر سند ويرلمش ده دكلدر . او كونش دنيادن اكسيك اولماز ، لكن بو اقليملر اونك ضياسندن محروم اوله بيلير كه او زمان هپمز ظلمتلر ايچنده قالير ز . او زمان نه ياپارز ؟ نره‌يه باش اورورز ؟ كيمدن مدد اومارز ؟ يدى يوز سنه‌در الٔمزده دوران قوجه بر سلطنتك يولره سريلديكنى ، شو مبارك جامعلرك كليسايه چوريلديكنى ، شو منارلردن يوكسه‌لن أذان سسلرينك ابدياً كسيلديكنى كورمك قدر آجيقلى بر منظره اولورمى ؟ .

بويله بر عاقبتى كورمكدن ايسه انسانك كوزلرينك يومولمسى داها خيرلى دكلميدر ؟ برك اوزرنده سورونمكدن برك ديبينه كچمك البته چوق اهوندر . اويله ايسه دميندن برى سرد ايتديكمز الهى دستورلره رجوع ايده‌لم . اونلرك كوستر ديكى يوله دونه‌لم . او يولدن ، او وحدت يولندن قيل قدر آيرلمايه‌لم بزه كنديمزدن باشقه كيمسه‌نك دوست اوليه‌جغنى يقيناً بيله‌لم . آرامزه صوقولان آيريلق غيريلق حسلرينى بوسبتون اونوتالم . محاربه ميداننده روحنى تسليم ايدركن بيله كندى دين قارداشنى قايرمق ايچون اوغراشان او قهرمان اجدادمزه بكزمه‌يى ، ياشارسه‌ق اونلر كبى ياشامه‌يى ، أولورسه‌ك اونلر كبى أولمه‌يى ايسته‌يه‌لم كناهلرمزى ، لكه‌لرمزى بوسورتله تميزليه‌لم . حضور الهى‌يه آلنمز آچيق اوله‌رق چيقالم .

كنديمزه آچيمورسه‌ق اولادمزه اولسون مرحمت ايده‌لم ده بوتون وارنى سفاهت اوغرنده توكه‌نرك آرقه‌يه سفالتدن باشقه بر شى براقيان رذيل ميراث يديلره دونميه‌لم . اللهم انصر الاسلام والمسلمين . ربنا افرغ علينا صبراً وثبت اقدامنا وانصرنا على القوم الكافرين والحمد لله رب العالمين .

...hilelerine, tezvirlerine, yalanlarına kapılarak birbirimize girmekte, birbirimizin kanını içmekte bir müddet daha devam edecek olursak, maazallah bu son Müslüman hükûmeti de kâfirlerin ayakları altında çiğnenip gidecektir.

Evet, (İnnâ nahnu nezzelne'z-zikra ve innâ lehû lehafizûn) buyuran Allahu Zü'lcelâl Kur'ân'ını kıyamete kadar sıyanet edecektir. Bunda şüphemiz yoktur. Lâkin İslâm güneşinin bu diyardan mutlaka batıp gitmeyeceğine dair elimize hiç bir senet verilmiş de değildir. O güneş dünyadan eksik olmaz, lâkin bu iklimler onun ziyasından mahrum olabilir ki o zaman hepimiz zulmetler içinde kalırız. O zaman ne yaparız? Nereye baş ururuz? Kimden medet umarız? Yedi yüz senedir elimizde duran koca bir saltanatın yerlere serildiğini, şu mübarek camilerin kiliseye çevrildiğini, şu minarelerden yükselen ezan seslerinin ebediyyen kesildiğini görmek kadar acıklı bir manzara olur mu?

Böyle bir âkibeti görmekten ise insanın gözlerinin yumulması daha hayırlı değil midir? Yerin üzerinde sürünmekten, yerin dibine geçmek elbette çok ehvendir. Öyle ise deminden beri serd ettiğimiz ilâhî düsturlara rücû edelim. Onların gösterdiği yola dönelim. O yoldan, o vahdet yolundan kıl kadar ayrılmayalım. Bize kendimizden başka kimsenin dost olamayacağını yakînen bilelim. Aramıza sokulan ayrılık gayrılık hislerini büsbütün unutalım. Muharebe meydanında ruhunu teslim ederken bile kendi din kardeşini kayırmak için uğraşan o kahraman ecdadımıza benzemeyi, yaşarsak onlar gibi yaşamayı, ölürsek onlar gibi ölmeyi isteyelim. Günahlarımızı, lekelerimizi bu suretle temizleyelim. Huzûr-ı İlâhîye alnımız açık olarak çıkalım.

Kendimize acımıyorsak evlâdımıza olsun merhamet edelim de bütün varını sefahat uğrunda tüketerek arkaya sefaletten başka bir şey bırakmayan rezil mirasyedilere dönmeyelim.

Allahümme ensuri'l-islâme ve'l-muslimîn. Rabbenâ efriğ aleynâ sabrâ ve sebbit akdâmenâ vensurnâ alel kavmil kâfirîn. Ve'l-hamduli'llâhi Rabbi'l-âlemîn.

14. Mehmet Âkif'in şiirlerinden iki örnek:

14.1. Çanakkale şehitlerine

آبونه شرائطی : هر یر ایچون
سنه‌لکی (٤٠٠) آلتی آیلغی (٢٢٥) ، ممالك اجنبیه ایچون سنه‌لکی (٤٥٠) ، آلتی آیلغی (٢٥٠) غروشدر.

نسخه‌سی ٧،٥ غروشدر .
سنه‌لکی ٥٢ عدددر .

ادارەخانه : باب‌عالی جاده‌سنده رشید افندی خاننده

اخطارات
آبونه بدلی پشیندر .

مسلکه موافق آثار مع‌الممنونیه قبول اولنور . درج ایدلمه‌ین یازیلر اعاده اولنماز .

سبیل الرشاد

آدرس تبدیلنده آیریجه ٥ غروش کوندرلملیدر .

مکتوبلرك امضالری واضح و اوقوناقلی اولملی و آبونه صره نومروسنی محتوی بولونمسی لازمدر

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك آدرسلرینك فرانسزجه یازلملی رجا اولنور.

پاره کوندرلدیکی زمان نه‌یه دائر اولدیغی بیلدیرلملی رجا اولنور

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب و مدیر
اشرف ادیب

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد ٦٠٨ ٧ ذی‌الحجه ١٣٤٢ * پنجشنبه * ١٠ تموز ١٣٤٠ جلد ٢٤

«عاصم» دن بر پارچه [1]

ـ شیمدی ، اوغلم ، قیزه‌جقسین یا ، فقط ، بوش نه دیه‌لك
بو رذالت بنی مأیوس ایدییور آتیدن .
حاله باقدقجه آدام قهر اولیور الده دکل ؛
بزی کیم قورتاره‌جق ، وارمی‌که بر بشقه نسل ؟
ـ عاصمك نسلی ، خواجه‌م ،
ـ نرده !
ـ خایر ، حقسزسین ،
غالبا اوغلانه پك فضله بوکونلر حرصك ؟
ـ عاصمك نسلی .. دییورسین . نه اوزون بویلو خیال !
ـ عاصمك نسلنه منقاد اولاجق استقبال .
سکا وجدانمی آچدم اوقودم ، دیکله‌سه‌که ؛
سویله‌تن باشقه‌سیدر ، باقه خواجه‌م ، سویله‌یه .
ـ نه کهانت بو ؟
ـ بیلیرسین‌که دکل معتادم .
ـ کوزل اما ، نه فضیلتلری وار اولادم ؟
ـ نه فضیلت‌می ؟ چوجوقلر قوشویور آچ چپلاق ،
جبه‌دن جبه‌یه آرسلان کبی هیچ طورمایه‌رق .
یته وار‌در بر اولوم قورقوسی آرسلانده بیله ؛
یوز کوز اولمش بو چوجوقلر اولومك شخصیله !
جبه‌نك هر بری بر قطعه‌ده ، اطرافی دکیز ؛
قاره دیرسه‌ك داها دهشتلی : نه یول وار ، نه‌ده ایز .
حرکاتك کوروبورسین یا خواجه‌م ، اك قولای ،
یالن آیاق قافقاسی طوتمق ، باش آچیق سینایی !
یاپیلیر ظن ایدیورسه‌ك ، باقالم ، سن‌ده صویون ..
قطعه قاپمق ، کوشه قاپمق دکل آرتیق بو اویون .
شو بوغاز حربی نه‌در ؟ وارمی‌که دنیاده اشی ؟
اك کثیف اوردولرك یوکله‌نیور دردی بشی ،
ـ تپه‌دن یول بوله‌رق کچمك ایچون مرمره‌یه ـ
قاچ دونانمایله صاریلمش اوفاجق بر قاره‌یه .
نه حیاسز تحشدکه افقلر قاپالی !
نرده ـ کوستردیکی وحشتله « بو : بر آوروپالی ! »
دیدیرر ـ یرتیجی ، حس یوقسولی صیرتلان کومه‌سی :
وارسه کلمش ، آچیلوب محبسی ، یاخود قفسی !
اسکی دنیا ، یکی دنیا ، بوتون اقوام بشر ،
قایناپور قوم کبی .. محشرمی ، حقیقت محشر .
یدی اقلیمی جهانك طورویور قارشیکده ؛
اوسترالیایله برابر باقیورسین : قانادا !

[1] عاصم ، حرب عمومینك صوك سنه‌لرنده یازیلمشدر . بو پارچه کوسه اماملە وقوع بولان بر محاورەنك مابعدیدر . یکی‌اوچیوز کسور بیتدن عبارت اولان عاصم ، صفحاتك آلتنجی کتابی اولمق اوزره یاقینده انتشار ایده‌جکدر .

Sebilü'r-Reşad - 1 Temmuz 1340 tarihli - Aded 608

"Asım"dan bir parça

ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
Ne hayâsız[ca] tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde- gösterdiği vahşetle "bu: Bir Avrupalı!"
Dedirir- yırtıcı, his yoksulu sırtlan kümesi:
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!
Eski dünyâ, yeni dünyâ, bütün akvâm-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi.. mahşer mi, hakîkat mahşer.
Yedi iklîmi cihânın duruyor karşında;
Avustralya'yla beraber bakıyorsun: Kanada!

چهره‌لر باشقه ، لسانلر ، دريلر رنكارنك ؛
ساده بر حادثه وار اورته‌ده : وحشتلر دنك .
كيمى هندو ، كيمى يام‌يام ، كيمى بيلمم نه بلا ..
هانى ، طاعونه‌ده ذلدر بو رذيل استيلا !
آه او يكرمنجى عصر يوقمى ، او مخلوق اصيل ،
نه‌قادار كوزده‌سى موجود ايسه ، حقيله سفيل ،
قوصدى محدجكك آيلرجه طوروب قارشيسنه ؛
دوكدى قارننده‌كى اسرارى حياسزجه‌سنه .
ماسكه يرتيلماسه حالا بزه آفتدى اويوز ..
مدنيت ديديلن قحبه ، حقيقت ، يوزسز .
صوكره ملعونده‌كى تخريبه موكل اسباب ،
اويله مدهش‌كه ايدر هربرى بر ملكى خراب .
اوته‌دن صاعقه‌لر پارچه‌لايور آفاقى ؛
بريدن زلزله‌لر قالديرييور اعماقى .
بومبا شيمشكلرى بيتدن اينوب هر سپرك ؛
سونيور كوكسنك اوستنده او آرسلان نفرك .
برك آلتنده جهنم كبى بيكلرجه لغم ؛
آتيلان هر لغمك ياقديغى : يوزلرجه آدام .
أولوم ايندیرمه‌ده كوكلر ، أولو پوسكورمه‌ده ير ؛
او نه مدهش تيپى‌در : صاورولور انقاض بشر ..
قفا ، كوز ، كوكده ، باجاق ، قول ، چكه ، پارماق ، ال ، آياق
بوشانير صيرتلره ، واديلره صاغناق صاغناق .
صاچيور زرهه بورونمش‌ده او نامرد الل ،
بيلديريم يايليمى طوفانلر ، آلودن سللر .
وبرييور ياتغينى طورمش‌ده آچيق سينه‌لره ،
سورو حالنده كزركن صايسز طياره .
طوپ توفكدن داها صيق ، كولله ياغان مرميلر ...
قهرمان اوردوبى سير ايت‌كه بو تهديده كولر :
نه جليك طابيه‌لر ايستر ، نه سيتر خصمندن ؛
آلينير قلعه‌مى كوكسنده‌كى قات قات ايمان ؟
هانكى قوت اونى ، حاشا ، ايده‌جك قهرينه رام ؟
چونكه تأسيس الٓهى او متين استحكام .
صاريلير ، ايندیريلير موقع مستحكملر ،
بشرك عزمنى توقيف ايده‌من صنع بشر ؛
بو كوكسلرسهٔ خدانك ابدى سرحدى ؛
« او بنم صنع بديعم ، اونى چيكنتمه . » ديدى .

عاصمك نسلى ... ديبوردم يا .. نسل‌مش كرچك :
ايشته چيكنتمدى ناموسنى ، چيكنتميه‌جك .
شهدا كوكدەسى ، بر باقسه‌كا ، طاغلر ، طاشلر ..
او ، ركوع اولماسه ، دنياده اكيلمز باشلر ،
لكه‌سز ، ترتميز آلتندن اورولمش ياتيور ؛
بر هلال اوغرينه ، يارب ، نه كونشلر باتيور !
اى ، بو طوپراقلر ايچون طوپراغه دوشمش ، عسكر !
كوكدن اجداد اينه‌رك اوپسه او پاك آلنى دكر .
نه بويوكسين‌كه قانك قورتاريور توحيدى ..
بدرك آرسلانلرى آنجاق بوقادار شانلى ايدى .
سكا طار كليه‌جك مقبرى كيملر قازسين ؟
« كومه‌لم كل سنى تاريخه . » ديسه‌م ، صيغمازسين .
هرج ومرج ايتديكك ادوارده يتمز او كتاب ..
سنى آنجاق ابديتلر ايدر استيعاب .
« بو ، طاشكدر . » ديه‌رك كعبه‌يى ديكسه‌م باشكه ؛
روحمك وحيى طويسه‌م‌ده كچيرسه‌م طاشكه ؛
صوكره كوك قبه‌يى آلسه‌م‌ده ، ردا ناميله ،
قانايان لحدينه چكسه‌م بوتون اجراميله ؛
ابرنيسانى آچيق تربه‌كه چاتسه‌م‌ده طاوان ،
يدى قانديللى ثريايى اوزاتسه‌م اورادن ؛
سن بو آويزه‌نك آلتنده ، بورونمش قانكه ،
اوزانيركن ، كيجه مهتابى كتيرسه‌م يانكه ،
تربه‌دار كبى تا فجره قادار بكلتسه‌م ؛
كوندوزين فجر ايله آويزه‌كى لبريز ايتسه‌م ؛
تولله‌نن مغربى ، آقشاملرى ، صارسه‌م ياره‌كه ...
ينه برشى ياپه‌بيلدم ديه‌مم خاطره‌كه .
سن‌كه صوك اهل صليبك قيره‌رق صولتنى ،
شرقك اك سوكيلى سلطانى صلاح لدينى ،
قيليج آرسلان كبى اجلالكه ايتدك حيران ..
سن‌كه اسلامى قوشاتمش ، بوغيوركن خسران ،
او دمير چنبرى كوكسكده قيروب پارچالادك :
سن‌كه روحكله برابر كزر اجرامى آدك ؛
سن‌كه اعصاره كومولسه‌ك طاشه‌جقسين ... هيهات ،
سكا كلمز بو افقلر ، سنى آلماز بو جهات ..
اى شهيد اوغلى شهيد ، ايستەمه بندن مقبر ؛
سكا آغوشنى آچمش طورويور پيغمبر .

محمد عاكف

Çehreler başka, lisânlar, deriler rengârenk;
Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ..
Hani, tâûna da züldür bu rezil istîlâ!
Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asîl,
Ne kadar gözdesi mevcûd ise, hakkıyla sefîl,
Kustu Mehmedciğin aylarca durup karşısına;
Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz..
Medeniyyet denilen kahbe, hakîkat, yüzsüz.
Sonra mel'ûndaki tahrîbe müvekkel esbâb,
Öyle müdhiş ki eder her biri bir mülkü harâb.
Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı.
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam,
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müdhiş tipidir: Savrulur enkâz-ı beşer..
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak
Boşanır sırtlara, vâdîlere sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o nâ-merd eller,
Yıldırım yaylımı tûfânlar, alevden seller.
Veriyor yangını durmuş da açık sînelere,
Sürü halinde gezerken sayısız tayyâre.
Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermiler…
Kahraman orduyu seyret ki bu tehdîde güler:
Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;
Alınır kal'a mı göğsündeki kat kat iman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?
Çünkü tesis-i İlahi o metin istihkâm.
Sarılır, indirilir mevki-i müstahkemler,
Beşerin azmini tevkif edemez sun'-i beşer;
Bu göğüslerse Hudâ'nın ebedi ser-haddi;
"O benim sun'-i bedî'im, onu çiğnetme." dedi.
Âsım'ın nesli… diyordum ya.. nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek.
Şühedâ göğdesi, bir baksana, dağlar, taşlar..
O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
Lekesiz, tertemiz alnından urulmuş yatıyor;
Bir hilâl uğruna yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor tevhîdi..
Bedr'in arslanları ancak bu kadar şânlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni tarihe." desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb..
Seni ancak ebediyyetler eder istiâb.
"Bu, taşındır." diyerek Ka'be'yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lahdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Ebr-i nîsânı açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedâr[ın] gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni leb-rîz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları, sarsam yarana…
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.
Sen ki son ehl-i salîbin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddîn'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran..
Sen ki İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın:
Sen ki rûhunla berâber gezer ecrâmı adın;
Sen ki a'sâra gömülsen taşacaksın… Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât..
Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber;
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

Mehmed Âkif

14.2. Bülbül

سبیل الرشاد

١٣٣٠

واللّه یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

باش محرر محمد عاکف — صاحب و مدیر مسئول اشرف ادیب

عدد ٤٧٩ — ٢٩ شعبان ١٣٣٩ — جمعه ایرتسی — ٧ مایس ١٣٣٧ — جلد ١٩

بلبل

بوتون دنیایه کوسکونم . . . دون آقشام بك بوکالشدم ؛
نهایت ، برزمان قیرلرده کزمش ، کوبده قالمشدم .
شهردن چیقمق ایسترکن صول ذاتاً قرارمشدی .
بك عصرلر بو افاق صوکره‌دن وادی‌یی صارمشدی .
ایشیق یوق ، یولجی یوق ، سس یوق ، بوتون خلقت کسیلمش لال ،
بو استغراقی تك بر خفقه اولوردی امور اخلال .
حیاتك حالی انسانك تمالیدر صاندم ،
دونوب ماضی‌یه طیرماندم ، نه محراتلر .. نه‌لر آکدم !
چغارکن حشر اولوب بشمدن آرتیق بیك مسلسل یاد ،
ظلامك سینه‌سندن فیشقیران ممدود بر فریاد .
او مستغرق ، او طورغون وجدی ناکاه ایله جوشدوردی :
که‌وادیدن بوتون بر بر انینلر چاغلایوب طوردی .
نه دهشتلی نغمه‌لر ، یارب ، نه موجاموج دملردی !
آغاجلر ، طاشلر اوریرمشدی ، کوبا صور محشردی .
— اشك وار ، آشیانك وار ، بهارك وار ، که‌ایکلردك ،
قیامتلر قوپارمق نه‌یدی ، ای بلبل ، نه‌در دردك ؟
اوزم بر تخته قوندك ، بر سماوی سلطنت قوردك ؛
جهانك یوردی هپ چیکنسه ، چیکنتمز سنك یوردك .
بوکون بریم یشیل وادی ، یارین بر قیپ قزیل کلشن ..
کزرسین ، خانمانك شن ، ایچك شن ، کلشنانك شن .
خزانسز بر بهار ایسترسه شاید روح سربازك ،
افقلر ، بعد مطلقلر بوتون محکوم پروازك .
دکل برقیده ، صیغمازسین — قانادلاندکمی — ابعاده ؛
حیاتك اك مخیل غایه‌در احراره دنیاده .
نه‌دن اولیایسه ماتملرله ایامك پریشاندر ؟

— بصری بك اوغلنه —

نیچون بر طامله‌جق توکمکده بر عمان خروشاندر ؟
خایر ! ماتم سنك حقك دکل .. ماتم بنم حقم :
عصرلر وار که . آغلادیغم نه‌در ، هیچ بیلمز آفاقم .
تسلیدن نصیبم یوق .. خزان آتشلار بهارمده ..
بوکون بر خانمانسز سرسری‌یم اوز دیارمده !
نه خسراندر که : شرقك بن وفاسز ، قانسز اولادی ،
سرابا غربه چکنیدده چیقدم خاك اجدادی !
خیالمدن کچرکن شمدی ذکرم هیچ و پوچ اولدی ،
صلاح الدینلرك . فاتحلرك یوردی .
نه ذلتدرکه : ناقوس ایکله‌سین بیننده عثمانك ،
اذان صوصسون ، قصاردن سیلینسین یادی مولانك !
نه هجراندرکه : اك شوکتلی بر ماضی سراب اولسون ،
اوقدرتلر ، او سطوتلر خراب اولسون ، تراب اولسون !
چوکوك بر قبه قالسون همدندن بیلمم خانك ،
شناعتلرله چیکنه‌سین معظم قبری اورخانك !
نه خیبتدرکه : وحدتکاهی دینك دورلوب ، طاش طاش ،
سورونسون شیمدی میلیونلرله مأواسز قالان دینداش !
حسابسز بیکناه اشکنجه‌لر آلتنده قیورانسین ؛
سرلمش کولکه‌لر بیکلرجه ، یوزبیکلرجه طوغرانسین ؛
دولاشسین سوکره اسلامك حرمکاهنده نامحرم ! . . . .
بنم حقم .. صوص ای بلبل ! .. سنك حقك دکل ماتم .

آنقره — تاج الدین درکاهی

محمد عاکف

(Sebilü'r-Reşad, 7 Mayıs 1337)

BÜLBÜL

Bütün dünyaya küskündüm, dün akşam pek bunalmıştım;
Nihâyet, bir zaman kırlarda gezmiş, köyde kalmıştım.
Şehirden kaçmak isterken sular zaten kararmıştı.
Pek ıssız bir karanlık sonradan vadiyi sarmıştı.
Işık yok, yolcu yok, ses yok, bütün hilkat kesilmiş lâl;
Bu istiğrâkı tek bir nefha olsun etmiyor ihlâl.
Muhitin hâli insaniyetin timsalidir sandım;
Dönüp maziye tırmandım, ne hicranlar.. neler andım!
Çıkarken haşrolup beynimden artık bin müselsel yâd,
Zalâmın sinesinden fışkıran memdad bir feryad,
O müstağrak, o durgun vecdi nâ-gâh öyle coşturdu:
Ki vadiden bütün yer yer enînler çağlayıp durdu.
Ne muhrik nağmeler, yâ Rab, ne mevc-a-mevc demlerdi!
Ağaçlar, taşlar ürpermişti, güya Sûr-ı Mahşer'di!
–Eşin var, aşiyanın var, baharın var, ki beklerdin,
Kıyametler koparmak neydi, ey bülbül, nedir derdin?
O zümrüd tahta kondun, bir semâvî saltanat kurdun;
Cihanın yurdu hep çiğnense, çiğnenmez senin yurdun.
Bugün bir yemyeşil vâdî, yarın bir kıpkızıl gülşen..
Gezersin, hân u manın şen, için şen, kainatın şen.
Hazansız bir bahar isterse şayed ruh-ı ser-bazın,
Ufuklar, bu'd-i mutlaklar bütün mahkûm-ı pervazın.
Değil bir kayda, sığmazsın -kanatlandın mı- eb'ada;
Hayatın en muhayyel gayedir ahrara dünyâda.
Neden öyleyse matemlerle eyyamın perişandır?
Niçin bir damlacık göğsünde bir umman huruşandır?
Hayır! Matem senin hakkın değil.. Mâtem benim hakkım:
Asırlar var ki, aydınlık nedir, hiç bilmez âfâkım.
Teselliden nasibim yok.. hazan ağlar baharımda..
Bugün bir hân u mansız serseriyim öz diyarımda!
Ne hüsrandır ki: Şark'ın ben vefasız, kansız evlâdı,
Ser-â-pâ Garb'a çiğnettim de çıktım hâk-i ecdâdı!
Hayâlimden geçerken şimdi fikrim herc ü merc oldu,
Salahaddin-i Eyyubi'lerin, Fatih'lerin yurdu.
Ne zillettir ki: Nâkûs inlesin beyninde Osman'ın;
Ezan sussun, fezalardan silinsin yâdı Mevlâ'nın!
Ne hicrandır ki en şevketli bir mâzi serab olsun;
O kudretler, o satvetler harab olsun, turab olsun!
Çökük bir kubbe kalsın ma'bedinden Yıldırım Han'ın;
Şenaatlerle çiğnensin muazzam kabri Orhan'ın;
Ne heybettir ki, vahdetgahı dinin devrilip, taş taş,
Sürünsün şimdi milyonlarla mevasız kalan dindaş!
Hesabsız bî-günah işkenceler altında kıvransın;
Serilmiş gövdeler, binlerce, yüz binlerce doğransın;
Dolaşsın sonra İslâm'ın haremgâhında nâ-mahrem!....
Benim hakkım.. sus ey bülbül!.. Senin hakkın değil matem.

Ankara – Taceddin Dergâhı
Mehmed Âkif

15. Mehmet Âkif'in Milli Mücadele döneminde verdiği vaazlardan iki örnek:

15.1. Karesi Zağanos Camii vaazı

ابونه شرائطی
داخل، خارج، هر یر ایچون
سنه‌لکی (۲۵۰)، آلتی آیلغی
(۱۳۰) غروشدر .
نسخه‌سی ۵ غروش ،
سنه‌لکی ۵۲ نسخه‌در
اداره‌خانه
باب عالی جاده‌سنده دائرهٔ مخصوصه
اخطارات
آبونه بدلی پیشیندر
مسلکه موافق آثار مع‌الممنونیه
قبول اولونور . درج ایدیلمه‌ین
یازیلر اعاده اولونماز

سبیل الرشاد

۱۳۳۰ ، ۱۰ ، ۱۳

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی ، سیاسی هفته‌لق مجموعهٔ اسلامیه‌در

اخطارات
آدرس تبدیلنده آیریجه بش
غروش گوندرلملیدر
مکتوبلرك امضالری واضح
واوقوناقلی اولمسی وآبونه‌صره
نومروسنی محتوی بولنمسی
لازمدر
ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرك
آدرسلرینك فرانسزجه ده یازلمسی
رجا اولنور
پاره گوندرلدیکی زمان نه‌یه عائد
اولدیغی واضحاً بیلدیرلمسی
رجا اولنور

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم
باش محرر
محمد عاکف
صاحب ومدیر مسئول
اشرف ادیب
اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

عدد : ٤٥٨ | ۲۱ جمادی‌الاولی ۱۳۳۸ | پنجشنبه | ۱۲ شباط ۱۳۳٦ | ۱۸ جلد

«نعمان بن مقرن» ۱)

ـ محمد عاکف ـ

نه قادار آغلاماجق جهله گرفتاروز بز :
کندی تاریخ معلامزه واقف ده‌کیلز .
مسلمانز دییورز ، یوق بزم حالیمزه ؛
مسلمانلق توکورور مسکنت لاعجزه !
قهرمانان خدا سیرتی افضل دینك
قاچی معلومز اولمش عجبا ؟ هم نه ایچون
بونلرك قدرت براقی تدقیق ایده‌لیم ؟
مثلا یوقمی ناپولیون ؟ اونك افعالی بزم
صوغومش قلبمزه آتش جان صاچازمی ؟
کور اولان چشممزه افق ظفر آچازمی ؟
ایشته حالا بو بلاهت بزی ایلر مغلوب ،
اجنبیلردر اولان تورکلره محبوب قلوب !
مثلا شانلی (مثنا) یی بیلن قاچ کیشیدر ؟
(قعقاع) ك نام شرربارینی ملت نه بیلیر ؟
فن حربك یوجه ثابتهٔ آگاهی
اولان اعلای بشر حضرت سیف‌اللهی ۲]
قاچ چوجوق گورمه‌ده‌در دیدهٔ وجدانیله ؟
قاچ بویوکدر طانیان قدرت عرفانیله ؟
مجمك قلبنه صوك ضربهٔ قهاری اوران
شهدا موکبنك شمسی جناب (نعمان)
عجبا قاچ کیشینك حفظهٔ جاننده
یاشایور ؟ بویله یکیتلر بویوك ایمانده
یاشادیلمازسه بو خلقك بو جماعت یاشاماز .
نه قادار قدرت تبلیغ ایله یازسه‌ق ینه آز ،

۱) ممالك ایرانیه‌نك فتحنی اتمام ایده‌ن نهاوند محاربهٔ معظمه‌سنده عساکر اسلامیه‌نك سرداری ایدی وبو حربده احراز شهادت ایله‌دی. حضرت عمر رضی‌الله عنه جناب اسانك شهادتنی خطبه‌ده اغلایارق ناسه اعلان بیورمشدر .
۲) خالد بن ولید رضی‌الله عنه .

ینه نقصان قالیر البته : او مردان خدا
که ایده‌رلردی جهاد اوغرنه دنیایی فدا ،
که بولورلردی شهادتده حیات نوشین ،
اونلرك یدرقهٔ قدرتیدر ایشته بو دین !
اونلرك شانی بیك شوق ایله تبجیل ایده‌لیم ،
ابدی نامنی قرآن کبی ترتیل ایده‌لیم :

* * *

اولویور شیمدی نهاوندك اوکندن مشهود
چشم وجدانه بر معرکهٔ خون آلود :
جو ایمادی یاران صبت شرروریز سهام ،
چاك چاك ایکله‌ین ابرار سیوف اسلام ؛
بوتون آفاق طوتان غلغلهٔ تکبیرات ،
صیحهٔ قهر اجل ، آه جگرگاه ممات ؛
صوت غرندهٔ برآتش افواج خیول ،
هپ اوغولدار کبی طراقهٔ امواج سیول ؛
تارتار ایکلیور آونك سلاح قهار ،
زار زار اغلایور اورنك بلند اشرار ؛
اورولان ، جان چکیشن ، قان توکوه‌ن ، قلبی دوران ،
آتیلان ، ارض یاران ، روح قاپان ، موت اوران
ایکی یوز بیك کشیلك بر اولو عمان وغا ،
کوکلرك قلبنی لرزان ایده‌جك بر غوغا !! .
بو جدلگاه معظمده جناب نعمان
نار بیضای حمیت کبی جوال ودوان ،
قلب مبرور نبوت کبی تابنده جنان ،
نور فیاض الهی کبی مستغرق آن ؛
آق لباسیله سیادن دوشن ابر رحمت
که اولور جانلره فیاض حیات همت ،
قاتل سیفیله زمیندن بلیره‌ن بر صبح
که سماواته یازار شعلهٔ روحی تاریخ ،
ید نورنده بقا چهره لوای نبوی ،
ابدی آتی اسلامی ازلدن حاوی ،
عسکرك ساحهٔ عزمنده قیلجدن جوال ،
اورویور ، تیتره‌دیور ؛ ولولهٔ جنك وجدال
دوغویور سانكه اونك قلب خدا دارندن ،

نورلر جوش ایدیور نظرهٔ طیارندن !
لوحهٔ آتنه مفتون اولارق بر اوردو
ایدیور خوفه جبینله سماواته علو !...
آه او علوی نظرك آیت معناسندن
اوقونور عشق شهادت ، بو امیر یزدان
بر معظم ظفر اهدا ایده‌رك حق دینه ،
اوچاجق روح اولارق عالم علیینه :
بوق حقدن دیله‌مش چونکه او وجدان فرید ،
اوردونك یاشلری ایچمش بو دعایی تأیید ۳)
ایشته دریا کبی بر دشمنی برباد ایتدی ،
مجستانك اوکون محوینی اعداد ایتدی ؛
ایشته قانلرده غروب ایتمه‌ده‌در شرك عجم ،
ایشته طوپراقلری انهاره شبیه ایچمش دم ؛
ایشته آنلر قاپیور قاتل زمینده .... حق
ایشته انسان قاپیور .... ایشته امیر مولی
آتی یردن قاپانوب کندیسی قربان اولدی ،
دوکدیکی قانلرك انهارینه پران اولدی !
برده تا جان اوینه گیردی مسمم بر تیر ،
اوچدی اللهنه درحال او بویوك جانلی امیر !
وجه مسعودینه اورمشدی سیادتی او زمان
کوکب دین مبین لمعهٔ آل رحمان .

۳ اغستوس سنه ۱۳۳٤
علی اکرم

[۳] نعمان آتنه بیندی ، عسکری دولاشدی وبن اوچ تکبیر آلاجغم ، اوچنجیسنده دشمنه حمله ایده‌جکم . سزده حمله ایدیکز . وبن مقتول اولور ایسه‌م امیرالجیش (حذیفة بن یمان) در . دیدکدن صکره ؛ «یاربی دیلرم سندن که بوکون اسلامی عزیز قیلاجق فتوحات ایله بنی مسرور ایت وشهید اولدیغم حالده روحمی قبض ایله!» دیدیکده هپ عسکر آغلاشدی . «قصص انبیا وتواریخ خلفا»
جلد ۵ ـ ٦ صحیفه ٥٧٥

Sebilü'r-Reşad **Cilt 18** **Adet 458**

موعظه

استاد محترم محمد عاكف بك افندینك « قره‌سی » ده زاغنوس پاشا جامع شریفنده ایراد بویوردقلری موعظه‌نك خلاصه‌سی

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم . بسم الله الرحمن الرحیم . « ان الله وملئكته یصلون علی النبی یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه وسلموا تسلیما » اللهم صل وسلم وبارك علی خاتم الانبیاء والمرسلین .

ای مسلمان !

جهان آلت اوست اولورکن سیره باقدك ، اویله طوردكده ،
بوكون بر سرسریسین ، دربدرسین كندی یوردكده !
حیات ألبته حقك ... لكن ، ایندیر هایقیروب احقاق ؛
صاغیردر قبه‌لر ، برسس دویار : دعوای استحقاق .
بو میلیارلرجه دعوادن كه ایكلر داغلر ، أنكیتلر ؛
اوطورمش آغلایان آواره بر معصومی كیم دیكلر ؟
امكلر كن صی طوریله طوپراقلرده سن حالا ؛
بشر طوغرولمش اتمش ، برده باقدك جوّی استیلا :
یانار طاغلر اوچورمش كزدیرر پیننده دنیانك ؛
جهنملر باطیرمش یوزدیرر قلبنده دریانك ؛
دهشر آفاق ، بر شیلر سزه‌ر أسرار قدرتدن ؛
أثر اعماق ، ازلر كشف ایدر أدوار خلقتدن .
زمین محكومی اولمشدر . زمان محكومی اولمقده ؛
او ، هیهات ، ایستیور حاكم كسیلمك بعد مطلقده !
طبیعت بیك چلیك بازویه صاحبكن ، چلیز بر قول
نه قاهر سلطنت سورمكده‌در ، باق باقده حیران اول !
خایر ، بر قول دكل ، بیكلرجه ، میلیونلرجه قوللردر ،
بك آهنك اولمش ایشلر ، چونكه برلشمكده مضطردر :
بوكون فردی مساعینك بوتون محصولی بر خسران ،
برر بیهوده یاشدر داملایان أفرادك آلتندن !
جهان آرتیق دكیشمش ، انفرادك یوقدر امكانی ،
كوچوب معموره‌لردن بویلاسه‌ك ، حق ، بیابانی .
شاعاز بویله تك تك ، دور حاضر : دور جمعیت .
كورمك ایسته‌مزسه‌ك ، یوقسه اضمحلال ایچون نیّت ،
بو وحدت تارمار اولسون دییوب صالدیرمه اسلامه ؛
اوزاقلاشمه‌ك ده ایماندن ، جماعتدن اوزاقلاشمه .
ثبت ، بر حكمی قطعی واركه استینافه یوق میدان :
« جماعتدن اوزاقلاشمق اوزاقلاشمقدر اللهدن . »
قدر ایمان قدر بوكسله‌رك آلچاق بر الحادی ،
پریشان ایلمك ذاتاً پریشان اولمش آجادی ؟
ناصیل یكپاره ملتلر وار اطرافكده بر سیر ایت ،
ناصیل توحید آهنك أیلیورلر ، باقده آل عبرت .
كیرمك ایستیورسه‌ك باشقه .. لكن ، قورقارم ، یاندك .
یا سن محكوم ایكن صاغلق ، أولوم حقكمیدر صاندك ؟
زمامك هانكی اللرده‌یسه آرتیق اونلر كسك سن ؛
بهیمی بر تحمل وارلغكدن أك بویوك حصه‌ك !
أزیلمك ، ایكله‌مك ، یاتمق ، سورونمك واركه عادتدر ؛
أولوم دنیاده محكومینه اك صوك برسعادتدر .
دیسه‌ك بیك كره « انسانم ! » او ، قانماز ، هم نچون قانسین ؟
یا سن حریتك ، حقك مصون اولدقجه انسانسین .
بو حریت ، بو حق بزدن بوكون آهنك سعی ایستر ؛
دكل اوچ درت آلتدن ، هپ آلتلردن بوشانسین تر .

***

اوت ، بز مسلمانلر جهان چالیشیركن ، دیدینیركن ، اوغراشیركن ، نامتناهی ترقیات ، نامتناهی انقلابلر كچیرركن اوزاقدن سیرجی صفتیله باقدق . بالخاصه شو صوك سنه‌لرده یاشمزه بر چوق فلاكتلر یاغدی . الآن جله‌مزی طولدورمادق . سببی ؟ هپ سیرجی قالمز ، اموردینه اولدیغی كبی امور دنیایه قارشی‌ده بیكانه طورمامزدر .

حیات ، هر كسك حقیدر . أوت ، بوتون مخلوقات آلهیه حق حیاته مالكدر . او حالده اللهك دیكر مخلوقلری آره‌سنده بزده یاشامقده حقلی یز . لكن بیلیرسكز كه حقلی اولمق باشقه ، حقلی چیقمق ینه باشقه‌در . هر هانكی حق اولورسه اولسون احقاق اولونمادقجه صاحبنه هیچ بر منفعت تأمین ایتمز . بوكون هانكی ملتك محكمهٔ عدالتنه قوشسه كز الكنزده قوتكز وارسه‌در دیكرینی دوپوره‌بیلیرسكز . یوق ، بویله یاتمازده آغلارسه‌كز ؛ اونك حس انسانیتنه ، حس مدنیتنه التجایه قالقیشیرسه‌كز خسراندن باشقه بر نتیجه الده ایده‌مزسكز . استحقاق دعواسنی یوكسلته‌بیلیرمیسك ، هر هانكی محكمه‌یه كیت‌ه‌ك حقلیسك . یوقسه میلیونلرجه ، میلیارلرجه مخلوق :

— یاشامق حقمدر ، بو حق بندن كمسه آلاماز ...

دیه هایقیروب طوروركن سنك ، نه كبی بر مسكین بر كوشه‌ده آغلامش ، ایكله‌مش ، مرحمت دیلنمش ... هیچ تأثیری اولماز ، حق طوبولماز . چوجق بوروم‌زدن أول بیلیرسكز كه أمكلر . بز مسلمانلرده طبق هنوز طوغرولمه‌میان ، یورویه‌مه‌ین صبیلر كبی یرلرده أمكلر طورورکن برده كوزیمزی آچدق ، كوردك كه اطرافمزده‌كی ملتلر كوكلرده اوچیورلر . كلوب جوله‌كی معصوملرك تپه‌سنه آتشلر یاغدیریورلر . بز باندیرمه‌دن استانبوله قدر آدام عقللی وابور ایشله‌ته‌مزكن حریفلر بحر محیطی آلتندن كچیورلر . نیویوركدن طالیور ، هامبورغدن چیقیورلر كه آره‌ده‌كی مسافه بزم وابورلرك آیاغیله بر آیلق یولدر . برلیندن اوچیورلر ، طرابزونه قونیورلر . بز ایسه حالا یر یوزنده یورومه‌یی تأمین ایده‌مدك . طبیعت بیك چلیك بازویه

MEV'İZA

Üstad-ı muhterem Mehmed Âkif Beyefendi'nin Karesi'de Zağnos Paşa Cami-i şerifinde irad buyurdukları mev'izanın hulasası

Euzû billâhimineşşeytânirracîm. Bismillâhirrahmânirrahîm. "İnnallahe ve melaiketehu yusallune alen nebiyyi ya eyyuhellezine amenu sallu aleyhi ve sellimu teslima" Allahumme salli ve sellim ve barik hatemelenbiya velmürselin.

EY MÜSLÜMAN!

Cihan alt üst olurken seyre baktın, öyle durdun da,
Bugün bir serserisin, derbedersin kendi yurdunda!
Hayat elbette hakkın... Lakin, ettir haykırıp ihkak;
Sağırdır kubbeler, bir ses duyar: Dava-yı istihkak.
Bu milyarlarca davadan ki inler dağlar, enginler;
Oturmuş ağlayan âvâre bir masumu kim dinler?
Emeklerken sabi tavrıyle topraklarda sen hâlâ;
Beşer doğrulmuş etmiş, bir de baktın cevvi istila:
Yanar dağlar uçurmuş gezdirir beyninde dünyanın;
Cehennemler batırmış yüzdürür kalbinde deryanın;
Deşer afakı, bir şeyler sezer esrâr-ı kudretten;
Eşer a'mâkı, izler keşfeder edvar-ı hilkatten.
Zemin mahkûmu olmuştur. Zaman mahkûmu olmakta;
O, heyhat, istiyor hâkim kesilmek bu'd-i mutlakta!
Tabiat bin çelik bâzûya sahipken, cılız bir kol
Ne kahir saltanat sürmektedir, bak bak da hayran ol!
Hayır bir kol değil, binlerce, milyonlarca kollardır,
Yekâheng olmuş işler, çünkü birleşmekte muztardır:
Bugün ferdî mesainin bütün mahsulü bir hüsran,
Birer beyhude yaştır damlayan efradın alnından!
Cihan artık değişmiş, infirâdın yoktur imkânı,
Göçüp ma'mûrelerden boylasan, hatta beyâbânı.
Yaşanmaz böyle tek tek, devr-i hâzır:
Devr-i cemiyet.
Gebermek istemezsen, yoksa izmihlâl için niyet,
Şu vahdet târumâr olsun deyip saldırma İslâm'a;
Uzaklaşsan da îmandan, cemaatten uzaklaşma.
İşit, bir hükm-i kat'î var ki istînâfa yok meydan:
"Cemaatten uzaklaşmak, uzaklaşmaktır Allah'dan."
Nedir iman kadar yükselterek alçak bir ilhâdı,
Perişan eylemek zaten perişan olmuş âhâdı?
Nasıl yekpare milletler var etrafında bir seyret,
Nasıl tevhîd-i âheng eyliyorlar, bak da al ibret.
Gebermek istiyorsan başka.. Lakin, korkarım, yandın.
Ya sen mahkûm iken sağlık, ölüm hakkın mıdır sandın?
Zimâmın hangi ellerdeyse artık onlarınsın sen;
Behîmî bir tahammül varlığından en büyük hissen!
Ezilmek, inlemek, yatmak, sürünmek var ki adettir;
Ölüm dünyada mahkumîne en son bir saadettir.
Desen bin kerre "İnsanım!" o, kanmaz, hem niçin kansın?
Ya sen hürriyetin, hakkın masun oldukça insansın.
Bu hürriyet, bu hak bizden bugün âheng-i sa'y ister;
Değil üç dört alından, hep alınlardan boşansın ter.

Evet biz müslümanlar cihan çalışırken, didinirken, uğraşırken, namütenahi terakkıyat, namütenahi inkılablar geçirirken uzaktan seyirci sıfatıyla baktık. Bilhassa şu son senelerde başımıza birçok felaketler yağdı. El-ân çilemizi doldurmadık. Sebebi? Hep seyirci kalmamız, umûr-ı dine olduğu gibi umûr-ı dünyaya karşı da bîgane durmamızdır.

Hayat, herkesin hakkıdır. Evet, bütün mahlûkat-ı İlâhiyye hakk-ı hayata maliktir. O halde Allah'ın diğer mahlûkları arasında biz de yaşamakta haklıyız. Lakin bilirsiniz ki haklı olmak başka, haklı çıkmak yine başkadır. Herhangi hak olursa olsun ihkak olunmadıkça sahibine hiçbir menfaat temin etmez. Bugün hangi milletin mahkeme-i adaletine koşsanız elinizde kuvvetiniz varsa derdinizi duyurabilirsiniz. Yok, böyle yapmaz da ağlarsanız; onun hiss-i insaniyetine, hiss-i medeniyetine ilticaya kalkışırsanız hüsrandan başka bir netice elde edemezsiniz. İstihkak davasını yükseltebilir misin, herhangi mahkemeye gitsen haklısın. Yoksa milyonlarca, milyarlarca mahlûk:

-Yaşamak hakkımdır, bu hakkı benden kimse alamaz...

Diye haykırıp dururken senin, benim gibi bir miskin bir köşede ağlamış, inlemiş, merhamet dilenmiş… Hiç tesiri olmaz, hatta duyulmaz. Çocuk yürümezden evvel bilirsiniz ki emekler. Biz müslümanlar da tıpkı henüz doğrulamayan, yürüyemeyen sabiler gibi yerlerde emekler dururken bir de gözümüzü açtık, gördük ki etrafımızdaki milletler göklerde uçuyorlar. Gelip çöldeki masumların tepesine ateşler yağdırıyorlar. Biz Bandırma'dan İstanbul'a kadar adam akıllı vapur işletemezken herifler bahr-i muhîti altından geçiyorlar. Newyork'dan dalıyor, Hamburg'dan çıkıyorlar ki aradaki mesafe bizim vapurların ayağıyla bir aylık yoldur. Berlin'den uçuyorlar, Trabzon'a konuyorlar. Biz ise hâlâ yeryüzünde yürümeyi temin edemedik. Tabiat bin çelik bâzûya...

صاحبكن انسانك بر جيلبز قولى ناصيل كائناته حاكم اولبور ؟ ناصيل بو قدر قواى طبيعيه‌يى حكمى آلتنه آليور ؟ خاير ، يا كلشك وار . بو قدر ايشلرى كورن بر قول دكل ، بيكلرجه ، ميليونلرجه‌قوللردر. بونلرك هپسى بر آره‌يه كلش ، تشريك مساعى ايتمشلر ، كيجه‌لى كوندوزلى چاليشيورلر، اوغراشيورلر . چونكه آكلامشلركه برلشمه‌سه‌لر كنديلرينى هرطرفدن قوشاتان تهلكه‌لره قارشى طوره‌مايه‌جقلر . ديمك برلشمكده ضرورت وار . بو اضطرار اولماسه‌يدى ، برلشمه‌لرى‌ده ممكن اولمازدى .

ايشته بز شيمدى دردمزك باشنى بولدق . باشقه‌لرى ضرورتى كوروبجه برلشمشلر ، بز ايسه او ضرورتى كورمديكمز ايچون بو برلكى وجوده كتيره‌مه‌مشز ، ياخود كورديكمز حالده تأمين وحدت جهته ياناشمامشز . بو كون حياتك ، معيشتك ، احتياجاتك آلديغى طرز اعتباريله بر انسان تك باشنه بر ايش كوره‌ميور . بوتون ايشلر شركتلر ، جمعيتلر ، ملتلر طرفندن ميدانه كتيريليور . نه فابريقه‌لر ، نه دمير يوللرى ، نه‌وابورلر ، نه ليمانلر ، نه خسته‌خانه‌لر ، نه‌جامعلر ، نه مكتبلر ، نه تجارتلر ، نه‌ده دين ووطنى مدافعه ايده‌جك طوپلر ، توفنكلر ، جبخانه‌لر ... الحاصل هيچ برشى فردى سعى ايله « يعنى تك باشنه چاليشمقله قابل اوله‌ميور . بوكون حيات اويله بر شكل آلمشكه تك باشنه چاليشان بر آدمك آلتندن داملايان ترلر طبق كوز ياشى كى دوكولوب كيديور ، هيچ بر فائده تأمين ايتميور . نه زمان بر يره كلش بيكلرجه آلين بردن ترلرسه ايشته اووقت بو سعيك بر يوزنده بر أثرى ، بر ايزى كوروله‌بيلير .

مادامكه تك باشنه صرف اولونان مساعينك قيمتى يوقدر ، بزده آره‌مزده وحدتى تأمين ايدرك طوپلوجه چاليشمه‌يه قويولماليز . جماعتسز ياشامه‌يه ، جماعتدن آيريلمه‌يه كلز ، جماعت اسلاميه‌نك كثافت پيدا ايتمسى ايچون چاليشمليز . اوفق سيلرله بربرينه كوسمه‌ملى . بيليورسكزكه ياباجيلر عصرلردنبرى تفرقه تخملرينى آره‌مزه سرپديلر . بر خيلى‌ده محصول آلديلر . بز كوزمزى آچه‌بيلدق بوكون آلتنده ايكيم ايكيم ايكله‌ديكمز شو فلاكتلرى ألبته كورمه‌يه‌جكدك . هر نه ايسه كچمشه أسفك فائده‌سى يوقدر . ماضيدن يالكز عبرت آلينير . اكر مسلمانلر ياشامق ايسته‌يورلرسه جماعت آره‌سنده نفاقه ، شقاقه ، دارغينلغه ، كوسكونلكه ، آيريلغه ، غيريلغه ميدان آچه‌بيله‌جك الك اوفاق سوزلردن، الك اهميتسز كورونن حركتلردن‌بيله چكنمليدرلر. يوق ، ياشامق ايسته‌مزلرسه اوكا ديه‌جك يوق . آنجق بو حال ايله انسان كبى ياشامق الده اولماديغى كبى ياشامامق‌ده الده دكلدر. چونكه بز معاذالله حق حياتمزى غائب ايتديكمز كون محكوميت فلاكتنه دوشرزكه بزى تحكملرى آلتنه آلانلرك نظرنده بهائمدن فرقمز قالماز . حيوان كبى بزى كندى حسابلرينه ايشله‌تيرلر ، صبرمزدن منفعتلرينى تأمين ايدرلر . دنيانك يدى اقليم درت كوشه‌سندن سورو سورو ، اردو اردو كتيريلمش رنك رنك محكوم ملتلرك نه حالده بولوندقلرينى كوزمزله كوردك . معاذالله صوكره بزده اونلر كبى اولورز . بز سيفيرلرمزى ، بيكيرلرمزى ناصيل قوللانيورسه‌ق اونلرده بزى اويله‌جه قوللانيرلر .

عجبا بز مسلمانلر نيچون بوحاله دوشدك ؟ بونك علتنى بن شويله كوريبورم : طوغديغمز كوندن اعتباراً بابالرمز ، آنالريمز ، خواجه‌لريمز ، سياسيلرمز ، اديبلرمز ، شاعرلرمز ، محررلرمز بزه استقبال ايچون اميد ويره‌جك برشى سويله‌مديلر . بن چوجوقلغمدن برى :

— بز ياشامايز . اوروپاليلر ترقى ايتمش . سز چوق فنا كونلر كوره‌جكسكز !..

تقرانندن باشقه برشى ايشيتمدم .

— چوجوقلر ، سز كيجه‌لى كوندوزلى چاليشكزكه بو مملكت قورتولسون ...

ديه بزلرى سعيه ، مجاهده‌يه سوق ايده‌جكلرى يرده راست كلن آدام روحلرمزه ، قلبلرمزه يأس مايه‌سى آشيلادى . غربك ترقياتندن بحث ايدرلركن ديه‌جكلرديكه :

— أولادلر ، كوريبورسكزيا ، اوروپاليلرله بزم آره‌مزده چوق مسافه وار . بومسافه‌يى تلافى ايده‌جك صورتده چاليشكز . يوقسه دها كريده‌قالير، محواولورسكز. صاقين عزمكزه فتور كتيرمه‌يكز!..

أوت ، بويله ديه‌جكلردى. لكن ديمه‌ديلر. بالعكس بوزيكلرجه خلق بودولتك يامه‌جنه قائل ايدى . برطرفدن اوروپاليلرك ترقياتى كوزلرمزى قاماشديردى . ديكر طرفدن محيطمزك بو كبى معكوس تلقينلرى سيكيرلرمزى اويوشديردى . اونك ايچون ايلرى كيده‌مدك . حالا اويأس روحلرمزده حكمراندر. هيچ بر كتاب‌اللهى‌دوشونمدك. اوكتاب‌اللهكه برچوق آيات جليله‌سيله امت اسلاميه‌يى يأسدن، عزمسزلكدن تحذير ايديبور .

استعيذ بالله (يابنى اذهبوا فتحسسوا من يوسف واخيه ولاتيأسوا من روح‌الله انه لاييأس من روح‌الله الا القوم الكافرون .) اوغللرم، كيديكز ، يوسفله قارده‌شنى آراشديريكز ، صاقين الهك عنايتدن اميدكزى كسمه‌يكز. زيرا شونى أيى بيليكزكه كافرلردن باشقه‌سى اللهك عنايتدن اميدينى كسمز . ديمككه بر مسلمان ايچون اللهك عنايتدن، مرحمتندن اميدى كسمك كفردر .

صوكره سورهٔ حجرده (قال ومن يقنط من رحمة ربه الاالضالون) بويورولبور. بو آيت كريمه حضرت ابراهيمك لساندن وارد اولمشدر. ملكلر : « الله سكا حليم سليم ، خيرلى براوغول احسان ايده‌جكدر.» ديديلر . اوده « بن آرتيق طقسان باشنه كلدم . بوندن صوكره جوجغم اولورمى ؟ » ديجه « بزم سكا ويرديكمز مژده حقدر ، طوغرودر . صاقين بوسعادتك حصول بوله‌جغندن اميديكى كسمه . الهك عنايتدن يأسه دوشمه » ديديلر. بونك اوزرينه حضرت ابراهيم:

...sahipken insanın bir cılız kolu nasıl kâinata hâkim oluyor? Nasıl bu kadar kuvâ-yı tabiiyeyi hükmü altına alıyor? Hayır, yanlışın var. Bu kadar işleri gören bir kol değil, binlerce, milyonlarca koldur. Bunların hepsi bir araya gelmiş, teşrik-i mesai etmişler, geceli gündüzlü çalışıyorlar, uğraşıyorlar. Çünkü anlamışlar ki birleşmeseler kendilerini her taraftan kuşatan tehlikelere karşı duramayacaklar. Demek birleşmekte zaruret var. Bu ıztırar olmasaydı, birleşmeleri de mümkün olamazdı.

İşte biz şimdi derdimizin başını bulduk. Başkaları zarureti görünce birleşmişler, biz ise o zarureti görmediğimiz için bu birliği vücuda getirememişiz yahut gördüğümüz halde temin-i vahdet cihetine yanaşmamışız. Bugün hayatın, maişetin, ihtiyâcâtın aldığı tarz itibariyle bir insan tek başına bir iş göremiyor. Bütün işler şirketler, cemiyetler, milletler tarafından meydana getiriliyor. Ne fabrikalar, ne demir yolları, ne vapurlar, ne limanlar, ne hastahaneler, ne camiler, ne mektepler, ne ticaretler, ne de din ve vatanı müdafaa edecek toplar, tüfekler, cephaneler… Elhasıl hiçbir şey ferdî sa'y ile yani tek başına çalışmakla kabil olamıyor. Bugün hayat öyle bir şekil almış ki tek başına çalışan bir adamın alnından damlayan terler tıpkı gözyaşı gibi dökülüp gidiyor, hiçbir faide temin etmiyor. Ne zaman bir yere gelmiş binlerce alın birden terlerse işte o vakit bu sa'yin yeryüzünde bir eseri, bir izi görülebilir.

Madem ki tek başına sarf olunan mesainin kıymeti yoktur, biz de aramızda vahdeti temin ederek topluca çalışmaya koyulmalıyız. Cemaatsiz yaşamaya, cemaatten ayrılmaya gelmez, cemaat-i İslâmiye'nin kesafet peyda etmesi için çalışmalıyız. Ufak sebeplerle birbirine küsmemeli. Biliyorsunuz ki yabancılar asırlardan beri tefrika tohumlarını aramıza serptiler. Bir hayli de mahsul aldılar. Biz gözümüzü açsaydık bugün altında inim inim inlediğimiz şu felaketleri elbette görmeyecektik. Her ne ise geçmişe esefin faidesi yoktur. Maziden yalnız ibret alınır. Eğer müslümanlar yaşamak istiyorlarsa cemaat arasında nifaka, şikaka, dargınlığa, küskünlüğe, ayrılığa, gayrılığa meydan açabilecek en ufak sözlerden, en ehemmiyetsiz görünen hareketlerden bile çekinmelidirler. Yok, yaşamak istemezlerse ona diyecek yok. Ancak bu hal ile insan gibi yaşamak elde olmadığı gibi yaşamamak da elde değildir. Çünkü biz maazallah hakk-ı hayatımızı kaybettiğimiz gün mahkûmiyet felaketine düşeriz ki bizi tahakkümleri altına alanların nazarında behâimden farkımız kalmaz. Hayvan gibi bizi kendi hesaplarına işletirler, sırtımızdan menfaatlerini temin ederler. Dünyanın yedi iklim dört köşesinden sürü sürü, ordu ordu getirilmiş renk renk mahkûm milletlerin ne halde bulunduklarını gözümüzle gördük. Maazallah sonra biz de onlar gibi oluruz. Biz sığırlarımızı, beygirlerimizi nasıl kullanıyorsak onlar da bizi öylece kullanırlar.

Acaba biz müslümanlar niçin bu hale düştük? Bunun illetini ben şöyle görüyorum: Doğduğumuz günden itibaren babalarımız, analarımız, hocalarımız, siyasilerimiz, ediplerimiz, şairlerimiz, muharrirlerimiz bize istikbal için ümid verecek bir şey söylemediler. Ben çocukluğumdan beri:

-Biz yaşamayız. Avrupalılar terakki eylemiş. Siz çok fena günler göreceksiniz!..

Nakaratından başka bir şey işitmedim.

- Çocuklar, siz geceli gündüzlü çalışınız ki bu memleket kurtulsun… Diye bizleri sa'ye, mücahedeye sevk edecekleri yerde rast gelen adam ruhlarımıza, kalplerimize ye's mayesi aşıladı. Garbın terakkiyatından bahsederlerken diyeceklerdi ki:

- Evlâdlar, görüyorsunuz ya, Avrupalılarla bizim aramızda çok mesafe var. Bu mesafeyi telafi edecek surette çalışınız. Yoksa daha geride kalır, mahvolursunuz. Sakın azminize fütûr getirmeyiniz!..

Evet, böyle diyeceklerdi. Lakin demediler. Bilakis yüz binlerce halk bu devletin batacağına kail idi. Bir taraftan Avrupalıların terakkiyatı gözlerimizi kamaştırdı. Diğer taraftan muhitimizin bu gibi ma'kus telkinleri sinirlerimizi uyuşturdu. Onun için ileri gidemedik. Hâlâ o ye's ruhlarımızda hükümrandır. Hiç biz Kitâbullah'ı düşünmedik. O Kitâbullah ki birçok âyât-ı celilesiyle ümmet-i İslâmiye'yi ye'sden, azimsizlikden tahzir ediyor.

Este'îzü billâh (Yâ beniyyezhebû fe tehassesû min yusufe ve ahîhi ve lâ tey'esû min ravhillâh innehu lâ yey'esu min ravhillâhi illâl kavmul kâfirûn) oğullarım, gidiniz, Yusuf'la kardeşini araştırınız, sakın Allah'ın inayetinden ümidinizi kesmeyiniz. Zira şunu iyi biliniz ki kâfirlerden başkası Allah'ın inayetinden ümadini kesmez. Demek ki bir müslüman için Allah'ın inayetinden, merhametinden ümidi kesmek küfürdür.

Sonra Sure-i Hicr'de (Kâle ve men yaknetu min rahmeti rabbihî illâd dâllûn) buyuruluyor. Bu âyet-i kerîme Hazret-i İbrahim'in lisanından varid olmuştur. Melekler: "Allah sana halîm selîm, hayırlı bir oğul ihsan edecektir." dediler. O da "Ben artık doksan yaşına geldim. Bundan sonra çocuğum olur mu?" deyince "Bizim sana verdiğimiz müjde haktır, doğrudur. Sakın bu saadetin husûl bulacağından ümidini kesme. Allah'ın inayetinden ye'se düşme" dediler. Bunun üzerine Hazret-i İbrahim:

حاشا ، جناب حقك عنايتدن ، كرمندن آنجق ضلاله دوشنلر اميدينی كسه‌بيلير ، يأسه دوشه بيلير . » بويورديلر .

أرباب ايمان ايچون يأسه دوشمك امكانی يوقدر . الحاصل نظر اسلامده اللهدن اميدی كسمك حرامدر . حرامده دكل ، كفردر ، شركدر . آنجق مولانك مرحمته بل باغلايه‌رق أمر ايتديكی طريقی طوتماق طبيعی جائز اولماز . اللهك عنايتنی تمنی ايچون البته او عنايته ولو جزئی اولسون استحقاق لازم . فياضده بخل يوقدر . شوقدر واركه اوفيضه استعداد شرطدر .

كتاب الهده (والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا وان الله لمع المحسنين) بويورولور . أوت بو آيت كريمه صراحةً كوستريبوركه الله يولنده ، حق يولنده مجاهده ايدنلر ايچون توفيق ، هدايت موعوددر ، محققدر . بوحالده دها نه ايستيورز ؟ نه ايچون بوفيضه ، بوعنايته قابليت كوستره‌بيلمك ايچون چاليشمايورز ؟

بودنياده هيچ برشيئه كووه‌نيلمز . نه ثروته ، نه صحته ، نه عقله ، نه علمه ، نه اخلاقه ، الحاصل هيچ برشيئه داياينلماز . باقارسكز : مليونلرجه ثروت محو اولور ، اك متين محتلر برآن ايچنده دوريلير ؛ اك تميز خويلر دكيشير ، كيرله‌نير . خلاصه مادی ، معنوی ، روحانی ، جسمانی ، نه‌وارسه هيچ بری ايچون بقا تصور ايديله‌مز . قوی الشكيمه حكومتلر چوكر . دنيايه ميدان اوقويان سلطنتلر باقارسكز ييقيلير كيدر . دنيالری حضورنده تيتره‌تن قدرتلر برواورمش بربوقش صيره‌سنه كيرر . كووه‌نه‌جك ، داياناجق برشی واردركه اوده آنجق اللهك مرحمتی ، اللهك عنايتيدر . أوامر الهيه‌يه انقياد ايتملی ، نواهيدن صاقينملی . جماعت اسلاميه أل أله ويرملی ، چاليشملی . أوت وحدت لازمدر ؛ دنيا ايچونده ، آخرت ايچونده .

اسلام بوندن بيك اوچيوز شوقدر سنه اول دنيانك اك هجرا بر كوشه‌سنده اوزاكلقلر آره‌سندن بر قنديل كبی پارلادی . پك آز زمان ايچنده او قنديل بويودی ، بدر اولدی . دها بويودی ، كونش اولدی . نوری بوتون كائناتی قاپلادی . يكرمی بش سنه ظرفنده يكرمی بش بيك سنه‌لك برتعالی‌يه مظهر اولدی . بو مظهريتك سری صحابهٔ كرام رضوان الله عليهم اجمعين حضراتنك ال برلكيله چاليشملری ايدی . اسلامدن اول آره‌لرنده سنه‌لرجه ، حتی عصرلرجه سورن بر چوق قانلی محاربه‌لری انتاج ايدن نه‌قدر قبيله كورولتولری ، عشيرت قاوغالری وارسه هپسنی اونوتديلر .

بيليرسكزكه اصحاب كرام ايكی قسمدر : انصار ، مهاجرين . بو اسملر جناب حق طرفندن كنديلرينه ويرلمشدر . « انصار » اساساً مدينه‌ده بولونانلردر . « مهاجرين » اولجه مكه‌لی اولوبده مشركلرك ظلم وجفاسندن طولايی عليه الصلوة والسلام أفنديمزك آرقه‌سندن مدينه‌يه هجرت ايدنلردر . بو انصارك مهاجرلره قارشی ياپدقلری فداكارلقلرك تاريخ عالمده هيچ بر مثلی كورولمه‌مشدر . انصار كرام (اوس) ايله (خزرج) قبيله‌سنه منسوبدر . بو ايكی قبيله اساساً عمجه چوجقلريدر . لكن مرور زمان ايله اوسلك - خزرجلك مسئله‌سی بو ايكی قبيله‌يی بربرينه دشمن ياپدی . دكل اقوام ابتدائيه ، اك ترقی ايتمش ملتلرده بيله ، عصبيت كورولتولری اك مدهش مخاصمانه سببيت ويرر . ايشته بونلرك بينلرنده‌كی محاربه يوز سنه‌دن فضله دوام ايتدی . حتی هجرتدن برسنه اولده عينی حرب تازه‌لنمشدی . بونلر شرف اسلام ايله مشرف اولونجه اسلام اونلری باريشديردی . قارداش اولديلر . پيغمبر عليه السلامه ظهير اولديلر . اسلامی نشر ايچون فدای جان ايتمه‌يه باشلاديلر .

صحابهٔ كرام افنديلرمزك كيدكلری لباسلر نه‌سندن اسكيردی ، بيليرميسكز ؟ اوموزلرندن . چونكه دائما جماعتله قيلدقلری نمازده صفلر عادتا صابون قالبلری كبی ايدی . اوآری آری وجودلر يكپاره بر ديوار كسيليردی . آره‌لرندن صو صيزماز ، هوا كچه‌مزدی . كوريورسكزيا ، عليه الصلاة والسلام افنديمزك صفلری دوزلتمه‌يه عطف بويوردقلری أهميت نه‌دن طولايی ايمش . هپ جماعت مسلمين آره‌سنده‌كی وحدتی تأمين .

فقط مسلمانلرك بو حالی اوزمان مدينه‌ده بولونان يهوديلرك هيچ خوشنه كيتميوردی . حتی كونك برنده شويله بر وقعه اولدی : اختيار يهوديلرك بری باقدی كه انصار كرامدن برقاچ كنج برآره‌ده اوطورمشلر ، تصور ايديله‌ميه‌جك برصميميتله قونوشيورلر ، مصاحبه ايديورلر . حريف بونی كورنجه اسلامك آيه‌سندن كندی حسابنه اوركدی . ايچی غجيقلاندی .

— نه اوله‌جق بو ؟ ديدی ؛ ايش برآز دها بويله كيدرسه بزه أكمك قالمايه‌جق . . .

بونك اوزرينه بردلی قانلی يهودی بولدی .

— كيت ، شونلره اوس ايله خزرج آره‌سنده‌كی وقوعاتی خاطرلات ، كچ .

ديدی . اوده كيتدی . هرايكی طرفه عائد شاعرلرك وقتيله اولوب بيتن ماجرالری مصور اولمق اوزره سويله‌مش اولدقلری شعرلری اوقودی . بونك اوزرينه كنجلك سائقه‌سيله هرايكی طرفك قاداييلق طامارلری قبارمه كلدی . هربری كندی قبيله‌سنك قهرمانلغنی صايوب دوكمه‌يه باشلادی . ايش علولندی . حتی بری :

— ايسترسه‌كز اوكچمش وقعه‌لری تازه‌له‌يه‌بيليرز .

سوزنی اورته‌يه آتدی . بونك اوزرينه اوته‌كيلری :

— های های ! سزدن نه قورقومز وار ؟

ديديلر . هپسی آياقلانديلر . سلاحلرينی آلوب مدينه خارجنده‌كی طاشلق بر وادی‌يه چيقديلر . محاربه باشلامق اوزره ايكن وقعه‌دن خبردار اولان عليه الصلوة والسلام أفنديمز همان اورايه قوشديلر . حضرت پيغمبری كورونجه هرايكی طرف طوردی . عليه الصلوة والسلام افنديمز بوكسكجه بريره چيقه‌رق :

"Haşa, Cenâb-ı Hakk'ın inayetinden, kereminden ancak dalâle düşenler ümidini kesebilir, ye'se düşebilir" buyurdular.

Erbâb-ı îmân için ye'se düşmek imkânı yoktur. Elhasıl nazar-ı İslâm'da Allah'tan ümidi kesmek haramdır. Haram da değil, küfürdür, şirktir. Ancak Mevlâ'nın merhametine bel bağlayarak emrettiği tarîki tutmamak tabii caiz olmaz. Allah'ın inayetini temenni için elbette o inayete velev cüz'î olsun istihkak lazım. Feyyâz'da buhl yoktur. Şu kadar var ki o feyze istidad şarttır.

Kitâbullah'da (Vellezîne câhedû fînâ le nehdiyennehum subulenâ ve innallâhe le meal muhsinîn) buyuruluyor. Evet bu âyet-i kerîme sarâhaten gösteriyor ki Allah yolunda, hak yolunda mücahede edenler için tevfik, hidayet mev'ûddur, muhakkaktır. O halde daha ne istiyoruz? Ne için bu feyze, bu inayete kabiliyet gösterebilmek için çalışmıyoruz?

Bu dünyada hiçbir şeye güvenilmez. Ne servete, ne sıhhate, ne akla, ne ilme, ne ahlâka, elhasıl hiçbir şeye dayanılmaz. Bakarsınız: Milyonlarca servet mahvolur, en metin sıhhatler bir an içinde devrilir; en temiz huylar değişir, kirlenir. Hulâsa maddi, manevi, ruhani, cismani ne varsa hiçbiri için beka tasavvur edilemez. Kaviyyü'ş-şekîme hükumetler çöker. Dünyaya meydan okuyan saltanatlar bakarsınız yıkılır gider. Dünyaları huzurunda titreten kudretler bir varmış bir yokmuş sırasına girer. Güvenecek, dayanacak bir şey vardır ki o da ancak Allah'ın merhameti, Allah'ın inayetidir. Evâmir-i İlâhiyeye inkıyâd etmeli, nevâhiden sakınmalı. Cemaat-i İslâmiye el ele vermeli, çalışmalı. Evet vahdet lazımdır; Dünya için de, ahiret için de.

İslâm bundan bin üç yüz şu kadar sene evvel dünyanın en hücrâ bir köşesinde karanlıklar arasından bir kandil gibi parladı. Pek az zaman içinde o kandil büyüdü, bedir oldu. Daha büyüdü, güneş oldu. Nuru bütün kâinatı kapladı. Yirmi beş sene zarfında yirmi beş bin senelik bir teâlîye mazhar oldu bu mazhariyetin sırrı sahâbe-i kirâm rıdvânullâhi aleyhim ecmain hazerâtının el birliğiyle çalışmaları idi. İslâm'dan evvel aralarında senelerce, hatta asırlarca süren birçok kanlı muharebeleri intaç eden ne kadar kabile gürültüleri, aşiret kavgaları varsa hepsini unuttular.

Bilirsiniz ki ashâb-ı kirâm iki kısımdır: Ensar, Muhâcirîn. Bu isimler Cenâb-ı Hak tarafından kendilerine verilmiştir. "Ensar" esasen Medine'de bulunanlardır. "Muhâcirîn" evvelce Mekkeli olup da müşriklerin ezâ ve cefasından dolayı Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz'in arkasından Medine'ye hicret edenlerdir. Bu Ensar'ın Muhâcirlere karşı yaptıkları fedakârlıkların tarih-i âlemde hiçbir misli görülmemiştir. Ensar-ı kirâm (Evs) ile (Hazrec) kabilesine mensubdur. Bu iki kabile esasen amca çocuklarıdır. Lakin mürûr-i zaman ile Evsîlik Hazrecîlik meselesi bu iki kabileyi birbirine düşmüş yaptı. Değil akvâm-ı ibtidâiye, en terakki etmiş milletlerde bile, asabiyet gürültüleri en müthiş muhâsemâta sebebiyet verir. İşte bunların beynlerindeki muharebe yüz seneden fazla devam etti. Hatta hicretten bir sene evvel de aynı harb tazelenmişti. Bunlar şeref-i İslâm ile müşerref olunca İslâm onları barıştırdı. Kardeş oldular. Peygamber aleyhisselâma zahir oldular. İslâm'ı neşir için fedâ-yı can etmeye başladılar.

Sahâbe-i kiram efendilerimizin giydikleri libaslar neresinden eskirdi, bilir misiniz? Omuzlarından. Çünkü daima cemaatle kıldıkları namazda saflar adeta sabun kalıpları gibi idi. O ayrı ayrı vücutlar yekpare bir duvar kesilirdi. Aralarından su sızmaz, hava geçmezdi. Görüyorsunuz ya, Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz'in safları düzeltmeye atıf buyurdukları ehemmiyet neden dolayı imiş. Hep cemaat-i müslimin arasındaki vahdeti temin.

Fakat müslümanların bu hali o zaman Medine'de bulunan Yahudilerin hiç hoşuna gitmiyordu. Hatta günün birinde şöyle bir vaka oldu: İhtiyar Yahudi'nin biri baktı ki Ensar-ı kirâmdan birkaç genç bir arada oturmuşlar, tasavvur edilemeyecek bir samimiyetle konuşuyorlar, musahabe ediyorlar. Herif bunu görünce İslâm'ın âtîsinden kendi hesabına ürktü. İçi gıcıklandı.

- Ne olacak bu? Dedi; iş biraz daha böyle giderse bize ekmek kalmayacak…

Bunun üzerine bir delikanlı Yahudi buldu.

- Git, şunlara Evs ile Hazrec arasındaki vukuatı hatırlat, geç.

Dedi. O da gitti. Her iki tarafa ait şairlerin vaktiyle olup biten maceraları musavver olmak üzere söylemiş oldukları şiirleri okudu. Bunun üzerine gençlik saikasıyla her iki tarafın kabadayılık damarları galeyana geldi. Her biri kendi kabilesinin kahramanlığını sayıp dökmeye başladı. İş alevlendi. Hatta biri:

- İsterseniz o geçmiş vakaları tazeleyebiliriz.

Sözünü ortaya attı. Bunun üzerine ötekileri:

- Hay hay! Sizden ne korkumuz var?

Dediler. Hepsi ayaklandılar. Silahlarını alıp Medine haricindeki taşlık bir vadiye çıktılar. Muharebe başlamak üzere iken vakadan haberdar olan Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz hemen oraya koştular. Hazret-i Peygamber'i görünce her iki taraf durdu. Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimiz yüksekçe bir yere çıkarak:

— ای مسلمانلر ! اللهدن قورقکز ، اللهدن قورقکز ! عقلکزی باشکزه آلیکز ، دها بن صاغ ایکن ، هنوز آره‌کزده بولونیورکن جاهلیت دعوالریله‌می آیاقلانیورسکز ؟ بو حرکتلریکزک عاقبتی نره‌یه واره‌جغنی دوشونمیورمیسکز ؟ . .

مألنده غایت مؤثر ، غایت بلیغ مختصر برخطبه ایراد بویوردیلر. بونك اوزرینه هر ایکی طرفك عقلی باشنه کلدی . یاپدقلرندن نادم اوله‌رق آغلاشه آغلاشه صارماشوب باریشدیلر .

ایشته بو وقعه‌یی متعاقباً شو آیات جلیله نازل اولدیکه : (یاایها الذین آمنو ان تطیعوا فریقاً من الذین . . . . لعلکم تهتدون) بو آیتلرك مألِ کریمی شویله‌در :

« ای مسلمانلر ، کندیلرینه سزدن أول کتاب کوندریلنلردن بر قسمنه اویه‌جق اولورسه‌کز سز شرف ایمان ایله مشرف اولمشکن اونلر سزی یکیدن نعوذبالله کفره صوقارلر . یاسز هنوز آره‌کزده جناب حقك آیات جلیله‌سی اوقونوب طورورکن ، اللهك پیغمبری ایچکزده یاشیورکن ناصل بو صورتله کفر یولنی طوتارسکز ؟ کیم اللهك کوندردیکی رابطه‌یه صیم صیقی صاریله‌جق اولورسه طوغرو یولی بولمش اولور . ای مسلمانلر ، اللهدن ناصیل قورقمق ایجاب ایدرسه اویله‌جه قورقکز ! وانجق مسلمان اوله‌رق مسلمانلقده جان ویریکز. صوکره ، هپکز بردن حبل الهی‌یه صیم‌صیقی صاریلکز . صاقین آره‌کزه آیریلق غیریلق کیرمسنه میدان براقماییکز . اللهك حقکزده‌کی نعمتنی دوشونکز. هانی سزلر بربرکزه دشمن ایدیکز؛ جناب‌حق قلبلرکزی فیض‌اسلام‌ایله برلشدیردی‌ده اونك سایهٔ نعمتنده قارده‌ش اولدیکز . هانی سزلر بر زمان آتش چوقورینك تا کنارینه قدر کلمشدیکزده جناب حق سزی اورادن قورتارمشدی . ایشته ، بلکه طریق هدایتی بولورسکز دییه، جناب حق آیات جلیله‌سنی سزه بویله صریح اوله‌رق تبلیغ بویوریور . . »

ایشته بیك اوچیوز بوقدر سنه أول نازل اولان بو آیات جلیله‌نك حکمی قیامته قدر باقیدر . سبب نزولی اولان وقعه مع‌الأسف تکرر ایدوب طوریور. بناءً علیه مسلمانلر آره‌لرنده آیریلق غیریلق موجب اوله‌جق اك اوفق حادثه‌لردن ، دارغینلغی انتاج ایده‌جك اك خفیف حرکتلردن ، سوزلردن قطعیاً چکینملیدر. فرقه‌جیلق، قومیتجیلك ... بونلر آرتیق صوصملی . أل برلکیله بوکون وطنی مدافعه ایتملی . اصلا مأیوس اولماملی. امین اولمالی‌یزکه جانله باشله چالیشیرسه‌ق، آره‌ده‌کی اسباب تفرقه‌یی قالدیره‌جق اولورسه‌ق وطن اسلامی قورتاریرز . ان‌شاءالله بوندن صوکره عالم‌اسلام حقنده‌کی تجلیٔ جلال جماله انقلاب ایده‌جکدر . اوکزده حمد اولسون برچوق بشارتلر وار . بوکون بوتون مسلمانلر اویاندی . کرك دنیایی ، کرك کندیلرینك دنیاده‌کی موقعلرینی آرتیق آکلامه‌یه باشلادی . صوکره کوزلری بوسبتون آچیلدی. مسلمانلر کندی باشلرینی قورتارمه‌یه، کندی حق‌حیاتلرینی احقاق ایتمه‌یه چالیشمازلرسه قیامته قدر ذلت ایچنده ، مسکنت ایچنده

قاله‌جقلرینی آکلادیلر . اوکا کوره چالیشمه‌یه باشلادیلر . باشقه‌لرند مرحمت ، عدالت دیله‌مه‌نك ، مروت ، انسانیت بکله‌مه‌نك بك بیهو اولدیغنی بالفعل کوردیلر ؛ عصرلردن بری دالمش اولدقلری اویقود آرتیق سیلکنیورلر. ان‌شاءالله بو انتباه دوام ایده‌جك ، بوتون جها اسلامه یاییله‌جق ، یاقین زمانده بر کون کله‌جك‌که اسلام عصرلرد بری غائب ایتدیکی شوکتنی، قدرتنی ، عظمتنی ینه استرداد ایده‌جکدر بوتون علیهمزده‌کی جریانلر بر آز دکیشمش ، اسکیسندن بر آز د أییلشمش کورونیورسه ، امین اولوکزکه بو انقلاب هپ وطنی‌مداف یولنده مصروف اولان بو مجاهده‌لرکزله عالم اسلامك لهمزده‌ک غلیانلری ، تظاهرلری سایه‌سنده‌در .

ای جماعت مسلمین ! مملکتلریکزی قورتارمق ایچون دوا ایدن مجاهداتکزده بر نقطه‌یه صوك درجه دقت ایتملیسکز: بو حرکتلرك بو همتلرك صرف مدافعهٔ دین‌ووطن غایه‌سنه متوجه اولدیغی یار واغیا نظرنده تماميله آکلاشیلمالیدر . فرقه‌جیلق ، منفعتجیلك ، قومیتجیلك کبی حسلردن کلیاً مبرا اولدیغنه‌یاقینده کیلره، اوزاقده کیلره تماميله قناع کلملیدر . بوقناعتی ذره قدر صارصه‌جق بر حرکته ، بر سوزه کیمس طرفندن میدان ویریلمه‌ملیدر . خصوصی أمللر ، خصوصی اجتهادل ینه خصوصی اوله‌رق صاحبلرینك قفاسنده ، قلبنده قالملیدر . چونك غایه بردر. أفراد طرفندن اومشترك غایه‌یه‌قارشی کوستریله‌جك اوفاجق بر انحراف صوك درجه محتاج اولدیغمز وحدتی تملندن صارصمه کافیدر . اونك ایچون بوندن صوك درجه‌ده صاقینملیدر .

جماعت ایچنده هرکسك عهده‌سنه دوشن بر وظیفهٔ وطنیه ، ب فریضهٔ دینیه واردرکه اونی ایفاده ذره قدر اهمال کوسترمك جا دکلدر . بوخصوصده هیچ برفرد کناره چکیله‌رك سیرجی قالمماز چونکه دشمن قاپولرمزه قدر دایانمش ، اونی قیروب ایچری کیرمك حریم ناموس وشرفمزی چیکنه‌مك ایسته‌یور . بو نامرد تعرضه‌قارش قویمق قادین أرکك ، چولوق چوجق، کنج اختیار ... هرفرد ایچو فرض عین اولدیغی برلحظه خاطردن چیقاریلمامه‌لیدر . بوکون هرکس وسعی صرف ایله مکلفدر. عثمانلی سلطنتنی اعلا ایچون « قره‌سی » نك بو قهرمان اسلام محیطنك وقتیله نه بویوك فداکارلقلر کوستردیک هرکسك معلومیدر. روم‌ایلی‌یی باشدن باشه فتح‌ایدن هپ بوطوپراقدن یتیشن بابا یکیتلردی. اوقهرمان‌أجدادك طورونلری‌اولدیغکزی اثبات ایتملیسکز . آناطولی‌یی مدافعه خصوصنده دیکر ولایتلره اوك آیاق اولمق شرفنی سز احراز ایتدیکز . سعیکز مشکوردر . ان‌شاءالله بو شان وشرف قیامته قدر آرتار کیدر . ان‌شاءالله وطنمزك حقیقی ، استقلالی ، سعادتی ، رفاهی ، عمرانی دنیالر طوردقجه مصون ومحفوظ قالیر . اللهم انصر الاسلام والمسلمین . اللهم انصر من انصرالدین . واخذل من خذل المسلمین. ربنا افرغ علینا صبراً وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین . والحمدلله رب العالمین .

- Ey müslümanlar! Allâh'tan korkunuz, Allah'tan korkunuz! Aklınızı başınıza alınız, daha ben sağ iken, henüz aranızda bulunuyorken cahiliyet davalarıyla mı ayaklanıyorsunuz? Bu hareketlerinizin akıbeti nereye varacağını düşünmüyor musunuz?..

Mealinde gayet müessir, gayet beliğ muhtasar bir hutbe irâd buyurdular. Bunun üzerine her iki tarafın aklı başına geldi. Yaptıklarından nadim olarak ağlaşa ağlaşa sarmaşıp barıştılar.

İşte bu vakayı müteakiben şu âyât-ı celîle nazil oldu ki: (Yâ eyyuhâllezîne âmenû in tutîû ferîkan minellezîne……. Leallekûm tehtedun) bu ayetlerin meal-i kerîmi şöyledir:

"Ey müslümanlar, kendilerine sizden evvel kitab gönderilenlerden bir kısmına uyacak olursanız siz şeref-i iman ile müşerref olmuşken onlar sizi yeniden ne'ûzü billâh küfre sokarlar. Ya siz henüz aranızda Cenâb-ı Hakk'ın âyât-ı celîlesi okunup dururken, Allah'ın Peygamberi içinizde yaşıyorken nasıl bu suretle küfür yolunu tutarsınız? Kim Allah'ın gönderdiği rabıtaya sım sıkı sarılacak olursa doğru yolu bulmuş olur. Ey müslümanlar, Allah'dan nasıl korkmak icab ederse öylece korkunuz! Ve ancak müslüman olarak Müslümanlıkta can veriniz. Sonra, hepiniz birden habl-i İlahîye sımsıkı sarılınız. Sakın aranıza ayrılık gayrılık girmesine meydan bırakmayınız. Allah'ın hakkınızdaki nimetini düşününüz. Hani sizler birbirinize düşman idiniz; Cenâb-ı Hak kalplerinizi feyz-i İslâm ile birleştirdi de onun sâye-i nimetinde kardeş oldunuz. Hani sizler bir zaman ateş çukurunun ta kenarına kadar gelmiştiniz de Cenâb-ı Hak sizi oradan kurtarmıştı. İşte, belki tarîk-i hidâyeti bulursunuz diye, Cenâb-ı Hak âyât-ı celîlesini size böyle sarih olarak tebliğ buyuruyor.."

İşte bin üç yüz bu kadar sene evvel nazil olan bu âyât-ı celîlenin hükmü kıyâmete kadar bâkidir. Sebeb-i nüzûlü olan vak'a maalesef tekerrür edip duruyor. Binâenaleyh müslümanlar aralarında ayrılığı gayrılığı mucib olacak en ufak hadiselerden, dargınlığı intac edecek en hafif hareketlerden, sözlerden katiyyen çekinmelidir. Fırkacılık, kavmiyetçilik… Bunlar artık susmalı. El birliğiyle bugün vatanı müdafaa etmeli. Asla me'yûs olmamalı. Emin olmalıyız ki canla başla çalışırsak, aradaki esbâb-ı tefrikayı kaldıracak olursak vatan-ı İslâm'ı kurtarırız. İnşaallah bundan sonra âlem-i İslâm hakkındaki tecelli-i celâl cemâle inkılâb edecektir. Önümüzde hamdolsun birçok beşâretler var. Bugün bütün müslümanlar uyandı. Gerek dünyayı, gerek kendilerinin dünyadaki mevkilerini artık anlamaya başladı. Sonra gözleri büsbütün açıldı. Müslümanlar kendi başlarını kurtarmaya, kendi hakk-ı hayatlarını ihkak etmeye çalışmazlarsa kıyamete kadar zillet içinde, meskenet içinde kalacaklarını anladılar. Ona göre çalışmaya başladılar. Başkalarından merhamet, adalet dilenmenin, mürüvvet, insaniyet beklemenin pek beyhude olduğunu bilfiil gördüler; asırlardan beri dalmış oldukları uykudan artık silkiniyorlar. İnşaallah bu intibâh devam edecek, bütün cihan-ı İslâm'a yayılacak, yakın zamanda bir gün gelecek ki İslâm asırlardan beri kaybettiği şevketini, kudretini, azametini yine istirdâd edecektir. Bütün aleyhimizdeki cereyanlar biraz değişmiş, eskisinden biraz daha iyileşmiş görünüyorsa, emin olunuz ki bu inkılâb hep vatanı müdafaa yolunda masrûf olan bu mücahedelerinizle âlem-i İslâm'ın lehimizdeki galeyanları, tezahürleri sayesindedir.

Ey cemaat-i müslimin! Memleketlerinizi kurtarmak için devam eden mücâhedâtınızda bir noktaya son derece dikkat etmelisiniz: Bu hareketlerin, bu himmetlerin sırf müdafaa-i din ve vatan gayesine müteveccih olduğu yar ve ağyâr nazarında tamamıyla anlaşılmalıdır. Fırkacılık, menfaatçilik, kavmiyetçilik gibi hislerden külliyen müberrâ olduğuna yakındakilere, uzaktakilere tamamıyla kanaat gelmelidir. Bu kanaati zerre kadar sarsacak bir harekete, bir söze kimse tarafından meydan verilmemelidir. Hususi emeller, hususi içtihatlar yine hususi olarak sahiplerinin kafasında, kalbinde kalmalıdır. Çünkü gaye birdir. Efrad tarafından o müşterek gayeye karşı gösterilecek ufacık bir inhirâf son derece muhtaç olduğumuz vahdeti temelinden sarsmaya kâfidir. Onun için bundan son derecede sakınmalıdır.

Cemaat içinde herkesin uhdesine düşen bir vazife-i vataniye, bir fariza-i dîniye vardır ki onu ifada zerre kadar ihmal göstermek caiz değildir. Bu hususda hiçbir ferd kenara çekilerek seyirci kalamaz. Çünkü düşman kapılarımıza kadar dayanmış, onu kırıp içeri girmek, harim-i namus ve şerefimizi çiğnemek istiyor. Bu namert taarruza karşı koymak kadın erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar… Her ferd için farz-ı ayn olduğu bir lahza hatırdan çıkarılmamalıdır. Bugün herkes vüs'ünü sarf ile mükelleftir. Osmanlı saltanatını i'lâ için "Karesi" nin, bu kahraman İslâm muhitinin vaktiyle ne büyük fedakârlıklar gösterdiği herkesin malumudur. Rumeli'yi baştanbaşa fetheden hep bu topraktan yetişen babayiğitlerdi. O kahraman ecdadın torunları olduğunuzu isbat etmelisiniz. Anadolu'yu müdafaa hususunda diğer vilayetlere ön ayak olmak şerefini siz ihraz ettiniz. Sa'yiniz meşkûrdur. İnşaallah bu şan ve şeref kıyamete kadar artar gider. İnşaallah vatanımızın haysiyeti, istiklâli, saadeti, refahı, ümranı dünyalar durdukça masun ve mahfuz kalır. Allahümmensuril islâme vel müslimin. Allahümmensur men nasaraddîn. Vahzül men hazelel müslimin. Rabbenâ efrig aleynâ sabren ve sebbit ekdâmenâ vensurnâ alel kavmil kâfirîn. Velhamdülillahi Rabbi'l-âlemîn.

15.2. Kastamonu Nasrullah Camii vaazı

سبيل الرشاد
١٣٣٠
دينى ، فلسفى ، علمى ، ادبى هفته‌لق مجموعهٔ اسلاميه‌در
واللّه يهدى من يشاء الى صراط مستقيم
باش محرر محمد عاكف
صاحب ومدير مسئول اشرف اديب
اتبعون اهدكم سبيل الرشاد
عدد : ٤٦٤ — ١٥ ربيع الاول ١٣٣٩ — پنجشنبه — ٢٥ تشرين ثانى ١٣٣٦ — ١٨ جلد

نصرالله كرسيسنده

استاد محترم محمد عاكف بك افندينك قسطمونيده نصرالله جامع شريفنده ايراد بيوردقلرى موعظه‌لرك خلاصه‌سيدر :

SEBİLÜ'R-REŞÂD

Dinî, felsefî, ilmî, edebî haftalık mecmua-i İslamiyyedir

Sahib ve Müdir-i Mes'ûl **Eşref Edib** **Başmuharrir** **Mehmed Âkif**

Aded: 464 **15 Rebiü'l-evvel 1339** **Perşembe 25 Teşrîn-i sâni 1336** **Cild 18**

NASRULLAH KÜRSÜSÜNDE

Üstad-ı muhterem Mehmed Âkif Beyefendi'nin Kastamonu'da Nasrullah Cami-i Şerifinde îrad buyurdukları mev'izaların hülâsasıdır:

Bismillahirrahmanirrahim (Ya eyyuhellezine amenu la tettehizu bitaneten min dunikum la ye'lunekum habalen veddu ma anittum kad bedetil bagdau min efvahihim ve ma tuhfi suduruhum ekberu kad beyyenna lekumul ayati in kuntum ta'kılun.)

(Ya eyyuhellezine amenu) Ey iman etmiş olanlar, ey Müslümanlar, içinizden olmayanlardan, size yabancı milletlerden dost ittihaz etmeyiniz. Âyet-i celiledeki (Bitâneten), içli dışlı görüşülen, kendisine her türlü esrar tevdi edilen samimi dost, yar-ı cân, arkadaş, mahrem-i esrâr manalarınadır. Öyle bitâneten ki, (La ye'lunekum habalen) sizlere karşı mazarrat ika' etmekten aranıza fitneler, fesatlar sokmaktan hiç bir vakit geri durmazlar. Ellerinden gelen fenalıkların hiç birini sizden esirgemezler. (Veddu ma anittum) Sizin sıkıntılara, musibetlere, felaketlere uğramanızı isterler. (Kad bedetil bagdau min efvahihim) Görmüyor musunuz, hakkınızda besledikleri düşmanlık ağızlarından taşıp dökülüyor. (Ve ma tuhfi suduruhum ekberu) Bununla beraber yüreklerinde, sinelerinde gizlemekte oldukları kinler, garazlar, husumetler öbür türlü zabt edemeyip de ağızlarından kaçırmakta oldukları buğz ve adâvetten çok büyüktür, çok şiddetlidir. (Kad beyyenna lekumul ayati in kuntum ta'kılun) Bizler size her biri ayn-ı hikmet, mahz-ı ibret olan âyetlerimizi böyle sarîh bir surette bildirdik. Eğer sizler akı karadan, iyiyi kötüden seçer, hayrını, şerrini düşünür aklı başında adamlarsanız bu hikmetlerin, bu ibretlerin muktezâsınca hareket ederek hem dünyada hem ukbâda felâhı bulursunuz.

Ey Müslümanlar, sizin için bu âyet-i celileye ittibadan başka selâmet yolu yoktur. Takip edilecek hatt-ı hareket, düstur-ı siyaset tamamiyle bu âyet-i celilede mündemiçtir. Binâenaleyh meâl-i ulvîsini bir kerede toplayıp ifade edelim. Cenab-ı Hak buyuruyor ki:

-Ey mü'minler, size ellerinden gelen fenalığı yapmaktan çekinmeyen, bu hususta hiç bir fırsatı kaçırmayan, dininize yabancı milletleri kendinize mahrem-i esrar, dost, arkadaş ittihaz etmeyiniz. Bunların suret-i haktan görünerek size güler yüz göstermelerine, hayrınızı ister gibi tavırlar takınmalarına asla kapılmayınız. Onların gece gündüz isteyip durdukları sizin felâketinizden, izmihlalinizden, esaretinizden başka bir şey değildir. Baksanıza, size karşı kalplerinde besledikleri düşmanlık o kadar dehşetli ki bir türlü zabtedemiyorlar da ağızlarından kaçırıyorlar. Hâlbuki yüreklerinde kök salmış olan husumet ağızlarından taşan ile kabil-i kıyas değildir, ondan çok fazladır, çok şiddetlidir. İşte bütün hakâyıkı âyât-ı celilemizle sizlere açıktan açığa tebliğ ediyoruz, bildiriyoruz. Eğer aklı başında insanlarsanız, eğer dâreynde zelil olmak, hüsranda kalmak istemezseniz bizim âyât-ı celilemizin...

مقتضاسنجه حركت ايتمه‌دكجه فلاحى بوله‌مازسكز .

بو آيت جليله سورهٔ آل عمرانده‌در . سورهٔ توبه‌ده ده (ام حسبتم ان تتركوا ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ولم يتخذوا من دون الله ولا رسوله ولا المؤمنين وليجة) بويورولويور . مآل جليلى : اى مسلمانلر جناب حق ايچكزدن حق يولنده مجاهده‌ده بولونانلرى ، الله ايله اونك رسول محترمندن ، برده مؤمنلردن باشقه‌سنى كنديسنه دوست اتخاذ ايتمه‌ينلرى كورمدكجه سزلر اوله باشى بوش براقيله‌جغيكزى ظن ايديورسكز ؟ بو ايكى آيت جليله‌دن ماعدا (يا ايها النبى جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم) ، (وليجدوا فيكم غلظة) ، (ولن ترضى عنك اليهود ولا النصارى حتى تتبع ملتهم) ، (اذلة على المؤمنين اعزة على الكافرين) كبى ديكر آيات كريمه دخى اوراده‌كه هپ عينى روحده‌در .

اى جماعت مسلمين ، انسان ايچون كندى عاجزانه بر حقيقت حقى حقيقى سويلمك لازمدر . بن ده برزمانلر كتاب الهى تلاوت ايدركن بوكبى آيات جليله‌يه كلدكجه ، عجبا اثر ملتلر قارشى بر آز شدتلى طاورانيلماسى يورمى ؟ مسلمان اولميان اقوام حقنده دها مرحمتكار اولمق ايجاب ايتمزميدى ؟ كبى دوشونجه‌لره طالاردم . واقعا بو خاطره‌لرك صرف شيطانى وسوسه‌لردن باشقه برشى اولمادیغنى بيليردم . لكن ولو شيطانى اولسون ، او دوشونجه‌لرى ايچمدن سوكوب آتنجه‌يه قدر خيلى مجاهده‌لره مجبور قاليردم . عجبا بو وسوسه‌لرك منشأى نه ايدى ؟ بو ده شى ارا شديره‌جق اولورسه‌ق ايشى براز طبيعى كورورز . اوقوديغمز ، كوزمزى آچدق . آوروپا مدنيتى ، آوروپا عرفانى ، آوروپا عدالتى ، آوروپا افكار عموميه‌سى تقرانه‌سندن باشقه برشى ايشيتمدك . انكليز عدالتى ، فرانسز حسى ، آلمان دهاسى ، ايتاليان ظرافتى ، قولاقلرمزى طولدوردى . لسان بيلنلرمز طوغرودن طوغرويه بو حرفه‌لرك اثرلرنى ، بيلمه‌ينلرمز ترجمه‌لرينى اوقودق . اديبلرى ، فيلسوفلرينك اخلاقى ، انسانى ، اجتماعى موضوعلرى يك خوشمزه كيتدى . بونلرك قيمت اخلاقيه وانسانيه‌لرينى اثرلريله اولچمه‌يه قالقيشدق . ايشته بو مقايسه‌دن اعتبارا آلدانمغه ، خطادن خطايه دوشمه‌يه باشلادق . بو آدملرك سوزلريله اوزلرى آره‌سنده اصلا مناسبت ، مشابهت اوله‌ماياجغنى بر درلو دوشونه‌مدك . ايشته اوقويوب يازانلرمزك چوغنه عارض اولان بو ضلال ، بو خطا برزمانلر بكاده مسلط اولدى . بركت ويرسين‌كه ياشم ايلرله‌دى ، تجربه‌م آرتدى ، خصوصيله آوروپاى ، آسياى ، افريقاى طولاشه‌رق آوروپالى ديديكمز ملتلرك اسارت آلتنده ، تحكم آلتنده الدقلرى بيچاره انسانلره قارشى روا كوردكلرى ظلمى ، غدرى ، حقارتى كوزمله كوردكجه آرتق عقلم باشمه الدم . دمين سويله‌ديكم شيطانى وسوسه‌لره قاپيلمش اولديغمدن طولايى جناب حقه توبه‌لر ايتدم .

دنياده آوروپاليلرى بحق اكلايان و اكلاديغنده ايكيجه ايله خلاصه ايدميان بر مسلمان وارسه اوده اعاظم اسلامدن فاضل مغفور هرسكلى خوجه قدرى افندى مرحومدر . عالم اسلامك الفدا كار ، اك فضيلتلى اركانندن مصرلى پرنس عباس حليم پاشا بركون مصاحبه اثناسنده ديمشديكه :

— خوجه قدرى افندى بى ذاتا مصردن طانيرم . عرفانى ، علو جنابى حيران اولوردم . برآرهلق فرانسه‌يه اوغرامشدم . پارسده ايلك ايشم بو محترم مسلمانى زيارت ايتمك اولدى . كنديسيله براز خوش بشدن صكره ديدم‌كه :

— خوجه‌م ! سنه‌لردنبرى بوراده اوطوريورسك . شرقك ، غربك علومنه ، فنوننه جداً واقف برذاتسك ؛ فطرتسك . چيناً كورديكك شيلر طبيعيدركه تجربه‌ك ، كوركوكى آرتيرمشدر . اوكرنمك ايسترم ، اوروپاليلرى ناصل بولدك ؟

— پاشا ! بو آدملرك كوزل شيلرى واردر . اوت پك چوق كوزل شيلرى واردر . لكن شونى بيلمليدركه او كوزل شيلرك هپسى ، اوت هپسى يالكز كتابلرنده‌در .

حقيقت ، خوجه مرحومك ديديكى كبى اوروپاليلرك علملرى ، عرفانلرى ، مدنيتلرى ، صنايعنده‌كى ترقيلرى انكار اولونور شى دكلدر . انجق انسانيتلرى ، انسانلره قارشى اولان معامله‌لرى كنديلرينك ماديتده‌كى بو ترقيلريله اولچمك قطعاً طوغرى دكلدر . چونكه علملرى ، فكرلرى آيرى . فقط كنديلرينه اصلا اينانمامق ، اصلا قاپيلمامليدر .

بونلرك بوتون انسانلره ، بالخاصه مسلمانلره قارشى اويله كينلرى ، اويله خصومتلرى واردركه هيچ برصورتله تسكين ايدلمك امكانى يوقدر . صورتا دينسز كبى‌درلر . حريت وجدان ديه كائناتى الداتوب طورورلر . هله بز مسلمانلرى ، بز شرقليلرى تعصبله اتهام ايدرلر طورورلر ! هيهات . دنياده بر متعصب ملت وارسه اوروپاليلردر . كرچك اوروپاليلردن دها متعصب بر جماعت واردركه اوده امريقاليلردر . تعصبدن هيچ خبرى اولميان بر ملت ايسترسه‌كز اوده بزلرز .

اى جماعت مسلمين ! بيليرمكه بو سوزلرم سزك سنه‌لردنبرى آلدا توتلمش ، اويوتولمش فكرلركزه براز اغيرى كله‌جكدر . اونك ايچون بر ايكى مثال كتيرمك ايجاب ايديور :

بيليرسكزكه بزم حرب عموميه كيرمه‌مزدن اك چوق مستفيد اولان بر ملت وارسه اوده آلمانلردى . شونى اخطار ايده‌يم‌كه بن بو كرسيده حرب عموميه كيرمك‌مى لازمدى ، كيرمه‌مك‌مى اولى ايدى ، كيرمه‌دن طوره‌بيليرمى ايدك ، براز دها كچ كيرمه‌مز موافق ايدى ؟.. كبى مسئله‌لرك هيچ برينى موضوع بحث ايده‌جك دكلم . اونى صدومك صلاحيتم خارجنده‌در . اورتاده بر وقعه واركه بز آلمانلرله برلكده اوله‌رق حربه كيردك . يوزبيكلرجه شهيد ويردك . يوزبيكلرجه خانمان سوندى . ميليونلرجه سامان قاپاندى تيتدى . شيمدى آلمانلر ايچون نه لازم كليوردى ؟ نه‌يله چقلردى ؟ شبهه‌سز بوتون دنيانك ، بوتون دنياده‌كى ملتلرك كنديلرينه اعلان حرب ايتدكلرى برزمانده بويله يكانه متفقلرى اولان بزلرى سينه‌لرينه باصه‌جقلر ، بتون غزته‌لريله ، بتون كتابلريله ، بوتون اديبلريله ، بوتون محررلريله بزى القيش ، تشكر طوفانلرى ايچنده بوغه‌جقلردى . هيهات ! بو عمومى حربك ايلك سنه‌سنده بن مهم بر وظيفه ايله برلينه كيتمشدم . او آرهلق آلمانيا حكومتى بزه ديديكه :

— بزم مجلس مبعوثانمزده‌كى بالخاصه قتوليك مبعوثلر قيامت قوپاريورلر :

...muktezasınca hareket ederek felahı bulursunuz.

Bu âyet-i celile Sûre-i Âl-i İmran'dadır. Sûre-i Tevbe'de de: (Em hasibtum en tutrekû ve lemmâ ya'lemillâhullezîne câhedû minkum ve lem yettehızû min dûnillâhi ve lâ resûlihî ve lâl mu'minîne velîceten) buyruluyor. Meali celili: Ey Müslümanlar Cenab-ı Hak içinizden Hak yolunda mücahedede bulunanları, Allah ile O'nun Resul-i Muhtereminden, bir de müminlerden başkasını kendisine dost ittihaz etmeyenleri görmedikçe sizler öyle başıboş bırakılacak mısınız, zannediyorsunuz? Bu iki âyet-i celileden maada (Yâ eyyuhân nebiyyu cahidil kuffâra vel munâfikîne vagluz aleyhim), (Velyecidû fîkum gilzaten), (Ve len terdâ ankel yahûdu ve len nasârâ hattâ tettebia milletehum), (Ezilletin alâl mu'minîne eizzetin alâl kâfirîne) gibi diğer âyât-ı kerime daha vardır ki hep aynı ruhtadır.

Ey cemaat-ı Müslimin, insan için kendi aleyhine bile çıksa hakkı, hakikati söylemek lâzımdır. Ben de bir zamanlar Kitabullahı tilâvet ederken bu gibi âyât-ı celileye geldikçe "Acaba sair milletlere karşı biraz şiddetli davranılmıyor mu? Müslüman olmayan akvâm hakkında daha merhametkâr olmak icab etmez miydi?" gibi düşüncelere dalardım. Vakıa bu hatıraların sırf şeytanî vesveselerden başka bir şey olmadığını bilirdim. Lâkin velev şeytanî olsun, o düşünceleri içimden söküp atıncaya kadar hayli mücahedelere mecbur kalırdım. Acaba bu vesvesenin menşei ne idi? Burasını araştıracak olursak işi biraz tabiî görürüz. Öyle ya, gözümüzü açtık, Avrupa medeniyeti, Avrupa irfanı, Avrupa adaleti, Avrupa efkâr-ı umumiyesi nakaratından başka bir şey işitmedik. İngiliz adaleti, Fransız hamiyeti, Alman dehası, İtalyan terakkiyâtı kulaklarımızı doldurdu. Lisan bilenlerimiz doğrudan doğruya bu heriflerin eserlerini, bilmeyenlerimiz tercümelerini okuduk. Edebiyatları, hele edebiyatlarının ahlâkî, insanî, içtimaî mevzuları pek hoşumuza gitti. Müelliflerin kıymet-i ahlakiyye ve insaniyyelerini eserleriyle ölçmeye kalkıştık. İşte bu mukayeseden itibaren aldanmaya, hatadan hataya düşmeye başladık. Bu adamların sözleriyle özleri arasında asla münasebet, müşabehet olamayacağını bir türlü düşünemedik. İşte okuyup yazanlarımızın çoğuna ârız olan bu dalâl, bu hata bir zamanlar bana da musallat oldu. Bereket versin ki yaşım ilerledi, tecrübem arttı; hususuyla Avrupa'yı, Asya'yı, Afrika'yı dolaşarak Avrupalı dediğimiz milletlerin esaret altına, tahakküm altına aldıkları biçare insanlara karşı reva gördükleri zulmü, gadri, hakareti gözümüzle görünce artık aklımı başıma aldım. Demin söylediğim şeytanî vesveselere kapılmış olduğumdan dolayı Cenab-ı Hakk'a tövbeler ettim.

Dünyada Avrupalıları bi-hakkın anlayan ve anladığını da iki cümle ile hülâsa edebilen bir Müslüman varsa o da eâzım-ı ümmetten fâzıl-ı mağfur Hersekli Hoca Kadri Efendi merhumdur. Âlem-i İslam'ın en fedakâr, en faziletli erkânından Mısırlı Prens Abbas Halim Paşa bir gün musahabe esnasında demişti ki:

-Hoca Kadri Efendi'yi zaten Mısır'dan tanırım. İrfanına, uluvv-i cenabına hayran olurdum. Bir aralık Fransa'ya uğramıştım. Paris'te ilk işim bu muhterem Müslümanı ziyaret etmek oldu. Kendisiyle biraz hoş beşten sonra dedim ki:

-Hocam! Senelerden beri burada oturuyorsun. Şarkın, garbın ulûmuna, fününuna cidden vâkıf bir nâdire-i fıtratsın. Yakinen gördüğün şeyler tabiîdir ki tecrübeni, görgünü artırmıştır. Öğrenmek isterim. Avrupalıları nasıl buldun?

-Paşa! Bu adamların güzel şeyleri vardır. Evet, pek çok güzel şeyleri vardır. Lâkin şunu bilmelidir ki o güzel şeylerin hepsi, evet hepsi yalnız kitaplarındadır.

Hakîkat, Hoca merhumun dediği gibi Avrupalıların ilimleri, irfanları, medeniyetteki, sanayideki terakkileri inkâr olunur şey değildir. Ancak insaniyetlerini, insanlara karşı olan muamelelerini kendilerinin maddiyattaki bu terakkileriyle ölçmek katiyyen doğru değildir. Heriflerin ilimlerini, fenlerini almalı fakat kendilerine asla inanmamalı, asla kapılmamalıdır.

Bunların bütün insanlara, bilhassa Müslümanlara karşı öyle kinleri, öyle husumetleri vardır ki hiç bir suretle teskin edilmek imkânı yoktur. Sureta dinsiz geçinirler. Hürriyet-i vicdan diye kâinatı aldatıp dururlar. Hele biz Müslümanları, biz şarklıları taassupla itham ederler dururlar! Heyhat dünyada bir mutaassıp millet varsa Avrupalılardır. Gerçek Avrupalılardan daha mutaassıp bir cemaat vardır ki o da Amerikalılardır. Taassuptan hiç haberi olmayan bir millet isterseniz o da bizleriz.

Ey cemaat-i Müslimin! Bilirim ki bu sözlerim sizin senelerden beri avutulmuş, uyutulmuş fikirlerinize biraz aykırı gelecektir. Onun için bir iki misâl getirmek icap ediyor:

Bilirsiniz ki bizim harb-i umumiye girmemizden en çok müstefid olan bir millet varsa o da Almanlardı. Şunu ihtar edeyim ki ben bu kürsüde harb-i umumiye girmek mi lâzımdı, girmemek mi evlâ idi. Girmeden durabilir miydik, biraz daha geç mi girmemiz muvafık idi? Gibi meselelerin hiç birini mevzubahis edecek değilim. O benim sadedimin, salâhiyetimin haricindedir. Ortada bir vak'a var ki biz Almanlarla birlikte olarak harbe girdik. Yüz binlerce şehit verdik. Yüz binlerce hânümân söndü. Milyonlarca sâmân kaynadı gitti, şimdi Almanlar için ne lazım geliyordu? Ne yapacaklardı? Şüphesiz bütün dünyanın, bütün dünyadaki milletlerin kendilerine ilân-ı harb ettikleri bir zamanda böyle yegâne müttefikleri olan bizleri sinelerine basacaklar; bütün gazeteleriyle, bütün kitaplarıyla, bütün edipleriyle, bütün muharrirleriyle bizi alkış, teşekkür tufanları içinde boğacaklardı. Heyhat! Bu umumi harbin ilk senesinde ben mühim bir vazife ile Berlin'e gitmiştim. O aralık Almanya hükûmeti bize dedi ki:

-Bizim Meclis-i Mebusanımızdaki bilhassa Katolik mebuslar kıyamet koparıyorlar:

آلمانلر کبی متمدن ، متفنن بر ملت ناصل اولیورده مسلمانلر کبی ، تورکلر کبی وحشیلرله اتفاق ایدیورلر ؟ بو ، بزم ایچون ذل دکلیدر ؟ . . دییورلر ، لسان ، مقاله‌لر یازیکز ، اثرلر یازیکز ، بز اونلری آلمانجه‌یه ترجمه ایتدیره‌لم . تاکه مسلمانلغک ده بر دین ، مسلمانلرک ده انسان اولدیغنی بونلرک نظرنده تعیین ایتسین .

آلمانیا حکومتی حقلیدی . چونکه آلمانلق نظرنده مسلمانلق وحشتدن ، مسلمانلر ده وحشیلردن باشقه برشی دکلدی . اونلرک خزینه‌جیلری ، روما مجیلری ؛ هله مستشرق دینیلوب ، شرق لسانلرینه ، شرق علوم و فنوننه ، شرق اخلاق و عاداتنه واقف کچینن آدملری منسوب اولدقلری ملتک افکارینی عصرلردن بری بزم علیهمزه اوقدر متعصب بر صورتده زهرلهمشلردی که آرمده بر آکلاشمه ، بر باریشمه حصولی امکان یوقدی . بز اوصره‌ده کندیلرینی اونلره طانتمق ایچون طبیعی الدن کلدیکی قدر چالیشدق . لکن تماماً موفق اولدیغمزی اصلا ادعا ایدمهم . حربک تعصبی یامان ؛ کوکلشمش بر طاقم قناعتلر حقی کورملرینه مانع اولیور .

حرب اثناسنده بیلیرسکزکه آلمانیا ایمپراطوری استانبوله کلمشدی . بز صاقدرون مسلمانلر خلیفهٔ اسلامک متفق صفتیله اومسافره قارشی ناصل حرمتده ، ناصل اکرامده بولونه‌جغمزی شاشیردق . بو شاشقینلقده اوقدر ایلری کیتدکه دارالخلافه‌نک ، یعنی استانبولک منارهلرینی قندیل کیجه‌سی ایمش کبی قندیللرله دوناندق . آلمان دوستلق یوردی شانی قوروله‌جق دیبدی ، بول کیسه‌دن بر قاچ جامعمزی حربلره پشکش چکدک . ها ! کله‌لم بزم بوکبی فداکارلقلرمزه قارشی کوردیکمز مقابله‌یه . قدس شریفی بزم الیمزدن غصب ایتدکلری زمان بو فلاکت حرب عمومی اوزرینه بیوک بر تأثیر ایقاع ایتمشدی . یعنی فلسطین جبهه‌سنک بوزولمسی محاربه ترازیسی دشمنلرمزک طرفنه ایجه اغدیرمشدی . بناءً علیه متفقمز اولان آلمانلرله بر آلماندن باشقه برشی اولمیان اوستریالیلرک بو ایشدن بزم قدر متأثر اولملری ایجاب ایدردی . ای جماعت مسلمین ! ایشته بالفرض قدس ، ولو که انکلیزلرک الینه کچمش اولسون ، ولو که بو مملکتک دشمن الینه کچمسی ، بو جبهه‌نک بوزولمسی یوزندن محاربه بزم حسابمزه غائب اولسون ، تکمسلمانلرک الندن ، تورکلرک الندن قالماسونده خصممزده اولسه دینداشمز اولان انکلیزلرک الینه کچسون ، دییه‌رک ویانه‌لیلر شهر آیین یاپدیلر . اوتلری دوناتدیلر . بو مسخره‌لغی منع ایدوب یاقیلان الکتریق فنارلرینی سوندوره‌جک قدر اوستریا حکومتنک کوزی چاپلادی . آرتق تعصبک هانکی طرفده ، حریتک ، مساعده‌کارلغک هانکی طرفده اولدیغنی بونلرله‌ده آکلامازسه‌کز قیامته قدر آکلایه‌جغکز یوقدر .

اوروپالیلری ، امریقالیلری دینسز دیرلر . سزه بر حقیقت دها سویلهیم‌می ؟ دنیاده دین ایچون اک مقید اولان بر مملکت وارسه اوده بزم مملکتمزدر . بو کون جمعه اولدیغی حالده قسطمونینک الشرقی بر جامعنده ،

کوریورسکزیا ، قاچ صفلق جماعت بولونیور ؟ دنیانک اک معمور ، اک مترقی ، اک زنکین مملکتی اولان بر یرده بازار کونی بیوک کلیسالر خنجا خنج طولودر . هم کلیسالری طولدوران جماعتی عوامدن عبارت ظن ایتمیکز . بوتون کبارلر ، زنکینلر ، ملتک منور دیدیکمز طبقه‌سنه منسوب آدملر ، تمیز تمیز کینمش خلق بو جماعتی تشکیل ایدر . انکلتره‌یه کیدیکز شاید جمعه ایرتسی کوندن اتکزی ، اککزی تدارک ایتمزسه‌کز بازار کونی آچ قالیرسکز . چونکه قیامت قوپسه دکی بر کون اولان بازار کونلرنده هیچ بر دکانی آچدیرامازسکز . انکلیزلر دعاسز سوفره‌یه اوطورمازلر ، دعاسز سوفره‌دن قالقمازلر .

روم ایلی زنکینلرندن بر آدم طانیرمکه زراعت تحصیل ایچون یتشمش بر اوغلنی آمریقایه کوندرمشدی . چوجغک کندی اغزندن ایشتدم . دییوردی که :

— مملکتک مجبیسی بم . لسانلرینی لاقیله بیلمیوردم . نیویورکده بر اوتلده بولونیوردم . کیجه جانم صیقیلدی . اوطوردیغم اوطه‌ده بر پیانو واردی . آز بوجق شوقی طبیعیه دادیم دیدیم . سازک پرده‌لری اوزرنده پارمقلرمی دقیقه کزدیریوردم آره‌دن ایکی اوچ دقیقه هنوز کچمه‌مشدی که اوطه‌نک قپوسنه یومروقلار اینمه‌یه باشلادی . نه اولیورز ؟ دییه قپویی آچدم . بر ده باقدم که اوتلجینک قاریسی حدتندن آتش کسیلمش ، بکا الاینه بیلدیکنه سوکویوردی . قاری بم نه بارلقمی ، نه صایقیسزلغمی ، نه اخلاقسزلغمی ، خلاصه هیچ طوقانمادق بر یرمی براقمادی . مکر او کیجه حضرت مسیحک امن مسئلهن یعنی ولادتندن بر اسنک کیجه‌سی ایمش . او کیجه‌یی اوولی حرمة عبادتله کچیرمک ایجاب ایدرمش ! پیانو چالمق معاذالله کفر درجه‌سنده کناهمش ! ارتق قاری‌یه مملکتنک مجبیسی اولدیغمی ، بو خطانک بندن قصدسز اولاقسزین صادر اولدیغنی آکلاتنجه‌یه قدر الله قریمی سیجدم .

ای جماعت مسلمین ! بزم دیارده جمعه نمازی قیلیرکن طاوله شاقیردیلری ، سرخوش امرلری طویولدیغی نادر وقعه‌لردن دکلدر ، ظن ایدرم .

کوریورسکز ، حربلر دینلرینه ناصیل صاریلمشلر . عصبیت دینیه مسئله‌سنده نه قدر ایلری کتمشلر ! بوده سببسز دکل . چونکه اونلرک طوغار طوغماز یتیشکده ، بر آز بویودکده ایشتکده دیکی ، ملی تلقینات ایله قولاقلری طولار . مسلمانلره قارشی خصومت ، عداوت حسلری هر فرصتدن بالاستفاده کندیلرینه ویریلیر . کندی جنسلرندن ، کندی دینلرندن ، کندی رنکلرندن اولمیان مخلوقات بشریه‌نک انسان صایلمامه‌سنی ، بونلرک قفالرینه ایجه یرلشدیریلیر . اوسیده بر اوروپالینک بر آمریقالینک ، بر شرقلینک ، هله بر مسلمانک سومسنه امکان یوقدر . رساملری میدانه کتیردکلری درلو درلو رسملرله ، شاعرلری شعرلرله ، حکایه‌جیلری غایت مهارتله یازیلمش رومانلرله ، سیاسیلری نطقلرله هپ اونلرک بو حسلرینی چالاندیرر طورورلر .

Almanlar gibi mütemeddin, mütefennin bir millet nasıl oluyor da Müslümanlar gibi, Türkler gibi vahşilerle ittifak ediyorlar? Bu bizim için zül değil midir? diyorlar. Aman, makaleler yazınız, eserler yazınız, biz onları Almancaya tercüme ettirelim. Ta ki Müslümanlığın da bir din, Müslümanların da insan olduğu bunların nazarında taayyün etsin.

Almanya hükûmeti haklıydı. Çünkü Alman milleti nazarında Müslümanlık vahşetten, Müslümanlarsa vahşilerden başka bir şey değildi. Onların gazetecileri, romancıları; hele müsteşrik, denilip de şark lisanlarına, şark ulûm ve fünûnuna, şark ahlâk ve âdâtına vâkıf geçinen adamları mensup oldukları milletin efkârını asırlardan beri bizim aleyhimize o kadar müthiş bir surette zehirlemişlerdi ki arada bir anlaşma, barışma husulüne imkân yoktu. Biz o sırada kendimizi onlara tanıtmak için tabiî elden geldiği kadar çalıştık. Lâkin tamamiyle muvaffak olduğumuzu asla iddia edemem. Heriflerin taassubu yaman! Kökleşmiş bir takım kanaatler hakkı görmelerine mâni oluyor.

Harb esnasında bilirsiniz ki Almanya imparatoru İstanbul'a gelmişti. Biz safderun Müslümanlar Halife-i İslamın müttefiki sıfatıyla o misafire karşı nasıl hürmette, nasıl ikramda bulunacağımızı şaşırdık. Bu şaşkınlıkta o kadar ileri gittik ki Dârü'l-hilâfe'nin yani İstanbul'un minarelerini kandil gecesi imiş gibi kandillerle donattık. Alman dostluk yurdu binası kurulacak denildi, bol keseden bir kaç camimizi heriflere peşkeş çektik. Ha! Gelelim bizim bu gibi fedakârlıklarımıza karşı gördüğümüz mukabeleye. Kuds-i şerifi bizim elimizden gasbettikleri zaman bu felaket harb-i umumi üzerine büyük bir tesir ika etmişti. Yani Filistin cephesinin bozulması muharebe terazisini düşmanlarımızın tarafına epeyce ağdırmıştı. Binaenaleyh müttefikimiz olan Almanlarla yine Almandan başka bir şey olmayan Avusturyalıların bu işten bizim kadar müteessir olmaları icab ederdi. Ey cemaat-i Müslîmîn! İşe bakın ki Kudüs, velev ki İngilizlerin eline geçmiş olsun, velev ki bu memleketin düşman eline geçmesi, bu cephenin bozulması yüzünden muharebe bizim hesabımıza kaybolsun, tek Müslümanların elinde, Türklerin elinde kalmasın da hasmımız da olsa dindaşımız olan İngilizlerin eline geçsin, diyerek Viyanalılar şehr-i âyîn yaptılar. Evlerini donattılar. Bu maskaralığı men' edip yakılan elektrik fenerlerini söndürünceye kadar Avusturya hükümetinin göbeği çatladı. Artık taassubun hangi tarafta, hürriyetin, müsamahakârlığın hangi tarafta olduğunu bu misallerle de anlamazsanız kıyamete kadar anlayacağınız yoktur.

Avrupalıları, Amerikalıları dinsiz derler. Size bir hakîkat daha söyleyeyim mi? Dünyada din ile en az mukayyed olan bir memleket varsa o da bizim memleketimizdir. Bugün cuma olduğu halde Kastamonu'nun en şerefli bir camiinde görüyorsunuz ya, kaç saflık cemaat bulunuyor! Dünyanın en mamur, en müterakki, en yeni memleketi olan Berlin'de pazar günü büyük kiliseler hıncahınç doludur. Hem kiliseleri dolduran cemaati avamdan ibaret zannetmeyiniz. Bütün kibarlar, zenginler, milletin münevver dediğimiz tabakasına mensup adamlar, temiz temiz giyinmiş halk bu cemaati teşkil eder. İngiltere'ye gidiniz, şayet cumartesi gününden etinizi, ekmeğinizi tedarik etmezseniz pazar günü aç kalırsınız. Çünkü kıyamet kopsa dini bir gün olan pazar günlerinde hiç bir dükkânı açtıramazsınız. İngilizler duasız sofraya oturmazlar, duasız sofradan kalkmazlar.

Rumeli zenginlerinden bir adam tanırım ki ziraat tahsili için yetişmiş bir oğlunu Amerika'ya göndermişti. Çocuğun kendi ağzından işittim, diyordu ki:

-Memleketin acemisiyim, lisanlarını layıkıyla bilmiyorum. Nevyork'ta bir otelde bulunuyordum. Gece canım sıkıldı. Oturduğum odada bir piyano vardı. Azıcık şunu tıngırdatayım dedim. Sazın perdeleri üzerinde parmaklarımı hafifçe gezdiriyordum. Aradan iki üç dakika henüz geçmemişti ki odanın kapısına yumruklar inmeye başladı. Ne oluyoruz? diye kapıyı açtım. Bir baktım ki otelcinin karısı hiddetinden ateş kesilmiş, bana alabildiğine sövüyordu. Karı benim ne barbarlığımı, ne saygısızlığımı, ne ahlâksızlığımı, hülâsa hiç tutar bir yerimi bırakmadı. Meğer o gece Hristiyanların eizzesinden yani velilerinden birisinin gecesi imiş. O geceyi o veliye hürmeten ibadetle geçirmek icab edermiş! Piyano çalmak maazallah küfür derecesinde günahmış! Artık karıya memleketin acemisi olduğumu, bu hatanın benden kastım olmaksızın sâdır olduğunu anlatıncaya kadar akla karayı seçtim.

Ey cemaat-i Müslimin! Bizim diyarda cuma namazı kılınırken tavla şakırtıları, serhoş naraları duyulduğu nadir vakalardan değildir, zannederim.

Görüyorsunuz herifler dinlerine nasıl sarılmışlar, asabiyet-i diniye meselesinde ne kadar ileri gitmişler! Bu da sebepsiz değil. Çünkü onların doğar doğmaz beşikte, biraz büyüyünce eşikte dini, millî telkinat ile kulakları dolar. Müslümanlara karşı husumet, adavet hisleri her fırsattan bi'l-istifade kendilerine verilir. Kendi cinslerinden, kendi dinlerinden, kendi renklerinden olmayan mahlûkat-ı beşeriyyenin insan sayılamayacağı bunların kafalarına iyice yerleştirilir. O sebepten bir Avrupalının, bir Amerikalının bir şarklıyı, hele bir Müslümanı sevmesine imkân yoktur. Ressamları meydana getirdikleri türlü türlü resimlerle, şâirleri şiirlerle, hikâyecileri gayet maharetle yazılmış romanlarla, siyasileri gazetelerle hep onların bu hislerini canlandırır dururlar.

آكلايورسكز يا ، بز تأسيل يتيشيورز ، اونلر تأسيل يتيشديريليورلر.
لكن بو حرفلره قارشي اولان بعضمزي هيچ بر وقت اونلرك علملرينه،
ثروتلرينه ، صنعتلرينه حيران قالمه‌مليز . چونكه مدنيتك بو قسملرنده اونلره
يتيشه‌مزسه‌ك ياشايامايز . بزه امانة الله اولان دين اسلامي ياشاتامايز . لكن
بولمق . بز مسلمانلر بيك تاريخدن اعتباراً چاليشمه‌يي براقدق . عطالته ،
سفالته ، اخلاقسزلغه دوكولدك . اوروپاليلر ايسه كوزلريني آچديلر . آلا
سرعتكه ترقي ايتديلر . كوريورسكزكه ذكرلركيديده‌كي يوزه ديريورلر .
كوكلره اوچيورلر ، طولاشديريورلر . مادامكه دينك مدافعه‌سي فرض عيندر ،
مادامكه اداي فرضك متوقف اولديغي اسبابي الده ايتمك فرضدر ، اوحالده
دشمنلرمزك قوت نامنه نه‌لري وارسه هپسني الده ايتمك ايچون چاليشمق
افراد مسلمينك هربرينه فرض عيندر . نه حاجت ! (واعدوا لهم ما استطعتم
من قوة = دشمنلره قارشي نه قدر قوت تدارك ايده‌بيليرسه‌كز ، حاضرلامه‌يه
مقتدورسه‌كز درحال حاضرلايكز .) امر الهيسي صريحدر . شيمدي ،
ترده ، دوشونه‌ييم ، طاشينه‌يم محل يوقدر . اوحالده نه ياپه‌جغز ؟ آرمزده
سوقولان فتنه‌لري ، فسادلري ، فرقه‌جيلقلري ، قوميتجيلكلري ، دها بيك
دولو آيريلق غيريلق سببلريني ابدياً چيكنه‌يوب ال اله ويروب باش باشه ويره‌جكز .
هپ بردن چاليشه‌جغز . چونكه بوكون دنيانك ، دنياده‌كي حياتك طرزي
بوسبتون دكيشمش . يالكز باشنه چاليشمقله برشي ياپاماز سين . طوپلر ،
توفنكلر ، زرهليلر ، شمندوفرلر ، تيارلر ، بوتلر ، طياره‌لر ، واپورلر . الحاصل
دشمنلري بزه اوستون چيقاران يارم ميليار مسلمانك رقيق مليون فرنك
اسير اولمسني تأمين ايدن اسباب ووسائط آنجق جمعيتلر ، شركتلر طرفندن
ميدانه كتيريله بيلير . ديمك ، مسلمانلر اللهك ، كتاب اللهك ، رسول اللهك
امر ايتديكي ، توصيه ايتديكي وحدته ، برلكه ، جماعته صاريلمادقجه آخرتلريني
اولديغي كبي دنيالريني ده قورتاره‌مازلر . هر شيدن اول وحدت ، جماعت ،
تعاون . بر كره بوني الده ايده‌لم . آنك طرفي اللهك عنايتيله قولايلاشير .

بونكله برابر ايجابنده اوروپاليلرله برلشه بيليرز . آنجق بو برلشمك
بزه هيچ بر وقت اونلرك ازلي و ابدي دشمنمز اولديغني . هر فرصتدن
بالاستفاده بزي محو ايتمك الك باشلي املري بولونديغني اونوتدورمامليدر .
يعني وطنمزك ، دينمزك منفعتي ، تجارتمزك ، ثروتمزك ، رفاهمزك ترقيسي
نه‌لره ايجاب ايدرسه ، ممكن اولورسه متقابل ، مشترك منفعتلر اوزرينه بونلرله
چكيشه چكيشه پازارلق ايدرك اتفاق ايدرز . آنجق بو پازارلقلرده صوك
درجه‌ده آچيق كوزلي بولونمغمز لازم كلير .

بز مسلمانلر ايسه مع الاسف كرك ايچمزده‌كي ، كرك طيشمزده‌كي آيريلقلرك
سوزينه قاپيلوب ده بربرمزه اعتماد ايتميورز . اونلردن كيدبكمز كلامي كندي
دينداشلرمزه ، كندي قارداشلرمزه كيديرمك ايچون اوغراشيورز .
جناب حق (انما المؤمنون اخوة = مؤمنلر ، بربرلرينك قارداشندن باشقه
برشي دكلدر .) بويوروركن يازيقلر اولسونكه بز اوقارداشلقدن چوق
اوزاقده بولونيورز . آنجق آيده‌عالده بركره جامعه كليورز . حضور
الهيده برلشيورز . فقط نمازي بيتيروب ايوجلرمزه قوشوقلايه‌رق
طيشاريه چيقارلاينجه بربرمزه قارشي درحال ياخصم ، ياخود هيچ اولمازسه
بيكانه كسيليورز . آيات كريمه وار ، نامتناهي احاديث شريفه واركه افراد
مسلميندن بري ، ديكر دينداشلريني كندي اوز قارداشي بيلمدكجه ،
اونلرك مسرتيله مسرور ، مصيبتيله ، مائقيله محزون اولمادقجه تام مسلمان
اولاماز . ايمانك كمالي جماعت مسلمينه صيم صيقي صاريلمقله قائمدر .
« مسلمانلرك دردي كنديسنه دردا نحمين مسلمان دكلدر . » بويوران رسول
حكيم صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلري ديكر بر حديث شريفلرنده
بويوريوركه : « دنيانك اوبر اوجنده‌كي برمسلمك آياغنه بر ديكن باتمه‌سين
اولسه بن اونك آجيسيني كنديمده طويارم . بوتون مسلمانلر بر آرمه
كلدرك نكه بر وجودي ميدانه كتيرن مختلف عضولره بكزرلر . انسانك
بر عضويه بر خسته‌لق ، بر آجي اصابت ايتسه ديكر عضولرك كافه‌سي
او خسته عضوك اله اورتاق اولدقلري كبي بر مسلمانده ديكر دينداشلرينك
آجيسنه ، مصيبتنه ، مائقنه قايل دكل بيكانه قالاماز . قاله بيليورسه ديمككه
مسلمان دكل . »

« المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضاً = بر مؤمنك ديكر مؤمنه
قارشي وضعيتي يكپاره بر ديواري وجوده كتيرن برچينتي قيالرك بربرينه
قارشي آلديغي وضعيت كبيدر . اويله اوله‌جقدر . اويله اولمليدر . »
حديث شريفني اله ايشتمش‌كزدر . صحابه كرام رضوان الله عليهم اجمعين
حضراتي آره‌سنده‌كي وحدت ، محبت ، تعاون جهتكزك معلوميدر . بودين
اولولري ، بو اللهك الك سوكيلي قوللري حضور الهيده جماعته طوردقلري
زمان صفلر طارتا ـ مروق آمير وجهله ـ صابون قالبي حالي آليردي .
بربرلريله اوقدر اتصال حاصل ايدرلرديكه اوزرلرنده‌كي لباسلر داما اوموز
باشلرندن اسكيردي . او معظم صفلر مسلسل يكپاره بر طاغ كبي قيام ايدر ،
اويله ركوعه وارير ، اويله سجده‌يه قاپانيردي . وحدتك نمازده‌كي بو تظاهري
نماز خارجنده‌ده بويله‌جه دوام ايدر كيدردي . اوصايه‌ده‌دركه اسلام عليه الصلوة
والسلام افنديمزك رسالت جليله‌لرندن اعتباراً يكرمي اوتوز سنه ظرفنده
دنيايي قوشاتمشدي .

حديث كتابلريني ، سير كتابلريني ، تاريخ اسلام صحيفه‌لريني كوزدن
كچيرنجه اصحاب كرام آره‌سنده‌كي برلكه حيران اولمامق الدن
كلمز . « اشداء على الكفار رحماء بينهم » وصف الهيسيله تصوير
بويورولان او قهرمان فطرتلر حقيقت بربرلري حقنده نه قدر مرحمتكار ،
نه درجه‌لرده رقيق ايديلر ، دشمنلرينه قارشي ايسه اوقدر شديد ايديلر !
(اذلة على المؤمنين اعزة على الكافرين = مؤمنلره قارشي متذلل ،
متواضع ، حليم ، سليم ، شفيق ، رحيم ، كافرلره قارشي ايسه قورقمقين ،
مكين ، شديد) اولمق اسلامك خصائصندندر . يازيقلر اولسونكه بز بو
خصيصه‌لردن ، بو مزيتلردن ، بويوكلكلردن محروم اولدق . دكزدن

Anlıyorsunuz ya, biz nasıl yetişiyoruz, onlar nasıl yetiştiriliyor? Lâkin bu heriflere karşı olan buğzumuzu hiç bir vakit onların ilimlerine, fenlerine, sanatlarına sıçratmamalıyız. Çünkü medeniyetin bu kısımlarında onlara yetişemezsek yaşamamıza, bize emânetullah olan din-i İslamı yaşatmamıza imkân yoktur. Biz Müslümanlar bin tarihinden itibaren çalışmayı bıraktık. Atalete, sefahate, ahlaksızlığa döküldük. Avrupalılar ise gözlerini açtılar, alabildiğine terakkî ettiler. Görüyorsunuz ki denizlerin dibinde gemi yüzdürüyorlar. Göklerde ordular dolaştırıyorlar. Mademki dinin müdafaası farz-ı ayındır; mademki edâ-yı farzın mütevakkıf olduğu esbabı elde etmek farzdır; o halde düşmanlarımızın kuvvet namına neleri varsa hepsini elde etmek için çalışmak efrad-ı müsliminin her birine farz-ı ayındır. Ne hacet! (Ve eıddû lehum mâsteta'tum min kuvvetin = Düşmanlara karşı ne kadar kuvvet tedarik etmeye, hazırlamaya muktedirseniz derhal hazırlayınız.) emr-i ilahisi sarihtir. Şüpheye, tereddüde, düşünmeye, taşınmaya mahal yoktur. O halde ne yapacağız? Aramıza sokulan fitneleri, fesatları, fırkacılıkları, kavmiyetçilikleri, daha bin türlü ayrılık, gayrılık sebeplerini ebediyyen çiğneyerek elele, başbaşa vereceğiz. Hep birden çalışacağız. Çünkü bugün dünyanın, dünyadaki hayatın tarzı büsbütün değişmiş. Yalnız başına çalışmakla bir şey yapamazsın. Toplar, tüfenkler, zırhlılar, şimendiferler, limanlar, yollar, tayyareler, vapurlar elhasıl düşmanları bize üstün çıkaran yarım milyar Müslümanın bir kaç milyon firenge esir olmasını temin eden esbab ve vesait ancak cemiyetler, şirketler tarafından meydana getirilebilir. Demek, Müslümanlar Allah'ın, Kitâbullah'ın, Resulullah'ın emrettiği, tavsiye ettiği vahdete, birliğe, cemaate sarılmadıkça, ahiretlerini olduğu gibi dünyalarını da kurtaramazlar. Her şeyden evvel vahdet, cemaat, teâvün. Bir kere bunu elde edelim. Alt tarafı Allah'ın inayetiyle kolaylaşır.

Bununla beraber icabında Avrupalılarla birleşebiliriz, ancak bu birleşmek bize hiç bir vakit onların ezelî ve ebedî düşmanımız olduğunu, her fırsattan bi'l-istifade bizi mahvetmek en başlı emelleri bulunduğunu unutturmamalıdır. Yani vatanımızın, dinimizin menfaati, ticaretimizin, servetimizin, refahımızın terakkisi namına icab ederse, mümkün olursa mütekabil, müşterek müttefikler üzerine bunlarla çekişe çekişe pazarlık ederek ittifak ederiz. Ancak bu pazarlıklarda son derece açıkgözlü bulunmamız lazım gelir.

Biz Müslümanlar ise maalesef gerek içimizdeki, gerek dışımızdaki yabancıların sözüne kanıyoruz da birbirimize itimat etmiyoruz. Onlardan giydiğimiz külahı kendi dindaşlarımıza, kendi kardeşlerimize giydirmek için uğraşıyoruz. Cenab-ı Hak (İnnemel mu'minune ihvatun = Müminler birbirlerinin kardeşinden başka bir şey değildir.) buyuruyorken yazıklar olsun ki biz o kardeşlikten çok uzakta bulunuyoruz. Ancak ayda, âlemde bir kere camie geliyoruz. Huzûr-ı ilâhîde birleşiyoruz. Fakat namazı bitirip pabuçlarımızı koltuklayarak dışarıya fırlayınca birbirimize karşı derhal ya hasım yahut hiç olmazsa bigâne kesiliyoruz. Âyât-ı kerîme var, namütenahi ehâdîs-i şerife var ki efrad-ı müsliminden biri diğer dindaşlarını kendi öz kardeşi bilmedikçe, onların meserretiyle mesrur, musibetiyle, matemiyle mahzun olmadıkça tam Müslüman olamaz. İmanın kemali cemaat-i müslimine sımsıkı sarılmakla kaimdir. "Müslümanların derdini kendine dert etmeyen Müslüman değildir" buyuran Resûl-i Hakîm Sallallahu aleyhi vesellem Efendimiz Hazretleri diğer bir hadis-i şeriflerinde buyuruyor ki: "Dünyanın öbür ucundaki bir Müslimin ayağına bir diken batacak olsa ben onun acısını kendimde duyarım. Bütün Müslümanlar bir araya gelerek tek bir vücûdu meydana getiren muhtelif uzuvlara benzerler, insanın bir uzvuna bir hastalık, bir acı isabet etse, diğer uzuvların kâffesi o hasta uzvun elemine ortak oldukları gibi bir Müslüman da diğer dindaşlarının acısına, musibetine, matemine kabil değil bigâne kalamaz. Kalabiliyorsa demek ki Müslüman değil." el-Mü'minel li'l-Mü'mini Kelbünyâni yeşuddu ba'duhû ba'dan = Bir müminin diğer mümine karşı vaziyeti yekpare bir duvarı vücuda getiren perçinlenmiş kayaların birbirine karşı aldığı vaziyet gibidir. Öyle olacaktır. Öyle olmalıdır" hadis-i şerifini elbette işitmişsinizdir. Sahabe-i Kiram Rıdvânullahi aleyhim ecmaîn hazerâtı arasındaki vahdet, muhabbet, teâvün cümlenizin malûmudur. Bu din ululari, bu Allah'ın en sevgili kulları huzûr-ı ilâhîye cemaatle durdukları zaman saflar âdeta -marûf tabiri veçhile- sabun kalıbı hâlini alırdı. Birbirleriyle o kadar ittisal hâsıl ederlerdi ki üzerlerindeki libaslar daima omuz başlarından eskirdi. O muazzam saflar müselsel yekpare bir dağ gibi kıyam eder, öyle rükûa varır, öyle secdeye kapanırdı. Vahdetin namazdaki bu tezahürü namaz haricinde de böylece devam eder giderdi. O sayededir ki İslam, Aleyhisselâtü vesselam Efendimizin risalet-i celilelerinden itibaren yirmi otuz sene zarfında dünyayı kuşatmıştı. Hadis kitaplarını, siyer kitaplarını, tarih-i İslam sahifelerini gözden geçirince Ashab-ı Kiram arasındaki birliğe hayran olmamak elden gelmiyor. (Eşiddâu alâl kuffâri ruhamâu beynehum) vasf-ı ilâhîsiyle tasvir buyurulan o kahraman fıtratlar hakîkat birbirleri hakkında ne kadar merhametkârâne derecelerde rikkatli idiler. Düşmanlarına karşı ise nasıl şedîd idiler! (Ezilletin alâl mu'minîne eizzetin alâl kâfirîne = Mü'minlere karşı mütezellil, mütevazı, halîm, selîm, şefik, rahîm; kâfirlere karşı ise vakur, metîn, mekîn, şedîd) olmak İslamın hasâisindendir. Yazıklar olsun, biz bu hasîsalardan, bu meziyetlerden, bu büyüklüklerden mahrum olduk. Dinimizden...

اولمیانلره قارشی یاپادیغمز مداهنه ، کوستردیکمز تزاکت قالمیور ، بربریمزی‌ایله برقاشیق صوده بوغمق ایستیورز . جبارتیز، قباوایلمیز، آسیجیلمز ، کبجیلکمز هپ کندی آرهمزده . (بأسهم بينهم شديد تحسبهم جميعاً وقلوبهم شتى) = کندی کندیلرینه قارشی اولدیغی هجومکاری دهشتلیدر . ظاهر حالرینه باقهلق طوپلو برجماعت ظن ایدرسین، حالبوکه هپسنك یورکی باشقه باشقه حسرتله چارپیور . » مآلندهکی آیت جلیله‌که منافقلر وصفندهدر ، بوکون عامه بزم حاللرمزی کوسترر اولدی، بوندن‌ده‌عار صیقلماغی ایجاب ایدر، آرتیق اونی سز تقدیر ایدیکز .

ای جماعت مسلمین ! قرآن کریم تلاوت ایدرکن بر چوق یرلرنده سنت لفظ جلیله تصادف ایدرسکز . اوت مثلا (سنة الله التی قد خلت فی عباده — سنة الله فی الذین خلوا من قبل — ولن تجد لسنة الله تحویلا — سنة من قد ارسلنا) کبی دها برچوق آیات کریمه‌ده هپ بو سنت کلمه‌سنی اوقورسکز. کتاب‌الله‌ده‌کی سنت رسول اللهك سنتی دکلدر . پیغمبرمزك سنتی حالهمزك مسلوکی . قرآنك سنتی ایسه جناب حقك ازلی وابدی اولان قانونی دیمکدر . اوت ، الله ذوالجلالك بو عالم خلقتده جاری بر چوق قانونلری وار . جماداتده ، نباتاتده ، حیواناتده ، ییلدیزلرده ، آیلرده ، کونشلرده ، طاغلرده ، دکزلرده ، یرلرده ، کوکلرده ، الحاصل بزم بیلدیکمز ، بیلمدیکمز ، نه‌قدر مخلوقات وارسه بونلرك هپسنده آیری آیری قانونلری جاریدر . بوقانونلر وضع الهی اولدیغی ایچون انسانلرك ترتیب ایتدکلری قانونلرکبی عمرسزدکلدر . تا ازلدن مشیئت الهیه مقتضاسنجه ابداع اولنان بوحکملرك ، بو احکامك ، بوقوانینك هیچ برمادهسی ، حتی هیچ برکلمه‌سی ، هیچ برنقطه‌سی دکیشمز . بونك بویله اولدیغنی کتاب‌الله‌ده بزه صراحةً بیلدیریور . شیمدی دیکر مخلوقاتده، دیکر عالملرده حاکم اولان سنن الهیه‌یی ، یعنی جناب حقك ازلی وابدی قانونلرینی برطرفه براقه‌لم‌ده ، یالکز انسان کومه‌لری ، بشر جمعیتلری دیمك اولان ملتلر ، امتلر اوزرنده حکمنی سورن قانون الهی‌یی تدقیق ایده‌لم ، اوت ، ملتلرده جاری اولان بوقانونك ماهیتنی بز مسلمانلر طوغریدن طوغری‌یه جناب حقدن ، یعنی اونك بزه کوندردیکی کتاب حکیمندن اوکره‌نیورز : امت اسلامیه‌نك دنیاده ، عقباده فلاحی ، نجاتی ، سعادتی ، رفاهی ، سلامتی تأمین ایدن اوامر الهیه‌یه توفیقی . ایشته اونلرك هر بری الهك برسنتی ، یعنی برقانونیدر . (ولاتفرقوا — تفرقه‌دن ، آیریلیق غیریلیق حسلرندن اوزاق اولکز .) ، (ولاتنازعوا فتفشلوا وتذهب ریحکم — ای مسلمانلر بربریکزه کیرمه‌یکز ، صوکره قاپیلیرسکز ، مسکنت ، جبانت ، عجز ، فتور چوکرده دولتکز ، سلطنتکز ، شوکتکز ، قدرتکز ، قوتکز ، هیبتکز الکزدن کیدر .) ، (واصبروا — ثباتدن ، عزمدن قطعیاً آیریلمیکز .) ایشته بونلر کبی برچوق وصایای برچوق اوامر وارکه ملی یاشاتمق ، دینی یاشاتمق ایسترسه‌ك بونلرك مقتضاته توفیق حرکت ایتمکلکمز ضروریدر ، دیمك، ملتلرك حیاتی ، بقاسی ، استقلالی، حکومیتدن سلامتی ایچون آرهلرنده وحدت حکمفرما اولمسی لزومی بر قانون الهی ایمش !

ای جماعت مسلمین ! ملتلر طوپله ، توفکله ، زرهلی‌ایله ، اردولرله ، طیاره‌لرله ییقلمیور ، ییقلماز . ملتلر آنجق آرهلرندهکی رابطه‌لر چوزولورسه هرکس کندی باشنك دردینه ، کندی هواسنه ، کندی منفعتی تأمین ایتمك سوداسنه دوشدیکی زمان ییقیلیر . آتالرمزك « قلعه ایچندن آلینیر » سوزی‌قدر بیوك سوز سویلنمه‌مشدر . اوت ، دنیاده بوقدر صاغلام، بوقدر شاشماز بردستور یوقدر . اسلام تاریخی شرقه بر کوز کزدیره‌جك اولورسه‌ق جنوبده ، شرقده ، شمالده ، غربده بیتشن نه‌قدر مسلمان حکومتلری وارسه هپسنك تفرقه یوزندن ، آرهلرنده حادث اولان فتنلر ، فسادلر ، غائلر ، شقاقلر یوزندن استقلالرینه وداع ایتدکلرینی ، باشقه ملتلرك اسارتی آلتنه کیردکلرینی کوروروز . امویلر ، عباسیلر ، فاطمیلر ، اندلسیلر ، غزنویلر ، موغوللر ، سلجوقیلر ، مغربیلر ، ایرانیلر ، فاسیلر ، تونسلیلر ، جزائرلیلر . . . هپ بو آیریلق غیریلق حسلرینه قاپیلدقلری ایچون سلطنتلرینی غائب ایتدیلر . بز عثمانلی مسلمانلری دنیانك اوچ بیوك قطعه‌سنه حاکمدك . قوجه آق‌دکز ، قوجه قره‌دکز حکممز آلتنده برر ان جسیم جسیم ملتلرك اورته‌سنده بروکول کبی قالدی ، اردولرمز ویانه‌او کارنده کزردی . دونانمالرمز هندکزلرنده یوزردی . مسلمانلق رابطه‌سی عرق ، اقلیمی ، لسانی ، عاداتی ، اخلاقی بوسبتون باشقه اولان برچوق قومیتلری بیکدیکرینه صیم صیق باغلامشدی . بوشناق اسلاولغی ، آرناود لاتینلکی ، بوماق بولغارلغی . . . الحاصل هرقوم کندی قومیتی برطرفه آته‌رق خلیفهٔ مسلمینك اطرافنده طوپلانمش ، کلمة‌الله‌ی اعلا ایچون جانی ، قانی ، بوتون وارینی کوله کوله قوشه‌قوشه فدا ایتمشدی . فقط صوکرهلری آرهمزه آوروپالیلر طرفندن درلو درلو شکللر ، درلو درلو اسملر آلتنده اکیلن فتنه ، تفرقه ، فساد تخملری بزم خبرمز بیله اولمادن فیلزلندکه ، واللاغته ، بوداقلانغه باشلادی . اوده مین سوزلیکم رابطه کوشه‌دی . آرتق اسکی قوتی ، اسکی تأثیری قالمادی . قلعه‌مزك ایچندن صارصیلمه‌یه یوزطوتدیغنی کورن دشمنلر کندی آرهلرنده برلشه‌رك بزی بز مسلمانلرك مأمور اولدیغمز وحدتی اونلر وجوده کتیره‌رك برر مجموعه یوردمزك برر بیوك پارچه‌سنی الزدن آلیوردیلر . بوکون بزی آسیانك براوفاق پارچه‌سنده‌بیله یاشاتمایه‌جق حاله کتیردیلر .

سزه برواقعه آکلاته‌یم : مصرعلیاده طولاشیوردم . اوراده عقلی باشنده برمسلمانله کوروشدم . بحث انکلیز سیاستنه انتقال ایتدی . دیدیم‌که :

— شاشیورم . اوندیش میلیونلق قوجه مصرده انکلیز عسکری اوقدرقلیل

...olmayanlara karşı yapmadığımız müdahene, göstermediğimiz nezaket kalmıyor. Birbirimizi ise bir kaşık suda boğmak istiyoruz. Cesaretimiz, kabadayılığımız, asıcılığımız, kesiciliğimiz hep kendi aramızda. (Be'suhum beynehum şedîdun tahsebuhum cemîan ve kulûbuhum şettâ = Kendi kendilerine karşı oldu mu hücumları dehşetlidir. Zahir hallerine baksan toplu bir cemaat zannedersin. Hâlbuki hepsinin yüreği başka başka hislerle çarpıyor) mealindeki âyet-i celile ki münafıklar vasfındadır. Bugün tamamiyle bizim hâlimizi gösterir oldu. Bundan ne kadar sıkılmamız icab der, artık onu siz takdir ediniz.

Ey cemaat-i Müslimin! Kur'an-ı Kerîm tilâvet ederken birçok yerlerinde sünnet lafz-ı celiline tesadüf edersiniz. Evet mesela (Sunnetallâhilletî kad halet fî ibâdihî - sunnetallâhi fîllezîne halev min kablu - Ve len tecide li sunnetillâhi tebdîlâ - Sunnete men kad erselnâ) gibi daha birçok âyât-ı kerimede hep bu sünnet kelimesini okursunuz. Kitâbullah'daki sünnet Resulullah'ın sünneti değildir. Peygamberimizin sünneti cümlemizin malûmu. Kur'an'ın sünneti ise Cenab-ı Hakk'ın ezelî ve ebedî olan kanunu demektir. Evet, Allahu Zü'lcelâl'in bu âlem-i hilkatte carî birçok kanunları var. Cemâdâtta, nebatatta, hayvanatta, yıldızlarda, aylarda, güneşlerde, dağlarda, denizlerde, yerlerde, göklerde, elhasıl bizim bildiğimiz, bilmediğimiz ne kadar mahlûkat varsa bunların hepsinde ayrı ayrı kanunları caridir. Bu kanunlar vaz'-ı ilâhî olduğu için insanların tertip ettikleri kanunlar gibi ömürsüz değildir. Ta ezelde meşiyyet-i ilâhiyye muktezasınca ibda' olunan bu hükümlerin, bu ahkâmın, bu kavânînin hiç bir maddesi, hatta hiç bir kelimesi, hiç bir noktası değişmez. Bunun böyle olduğunu Kitâbullah da bize sarahaten bildiriyor. Şimdi diğer mahlûkatta, diğer âlemlerde hâkim olan sünen-i ilâhiyyeyi, yani Cenab-ı Hakk'ın ezelî ve ebedî kanunlarını bir tarafa bırakalım da yalnız insan kümeleri, beşer yığınları demek olan milletler, ümmetler üzerinde hükmünü süren kanun-ı ilâhîyi tedkik edelim. Evet, milletlerde carî olan bu kanunun mahiyetini biz Müslümanlar doğrudan doğruya Cenab-ı Hak'dan yani O'nun bize gönderdiği Kitâb-ı Hakîminden öğreniyoruz: Ümmet-i İslamiyyenin dünyada, ukbada felahını, necatını, saadetini, refahını, sâmânını temin eden evâmir-i ilâhiye yok mu, işte onların her biri Allah'ın bir sünneti, yani bir kanunudur. (Ve lâ teferrakû - tefrikadan, ayrılık gayrılık hislerinden uzak olunuz.), (Ve lâ tenâzeû fe tefşelû ve tezhebe rîhukum - Ey Müslümanlar birbirinize girmeyiniz, sonra kalplerinize meskenet, cebanet, acz, fütur çöker de devletiniz, saltanatınız, şevketiniz, kudretiniz, kuvvetiniz, hepsi elinizden gider.), (Vasbirû - sebattan, azimden katiyen ayrılmayınız.) İşte bunlar gibi birçok vesaya, birçok evamir var ki milleti yaşatmak, dini yaşatmak istersek bunların muktezasına tevfik hareket etmekliğimiz zaruridir. Demek, milletlerin hayatı, bekası, istiklâli, mahkumiyetten selameti için aralarında vahdet hükümfermâ olması lüzumu bir kanun-ı ilâhî imiş!

Ey cemaat-i Müslimin! Milletler topla, tüfekle, zırhlı ile, ordularla, tayyarelerle yıkılmıyor, yıkılmaz. Milletler ancak aralarındaki rabıtalar çözülerek herkes kendi başının derdine, kendi hevâsına, kendi menfaatini temin etmek sevdasına düştüğü zaman yıkılır. Atalarımızın "Kale içinden alınır." sözü kadar büyük söz söylenmemiştir. Evet, dünyada bu kadar sağlam, bu kadar şaşmaz bir düstur yoktur. İslam tarihini şöyle bir gözümüzden geçirecek olursak cenupta, şarkta, şimalde, garbda yetişen ne kadar Müslüman hükûmetleri varsa hepsinin tefrika yüzünden, aralarında hâdis olan fitneler, fesatlar, nifaklar, şikaklar yüzünden istiklâllerine veda ettiklerini, başka milletlerin esareti altına girdiklerini görürüz. Emeviler, Abbasiler, Fatımiler, Endülüslüler, Gazneviler, Moğollar, Selçukiler, Mağribiler, İraniler, Faslılar, Tunuslular, Cezayirliler... Hep bu ayrılık gayrılık hislerine kapıldıkları için saltanatlarını kaybettiler. Biz Osmanlı Müslümanları dünyanın üç büyük kıtasına hakimdik. Koca Akdeniz, koca Karadeniz hükmümüz altında bulunan cesim cesim memleketlerin ortasında bir göl gibi kalmıştı. Ordularımız Viyana önlerinde gezerdi. Donanmalarımız Hind Denizlerinde yüzerdi. Müslümanlık rabıtası ırkı, iklimi, lisanı, âdâtı, ahlâkı büsbütün başka olan birçok kavmiyetleri yekdiğerine sımsıkı bağlamıştı. Boşnak İslavlığını, Arnavut Latinliğini, Pomak Bulgarlığını... elhasıl her kavim kendi kavmiyetini bir tarafa atarak Halîfe-i Müsliminin etrafında toplanmış, Kelimetullah'ı i'lâ için canını, kanını, bütün varını güle güle, koşa koşa feda etmişti. Fakat sonraları aramıza Avrupalılar tarafından türlü türlü şekiller, türlü türlü isimler altında ekilen fitne, tefrika, fesad tohumları bizim haberimiz bile olmadan filizlenmeye, dallanmaya, budaklanmaya başladı. O demin söylediğim rabıta gevşedi. Artık eski kuvveti, eski tesiri kalmadı. Kalemizin içinden sarsılmaya yüz tuttuğunu gören düşmanlar kendi aralarında birleşerek yani biz Müslümanların memur olduğumuz vahdeti onlar vücuda getirerek birer hücumda yurdumuzun birer büyük parçasını elimizden alıverdiler. Bugün bizi Asya'nın bir ufak parçasında bile yaşayamayacak hale getirdiler.

Size bir vak'a anlatayım: Mısr-ı ulyâda dolaşıyordum. Orada aklı başında bir Müslümanla görüştüm. Bahsimiz İngiliz siyasetine intikal etti. Dedim ki:

-Şaşıyorum. On beş milyonluk koca Mısır'da İngiliz askeri olarak...

بك از قوت كوردم . نصل اولیورده بوقدرجق قوتله اوچ بر اقليم محافظه ايده‌بيليور ؟

بو سؤاله لوزوت اوذات ديديكه : — انكليز رجالندن برينه صميمی كوروشوردك . سزك عقلكزه كلن بنده دوشونمشده حرفيه ديشمكه :

— كونك ، پاخوددستانك برنده عثمانلى حكومتى قرق‌ألتی بيك كيشيلك برارده ترتيب ايدرك مصره سوق ايده‌جك اولورسه سز انكليزلر نه ياپارسكز ؟

— هيچ برشى ياپامايز . مدافعه امكانى اولماديغى ايچون مصرلرلى كنديلرينه تسليم ايدر چيقارز . يالكز شورالسنى ايى بيلكزكه بز انكليزلر هيچ برزمان عثمانليلرك مصره قرق بيك كيشى دكل ، قرق كيشى سوق ايده‌بيلجك درجه‌ده ياقه‌لرينى ، پاچه‌لرينى طوپلامه‌لرينه ميدان براقمايز . مملكتلرنده يتمز توكنمز مسئله‌لر چيقاريرز . اونلر برر برلريله اوغراشمقدن كوز آچامازلركه بركره اولسون مصره دونوب باقمه وقت بوله‌بيلسينلر .

اى جماعت مسلمين ! كوزلريكزى آچيكز ، عبرت آلكز . بزم حالى مسئله‌لردن برى قاپيزى ، ايليكيمزى قوروتان داخل مسئله‌لر يوقمى ؟ حوران مسئله‌سى ، يمن مسئله‌سى ، شام مسئله‌سى ، كردستان مسئله‌سى ، آرناودلق مسئله‌سى . . . بونلرك هپسى دشمن پارمغيله چيقارلمش مسئله‌لردر . اونلر اويله اوله‌يش كى بو كونكى آلطه يازلرى ، دوزجه ، بوزغله ، چوز قير ، يفا ، كوتان ، قونيه عصيانلرى ده‌حب او ملعون دشمنك ايشيدر . آرتيق كيمه خدمت ايتديكمزى ، كيمك حسابنه بربرمزك غير تلافى عصابلرى يقمزى اكلامق زمانى ظن ايديورم‌كه كلمشدر . الله رضاسيچون اولسون عقلمزى باشمزه طوپلايه‌لم . چونكه بويله دشمن حسابنه چاليشمرق الزده قالان شو بر آوچ طوپراغى‌ده ويره‌جك اولورسه‌ق چكيلوب كيتمك ايچون ارقه طرفده برقاريش يريمز يوقدر . شيمدى‌يه قدر دشمنه قاپديغمز قوجه قوجه مملكتلرك خلقى هجرت ايده‌جك بر يوله بيلمشلردى . نوده ياقه بز اويله بر حالت محكوم اولورسه‌ق باشمزى صوقه‌جق بردليك بولامايز .

حالا دشمنلرمزك ترتيب ايتدكلرى صلح شرائطى بزم ايچون دنيا يوزنده حق حيات ، امكان حيات براقميور . بو سفر آنا طوليك برخيلى قسمى يكيدن طولاشدم . خلقك فكرينى يوقلادم . باقدمكه زوالليلرك برشيدن خبرى يوق . واقعا بسته خواص كيكنى طاقيم بو شرائطك پك اغير اولديغنى بيليور . لكن عاملرى صوك درجه‌ده اهالى ، عوام ايسه هيچ برشيدن خبردار دكل . ظن ايديورلركه مملكتك كنارلرى يعنى حجاز كبى بغداد كبى بر ، ايكى يراليمزدن چيقنله ايش اولوب بيته‌جك ؛ روم ايلى ، استانبول ، آناطولى ، سوريه بنه بزده قاله‌جق ، آرتيق چيفتچى چيفتيله ، چوبان قيونيله ؛ اصناف منتيله ، دكانيله ؛ علما مدرسه‌سيله ، مكتبيله ، تجار اليشيله ، ويريشيله مشغول اوله‌جق . هيهات ! دشمنلرمز بزى نه حاله كتيرمك ايچون كيجه‌لى كوندوزلى چاليشيورلر . بزايسه حالا نه كبى خياللره كنديمزى آوتيورز ! . . الله رضاسيچون اولسون ، شو معاهده نامه‌نك بزم حقمزده‌كى ماده‌لرينى اوقويكز . اوقومق بيلميورسه‌كز برينه اوقوتيكزده ديكله‌يكز . معاذالله اونى قبول ايتديكمز كون عجبا نه‌مز قاليور ؟ بركره روم ايلنده هيچ بر علاقه‌مز قالميور . چتالجه استحكاماتى‌ده داخل اولديغى حالده دكزلك اوبر طرفنده‌كى مملكتلر كاملاً كيديور . خليفه‌مز استانبولدن چيقارلميور . لكن كنديسنه يالكز سطحى رومانده‌كى پاپا كبى — يديبوز عسكر بولوندورمق حق ويريليور . واقعا مسلمانلر استانبولدن بو سفر قوغولميور . چونكه انكليزلر هند مسلمانلرينك غلياندن چكنيور . بونكله برابر يونانليلر چتالجه استحكاماتنه صاحب اوله‌جقلرى ايچون طبيعيدركه چتالجه جوارنه ايسته‌دكلرى قدر عسكر يغارلر . اوروپا احوالنده بر قاريشقلق ظهور ايتديكى كبى استانبولى آليويررلر . اوزمان انكليزلر هندليره :

— بن خليفه‌كزك مملكتنى سزك خاطركزه حرمةً كنديسنه براقشدم . اما نه‌ياپه‌يم ، محافظه ايده‌مدى ، يونانليلرده استيلا ايتدى ! . .

دير . شيمدى بر سؤال وارد اوله‌جق :

— نه‌دن انكليزلر استانبولى طوغريدن طوغريه كنديسنه آلماسين‌ده يونانليلره ويرمين ؟

انكليزلرك بوقدر بويومسى متفقلرينك ايشنه كليور . بناءً عليه پايتختمزى‌ده الاجق اولورسه آرهلرى بوسبتون آچيله‌جق . انجق هم روم ايلنى ، هم آيدين ولايتنى الده طوته‌بيلمك ايچون يونانليلر قوتلى بر دوننمايه محتاجدر . بونى ايسه چاره‌سز انكليزلردن تدارك ايده‌جك . اكلاشيلديمى ؟ استانبولك يونان الده بولونمسى ديمك ، دائما دوننماسنه محتاج اولديغى انكليزك الده بولونمق ديمكدر . روم ايلينك ، استانبولك ، آيدين ولايتنك يونانليلر الده بولونمسى نه ديمكدر ، بيليورميسكز ؟ اورالرده تك بر مسلمان قالماسى ديمكدر . وقتيله اسكى يونانستانله موره‌ده‌كى خلقك ياريسى روم ايسه ياريسى‌ده مسلماندى . بوكون اوحواليده تك بر دينداشمز قالمامشدر . بو مصالحه موجبنجه ويريله‌جك مملكتلرده‌ده بر مدت صوكره عينى حال ظهوره كله‌جكدر . اوت ، مسلمان اهالى قتل عام ايله قورتوله‌رق هجرته مجبور ايديله‌جكدر .

بو معاهده‌نك تعقيب ايتديكى مقصد شودر : انكليزلر بزدن ممكن اولديغى قدر فضله آدم اولدورمك . كنديسندن صوك درجه‌ده آز انسان خرج ايتمك ايستيور . اوسبيدن برطرفدن روم ، ارمنى چته‌لرى تشكيل ايده‌جك ؛ بونلره پاره ، سلاح طاقيه‌رق توركلر آره‌سنده قتل عام ياپديره‌جق . ديكر

...pek az kuvvet gördüm. Nasıl oluyor da bu kadarcık kuvvetle koca bir iklim muhafaza edilebiliyor?

Bu sualim üzerine o zat dedi ki: - İngiliz ricalinden biriyle samimi görüşürdük. Sizin aklınıza geleni ben de düşünmüş de herife demiştim ki:

- Günün, yahut senenin birinde Osmanlı hükûmeti kırk elli bin kişilik bir ordu tertip ederek Mısır'a sevk edecek olursa siz İngilizler ne yaparsınız?

-Hiç bir şey yapmayız. Müdafaa imkânı olmadığı için Mısırlarını kendilerine teslim eder çıkarız. Yalnız şurasını iyi biliniz ki biz İngilizler hiç bir zaman Osmanlıların Mısır'a kırk bin kişi değil, kırk kişi sevk edebilecek derecede yakalarını, paçalarını toplamalarına meydan bırakmayız. Memleketlerinde bitmez tükenmez meseleler çıkarırız. Onlar birbirleriyle uğraşmaktan göz açamazlar ki bir kere olsun Mısır'a dönüp bakmağa vakit bulabilsinler.

Ey cemaat-i Müslimin! Gözünüzü açınız, ibret alınız. Bizim hani senelerden beri kanımızı, iliğimizi kurutan dahili meseleler yok mu, Havran meselesi, Yemen meselesi, Şam meselesi, Kürdistan meselesi, Arnavutluk meselesi... Bunların hepsi düşman parmağıyla çıkarılmış meselelerdir. Onlar öyle olduğu gibi bugünkü Adapazarı, Düzce, Yozgad, Bozkır, Biga, Gönen, Konya isyanları da hep o melun düşmanın işidir. Artık kime hizmet ettiğimizi, kimin hesabına birbirimizin gırtlağına sarıldığımızı anlamak zamanı zannediyorum ki gelmiştir. Allah rızası için olsun aklımızı başımıza toplayalım. Çünkü böyle düşman hesabına çalışarak elimizde kalan şu bir avuç toprağı da verecek olursak çekilip gitmek için arka tarafta bir karış yerimiz yoktur. Şimdiye kadar düşmana kaptırdığımız koca koca memleketlerin halkı hicret edecek yer bulabilmişlerdi. Neûzübillah biz öyle bir akıbete mahkûm olursak başımızı sokacak bir delik bulamayız.

Zaten düşmanlarımızın tertip ettikleri sulh şerâiti bizim için dünya yüzünde hakk-ı hayat, imkân-ı hayat bırakmıyor. Bu sefer Anadolu'nun bir hayli kısmını yeniden dolaştım, halkın fikrini yokladım. Baktım ki zavallıların bir şeyden haberi yok. Vakıa nisbetle havas geçinen takım bu şerâitin pek ağır olduğunu biliyor. Lakin ilimleri son derecede icmâlî. Avam ise hiç bir şeyden haberdar değil. Zannediyorlar ki memleketin kenarları yani Hicaz gibi, Bağdad gibi bir, iki yer elimizden çıkmakla iş olup bitecek; Rumeli, İstanbul, Anadolu, Suriye yine bizde kalacak, artık çiftçi çiftiyle, çubuğuyla; esnaf sanatıyla, dükkânıyla; ulemâ medresesiyle, mektebiyle; tüccar alışıyla, verişiyle meşgul olacak. Heyhat! Düşmanlarımız bizi ne hale getirmek için geceli gündüzlü çalışıyorlar, biz ise hala ne gibi hülyalarla kendimizi avutuyoruz!.. Allah rızası için olsun, şu muâhedenâmenin bizim hakkımızdaki maddelerini okuyunuz. Okumak bilmiyorsanız birisine okutunuz da dinleyiniz. Maazallah onu kabul ettiğimiz gün acaba nemiz kalıyor? Bir kere Rumeli'nde hiç bir alakamız kalmıyor. Çatalca istihkâmâtı da dahil olduğu halde denizin öbür yakasındaki memleketler kâmilen gidiyor. Halifemiz İstanbul'dan çıkarılmıyor. Lakin kendisine yalnız - tıpkı Roma'daki Papa gibi - yedi yüz asker bulundurmak hakkı veriliyor. Vakıa Müslümanlar İstanbul'dan bu sefer kovulmuyor. Çünkü İngilizler Hind Müslümanlarının galeyanından çekiniyor. Bununla beraber Yunanlılar Çatalca istihkâmâtına sahip olacakları için tabiîdir ki Çekmece civarına istedikleri kadar asker yığarlar, Avrupa ahvalinde bir karışıklık zuhur ettiği gibi İstanbul'u alıverirler. O zaman İngilizler Hintlilere:

-Ben halifenizin memleketini sizin hatırınıza hürmeten kendisine bırakmıştım, ama ne yapayım, muhafaza edemedi, Yunanlılar da istila etti!.. der. Şimdi bir sual vârid olacak:

-Neden İngilizler İstanbul'u doğrudan doğruya kendisine almasın da Yunanlılara versin?

İngilizlerin bu kadar büyümesi müttefiklerinin işine gelmiyor. Binaenaleyh payitahtımızı da alacak olursa araları büsbütün açılacak. Ancak hem Rumeli'yi, hem Aydın vilayetini elinde tutabilmek için Yunanlılar kuvvetli bir donanmaya muhtaçtır. Bunu ise çaresiz İngilizlerden tedarik edecek. Anlaşıldı ya, İstanbul'un Yunan elinde bulunması demek, daima donanmasına muhtaç olduğu İngilizlerin elinde bulunmak demektir. Rumeli'nin, İstanbul'un, Aydın vilayetinin Yunanlılar elinde bulunması ne demektir, biliyor musunuz? Oralarda tek bir Müslüman kalmaması demektir. Vaktiyle eski Yunanistan'la Mora'daki halkın yarısı Rum ise yarısı da Müslümandı. Bugün o havalide tek bir dindaşımız kalmamıştır. Bu musalaha mucibince verilecek memleketlerde de bir müddet sonra aynı hal zuhura gelecektir. Evet, Müslüman ahali katliam ile korkutularak hicrete mecbur edilecektir.

Bu muahedenin takip ettiği maksat şudur: İngilizler bizden mümkün olduğu kadar fazla adam öldürtmek, kendisinden son derecede az insan harc etmek istiyor. O sebepten bir taraftan Rum, Ermeni çeteleri teşkil edecek; bunlara para, silah dağıtarak Türkler arasında katliam yaptıracak. Diğer...

طرفندن ده مسلمانلر، توركلر آرمسندن پارماغله، ياخود اغفال ايله آدملر بولهرق بزی بربرمزه طوغرا‌ته‌جقدر؛ كه بوداًعاً اولوب طوريور. اينه دشمنك اناطولينك ايچ طرفلرنده چيقارتديغی عصيانلری باصديرمق ايچون بز ازمير، باليكسری جهتلرنده‌كی قوتمزی آزالتمه مجبور اولدقده يونانيلر يوريمزك دينه‌قدر صوقولديلر.

لعونه الله معاهده‌نی قبوله مجبور اولدقسه، اناطوليده عسكر بسله‌يه‌ميه‌جكز. يالكز برمقدار ژاندارمه‌لق بولونديره‌بيله‌جكز. بو ژاندارمه‌لر ايچنده كليتلی مقدارده روم، ارمنی، يهودی بولونه‌جق. ضابطلرك يوزده اوتوزی، كه طبيعی هپ يوكسك رتبه‌ليلر اوله‌جقدر، اجنبيدن كله‌جكدر. اناطولی منطقه منطقه آيريلوب هر منطقه بر اجنبی ضابطك اله‌ويريله‌جكدر.

مثلا قره‌دكز سواحلی منطقه‌سنده‌كی انكليز ضابطی بوتون الضباط لوتلرينه قوماندا ايده‌جك. اوزمان ايسته‌ديكی كبی روم، ارمنی جته‌لری وجوده كتيره‌رك مسلمانلرك اوزرينه صالديره‌جقدر. نته‌كيم بو اصولی انكليزلر قارصده، اردهانده، فرانسزلر آطنه‌ده، مرعشده پك كوزل تطبيق ايتديلر.

بيليرسكزكه اناطولينك ايكی مهم اسكله‌سی واردر: بری استانبول، بری ازمير. المزده‌كی اوچ بچق شمندوفر خطی ده ايكی ليمانده نهايت بوليور. شيمدی استانبول سوزده بزه براقيليورسه‌ده اورانك اداره‌سی، كمركلری، ويركيلری، ضابطه‌سی كاملاً باشقه‌لرده. يعنی بزم داخل اولماديغمز بر قوميسيونك النده بولونيور. بو قوميسيونده طبيعی انكليز حاكم اوله‌جغندن بزم اخراجاتمزه، ادخالاتمزه ايسته‌ديكی كبی مشكلات چيقاره‌جق. كمرك تعرفه‌سی، شمندوفر تعرفه‌سی، ليمان تعرفه‌سی اوكا كوره ترتيب ايدرك اناطوليده‌كی مسلمان تجاری تماميله افلاس ايتديره‌جك. ذاتاً متاركه‌دن بری استانبولده‌كی مسلمانلرك تجارتنه ال آتلدن هپ بويله كوچلكلر چيقارلمشدر. بوندن مقصدلری مسلمانلری فقير وسفيل براقه‌رق بوتون عالمه، بالخاصه هندده‌كی دينداشلرمزه:

— ايشته كوريورسكز آ، سزك غيرتنی كوگنده اولديغكز توركلر نه قدر قابليتسز انسانلردر!

ديمكدر. بو معاهده موجبنجه دولتمزك بودجه‌سی انكليز، فرانسز، ايتاليان مرخصلرندن مركب بر قوميسيون طرفندن ترتيب اولونه‌جقدر. بو قوميسيونده بزدن بر آدم بولونه‌جقسه ده رأی صاحبی اولمايه‌جقدر. يعنی انكليز بو قوميسيونده ايسته‌ديكنی ياپديره‌جقدر. او حالده ويرديكمز ويركيلر هپ روملرك، ارمنيلرك منفعتنه صرف اولونه‌جقدر. انكليزلر مصرده اهالی جاهل قالسون ديه مسلمانلره هيچ بر مكتب آچديرمامشدر. هندستانده عينيله طاورانمشدر. بزده مصرليلر كبی اوله‌جغز. يالكز بزم مصرليلردن بر فرقمز واركه اونلر كبی كاملاً مسلمان دكلز. ايچمزده روملر، ارمنيلر وار. اونلرك چوجقلری بزم پاره‌مزله مكتبلر آچوب اوقويه‌جقلر، آدم اوله‌جقلر. صنعتی، تجارتی، زراعتی كاملاً الرينه آله‌جقلر. بزدن يالكز ايرغاد يتيشه بيله‌جك.

كلهم عهود مستثناسنه: ای جماعت مسلمين! فرنكجه بر كلمه وار: قاپيتولاسيون! معناسی: بزم بيله‌رك بيلمه‌يه‌رك، كيفی ياخود اضطراری اجنبيلره ويرديكمز اسكی امتيازلردر. بونلرك بر قسمی عدليه‌يه عائددر. مثلا ايچمزده ياشايان اجنبی تبعه‌سندن بری نه ياپارسه ياپسين حكومتمز طرفندن توقيف اولنه‌مز. جانی‌ی ياقالامق ايچون مطلقا منسوب اولديغی سفارتك آدمی حاضر اولملی. توقيف اولوندقدن صكره ده سفارتنه تسليم ايدلملی. بناءً عليه اجنبيلر بو عاريه‌دن اول بزم ايچمزده حايقران كيلمشدی. ادم دوكرلر، ادم اوردورلر، ادم اولديرورلر. اونه‌گينك بريكنك املاك واراضيسنی غصب ايدرلر. بوتون ايتدكلری يانلرينه قالبردی. بز بو امتيازاتی حركت بدايتنده قالديرمشدق. شيمدی صلح شرائطنی قبول ايتديكمز كبی بونلر ينه عودت ايده‌جك. هم نه‌صيل عودت ايده‌جك، بيليورميسكز؟ اوروپا دولتلری تبعه‌سنه منحصر اولان او امتيازلر شيمدی روملره، ارمنيلره، يهوديلره ده ويريله‌جك. ارتق بونك نه‌ديمك اولديغنی ماتوهلرينه آكلار.

كلهم بو امتيازلرك اقتصادی قسمنه: اجنبی تبعه‌سی تمتع ايديه‌جكلری ويركيلردن مستثنادرلر. شيمدی روملر، يهوديلر، ارمنيلرده مستثنا اوله‌جقدر. اچقچه‌سی بتون پاره‌يی مسلمانلر ويره‌جكلر. بتون پاره‌يی اجنبيلرله ايچمزده‌كی غيرمسلملر طوپلايه‌جق!

ياكمركلر مستثناسی... اوده بر آفت! بز باشقه مملكتلر كبی كمركلرمزه صاحب دكلز. مملكتمزه صوقولان اشيادن ايسته‌ديكمز كمرك آلمامز. خلقمزك فقير دوشمسنه اك برنجی سبب بودر. بونی براز ايضاح ايده‌لم. اولا زراعتمزی اله الام. روسيه كبی، رومانيا كبی، امريقا كبی طوپراغی زنكين مملكتلرده اكين پك اوجوزه مال اوليور. حر طرفلرك وابورلری، شمندوفرلری ده چوق اولديغندن دنيانك هر طرفنه قولايلقله آرپه، بغدای كوندريورلر. بناءً عليه بو مملكتلر استانبول ياسه‌سنه دوكدكلری اكينی بزدن، يعنی اناطوليدن دها اوجوزه مال ايده‌بيليرلر. بزم چيفتچيلرمز ايسه مالی ازمير، استانبول كبی بيوك شهرلرده قورتلرمه يه‌جك يرلره ايصال ايده‌مايه‌جكندن هم الهمز، هم فقير دوشر. بوكا قارشی نه چاره اوله بيلير؟ اوت، چاره خارجدن كله‌جك اكين وسائر يه‌جك شيلره اويله بر كمرك قويمقدركه بو كمروك ويره‌جك اجنبی تجار يلمده مالی اناطوليدن كيده‌جك مالدن دها پاهالی‌يه صاتمغه مجبور كده قالسين. ايشته فرانسه كبی، المانيا كبی طوپراغی چوق زنكين اولميان حكومتلر كنديلری كويليلرينی هپ بو اصول سايه‌سنده قورتاره بيلمشدر. بزده ايسه بو چاره‌يه مراجعت قابل اولمايه‌جغندن معاهده‌يی قبول ايتديكمز كبی چيفتچيلر بيته‌جكلر.

...taraftan da Müslümanlar, Türkler arasından para ile, yahut iğfal ile adamlar bularak, bizi birbirimize doğratacaktır; ki bu zaten olup duruyor. İşte düşmanın, Anadolu›nun iç taraflarında çıkarttığı isyanları bastırmak için biz İzmir, Balıkesir cephelerindeki kuvvetimizi azaltmağa mecbur olduk da Yunanlılar burnumuzun dibine kadar sokuldular.

Neuzübillah muahedeyi kabule mecbur olduk mu, Anadolu'da asker besleyemeyeceğiz. Yalnız bir miktar jandarma kuvveti bulundurabileceğiz. Bu jandarmalar içinde külliyetli miktarda Rum, Ermeni, Yahudi bulunacak. Zabitlerin yüzde on beşi, ki tabiî hep yüksek rütbeliler olacaktır, ecnebiden gelecektir. Anadolu mıntaka mıntaka ayrılıp her mıntaka bir ecnebi zabitin eline verilecektir.

Meselâ Karadeniz sevahili mıntıkasındaki İngiliz zabiti bütün inzibat kuvvetlerine kumanda edecek, o zaman istediği gibi Rum, Ermeni çeteleri vücuda getirerek müslümanların üzerine saldıracaktır. Nitekim bu usulü İngilizler Kars'ta, Ardahan'da; Fransızlar Adana'da, Maraş'ta pek güzel tatbik ettiler.

Bilirsiniz ki Anadolu'nun iki mühim iskelesi vardır: Biri İstanbul, biri İzmir. Elimizdeki üç buçuk şimendüfer hattı bu iki limanda nihayet buluyor. Şimdi İstanbul sözde bize bırakılıyorsa da oranın idaresi, gümrükleri, vergileri, zabıtası kâmilen başka ellerde, yani bizim dâhil olmadığımız bir komisyonun elinde bulunuyor. Bu komisyonda tabii düşmanlar hâkim olduğundan bizim ihracatımıza, ithâlâtımıza istediği gibi müşkülat çıkaracak. Gümrük tarifesini, şimendüfer tarifesini, liman tarifesini ona göre tertip ederek Anadolu'daki Müslüman tüccarı tamamıyla iflâs ettirecek. Zaten mütarekeden beri İstanbul'daki müslümanların ticaretine el altından hep böyle güçlükler çıkarılmıştır. Bundan maksat ise müslümanları fakir, sefil bırakarak bunun âleme bilhassa Hint'teki dindaşlarımıza:

— İşte görüyorsunuz a, sizin gayretini gütmekte olduğunuz Türkler ne kadar kabiliyetsiz insanlardır!

Demektir bu muahede mucibince devletimizin bütçesi İngiliz, Fransız, İtalyan murahhaslarından mürekkep bir komisyon tarafından tertip olunacaktır. Bu komisyonda bizden bir adam bulunacaksa da rey sahibi olamayacaktır, yani İngiliz bu komisyonda istediğini yaptıracaktır. O halde verdiğimiz vergiler hep Rumların, Ermenilerin menfaatine sarf olunacaktır. İngilizler Mısır'da ahali cahil kalsın diye Müslümanlara hiçbir mektep açtırmamıştır. Hindistan'da da aynıyla davranmıştır. Biz de Mısırlılar gibi olacağız. Yalnız bizim Mısırlılardan bir farkımız var ki onlar gibi kâmilen Müslüman değiliz. İçimizde Rumlar, Ermeniler var. Onların çocukları bizim paramızla mektepler açıp okuyacaklar, adam olacaklar. Sanatı, ticareti, ziraati kâmilen ellerine alacaklar. Bizden yalnız ırgat yetişebilecek.

Gelelim Uhud meselesine: Ey cemaati müslimin! Frenkçe bir kelime var: Kapitülasyon! Manası: bizim bilerek bilmeyerek, keyfî yahut ıztırarı, ecnebilere verdiğimiz eski imtiyazlardır. Bunların bir kısmı adliyeye aittir. Meselâ içimizde yaşayan ecnebi teba'asından biri ne yaparsa yapsın hükümetimiz tarafından tevkif olunamaz. Caniyi yakalamak için mutlaka mensup olduğu sefaretin adamı hazır olmalı. Tevkif olunduktan sonra sefaretine teslim edilmeli. Binaenaleyh ecnebiler bu muharebeden evvel bizim içimizde Ali kıran kesilmişti. Adam döverler, adam vururlar, adam öldürürler, ötekinin berikinin emlâk ve arazisini gasbederler. Bütün yaptıkları yanlarına kalırdı. Biz bu imtiyazları harbin bidayetinde kaldırmıştık. Şimdi sulh şeraitini kabul ettiğimiz gibi bunlar yine avdet edecek. Hem nasıl avdet edecek, biliyor musunuz? Avrupa devletleri tebaasına münhasır olan o imtiyazlar şimdi Rumlara, Ermenilere, yahudilere verilecek. Artık bunun ne demek olduğunu matuhlar bile anlar.

Gelelim bu imtiyazların iktisadi kısmına: Ecnebi tebaası temettü, belediye ve saire gibi vergilerden müstesnadırlar. Şimdi, Rumlar, Yahudiler, Ermeniler de müstesna olacaktır. Açıkçası bütün parayı müslümanlar verecekler, bütün parsayı içimizdeki gayrı müslimler toplayacak!

Ya gümrükler meselesi... O da bir âfet! Biz başka memleketler gibi gümrüklerimize sahip değiliz. Memleketimize sokulan eşyadan istediğimiz gümrüğü alamayız. Halkımızın fakir düşmesine en birinci sebep budur. Bunu bir az izah edelim. Evvelâ ziraatımızı ele alalım. Rusya gibi, Romanya gibi, Amerika gibi toprağı zengin memleketlerde ekin pek ucuza mal oluyor. Heriflerin vapurları, şimendüferleri de çok olduğundan dünyanın her tarafına kolaylıkla arpa, buğday gönderiyorlar. Binaenaleyh bu memleketler İstanbul piyasasına döktükleri ekini bizden, yani Anadolu'dan daha ucuza mal edebilirler. Bizim çiftçilerimiz ise malını İzmir, İstanbul gibi büyük şehirlerde kurtarabilecek para ile satamayacağından hem ekemez, hem fakir düşer. Buna karşı ne çare olabilir? Evet, çare hariçten gelecek ekin ve sair yiyecek şeylere öyle bir gümrük koymaktır ki, bu gümrüğü verecek ecnebi tüccar piyasada malını Anadolu'dan gidecek maldan daha pahalıya satmak mecburiyetinde kalsın. İşte Fransa gibi, Almanya gibi toprağı çok zengin olmayan hükümetler kendi köylülerini hep bu usul sayesinde kurtarabilmiştir. Bizde ise bu çareye müracaat kabil olamayacağından muahedeyi kabul ettiğimiz gibi çiftçimiz bitecektir.

كلهم صنايعه : بيليورسكزكه مملكتمزده بر چوق عالم اشيا يتيشير : كتن، كنور، پاموق، يوك، تفتيك، دری . صوكره درلو درلو معدنلر . بز بونلردن استفاده ايده‌ميورز . مثلا بر طوقومه فابريقه‌سی، پاموق ديير فابريقه‌سی آچيه قالقيشسه‌ق اوروپانك، امريقانك فابريقه‌لريله باشه چيقامايز . او حالده نه ياپالم ؟ بزم صنايعمزده اونلرك صنايعی درجه‌سنی بولنجيه قدر خارجدن كله‌جك مصنوعات اوزرينه مناسب بر كمرك قويه بيلمليز . اوله‌ماديغندن كی هيچ بر مؤسسه‌مز، هيچ بر فابريقه‌مز بر سنه بيله ياشايه‌ماز . بيليورسكزكه كنديمزه مخصوص دستگاهلرمز، تزگاهلرمز واردی . بونلر مملكتمزك هر طرفنده صاتيليوردی . اهاليمزده بر چوق منفعت تأمين ايديوردی . حال بوكه اجنبی فابريقه‌لريله رقابت ايده‌مديكندن طولايی ازيلدی گيتدی . شو حالده خلقمز زراعتی، صنايعی ايشی كوتوره‌مز . تجارتنده‌ده غير مسلملرك ويركو ويرمه‌سی يوزندن باشه چيقامازسه طبيعيدركه سفيل اولور، پريشان اولور . حدودلقدن باشقه يابه‌جق بر ايش بوله‌ماز .

شيمدی بر مهم مسئله وار . اونی تدقيق ايده‌لم : نه‌دن انكليزلر بزم محومزی تأمين ايچون بوقدر اوغراشيورلر ؟ اوت، بونلر حرب عموميه‌نك بدايتنده «بز بوتون ملتلرك استقلالی ايچون حرب ايديورز !» تكرارلامق متصل تكرار ايدوب طوردقلری ايچون حكومتلری آلتنده بولونان يوز ميليون مسلمانلرده استقلال سوداسی كلدی . مصرده، هندده بريری آردنجه عصيانلر باشلادی . روالفا انكليز بو عصيانلری كنديسنه مخصوص اولان مدهش بر وحشتله باصديردی . لكن بونلرك بر دها باش قالديرمه‌ملری ايچون دنياده هيچ بر مسلمان مملكتك مستقل قالماسی لازمدی . متاركه‌دن صوكره ايسه مستقل اوله‌رق ايكی مسلمان حكومت قالمشدی كه بری بز ايدك . ديكری ده ايران ايدی . بيليورسكزكه ايران حكومت اسلاميه‌سنك ايجابنه ياپيشديلر . انكليز حمايه‌سی لعنت حلقه‌سنی كی محجمالرك بوينه كچيرديلر . اوت شيمدی يالكز بز قالدق . ای جماعت مسلمين ! انكليزك اصل دشمنلكی بزمله . چونكه بز عصرلردن بری خلافتی الزده طوتيورز . عصرلردن بری عالم اسلامك باشنده اوله‌رق اهل صليبه چارپيشيورز . دنيانك بوتون مسلمانلری سلامتلرينی، نجاتلرينی، بيكلردن بری مشتاق اولدقلری استقلاللرينی بزدن بكليورلر . بو زوالليجه ميليون مسلمانه نسبتله بزم بر آووج مقابلنده اولان خلقمزك نه اهميتی واردر ؟ ديمكز . ای بيليكزكه بو بر آووج خلقك بوتون عالم اسلامده پك بيوك موقعی، پك بيوك اعتباری واردر . بوتون مسلمانلر بيليرلركه مادامكه سلطنت عثمانيه‌نك، خلافت اسلاميه‌نك ديوريليسی بوتون جهان اسلامی صارسه‌جقدر . بوتون مسلمان يوردلرينك مدهش زلزله‌لره طوتولمش كی خراب و خبابه جقدر . متاركه‌نی متعاقب مصرده، هندده، حتی حيدودلرمزده اوزده‌ايكن بوكون اشغال آلتنده بولونان طرفلرده، سوريه‌ده

ظهور ايدن اختلالر، عصيانلر، قياملر كوستريوركه بز عثمانلی مسلمانلری اويله عالم اسلامك وطوله‌يسيله دشمنلرمزك لاقيد قاله‌بيله‌جكی بر كوره دكلز . او سببدن انكليزلر بزی بوسبتون محو ايتمكه نه قدر چاليشسه‌لر كندی منفعتلری نامنه اوقدر حقليدرلر . اما ديه‌جكسكزكه :

— بوكون بوتون دنيايه حاكم اولان انكلتره سطوتی قارشوسنده بزم نه اهميتمز اولوركه حرب‌ده سلكديكك كبی بزم كوكك بزده بورويه‌جكزدن قورقسونلرده بوقدر احتياطلره لزوم كورسونلر ؟

ياكيليورسكز . ايش اويله دكل . اوروپاليلر يالكز بوكونی، بوكونكی حادثاتی سير ايتمكله قالمازلر . اونلر يارينی، كله‌جك سنه‌يی، حتی كله‌جك عصری، حتی بر قاچ عصر صوكرايی تخمين ايتمك، حساب ايتمك ايسترلر . حريفلرك سياستی مدهشدر . ايشته اومدهش سياست سايه‌سنده كنديلری نه اولديلر، بزی نه حاله كتيرديلر، كوريورسكز . بناءً عليه ولو بر قاچ ولايتدن عبارت بر آناطولی حكومتك قالمسنيله كندی اختيارلريله، يعنی مضطر قالمدقجه، قابل دكل، راضی اوله‌مازلر .

— پك اعلا ! نه يپه بيليرز ؟ اوزون زمانلردن بری دوام ايدن داخلی، خارجی محاربه‌لر، بالخاصه بالقان محاربه‌سيله شو حرب عمومی بزده جان براقادی، قان براقادی، پاره براقادی، هيچ برشی براقادی . دشمن ايسه بوقدر قوتلی . شرائط صلحيه‌يی چار ناچار قبول ايده‌جكز . بو طبق سلاحسز بر آدمك طاغ باشنده مسلح حيدودلر طرفندن اوشاديلسه يكرر ايستر ايسته‌مز لقباتك امرينه بويون اكمه‌جك ...

پك طوغرو ! يالكز ايكی نقطه وار . بركره او مسلح حيدودلر اوزرينه آتلدقلری بيچاره‌دن پاره‌سنی ايسته‌سه‌لر، اوزرنده‌كی البسه‌سنی ايسته‌سه‌لر، اياغنده‌كی پابوجنی، باشنده‌كی كلاهنی ايسته‌سه‌لر ذوربرسنی تصويب ايده‌دك . لكن بونلكه قناعت ايتميورلركه . بيچاره حريفك قوللرينی، باجاقلرينی كسدكدن صوكره :

— بويننی اوزات ! قفاكی كسه‌وير ! ديورلر . مادامكه تكليف بوقدر آغيردر . آرتق بونی هيچ كيمسه قبول ايده‌مز . ايستر ايسته‌مز ديشينه، طرناغنه اوغراشير، چاپالار، نفسنی امكانك صوكنه درجه‌سنه قدر مدافعه‌يه چاليشير .

ای جماعت مسلمين ! ايشته بوكون بزدن ايسته‌دكلری، نه فلان ولايت، نه فلان سنجاقدر . طوغرودن طوغری‌يه باشمزدر، بوغازمزدر، حياتمزدر، سلطنتمزدر، دولتمزدر، خلافتمزدر، دينمزدر، ايمانمزدر .

بر ده او مسلح اولديغی قبول ايتديكمز حيدودلرك پاشلری پك بوش دكل، قورقدقلری نقطه‌لر وار . بز ضروری اولان مدافعه حيات وظيفه‌سنده براز ده ثبات ايده‌جك اولورسه‌ق ايين اولاكزكه جهنم اولوب كيده‌جكلر . غالبا مقصداً كلا شيلماديی . بر آز ايضاح ايده‌لم .

قوتلرينك، قدرتلرينك پك بيوك اولديغی بيلديكمز دشمنلرمزك اوكنده

Gelelim sanayie: Bilirsiniz ki memleketimizde birçok ham eşya yetişir: Keten, kenevir, pamuk, yün, tiftik, deri. Sonra türlü türlü madenler. Biz bunlardan istifade edemiyoruz. Meselâ bir dokuma fabrikası yahut demir fabrikası açmaya kalkışsak Avrupa'nın, Amerika'nın fabrikalarıyla başa çıkamayız. O halde ne yapmalıyız? Bizim sanayiimiz de onların sanayi derecesini buluncaya kadar hariçten gelecek mamulat üzerine münasip bir gümrük koyabilmeliyiz. Koyamadığımız gibi hiç bir müessesemiz, hiç bir fabrikamız bir sene bile yaşayamaz. Bilirsiniz ki kendimize mahsus tezgâhlarımız, bezlerimiz vardır. Bunlar memleketimizin her tarafında satılıyordu. Ahalimize de birçok menfaat temin ediyordu. Hâlbuki ecnebi fabrikalarıyla rekabet edemediğinden dolayı ezildi gitti. Şu halde halkımız ziraatını, sanayiini ileri götüremez, ticaretini de gayri müslimlerin vergi vermemesi yüzünden başa çıkaramazsa tabiidir ki sefil olur, perişan olur. Haydutluktan başka yapacak bir iş bulamaz.

Şimdi bir mühim mesele var. Onu tetkik edelim: «Neden İngilizler bizim mahvımızı temin için bu kadar uğraşıyorlar?" Evet, bunlar harbi umuminin bidayetinde "biz bütün milletlerin istiklâli için harbediyoruz!" tekerlemesini muttasıl tekrar edip durdukları için mahkûmiyetleri altında bulunan yüz milyon müslümana da istiklâl sevdası geldi. Mısır'da, Hind'de birbiri ardınca isyanlar başladı. Vakıa İngiliz bu isyanları kendisine mahsus olan müthiş bir vahşetle bastırdı. Lâkin bunların bir daha başkaldıramamaları için dünyada hiç bir müslüman memleketin müstakil kalmaması lâzımdı. Mütarekeden sonra ise müstakil olarak iki müslüman hükümet kalmıştı ki biri bizdik. Diğeri de İran idi. Biliyorsunuz ki İran hükümeti İslamiyesinin icabına baktılar. İngiliz himayesini lânet halkası gibi acemlerin boynuna geçirdiler. O halde yalnız biz kaldık.

Ey cemaati müslimin!

İngiliz'in asıl düşmanlığı bizedir. Çünkü biz asırlardan beri hilafeti elimizde tutuyoruz. Asırlardan beri âlemi İslamın başında olarak ehli salible çarpışıyoruz. Dünyanın bütün müslümanları selâmetlerini, necatlarını, yıllardan beri müştak oldukları istiklâllerini bizden bekliyorlar. "Yüzlerce milyon müslümana nisbetle bizim bir avuç mesabesinde olan halkımızın ne ehemmiyeti vardır?" demeyiniz. İyi biliniz ki bu bir avuç halkın bütün âlemi İslamda pek büyük mevkii, pek büyük itibarı vardır. Bütün müslümanlar bilirler ki maazallah saltanat-ı Osmaniye'nin, hilafet-i **İslamiye'nin** devrilmesi bütün cihanı imanı sarsacaktır. Bütün müslüman yurtlarını en müthiş zelzelelere tutulmuş gibi hasara uğratacaktır. Mütarekeyi müteakip Mısır'da, Hind'de hatta daha dün elimizde iken bugün işgal altında bulunan Irak'ta, Suriye'de zuhur eden ihtilâller, isyanlar, kıyamlar gösteriyor ki biz Osmanlı Müslümanları öyle âlemi İslamın ve dolayısıyla düşmanlarımızın lakayt kalabileceği bir küme değiliz. O sebepten İngilizler bizi büsbütün mahvetmeye ne kadar çalışsalar kendi menfaatleri namına o kadar haklıdırlar. Ama diyeceksiniz ki:

— Bugün bütün dünyaya hâkim olan İngiltere satveti karşısında bizim ne ehemmiyetimiz olur ki herifler senin dediğin gibi bizim günün birinde büyüyeceğimizden korksunlar da bu kadar ihtiyatlara lüzum görsünler?

Yanılıyorsunuz. İş öyle değil. Avrupalılar yalnız bugünü, bugünkü hadisatı seyretmekle kalmazlar. Onlar yarını, gelecek seneyi, hatta gelecek asrı, hatta bir kaç asır sonrasını tahmin etmek, hesab etmek isterler. Heriflerin siyaseti müthiştir. İşte o müthiş siyaset sayesinde kendileri ne oldular, bizi ne hale getirdiler, görüyorsunuz. Binaenaleyh velev bir kaç vilâyetten ibaret bir Anadolu hükümetinin kalmasına bile kendi ihtiyarlarıyla, yani muztar kalmadıkça, kabil değil, razı olamazlar.

— Pek âlâ! Ne yapabiliriz? Uzun zamanlardan beri devam eden dahilî, haricî muharebeler, bilhassa Balkan muharebesiyle şu harbi umumî bizde can bırakmadı, kan bırakmadı, para bırakmadı, hiç bir şey bırakmadı. Düşman ise bu kadar kuvvetli. Şeraiti sulhiyeyi çar naçar kabul edeceğiz. Bu tıpkı silâhsız bir adamın dağ başında müsellah haydutlar tarafından kuşatılmasına benzer. İster istemez eşkıyanın emrine boyun eğecek...

Pek doğru! Yalnız iki nokta var. Bir kere o müsellah haydutlar ortalarına aldıkları biçareden parasını isteseler, üzerindeki elbisesini isteseler, ayağındaki pabucunu, başındaki külâhını isteseler biz de vermesini tasvib ederdik. Lâkin bununla kanaat etmiyorlar ki. Biçare herifin kollarını, bacaklarını kestikten sonra:

— Boynunu uzat! Kafanı devir! diyorlar. Mademki teklif bu kadar ağırdır. Artık bunu hiç kimse kabul edemez, ister istemez dişiyle, tırnağıyla uğraşır, çabalar, nefsini imkânın son derecesine kadar müdafaaya bakar.

Ey cemaati müslimin! İşte bugün bizden istedikleri, ne filân vilâyet, ne filân sancaktır, doğrudan doğruya başımızdır, boynumuzdur, hayatımızdır, saltanatımızdır, devletimizdir, hilafetimizdir, dinimizdir, imanımızdır.

Bir de o müsellah olduğunu kabul ettiğimiz haydutların başları pek boş değil. Korktukları tehlikeler var. Biz zaruri olan müdafaai hayat vazifesinde bir az daha sebat edecek olursak emin olunuz ki cehennem olup gidecekler. Galiba maksat anlaşılmadı. Biraz izah edelim. Kuvvetlerinin, kudretlerinin pek büyük olduğunu bildiğimiz düşmanlarımızın önünde...

بوكون ایكی مدهش تهلكه واردر: بری اونلرك كندی تعبیری وجهله اسلام تهلكه‌سی، دیكری بولشه‌ویق تهلكه‌سی! اسلام تهلكه‌سی حرفلر چوقدن بری حسابه آلمشلردی‌ده اوكا كوره الرندن كلن تدبیری آلمقدن كری طورمامشلردی. لكن الیوم سنه‌دنبری دوام ایدن بو حرب بر چوق حسابلری آلت اوست ایتدی. بر چوق تخمینلر یاكلیش چیقدی. بوكون انكلیزلر آرتیق مستملكاتنده‌كی اسلاملردن اسكیسی كبی امین اوله‌مایورلر. بشریتك كوزی آچیلدی. محكوم ملتلر كندیلرینك حاكم ملتلر الندن بیوك بر قوت اوله‌بیلدیكنی یوسفز كوزلریله كوردیلر. قانلرینی، جانلرینی كیملرك حسابنه دوككلرینی آكلادیلر. حربك هر درلو سفالتنده بولوندیلر. هجومده، مدافعه‌ده ناصل اولونور؟ الصوك ایجاد اولونمش سلاحلر، جویبار ناسل قوللانیلیر؟ جبهه‌ی بالعمل اوكرندیلر. هله محكملری، اسارتلری آلتنده یاشاتقلری اوروپالیلرك كندیلرینی حربه سوروكلركن ویردكلری وعدلرك هیچ برینك اصل فصل اولمادیغنه، بوكیدیشله قیامته‌دك كندیلری ایچون حریت، رفاه، راحت یوزی كورمك نصیب اوله‌میه‌جغنه ایمانلری حاصل ایتدیلر. بوكون جهان اسكی جهان دكل. هله آسیا هیچ اویله‌یكز حالده بولونمایور. بالعموم شرقده، بالخاصه مسلمانلرده بیوك بر انتباه، بر اویانیقلق موجود. آسیانك شمال قسمنده یاشایان دینداشلرمز كاملاً دینه‌جك درجه‌ده مسلح، متبقیسی‌ده بر طرفدن سلاحلانیور. فكرلر كیتدكجه دكیشیور. استقلال سودالری هر یرده اویانیور. ایشته بوتون بو حركتلر اسلام تهلكه‌سی نامی آلتنده طوپلانه‌رق دشمنلرمزی تیر تیر تیترتمه‌دیور.

ایكنجی تهلكه‌یه كلنجه: بولشه‌ویكلك دینیلن بو حركت اوروپانك طوغریدن طوغری‌یه قلبنه چوریلمش بر سلاحدر. سنه‌لردن بری سوسیالیستلك نامی آلتنده ایچین ایچین قاینایه‌رق اوروپا حكومتلرینی اوركوتوب طوران بو حركت بوكون روسیه‌ده میدانلر طاغلرلی الولر ساچمغه باشلادی. بو یانغینك قیولجیم‌لری پاریس، لوندره، روما افقلرینه طاغیلیر. اورالرده برر یانغینلر چیقاریر اولدی. چونكه حكومتلری نه قدر اوغراشسه، نه قدر چابالاسه‌لر، ذاتاً بویله بر یانغین ایچون اوروپانك هر طرفنده استعداد واردی، حاضرلق واردی. سرمایه صاحبلریله عمله‌لر آرهسنده‌كی كركینلك صوك سنه‌لرده بالخاصه بو محاربه آثناسنده صوك درجه‌یی بولمشدی. روسلر اوك ایلك اوله‌رق چاری، چارلق، اصحاب امتیاز ادمارك بیتمز توكنمز امتیازلرینی، ثروتلرینی، سامانلرینی خلق ایله یكسان ایدنجه، اوروپاده‌كی سوسیالیستلرده ایالالاعابه عزم ایتدی. بوآدملر دیورلركه:

— بو حرب، بو بش سنه‌دنبری دوام ایدن آفت قرق، اللی ملیون بشرك طوغریدن طوغری‌یه حرب میدانلرنده هلاكنه سبب اولدی. بر اوقدر انسانلری ده بوسبتون حیاتلرك ارقه‌سندن بیكس، پریشان بر حالده براقدی. معنوی بر اولومه محكوم ایتدی. نتیجه‌ده نه اولدی؟ بر قاچ ظالم حكومتك استبدادینی آرتیردی. ملیارلرجه ثروت صاحبی بر قاچ محتكرك خزینه‌لرینی،

قاصه‌لرینی طولدیردی. فقرا طبقه‌سنك، ایشجی طبقه‌سنك حالنی آرتق تحمل ایده‌میه‌جك درجه‌لره كتیردی. اخلاق تلفه، حیوانات، عرض تلفه، حیثیت تلفه، انسانلق تلفه برنجی بر انقلابدی. حبسی سیله‌دی سوپوردی، كیمسه‌نك كیمسه‌یه امنیتی، اعتمادی قالمادی. عالم بشریت هر درلو انسانلق طویغولردن صیرلمرق بر نوع حیوانلر دركه‌سنه اینمدی. او حالده بز كیمك ایچون چارپیشمش، هانكی غایه‌یه خدمت ایتمش اولدق؟ بوتكه برای صلح شرائطی دیه اورته‌یه آتیلان هذیانلر بوتون بویله ملتلره اصلا راحت، حضور تأمین ایده‌میه‌جكدر. بالعكس بونلرك آرهلرنده‌كی اختلافلری، خصومتلری، رقابتلری، كینلری، انتقام حسلرینی بوسبتون كوروكله‌مكدر. آرتیق بشریت بوكا تحمل ایده‌مز. آرتیق سفیل ماهیتلری بوتون چپلاقلیغیله میدانه چیقان بوتون بو تشكیلاتی، بوتون بو مؤسساتی ییقمالی، برینه یكیلرینی قوملیدر...

ایشته حرفلرك ملاحظه‌لری آشاغی یوقاری بویله كزده‌در. فالاً غربك عقلاسی، حكماسی چوقدن بری بویله بر عاقبتك ظهورینی بكلیورلردی. طینی كوزلر، پارلاق كورونن مدنیت حاضره‌نك ایچندن چوروك اولدیغنی، كوكك برنده پالدیر كولدور ییقیله‌جغنی سویلیوب طوریورلردی. بنم بوكریبدن سویلیه‌جك بر سوزم وارسه اوده غرب مدنیتی دیدیكمز اوروزل عالمك بر آز اول خاك ایله یكسان اولمسی تمنیدن عبارتدر.

ای جماعت مسلمین! صاقین بو سوزلرمدن بنم علم دشمنی، معرفت دشمنی، ترقی دشمنی اولدیغمه ذاهب اولمایكز. بنم بوتون انسانلر حسابنه، بالخاصه دینداشلرم نامنه ایستدیكم بر مدنیت وارسه اوده هر معناسیله پاك، یوكسك، ناموسلی، وقارلی بر مدنیتدر. یعنی بر مدنیت فاضله‌در. غرب مدنیتی مادیاتده‌كی ترقیسنی معنویات ساحه‌سنده قطعیاً كوسترمدی. بالعكس اوجهتی بوسبتون اهمال ایتدی. ظاهر اهمال ایتمدی، بسبیه‌بیاعال ایتدی. اوروپالیلرك تحمل اولنقلرینی آكلامایانلر ظن ایدرم‌كه بو سفر آرتیق كوزلریله كوره‌رك خطالرینی تصحیح ایتمشلردر.

اوروپا حكومتلرینی تترمه‌دن بولشه‌ویك تهلكه‌سی، بزلر كوزلرمزی آچیق شرطیله، عالم اسلام حقنده تهلكه دكل، بالعكس استفاده اولونه‌جق بر فرصتدر. چونكه اولا بزده بولشه‌ویكلكك ظهورینی، یاخود خارجدن سرایتی حاضرلایه‌جق سببلر یوق. نه سرمایه صاحبلرمز، نه یاقه‌لرمز، نه عمله مسئله‌مز، نه اراضی مسئله‌مز موجود دكل. ثانیاً بوتون حركتلری، معامله‌لری تنظیم ایدن شریعتمز سوسیالیستلرك، بولشه‌ویكلرك بوندن عصرلرجه صوكره بالكز بوله بیلدكلری دستورلرك، اساسلرك اك انسانی، اك علوی، اك فطری، اك شفیق، اك رحیم اشكالنی احتوا ایتمكده‌در. بناءً علیه بولشه‌ویكلرك غرب مدنیتی ییقمقلری كوننده بزم اساسلرمز هیچ بر شیئمز صارصیله‌جق دكلدر. صارصیله صارصیله اوروپالیلری كورد

...bugün iki müthiş tehlike var: Biri onların kendi tabiri veçhile İslam tehlikesi, diğeri komünistlik tehlikesi! İslam tehlikesini herifler çoktan beri hesaba almışlardı da ona göre ellerinden gelen tedbiri tatbikten geri durmamışlardı. Lâkin altı yedi seneden beri devam eden bu harp birçok hesapları alt üst etti. Birçok tahminler yanlış çıktı. Bugün İngilizler artık müstemlekelerindeki insanlardan eskisi gibi emin olamıyorlar. Beşeriyetin gözü açıldı. Mahkûm milletler kendilerinin hâkim milletler elinde ne büyük bir kuvvet olduğunu bu sefer gözleriyle gördüler. Kanlarını, canlarını kimlerin hesabına döktüklerini anladılar. Harbin her türlü safahatında bulundular. Hücum nedir, müdafaa nasıl olur? En son icad olunmuş silâhlar, bombalar nasıl kullanılır? Hepsini bilfiil öğrendiler. Hele tahakkümleri, esaretleri altında yaşadıkları Avrupalıların kendilerini harbe sürüklerken verdikleri vaadlerin hiç birinin aslı faslı olmadığına, bu gidişle kıyamete kadar kendileri için hürriyet, refah, rahat yüzü görmek nasip olamayacağına iyice yakin hâsıl ettiler. Bugün cihan eski cihan değil. Hele Asya hiç o bildiğimiz halde bulunmuyor. Bilumum şarkta, bilhassa Müslümanlarda büyük bir intibah, bir uyanıklık mevcut. Asya'nın şimal kısmında yaşayan dindaşlarımız kâmilen denilecek derecede müsellah, mütebakisi de bir taraftan silahlanıyor. Fikirler gittikçe değişiyor. İstiklâl sevdaları her yerde uyanıyor. İşte bütün bu hareketler İslam tehlikesi namı altında toplanarak düşmanlarımızı titretiyor.

İkinci tehlikeye gelince: Bolşeviklik denilen bu hareket Avrupa'nın doğrudan doğruya kalbine çevrilmiş bir silâhtır. Senelerden beri sosyalistlik namı altında için için kaynayarak Avrupa hükümetlerini ürkütüp duran bu hareket bugün artık yanar dağlar gibi alevler saçmaya başladı. Bu yangının kıvılcımları Paris, Londra, Roma ufuklarına dağılır. Oralarda yer yer yangınlar çıkarır oldu. Çünkü hükümetleri ne kadar uğraşsa, ne kadar çabalasa zaten böyle bir yangın için Avrupa'nın her tarafında istibdad vardı, hazırlık vardı. Sermaye sahipleriyle amele arasındaki gerginlik son senelerde, bilhassa bu muharebe esnasında son dereceyi bulmuştu. Ruslar ön ayak olarak çarı, çarlığı, asilzadelerin bitmez tükenmez imtiyazlarını, servetlerini, sâmânlarını, hâk ile yeksan edince, Avrupa'daki sosyalistler de ayaklanmaya azmetti. Bu adamlar diyor ki:

— Bu harp, bu yedi seneden beri devam eden âfet kırk, elli milyon beşerin doğrudan doğruya harp meydanlarında helâkine sebep oldu. Bir o kadar insanı da bu sönen hayatların arkasından bikes, perişan bir halde bıraktı, manevî bir ölüme mahkûm etti. Netice ne oldu? Birkaç zalim hükümet istibdadını artırdı. Milyarlarca servet sahibi bir kaç muhtekirin hazinelerini, kasalarını doldurdu. Fukara tabakasının, işçi tabakasının sefaletini artık tahammül edilmeyecek derecelere getirdi. Ahlâk namına, haya namına, ırz namına, haysiyet namına, insaf namına bir şey bırakmadı. Hepsini sildi süpürdü. Kimsenin kimseye emniyeti, itimadı kalmadı. Âlemi beşeriyet her türlü insanlık duygularından sıyrılarak yırtıcı hayvanlar derekesine indi. O halde biz kimin için çarpışmış, hangi gayeye hizmet etmiş olduk? Bununla beraber sulh şeraiti diye ortaya atılan hezeyannameleri bundan böyle milletlere asla rahat huzur temin etmeyecektir. Bilâkis bunların aralarındaki ihtilâfları, husumetleri, rekabetleri, kinleri, intikam hislerini büsbütün körükleyecektir. Artık beşeriyet buna tahammül edemez. Artık sefil mahiyetleri bütün çıplaklığıyla meydana çıkan bütün bu teşkilâtı, bütün bu müessesatı yıkmalı, yerine yenilerini koymalıdır...

İşte bunların mülâhazaları aşağı yukarı bu merkezdedir. Zaten Garb'ın ukalası, hükeması çoktan beri böyle bir akıbetin zuhurunu bekliyorlardı. Dışı gözlere pek parlak görünen medeniyeti hazıranın içinden çürümeye yüz tuttuğunu, günün birinde paldır küldür yıkılacağını söyleyip duruyorlardı. Benim bu kürsüden söyleyecek bir sözüm varsa o da garp medeniyeti dediğimiz o rezil âlemin bir an evvel hâk ile yeksan olmasını temenniden ibarettir.

Ey cemaati müslimin! Sakın bu sözlerimden benim ilim düşmanı, maarif düşmanı, terakki düşmanı olduğuma zahip olmayınız. Benim bütün insanlar hesabına bilhassa dindaşlarım namına istediğim bir medeniyet varsa, o da her manasıyla pek yüksek, namuslu, vakarlı bir medeniyettir, yani bir medeniyeti fazıladır. Garp medeniyeti maddiyattaki terakkisini maneviyat sahasında kat'iyyen gösteremedi. Bilakis o ciheti büsbütün ihmâl etti. Hayır ihmâl etmedi; bile bile payımâl etti. Avrupalıların ne mal olduklarını anlayamayanlar zannederim ki bu sefer artık gözleriyle görerek hatalarını tashih etmişlerdir.

Avrupa hükümetlerini titreten Bolşevik tehlikesi, bizler gözlerimizi açmak şartıyla, âlem-i İslam hakkında tehlike değil, bilakis istifade olunacak bir fırsattır. Çünkü evvela bizde Bolşevikliğin zuhuriyeti, yahud hariçten sirayetini hazırlayacak sebepler yok. Ne sermaye sahiplerimiz, ne bankalarımız, ne amele meselemiz, ne arazi meselemiz mevcut değil. Saniyen bütün harek**âtı**mızı, muamelatımızı tanzim eden **şeriatimiz** sosyalistlerin, Bolşeviklerin, bundan asırlarca sonra belki bulabilecekleri düsturların, esasların en insani, en ulvi, en fıtri, en şefik, en rahim eşkâlini ihtiva etmektedir. Binaenaleyh Bolşeviklerin Garb medeniyetini yıktıkları gün bizim esaslı hiçbir şeyimiz sarsılacak değildir. Sarsılsa sarsılsa Avrupalıları kör[ü]...

گورنجه هیچ ترسسزوره قابل ایدمدیك آلدیغمز برطاقم شیلر صارصیله‌جقدر كه
آآ بوكونكی فلاكتمزك اك بیوك سببی او مفاسدك حرم موجودیتمزه
صوقولهرق حیات اجتماعیه وسیاسیه‌مزی زهرلهمسیدر . او حالده بزم بولشه
ویكلردن قورقمه‌مزه محل اولمادیغی كبی ، بولشه‌ویك اولمایه‌ده احتیاجمز یوقدر .
بز الزمه‌كی شریعتك احكامنه ، اساسات قاطعه‌سنه تمامیله صاریلدیغمز كون
بالاتمزی قورتارمش اولورز . اوت ، دشمنك دشمنی دوست اولمق اعتباریله
تعقیرك ، متقابل منافع دائره‌سنده بولشه‌ویكلرله اتفاق ایده‌بیلیرز . غربك
عالم بشریتی ، بالخاصه بز مسلمانلری ازمك ایچون قوت آلمقده اولدقلری
او ملعون ظلم مؤسسه‌لرینی ییقمق خصوصنده بولشه‌ویكلره یاردیمده ایده‌رز .
آرتیق بو اتفاقك زمانی ، زمینی ، دائره‌سی ، بو معاونتك درجه‌سی
تعیین ایتمك طبیعیدركه صلاحیت صاحبلرینه عائددر . او جهتلری اونلر
دوشونسونلر ، اونلر حل ایتسونلر . یوقسه بر اتفاقدن بز نه قدر استفاده
ایدرسه‌ك بولشه‌ویكلرده او درجه‌ده مستفید اوله‌جقلردر . چونكه احیا ایدیله‌میه‌جك
بر قوت اولدیغنی دیمینجك سویله‌یكمز اسلام عالمی كندیلریله متفق اولمق
شویله دورسون ، بیطرف قالقله بیله بولشه‌ویكلره پك قیمتلی معاونتده
بولونمش اولور . وكا مقابل شیمدی‌یه قدر شمالدن ، جنوبدن ، شرقدن ،
غربدن محصور ایكن ، قلان مسلمان مملكتلرده بویله بر اتفاقك ویره‌جكی
فرصتلر انكار اولونه‌ماز . هنوز سلاح تدارك ایده‌مه‌مش اولانلری سلاحلانه‌جقلر ،
آرقه‌لرندن امین اوله‌رق اوكلرنده‌كی دشمنی دكزه دوكه‌جك . عصرلردن
بری غایب ایتدكلری استقلالی الله كیرمه‌یه موفق اوله‌جقلردر .

آه ، سز اوده‌منك الذی زوالی اسبابلكنه‌لر چكدیكی بیلیورمیسكز ؟
هندستانی الله الحم . مانكی شهرینه كیتسه‌كز ایكی عمله كوروررسكزكه بری
انكلیزلره ، دیكری هندلیلره عائددر . هیچ بر هندلی ایچون انكلیزلرك
جبیك كیره‌بیلمك قابل دكلدر . بر هندلی نیزكینمك ایستمسه ویرك ویرمه‌یه
مجبور طوتولور . شمندوفرلره بینسه‌كز كوروررسكزكه هندلیلر ایچون
ایری واغونلر واردر . خستخانه‌لره كیدیكز ، ایری قوغوشلر واردر .
بیچاره‌لر او واغونلره بینمه‌یه ، او قوغوشلرده یاتمه‌یه مجبوردر . انكلیزلره :

— نیچین بو بیچاره‌لره انسان معامله‌سی ایتمیورسكز ؟

دینه صورانلره : — ماعونلر ادم اولور ، هندلیلر ادم اولماز ! .
جوابنی ویررلر .

بر انكلیز ، هندلی ایسته‌دیكی كبی دوكر ؛ جزا لازم كلز . شاید
اولدوره‌جك بر خفیف بر جزای نقدی ایله قورتولور . هندلیك قازانجینك
یوزده تامی القسی حكومت طرفندن الهرق انكلتره‌نك احتیاجاتنه صرف اولنور .
هندستانده‌كی بر قاچ یوز میلیون نفوسك اوچده بری بر قضه‌سی قارنی طویوره‌مقدن
عاجزدر . بو سفالت كیتدكجه آرتیور . یوقدن بر عصر اول حساب ایتمشلردی :
سكنان‌سه ظرفنده اون سكز میلیون هندلی آجلقدن اولمشدی . بو صوك
عصرك ایلك اون الی سنه‌سی ظرفنده ایسه عینی سبدن هلاك اولانلرك مقداری
یكرمی میلیونی بولمشدر . تمثیلی اول بر هندلی كوندوزم یارمایله قرق یاره
قازانیوركن بوكون بو قازانج اون بش یاره‌یه انمشدر . بونكله برابر زوالی هندلی
انكلیزدن اوچ قات فضله ویركو ویرور . یكی بو ویركیلره اولور میلیونیسكز ؟
انكلیز خزینه‌لرینه طولایوب مستملكات اهالیسی ارمنده‌ فقاق چیقارمه‌یه ،
فساد چیقارمه‌یه صرف ایدیلیر . اوت ، صوك یوز سنه ظرفنده هندستان
وارداتندن تام یوز میلیون انكلیز لیراسی مستملكاته سفر یاپمق ایچون
خرج اولونمشدر . انكلیزلر هندستانده‌كی قدیم دستگاهلری یوق ایتمك
ایچون اوستهلرك باش پارمقلرینی كسمكدن بیله چكینمه‌مشلردر . بونلر یرلی
صنایعی محو ایتمك ایچون هیچ بر ملعنتدن كری طورمازلر . سكسان میلیون
مسلمان هندلی ایچون تك بر سلطانیه مكتبی واردر . انكلیزلر بو مكتبه صوك
درجه‌ده دشمندرلر . هندستانده‌كی انكلیز سلطانیه‌لرینه كیرمك هندلیلره
ممنوعدر . بر هندلی الاطلاق سلاح بیله طاشیه‌ماز . بو یوجك جاق طاشیانلر
شدتلی جزایه چارپیلیر . متاركه‌دن بری قصابلرك بیچاقلری ، برولرك اوسته‌لری
اقشاملری پولیس قره‌غوللرینه تسلیم ایدیلیور . هندستانده درت نوع انسان
وار : انكلیزلرك مأمورلری ، انكلیزلرك هندستانده اوزون مدت اوطوروب
قالانلری ، ملزلر ، هندلیلر . ملزلر بشریتك حقیر برصنفی صاییلیرلر .
هندلیلره كلنجه او بیچاره‌لر عادل اصلا ! انكلیزلر نظرنده حیوان
مقوله‌سیدر .

كلیك برازده افریقایه كچه‌لم . جزائرده ، تونسده ، فاسده مسلمانلره
فرانسزلر طرفندن حیوان معامله‌سی ایدیلیر . اوراده‌كی خرستیانلر ،
یهودیلر اعشار كبی ، اغنام كبی ویركیلرك هیچ برینی ویرمزلر . مسلمانلره
كلنجه بزم زمانزدن قلمه ویركیلرك هیسنی ویردكدن باشقه فرانسزلرك وضع
ایتدكلری قاید ، نجیره ویركیلرینده ویررلر . بونلر ایچون بیچاره مسلمانلر
طوپراقلرینی ، عشائرلرینی ، حیوانلرینی مواضعه صورتیله چوق زمان
خرستیانلرك ، یاخود یهودیلرك اوزرینه چویرمه‌یه مجبور اولورلر . بو
مجبوریت یوزندن كلیتلی پاره ویردكلری كبی اكثریا مالرینده غائب ایدیورلر .
صرف مسلمانلرك ویركیسیله یاشایان بلدیه‌لرده هیچ بر مسلمان اعضا
بولونه‌ماز . شاید بولنورسه رأی صاحبی اولماز . كرك جزائرده ، كرك
تونسده قبیله‌لرك مشترك مرعالری واردر . اكثری بو مرعالر متصل فرانسزلر
طرفندن بلادعوا غصب ایدیلدیكی ایچون بیچاره مسلمانلر حیوانلرینی یكیندیرمیورلر .
ضروری اوله‌رق جنوبه یعنی چوله طوغرو چكیلیورلر . فرانسزلر افریقاده‌كی
مستملكاتلرینه كندی ملتلری ایچون كوی تشكیل ایده‌جكلری زمان مسلمانلرك
انده‌كی اراضی‌یی بلادعوا آلیرلر . بونكله قالمیه‌رق اوبكی كویه لازم اولان
صویی جوارده‌كی مسلمان كویلرندن كسیروب مسلمانلری صوسز براقیرلر .
بو صورتله وجوده كتیریلن هر خرستیان كوینه واردات بولمق ایچون ینه
مسلمان كویلرینه چولانیرلر . اونلردن الله جقلری بدل رسومیله او خرستیان

körüne hiç lüzumsuz yere taklid ederek aldığımız birtakım şeyler sarsılacaktır ki zaten bugünkü felaketimizin en birinci sebebi o mefasidin harim-i mevcudiyetimize sokularak hayat-ı ictimaiye ve siyasiyemizi zehirlemesidir. O halde bizim Bolşeviklerden korkmamıza mahal olmadığı gibi Bolşevik olmaya da ihtiyacımız yoktur. Biz elimizdeki şeriatin ahkâmına, esasat-ı fazılasına tamamıyla sarıldığımız gün yakamızı kurtarmış oluruz. Evet, düşmanın düşmanı dost olmak itibarıyla müşterek, mütekabil mefai dairesinde Bolşeviklerle ittifak edebiliriz. Garb'ın âlem-i beşeriyet, bilhassa biz Müslümanları ezmek için kuvvet almakta oldukları o melun zulüm müesseselerini yıkmak hususunda Bolşeviklere yardım da ederiz. Artık bu ittifakın zamanını, zeminini, dairesini, bu muavenetin derecesini tayin etmek tabiîdir ki selâhiyet sahiplerine aittir. O cihetleri onlar düşünsünler, onlar halletsinler. Böyle bir ittifaktan biz ne kadar istifade edersek Ruslar da o derecede müstefid olacaklardır. Çünkü ihmal edilmeyecek bir kuvvet olduğunu demincek söylediğimiz İslam âlemi kendileriyle müttefik olmak şöyle dursun, bîtaraf kalmakla bile Bolşeviklere pek kıymetli muavenette bulunmuş olur. Buna mukabil şimdiye kadar şimalden, cenuptan, şarktan, garptan mahsûriyet içinde kalan Müslüman milletlere de böyle bir ittifakın vereceği faideler inkâr olunamaz. Henüz silâh tedarik edememiş olanları silahlanacaklar, arkalarından emin olarak önlerindeki düşmanı denize dökmeye, asırlardan beri gaib ettikleri istiklâli ele geçirmeye muvaffak olacaklardır.

Ah, siz o düşmanın elinden zavallı Asya'nın neler çektiğini biliyor musunuz? Hindistan'ı ele alalım. Hangi şehrine gitseniz iki mahalle görürsünüz ki, biri İngilizlere, diğeri Hindilere aittir. Hiçbir Hindli için İngilizlerin cemiyetine girebilmek kabil değildir. Bir Hintli temiz giyinmek istese, vergi vermeye mecbur tutulur. Şimendüferlere binseniz görürsünüz ki, Hintliler için ayrı vagonlar vardır. Hastahanelere gidiniz, ayrı koğuşlar vardır. Biçareler o vagonlara binmeye, o koğuşlarda yatmaya mecburdur. İngilizlere:

— Niçin bu biçarelere insan muamelesi etmiyorsunuz? diye soranlara:

— Maymunlar adam olur, bunlar adam olmaz! cevabını verirler.

Bir İngiliz, Hintliyi istediği gibi döver; ceza lâzım gelmez. Şayet öldürürse pek hafif bir cezayı nakdî ile kurtulur. Hintlinin kazancının yüzde tamam altmışı hükümet tarafından alınarak İngiltere'nin ihtiyacatına sarf olunur. Hindistan'daki birkaç yüz milyon nüfusun üçte birinden fazlası karnını doyurmaktan âcizdir. Bu sefalet gittikçe artıyor. Bundan bir asır evvel hesab etmişlerdi: Seksen sene zarfında on sekiz milyon yerli açlıktan ölmüştü. Bu son asrın ilk on altı senesi zarfında ise ayni sebepten helâk olanların miktarı yirmi milyonu bulmuş. Yetmiş sene evvel bir Hintli, günde bizim para ile kırk para kazanırken, bugün bu kazanç onbeş paraya inmiştir. Bununla beraber zavallı Hintli, İngiliz'den üç kat fazla vergi verir. Peki, bu vergiler ne olur, bilir misiniz? İngiliz hazinelerine toplanıp müstemlekât ahalisi arasında nifak çıkarmaya, fesad çıkarmaya sarf edilir. Evet, son yüz sene zarfında Hindistan varidatından tamam yüz milyon İngiliz lirası müstemlekâtta sefer yapmak için harcolunmuştur. İngilizler Hindistan'daki kumaş destgâhlarını yok etmek için ustaların başparmaklarını kesmekten bile çekinmemişlerdir. Bunlar yerli sanayii mahvetmek için hiç bir mel'anetten geri durmazlar. Seksen milyon müslüman Hintli için tek bir sultaniye mektebi vardır. İngilizler bu mektebe son derecede düşmandırlar. Hindistan'daki İngiliz sultaniyelerine girmek Hintlilere memnudur. Bir Hintli en ufak silâhı bile taşıyamaz. Büyücek çakı taşıyanlar şiddetli cezaya çarpılır. Mütarekeden beri kasapların bıçakları, berberlerin usturaları akşamları polis karakollarına teslim ediliyor. Hindistan'da dört nevi insan var: İngilizlerin memurları, İngilizlerin Hindistan'daki uzun müddet oturup kalanları, melezler, Hintliler. Melezler beşeriyetin hakir bir sınıfı sayılırlar. Hintlilere gelince o biçareler adil! Medeni! İngilizler nazarında hayvan makulesidir.

Gelin bir az da Afrika'ya geçelim. Cezayir'den, Tunus da, Fas'ta müslümanlara, Fransızlar tarafından hayvan muamelesi edilir. Oradaki Hristiyanlar, Yahudiler a'şar gibi, ağnam gibi vergilerin hiç birini vermezler. Müslümanlara gelince, bizim zamanımızdan kalma vergilerin hepsini verdikten başka, Fransızların vazettikleri kapı, pencere vergilerini de verirler. Bunun için biçare müslümanlar topraklarını, akarlarını, hayvanlarını muvazaa suretile çok zaman Hristiyanların, yahut yahudilerin üzerine çevirmeye mecbur olurlar. Bu mecburiyet yüzünden külliyetli para verdikleri gibi ekseriya mallarını da kaybederler. Sırf müslümanların vergisile yaşayan belediyelerde hiç bir müslüman **âzâ** bulunamaz. Şayet bulunursa rey sahibi olamaz. Gerek Cezayir'de, gerek Tunus'ta kabilelerin müşterek meraları vardır. Lâkin bu meralar muttasıl Fransızlar tarafından bad-ı heva gasbedildiği için biçare müslümanlar hayvanlarını geçindiremiyorlar. Zarurî olarak cenuba, yani çöle doğru çekiliyorlar. Fransızlar Afrika'daki müstemlekelerine kendi milletleri için köy teşkil edecekleri zaman, arapların elindeki araziyi bad-ı heva alırlar. Bununla kalmayarak, o yeni köye lâzım olan suyu civardaki müslüman köylerinden getirip, müslümanları susuz bırakırlar. Bu suretle vücuda getirilen her Hristiyan köyüne varidat bulmak için yine müslüman köylerine çullanırlar. Onlardan alacakları belediye rüsumuyla o hıristiyan...

صحیفه ٢٥٩ (سبیل الرشاد) جلد ١٨ عدد ٤٦٤

کوزی رفاه ایچینده یاشاتیرلر . بر فرانسز مسلمان علیهنده اقامهٔ دعوی ایتمز . چونکه لازم کورمز . اونی ایسترسه دوکر ، ایسترسه اولدورور .

ای جماعت مسلمین ! زمان ، زمین مساعد اولسه‌یدی بز انکلیز عدالتندن ! فرانسز مدنیتندن ! برچوق پارلاق نمونه‌لر دها کوستررم . مع مافیه عبرت الابصار ایچون بوقدرینی‌ده یتیشیر ظن ایدرم . ایشته صنالرینک درجه‌سی قیصه‌جه آکلادیغم او زواللی دینداشلرمزک امدادینه یتیشمک ، یاخود هیچ اولمازسه اونلرک دوشدکلری فلاکته دوشمه‌مک ایچون آرتیق کوزلریمزی آچالم . دشمنلرمزک بزی ده اونلرک حالنه کتیرمک ایچون بوکون الده ایکی واسطه‌سی وار . زیاده یوق . چونکه حد ذاتنده کرک کمیت ، کرک کیفیت اعتباریله مهم اولان اوردولری طاغینقدر . اردوسنک برقسمی هندستانده ، برقسمی عراقده ، برقسمی ایرانده ، برقسمی ایرلاندده ، برقسمی بالذات انکلتره‌ده ، برقسمی مصرده ، برقسمی سودانده ، برقسمی فلسطینده مشغول . مستملکات عسکریه‌ی اعیادی قالمامش . بالخاصه هند مسلمانلری « آرتیق بز دینداشلرمزه قارشی سلاح قوللانمایز » دییورلر .

بناءً علیه شیمدی سویلدیکم کبی بزی ازمک ایچون انجق ایکی قوته مالک بولونیور : برنجیسی یونان اردوسی ، ایکنجیسی مملکتمزده چیقاره‌جغی دها دوغریسی چیقارمقده اولدیغی نفاق ! ذاتاً بو ایکنجی قوت اولماسه برنجیسنک هیچ اهمیتی یوقدی . بز عقلمزی باشمزه الیرق الله و بردیکمز کون عنایت حقله مملکتمزی ، استقلالمزی قورتارمقلغمز محققدر . ایشته ولایات شرقیه اهالیسی کوزکزک اوکنده طوریبور . بونلر دشمن استیلاسی نه دیمک اولدیغنی کوزلریله کوردکلری ایچون بوسفر انکلیز اشغالاتنه قاپیلمادیلر ، ارەلرنده تفرقه چیقمه‌سنه ، نفاق چیقمه‌سنه میدان براقمادیلر . جان جانه ، باش باشه ویردیلر ! یوردلرینی چیکنه‌مک ، کندیلرینی اسارته التمق ایچون حدود بوینده فرصت کوزه‌توب طوران دشمنی تارمار ایتدیلر . قارص کبی الامستحکم برقلعه‌یه بایراقمزی دیکرک ایلری‌یه دوغرو یورودیلر ، کیتدیلر . جناب حق او قهرمان مجاهدلرمزه توفیقات احسان بیورسون ، اناطولیمزک فرینده‌کی یوسفیل دشمنی ده او مبارک محقق اوغورلرنی عاقبت اوغراتسون .

— آمین ! . . .

بزی محو ایچون ترتیب ایدیلن معاهده‌ی صلیب یاچاوراسنی مجاهدلرمز شرق طرفندن ییرتمغه باشلادیلر . شیمدی بری طرفده‌کی دینداشلرمزه دوشن وظیفه آناطولیمزک دیکر جهتلرنده‌کی دشمنلری دکزه دوکرک اورده‌ی یاچاوراسی بوسبتون پارچه‌لامقدر . زیرا او پارچه‌لانمدقجه اسلام ایچون بودیارده بقا امکانی یوقدر .

ای جماعت مسلمین ! هیچ بیلیرمیسکز که عصرلر ایچنده چارپیشوب طوران بو دین مبین بزلره ودیعهٔ الهیه‌در . قهرمان اجدادمز بو سبحانی ودیعه‌یی صیانت اوغرنده جانلرینی فدا ایتمشلر . قانلرینی صولر کبی آقیتمشلر ، محاربه میدانلرنده شهید دوشمشلر ! رایت اسلامی یرلره دوشورمه‌مشلر . مبارک نعشلرینی چیکنه‌تمشلر ، شریعتک حریمنه اجنبی آیاغی باصدیرمامشلر . باباسز اولاده ، عصرلردن عصره انتقال ایده ایده بزه قدر کلن بو امانت کبرایه خیانت قدر ذلت تصور اولونه بیلیرمی ؟ بوقدر بزلر او مسلم اجدادک احفادی دکلمیز ؟ اغیار اله کچن مسلمان یوردلرینک حالی بزم ایچون الک مؤثر بر لوحهٔ عبرتدر . اندلس دیارینی کوزکزک اوکنه کتیریک . او ، جهانک الک معمور ، الک مدنی ، الک منتظم اقلیمی ، قرطبه سینه‌سنده اوزبش میلیون مسلمان بارینیدیردیکی ؛ بوکون باشدن باشه طولاشه‌جقسکز ، تک بر دینداشمزه راست کلمه‌یه‌جکسکز . اللهک وحدانیتنی غربک آفاقنه [illegible] ایشیدن او بیکلرجه منارەنک یرلرنده‌کی چان قله‌لرندن بوکون اطرافه تثلیث ولوله‌لری عکس ایدییور . شوکتک ، مدنیتک ، عرفانک ، عمرانک منتهاسنه وارمشکن بر برلرینه دوشه‌رک وطنلرینی اوچ بچق اسپانیوله قارشی مدافعه‌دن عاجز قالان بو زواللی دینداشلرمزدن اولسون عبرت آله‌لم ده اسلامک صوک ملتجاسی اولان بو کوزل طوپراقلری دشمن استیلاسی آلتنده براقمایه‌لم . یأسی ، مسکنتی ، احتراصی ، تفرقه‌یی بوسبتون آتوب عزمه ، مجاهده‌یه ، وحدته صاریله‌لم . جناب کبریا حق یولنده مجاهده ایچون میدانه آتیلان عزم و ایمان صاحبلریله برابردر . (والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا وان الله لمع المحسنین)

یاالهی بزه توفیقنی کوندر !

— آمین !

طوغرو یول هانکیسیدر ، ملته کوستر !

— آمین !

روح اسلامی شدائد صیقیور ، اولدوره‌جک .
ظلمی تأدیب ایله مقصود مهیک کرچک .
ناره یاسینمی برابر بوقدر مظلومین ؟
بو کناهز چوقمز یاقه الهی !

— آمین !

بوغیور عالم اسلامی بر آزغین فتنه ؛
قطعه‌لر قاپیلیورق کیتدی او کرداب ایچنه .
محو اولان ملکلر بر سوردو معصومکدر ؛
قالان اواره‌لرک حالی ده معلومکدر .
ناصل اولمازکه تزلزل ویرییور عرشه انین ؟
دینسین آرتیق بو حزین ولوله یارب !

— آمین !

مسلمان یوردینی هر یرده فلاکت اوردی ؛
بر بو طوپراق قالیوردی غزل صوک یوردی .
اوده چیکنه‌نیرمی ، چیکنه‌دی دیمک شرع مبین .
خاکسار ایله‌مه یارب اونی اولسون !

— آمین !

والحمد لله رب العالمین

köyünü refah içinde yaşatırlar. Bir Fransız, müslüman aleyhinde ikame-i dava etmez. Çünkü lüzum görmez. Onu isterse döğer, isterse öldürür.

Ey cemaati müslimin! Zaman, zemin müsait olsa size İngiliz adaletinden! Fransız medeniyetinden! Birçok parlak numuneler daha gösterirdim. Mamafih ibret alacaklar için bu kadarı da yetişir zannederim. İşte sefaletlerinin derecesini kısaca anlattığım o zavallı dindaşlarımızın imdadına yetişmek yahut hiç olmazsa onların düştükleri felâkete düşmemek için artık gözümüzü açmalıyız. Düşmanımızın bizi de onların hâline getirmek için bugün elinde iki vasıta var. Ziyade yok, çünkü haddi zatında gerek keyfiyet, gerek kemiyet itibarile mühim olan kuvvetlerini dağıtmıştır. Ordusunun bir kısmı Hindistan'da bir kısmı Irak'ta, bir kısmı İran'da, bir kısmı İrlanda'da, bir kısmı bizzat İngiltere'de, bir kısmı Mısır'da, bir kısmı Sudan'da, bir kısmı Filistin'de meşguldür. Müstemlekât askerine itimadı kalmamış. Bilhassa Hind Müslümanları "artık biz dindaşlarımıza karşı silah kullanmayız" diyorlar.

Binaenaleyh şimdi söylediğim gibi bizi ezmek için ancak iki kuvvete malik bulunuyor: Birincisi yunan ordusu, İkincisi memleketimizde çıkaracağı, daha doğrusu çıkarmakta olduğu nifak! Zaten bu ikinci kuvvet olmasa birincisinin hiç ehemmiyeti yoktu. Biz aklımızı başımıza alarak el ele verdiğimiz gün inayeti hakla memleketimizi, istiklâlimizi kurtarmaklığımız muhakkaktır. İşte vilâyati şarkiye ahalisi gözünüzün önünde duruyor. Bunlar düşman istilâsı ne demek olduğunu gözleriyle gördükleri için, bu sefer İngiliz iğfalatına kapılmadılar. Aralarında tefrika çıkmasına, nifak çıkmasına meydan bırakmadılar. Can cana, baş başa verdiler; yurtlarını çiğnemek, kendilerini esaret altına almak için hudut boyunda fırsat gözetip duran düşmanı tarumar ettiler. Kars gibi en müstahkem bir kaleye bayrağımızı dikerek ileriye doğru yürüdüler, gittiler. Cenabı Hak o kahraman mücahitlerimize tevfikler ihsan buyursun; Anadolu'muzun garbindeki bu sefil düşmanı da Ermenilerin bi-hakkın, uğradıkları akıbete uğratsın.

— Âmin!...

Bizi mahv için tertib edilen muahede-i sulhiye paçavrasını mücahitlerimiz şark tarafından yırtmaya başladılar. Şimdi beri taraftaki dindaşlarımıza, kardeşlerimize düşen vazife Anadolu'muzun diğer cihetlerindeki düşmanları denize dökerek o murdar paçavrayı büsbütün parçalamaktır. Zira o parçalanmadıkça İslam için bu diyarda beka imkânı yoktur.

Ey cemaati müslimin! Hepiniz bilirsiniz ki buhranlar içinde çarpınıp duran bu dini mübin, bu mübarek yurt bizlere vediatullahtır. Kahraman ecdadımız bu suphanî vediayı siyanet uğrunda canlarını feda etmişler, kanlarını seller gibi akıtmışlar, muharebe meydanlarında şehit düşmüşler; Rayeti İslamı yerlere düşürmemişler. Mübarek naaşlarını çiğnetmişler; şeriatin harimi pakine yabancı ayak bastırmamışlar. Babadan evlâda, asırdan asıra intikal ede ede bize kadar gelen bu emaneti kübraya hıyanet kadar zillet tasavvur olunabilir mi? Yoksa bizler o muazzam ecdadın ahfadı değil miyiz? Ağyar eline geçen müslüman yurtlarının hali bizim için en müessir bir levha-i ibrettir. Endülüs diyarını gözünüzün önüne getirin. O, Cihanın en mamur, en medenî, en mütefennin iklimi vaktile sinesinde on milyon müslüman barındırırken bugün baştanbaşa dolaşsanız, tek dindaşımıza rast gelemezsiniz. Allahın vahdaniyetini garbin afakına yetiştiren o binlerce minarenin yerlerindeki çan kulelerinden bugün etrafa teslis velveleleri aksediyor. Şevketin, medeniyetin, irfanın, ümranın müntehasına varmışken birbirlerine düşerek vatanlarını üç buçuk İspanyol'a karşı müdafaadan âciz kalan bu zavallı dindaşlarımızdan olsun ibret alalım da İslamın son mültecası olan bu güzel toprakları düşman istilâsı altında bırakmayalım. Yeisi, meskeneti, ihtirası, tefrikayı büsbütün atarak azme, mücahedeye, vahdete sarılalım. Cenabı kibriya Hak yolunda mücahede için meydana atılan azim ve iman sahiplerile beraberdir. (Vellezîne câhedû fînâ lenehdiyennehum subulenâ ve-innallâhe leme'a-lmuhsinîn)

Ya İlâhi bize tevfikini gönder!

— Âmin!

Doğru yol hangisidir, millete göster!

— Âmin!

Ruhi İslamı şedaid sıkıyor, öldürecek.

Zulmü tedib ise maksudi mehibin gerçek.

Nare yansın mı beraber bu kadar mazlumin?

Bigünahız çoğumuz, yakma İlâhi!

— Âmin!

Boğuyor âlemi İslam'ı bir azgın fitne;

Kıt'alar kaynayarak gitti o girdap içine.

Mahvolan aileler bir sürü masumundur;

Kalan âvârelerin hali de malûmundur.

Nasıl olmaz ki tezelzül veriyor arşa enin?

Dinsin artık bu hazin velvele ya Rab!

— Âmin!

Müslüman yurdunu her yerde felâket urdu;

Bir bu toprak kalıyor dinimizin son yurdu.

O da çiğnendi mi, çiğnendi demek şer'-i mübin.

Hakisar eyleme ya Rab onu olsun!

— Âmin!

V'elhamdü llillahi rabbilâlemin.

16. Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi [Akseki] Bey tarafından, Kur'an-ı Kerim'in tefsiri için Elmalılı Hamdi Bey; tercümesi için de Mehmet Âkif Bey ile Beyoğlu Noterliğinde yapılan mukavele

22
18

26.10.341

توركيه جمهوريتى

عمومى نومروسى : ١٢٧٧٨
خصوصى نومروسى :
تاريخى : [illegible]

بك اوغلو دردنجى كاتب عدلى مدحت جمال

مقاوله نامه

حامش يازمغه مخصوص قسم

صحيفه :

[illegible]

ماده : ١ ـ [illegible]

ماده : ٢ ـ [illegible]

ماده : ٣ ـ [illegible]

ماده : ٤ ـ [illegible]

ماده : ٥ ـ [illegible]

ا) [illegible]

ب) [illegible]

ج) [illegible]

د) [illegible]

ه) [illegible]

[illegible]

آدرس : غلطه ، قراجه سوقاغى ، دار خان
تلفون : بك اوغلو ٣٤٤٧

030 | 10 | 26 | 145 | 18

Umumi numarası : 13738 26/10/341
Hususi numarası :
Tarihi : 8 Teşrîn-i sâni 1341

Türkiye Cumhuriyeti
Beyoğlu Dördüncü Kâtib-i Adli Midhat Cemal
Mukavelename

Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Riyaseti ile Dersiâmdan Elmalılı Muhammed Hamdi Efendi ve Şair Mehmed Âkif Bey arasında münakid mukavelenamedir.

MADDE 1- Kur'an-ı Kerim'in tercümesiyle muhtasar bir surette tefsirini Mehmed Âkif Bey ile Hamdi Efendi deruhde etmişlerdir.

MADDE 2- Riyaset-i müşarünileyha, Hamdi Efendi ile Mehmed Âkif Bey'den her birine altışar bin lira tediye edecektir.

MADDE 3- İşbu meblağın tediyesi şu suretle olacaktır: Her birine biner liradan cem'an iki bin lirası peşin verilecek ve mütebaki miktar birinci cüz nihayetinde yüz seksen altışar, diğer cüzlerden beheri nihayetinde yüz altmış altışar lira verilmek suretiyle mukassatan tediye edilecektir.

MADDE 4- Tarz-ı tahrir şekl-i âtîde olacaktır: Ayet ve âyât-ı kerime yazılarak altına meal-i şerifi ve bunu müteakib tefsir ve izah kısmı yazılacaktır.

MADDE 5- Tefsir ve izah kısmında ber-vech-i âti nukât nazar-ı dikkate alınacaktır:

a) Âyât-ı kerime nispetindeki münasebat

b) Esbab-ı nüzul

c) Kıraat "ki aşereyi tecavüz etmemek lazımdır"

d) İktizasına göre terkib ve kelimâtın izahat-ı lisaniyesi

e) İtikatça ehl-i sünnet mezhebine ve amelce Hanefî mezhebine riayet olunarak âyâtın mutazammın olduğu ahkâm-ı diniye, şer'iye ve hukukiye, ictimaiye ve ahlakiye, işaret ettiği veya alakadar bulunduğu mebahis-i hükmiye ve ilmiyeye müteallik izahat bilhassa tevhid ve tezkir-i mevaize muteallik âyâtın mümkün mertebe bast ve izahı, alakadar veyahut münasebetdar olduğu bazı tarih-i İslâm vukuatı,

f) Bunun müelliflerince yanlış veya tahrif yollu şeyler dermiyan edildiği görülebilen noktalarda tenbihatı muhtevi notlar.

Mühür
İmza

تورکیه جمهوریتی

بك اوغلو اوچنجی کاتب عدلی مدحت جمال

	هامش یازمغه مخصوص قسم
ز) عند الاقتضا تأمین و نشر و تخصیص	صحیفه :
ح) ...	
ماده : ٦ - ...	
ماده : ٧ - ...	
ماده : ٨ - ...	
ماده : ٩ - ...	
ماده : ١٠ - ...	
ماده : ١١ - ...	
ماده : ١٢ - اشبو مقاوله‌نامه ...	
امضالر : احمد جودت ، محمد جودت ، ...	

دائره‌ده قرائت و مآلی تفهیم اولونان بو مقاوله‌نامه زیرینه موضوع امضا شخص و هویتی معروف ... احمد جودت افندینک ... اولوب مندرجاتی تماماً قبول و اقرار ایله‌دکدن صوکره مواجهه‌مزده وضع ایله‌دیکی بیان و تصدیق ایده‌رز. ... سنه‌سی ... آیی ... کونی

...

آدره‌س : غلطه ، خراجی سوقاق ، دار خان
تله‌فون : بك اوغلو ٣٤٤٧

030	10			26 449	18

g) İnde'l-iktiza nasih ve mensuh ve muhassas

h) Baş tarafa mühim bir mukaddime tahririyle bunda hakikat-i Kur'an'ın ve Kur'an'a müteallik mesail-i mühimmenin izahı.

MADDE: 6- Peyderpey takarrür eden müsveddeler üçer nüsha olarak tebyiz edilerek biri Hamdi Efendi'de biri Âkif Bey'de diğeri de Riyaset namına heyet-i müşavere âzâsından Aksekili Hamdi Efendi'de bulanacaktır.

MADDE:7- Müsveddelerin tebyiz ve inde'l-iktiza kütüphanelerden bazı eserlerin istinsah ettirilmesi için mumaileyhimin emrinde ücret-i maktua ile güzel yazılı bir veyahut -icab ederse- iki zat istihdam olunacak ve bunlara takdir edilecek ücret Riyasetten tediye kılınacaktır.

MADDE: 8- İlk tab'ı Diyanet İşleri Riyasetinin hakkı olup on bin adet olarak güzel kâğıda ve nefis bir surette tab' ettirilecek ve fakat yüzde yirmisi müelliflere ait olacak ve tab'ın şeklini müellifler tayin edecektir.

MADDE: 9- Eser-i mezkûrun esna-yı tab'ında formaların tashih ve tab'ına müteallik bütün iştigalat riyaset-i müşarünileyhaya aittir.

MADDE: 10- Sahifelerin isterotopisi alınacak ve bila-bedel müelliflere verilecektir.

MADDE: 11- Birinci tab'ından sonra hakk-ı tab' yalnız müelliflere ait bulunduğu cihetle müellifler dilediği miktarda eser-i mezkûru tab' edebileceklerdir.

MADDE 12- İşbu mukavelename iki nüsha olarak tanzim ve teati kılındı.

İmzalar: Ahmed Hamdi, Muhammed Hamdi, Mehmed Âkif

Dairede kıraat ve meali tefhim olunan bu mukavelename zîrine mevdu imzalar şahıs ve hüviyet-i marufumuz Şair Mehmed Âkif Bey ile Elmalılı Muhammed Hamdi ve Diyanet İşleri Riyasetini temsil eden Aksekili Ahmed Hamdi Efendi'nin olup münderecatını tamamen kabul ve ikrar eyledikten sonra muvacehemizde vaz' eylediğini beyan ve tasdik ederiz. Bin üç yüz kırk bir senesi Teşrîn-i evvel ayının yirmi altıncı günü

Aksaray'da Yusufpaşa civarında Kuyu sokakta 1 numarada mukim akarat-ı vakfiye kontrat memuru Ali Ziyaeddin bin Hüseyin Hüsnü

Üsküdar'da Ayazma'da Sermedpaşa konağında mukim Abdulkadir Rıza Bey

İmza

Mühür

22/18

توركیه حكومتی

بك اوغلو دردنجی كاتب عدلی مدحت جمال

هامش یازمغه مخصوص قسم

صحیفه :

بو سند ... ذیرینه موضوع ... اولدوغی اسم و هویتلری بالاده محرر شاهد و معرفلرك افاده و تصدیقلرندن آكلاشیلدیغندن عیناً دفتر مخصوصنه قید و تصدیق اولوندی بیك اوچیوز ... سنه‌سی ... آینك ... كونی

امضا
مدحت جمال

بو ... صورتنك، دائره‌مده دفتر مخصوصنده‌كی ... تاریخ ... نومرولو نسخه قیدینه مطابق اولدوغنی تصدیق ایدرم

آدرس : غلطه ، خراجی سوقاق ، دار خان
تلفون : بك اوغلو ۳۴۴۷

3

030	10			26	145	18

Bu mukavelename zîrine mevzu imzalar Şair Mehmed Âkif Bey ile Elmalılı Muhammed Hamdi ve Türkiye Diyanet İşleri Riyasetini temsil eden Aksekili Ahmed Hamdi Efendi'nin olduğu isim ve hüviyetleri bâlâda muharrer şahit ve muarriflerin ifade ve tasdiklerinden anlaşıldığından aynen defter-i mahsusuna kayıt ve tasdik olundu. Bin üç yüz kırk bir senesi Teşrîn-i evvel ayının yirmi altıncı pazartesi günü

Aslına mutabıktır
İmza
26 Teşrîn-i evvel sene 341

Mühür	İmza
Beyoğlu Midhat Cemal	Midhat Cemal
Dördüncü Katib-i Adli	

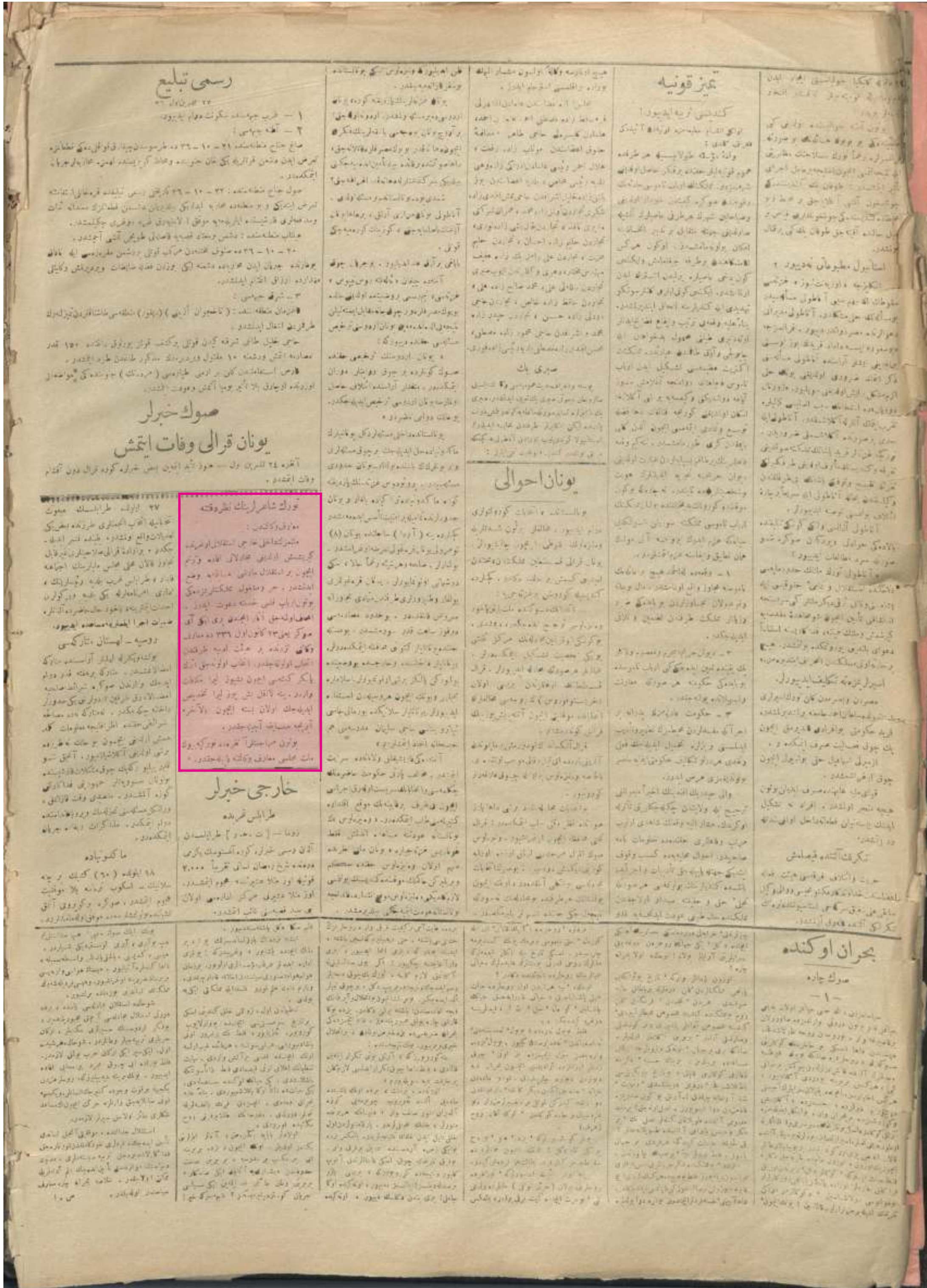
Bu mukavelename suretinin, dairemde defter-i mahsusundaki 26 Teşrîn-i evvel sene 341 tarih 13042/263 numaralı resmî kaydına mutabık olduğunu tasdik ederim.

İmza Mühür Pullar

II. BÖLÜM

İstiklâl Marşının Yazılış Süreci ve Kabulü

1. 25 Ekim 1920 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde milli marş için verilen ilan.

رسمی تبلیغ

صوك خبرلر

یونان قرالی وفات ایتمش

یونان احوالی

خارجی خبرلر

بحران اوكنده

Türk şairlerinin nazar-ı dikkatine

Maarif Vekâletinden:

Milletimizin dâhili harici istiklali uğrunda girişmiş olduğu mücadelatı ifade ve terennüm için bir İstiklâl Marşı, müsabakaya vaz' edilmiştir. Hür ve meşgul memleketlerimizdeki bütün erbab-ı kalemi hizmete davet ederiz. İthaf olunacak asar içinden biri iki ay sonra yani 23 Kânun-ı evvel 336 da Maarif Vekâleti nezdinde bir heyet-i edebiye tarafından intihab olunacaktır. İntihab olunacak eserin yalnız güftesi için beş yüz lira mükâfat vardır. Yine lâakal beş yüz lira tahsis edilecek olan beste için bilahare ayrıca müsabaka açılacaktır.

Bütün müracaatlar Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Maarif Vekâletine yapılacaktır.

2. İstiklâl Marşı ile ilgili Genel Kurul tutanakları

2.1. 18 Aralık 1920 tarihli Genel Kurul tutanağı

توركيا

بويوك ملت مجلسی

ضبط جریده‌سی

یوز اون آلتنجی اجتماع

برنجی جلسه

۱۸ کانون اول ۳۳۶ - جمعه ایرتسی - بعدالزوال ساعت ۱,۳۰

رئیس : ایکنجی رئیس وکیلی وهبی افندی حضرتلری

کاتب : عطا بك (نیکده)

رئیس — افندم مجلسی آچیورز . ضبط سابق خلاصه‌سی اوقونه‌جق لطفاً دیکلیه‌لم . . . . (کاتب عطا بك ضبط سابق خلاصه‌سنی اوقودی)

افندم ضبط سابق حقنده مطالعه بیان ایده‌جك واری ؟ . . . (قبول سسلری) عیناً قبول ایدنلر لطفاً الارینی قالدیرسون (ضبط سابق خلاصه‌سی عیناً قبول اولونمشدر .) اوراق وارده‌یه کچیورز .

خارجیه وکالتی مصارف متفرقه‌سی ایچون بودجه‌ده مناقله اجراسنه دائر لایحهٔ قانونیه وار ، موازنه انجمننه . . . .

عزیزیه حاراسی مصارفاتی حقنده‌کی لایحهٔ قانونیه ، عینی انجمنه . . . .

اوپراتور امین بك (بروسه) — مستعجلاً کیتسه بای . . . .

رئیس — عسکری تقاعد واستعفا قانوننك (۱۲) نجی ماده‌سنك تعدیلنه دائر لایحهٔ قانونیه ؛ لایحه انجمننه . . . .

خیانت وطنیه ایله محکوم حسین حقنده‌کی اوراق حکمیه وار .

امین بك (بروسه) — عدلیه انجمننه کیتسون

رئیس — اوت هیئت وکیله‌دن کلمش ، عدلیه انجمننه ویریورز .

خیانت وطنیه ایله محکوم محمد چاوش حقنده‌کی اوراق حکمیه ، عینی انجمنه . . .

افندم کچن کونکی جلسه‌ده ، موازنهٔ مالیه‌یه اوچنجی وبشنجی شعبه‌لردن ایکی اعضا انتخابنی رجا ایتمشدك ، حالا انتخابات یاپیلامادی .

امین بك (بروسه) — بشنجی شعبه انتخاب ایتدی افندم . . .

ممدوح بك (قره‌حصار شرقی) — انتخاب تذکره‌سی کاتب بکه ویرلمشدر افندم . . .

رئیس او حالده برای معلومات اوقونسون . . .

ریاست جلیله‌یه

بشنجی شعبه‌جه اجرا ایدیلن انتخابات نتیجه‌سنده موازنهٔ مالیه انجمنی اعضالغنه شعبه‌مزدن ارطغرل مبعوثی مصطفی کمال وقره‌حصار شرقی مبعوثی ممدوح نجدت بکلر انتخاب ایدلدیکی معروضدر افندم .

کاتب	بشنجی شعبه رئیسی
ممدوح نجدت	قره‌حصار صاحب
	محمد شکری

رئیس — اسکدار مبعوثی مظهر بکك مأذونیتی حقنده دیوان ریاست قراری وار .

دیوان قراری

مومی الیه محمد مظهر بکك طلب ایلدیکی ایکی آی مأذونیتك دیوان ریاستجه تنسیب ایدلدیکندن اجرای ایجابی هیئت

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Zabıt Ceridesi

Yüz on altıncı ictima
Birinci Celse

18 Kânun-ı evvel 336 – Cumartesi – Bade'z-zeval Saat: 1, 30
Reis: İkinci Reis Vekili Vehbi Efendi Hazretleri
Kâtib: Atâ Bey (Niğde)

عمومیه‌یه عرض اولنور .

کاتب	کاتب	کاتب	ایکنجی رئیس وکیلی
راسم	عطا	راغب	حسن فهمی
اداره مأموری		اداره مأموری	کاتب
امیر		سعاد	فیاض عالی

(قبول سسلری)

رئیس — قبول بیورانلر لطفاً اللرینی قالدیرسون .

(مظهر بکك ایکی آی مأذونیتی قبول اولنمشدر .)

افندم طونه‌لی حلمی بکك بر تقریری وار . اونی اوقویه‌جغز .

بیوك ملت مجلسی ریاست جلیله‌سنه

معارف وکالتنجه مسابقه‌یه وضع ایدلمش اولان (ملی مارش) بوندن درت کون صکره انتخاب ایدیله‌جکدر. حالبوکه وکالتده تبدل واقع اولمش ویکی وکیل حمدالله صبحی بك ده اوزاقلرده بولنمش اولدیغندن مسابقه مدتنك بر آی دها تمدید ایدلمسی لزومنك عاجلاً معارف وکالتنه تبلیغنی تکلیف ایدرم .

بولی
طونه‌لی حلمی

(موافق سسلری)

رئیس — افندم حلمی بکك تقریرینی قبول بیورانلر لطفاً اللرینی قالدیرسون .. تقریر قبول اولنمشدر. معارف وکالتنه تبلیغ اولنه‌جق ..

بصری بك (قره‌سی) — رئیس افندم، تمدید اولنمشدر بو کوندن اعتباراً می یوقسه ۲۳ کانون اولدن اعتباراً می؟... او تصریح اولنسون .

رئیس — تقریرده تاریخ یوق افندم؛ طبیعی بو کوندن اعتباراً ...

بصری بك (دوامله) افندم ازمیت مبعوثی حمدی بکك قانون جزانك (۱۱۷) نجی ماده‌سنك تعدیلنه دائر بر تقریری وار ؟ عدلیه انجمننه حواله ایدییورز .

رئیس ایچ ایل مبعوثی نعیم افندینك ده بر تقریری وار دییورکه تقریرنده خدمت فعلیهٔ عسکریه‌یه دعوت اولنمامزین ، یاخود مستحفظ وردیف والحاصل بالفعل خدمته داخل اولمامزین اعشار التزام ایدن کیمسه‌لر ، التزام ایتمش اولدیغی عشری بیترنجه‌یه قدر تأخیر اولنسون دیه برلایحهٔ قانونیه‌سی وار ، لایحه انجمننه حواله ایدییورز .

محمد شکری بك (قره‌حصار) — لایحه انجمننه حواله‌سنه هیچ محل یوقدر . چونکه عشرلر تسویه ایدلدی ، بیتدی .

رئیس — افندم قره‌حصار شرقی مبعوثی مسعود بکك انجمن مخصوص قانون لایحه‌سنك تعدیلنه عائد بر تقریری وار . بونی ده اورایه کوندرییورز .

فیاض عالی بك (یوزغاد) — انجمن مخصوص مضبطه‌سیله برلشسون . . . .

رئیس — افندم موش مبعوثی احمد حمدی افندینك برتقریری وار . (موش سنجاغی اهالیسنك هجرتی دولاییسیله مغدوریتلری معلومدر . بونلره تحملق و اوکوز آلمق اوزره حکومتدن امداد اولمسنی واولجه برسنه‌لك تکلیفات واقع اولمشسه‌ده اساساً دفتر وسائره قالمادیغندن دولایی تحصیلی امکانی اولمادیغنه بناءً او بر سنه‌نك اوچ سنه دها علاوه‌سیله درت سنه‌یه ابلاغی حقنده . . .) مناسب کورورسه‌کز موازنهٔ مالیه‌یه حواله ایده‌لم . . . .

فرید بك (مالیه وکیلی) — لایحه‌یه افندم ؛ بو بر تکلیفدر . . . . (لایحه‌یه سسلری)

رئیس — موازنهٔ مالیه انجمننه حواله‌سنی آرزو ایدنلر لطفاً اللرینی قالدیرسون (اللریکزی ایندیریکز) عکسنی قبول ایدنلر اللرینی قالدیرسونلر (لایحه انجمننه حواله‌سی قبول ایدلدی .

افندم اوراق وارده بیتدی . یالکز بر استیضاح تقریری قالدی ، اوده بنم . . . حسن فهمی بك ده بوراده یوق . . . بر استیضاح تقریری ویرییورم . مساعده بیورورسه‌کز اوقونسون . . . قبول وعدم قبول هیئته عائددر . ریاستدن رأی بیان ایدیله‌جك ، حقنده رأی ویریله‌جك برمسئله دکل . . . .

REİS — Efendim Tunalı Hilmi Bey'in bir takriri var. Onu okuyacağız.

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesi'ne

Maarif Vekâletince müsabakaya vaz' edilmiş olan (Millî Marş) bundan dört gün sonra intihab edilecektir. Halbuki vekâlette tebeddül vaki' olmuş ve yeni vekil Hamdullah Subhi Bey de uzaklarda bulunmuş olduğundan müsabaka müddetinin bir ay daha temdid edilmesi lüzumunun acilen Maarif Vekâletine tebliğini teklif ederim.

Bolu
Tunalı Hilmi

("Muvafık" sesleri)

REİS — Efendim Hilmi Bey'in takririni kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Takrir kabul olunmuştur. Maarif Vekâletine tebliğ olunacak..

HASAN BASRİ BEY (Karesi) — Reis Efendim, temdid olunmuştur. Bugünden itibaren mi, yoksa 23 Kanun-ı evvel'den itibaren mi… O tasrih olunsun.

REİS — Takrirde tarih yok efendim; tabii bugünden itibaren…

2.2. 26 Şubat 1921 tarihli Genel Kurul tutanağı

توركيا

بويوك ملت مجلسی

ضبط جريده‌سی

يوز اللی يدنجی اجتماع

برنجی جلسه

۲۶ شباط ۳۳۷ - جمعه ایرتسی - ساعت ۱۰۳۰ صوكره

رئيس: ايكنجی رئيس وكيلی حسن فهمی بك افندی حضرتلری

كاتبلر: فياض عالی بك (بوزغاد) جودت بك (كوتاهيه)

رئيس — مجلس كشاد ايدلدی . ضبط سابق خلاصه‌سی اوقونه‌جق (كاتب فياض بك طرفندن اوقوندی) ضبط سابق حقنده مطالعه وارمی ؟

كاظم حسنی بك (قونيه) — نيسان غايه‌سنه قدر اوله‌جق بزم ويره‌جكمز لايحه افندم .

دوقتور حيدر بك (كنج) — ويريلن تقريرده دوقتور حيدر وجلال بكلر دنمش وان مبعوثی حسن صديق بك اوله‌جق .

رئيس — تصحيحات وجهله ضبط سابقی قبول ايدنلر لطفاً اللرينی قالديرسون . ضبط سابق قبول ايدلدی افندم . .

جلال الدين عارف بك (ارضروم) — افندم شخصی برمسئله ايچون مجلس عاليكزك قيمتدار اولان زمانلرينی اضاعه ايتمك ايسته‌مزدم . فقط ابن ملجم واری آرقه‌مدن ايندیريلن برخنجره جواب ويرمكده بورجلويم فريد بك بر سؤال صورمشلر . اكر بوسؤال تماميله حقيقته مقارن اولسه ايدی كنديلرينه تشكر ايدردم فقط ويرمش اولدقلری ايضاحات مطوله اثناسنده بر چوق شيلر واردر كه : حقيقتدن تماميله آيرلمشدر . وبونلری ده اثبات ايده‌جكم . افندم ، نوطه‌جی امين بك نامنده بر ذات ۳۱۴ سنه‌سنده اركلی حوضه‌سنده‌كی كومورلری بحريه نظارتنده ايكن ۳۳۶ و ۳۷۱ نومرولی ايكی تذكره ايله بوكومورلرك حق اعمارينی عهده‌سنه آلمشدی . دور اسبقده كرك بحريه ناظری حسن پاشانك ، صكره كاتب ثانی عرب عزتك وسائره‌نك ايشه مداخله‌لريله بو آدمك معدنی الندن آلمشلر . نهايت ۳۲۴ سنه‌سنده مشروطيتك اعلانی اوزرينه بومعدنلر كنديسنه اعاده ايدلمش . بنده اوزمانلری بوذاتله اشتراك ايتدم واقعا كرامت صاحبی دكلم . عفو ايدرسكز چونكه بورايه اشتراك ايلديكم زمانده دولتمك قواعد عموميه‌سنه مخالف بر حركتده بولنمادم اوكا اتباعاً حركت ايتدم وبومعدندن برحصه آلدم . اكر كرامت صاحبی اولسه‌يدم يعنی حرب عموميدن مع الاسف شوصورتله چيقاجغمزی بيلسه ايدم ۱۶ مارتدن صكره استانبول اشغال ايديله‌جك ؛ مجلس مبعوثان طوپلاناجق بن ده اورايه رئيس انتخاب ايديله‌جكم صكره مجلس طاغيتيلاجق و اورادن آناطولی‌يه كچمك مجبوريتنده بولنه‌جغم ؛ يولده كليركن برچوق مزاحم و مشكلاته دوچار اوله‌جغم ؛ صكره انتخابات اجراسی ايچون اهالی‌يی انتخاباته دعوت ايده‌جكم ؛ نهايت بوراده بر مجلس طوپلانه‌جق وبومسئله‌نك بوراده موضوع بحث اوله‌جغنی بيلسه ايدم اوزمان بوايشه كيريشمزدم فقط ينه عرض ايدييورم كرامت صاحبی دكلم .

فريد بكك ويرمش اولديغی ايضاحاتك صورتنی ضبطدن چيقاردم . آنده ديييوركه : ۹ تشرين اول ۳۲۹ ده رخصتنامه ويرلديكنه كوره ۹ تشرين اول ۳۲۹ ده بونك مدتی مقتضی اولمشدر . حالبوكه ويريلن رخصتنامه ۳۲۶ دكل ۳۱۴ در

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Zabıt Ceridesi

Yüz elli yedinci ictima

Birinci celse

26 Şubat 337 – Cumartesi – Saat 1, 30 sonra

Reis: İkinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi hazretleri

Kâtibler: Feyyaz Ali Bey (Yozgad), Cevdet Bey (Kütahya)

2.4. 12 Mart 1921 tarihli Genel Kurul tutanağı

مسئله حقوقیه‌در. مجلس عالیکز بر محکمه‌دکلدر مذاکره‌یی کافی کورورسه‌کز تقریرلری رأیکزه وضع ایدرم. مذاکره‌یی کافی کورنلر لطفاً ال قالدیرسون. مذاکره کافی کورولدی.

چوروم مبعوثی فرید بکك تقریری امتیازنامه‌نك فسخی حقنده‌در.

بسیم آتالای بك (کوتاهیه) — هندستان بویله اشغال ایدلدی سودان بویله اشغال ایدلدی.

ریاست جلیله‌یه

جلال الدین عارف بکه عائد اولان بو مسئله‌نك بر انجمنه حواله‌سیله اوراده تذکرینی جهات متعدده‌دن دولایی تکلیف ایدرم.

قونیه
عبدالحلیم

رئیس — بو تقریرك انجمنه حواله‌سنی قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسین. اکثریت یوق افندم رد ایدلدی.

ریاست جلیله‌یه

٣١٤ تاریخنده نوطه‌جی امین بکه ویریلوب مختلف تاریخلرده ونهایت ٩ تشرین اول ٣٣٦ تاریخنده اوچ سنه مدتله تمدید ایدلمش ومدتی منقضی اولدیغی حالده شورای دولتجه اجنبی تحت تأثیرنده ویریلن قراراوزرینه کرك امین بك ورثه‌سی وکرك جلال الدین عارف بك طرفندن ایشلتمه‌سنه (تەرنی) قومپانیاسی باش مهندسی موسیو بیه‌نقوتتویه وکالت ویرلمش اولان ایلی صوحوضه‌سی داخلنده‌کی معدن ایشلتمه وشمندوفر انشاسی رخصتنامه‌سنك کأن لم یکن عد ایدلمسنك تحت قراره آلنمسنی تکلیف ایدرم.

٢٤ شباط ٣٧

چوروم
فرید

رئیس — بو تقریری نظر مطالعه‌یه آلانلر لطفاً ال قالدیرسین اینسه‌یکز الاریکزی تقریری نظر مطالعه‌یه آلمیانلر لطفاً ال قالدیرسون (تقریر قبول ایدلمدی)

ایضاحات دها کافی کورولدی طرفین آره‌سنده برشی وارسه محکمه‌یه مراجعت ایدیلیر.

افندم اوراقه ردیه باشلایورز. استقلال مارشی حقنده معارف وکالتندن مورود تذکره‌یی تنسیب بیورورسه‌کز معارف انجمنه کوندره‌لم.

حمدی نامق بك (ازمیت) — رئیس بك مساعده بیورك بونك ایچنده معارف انجمننده بر ذاتك‌ده برمارشی واردر.

یحیی غالب بك (قیر شهری) — افندم استقلال مارشی حقنده معارف وکالتندن کوندریلن پارچه‌لری طبع ایتدیره‌لم.

رئیس — افندم معارف انجمنه کوندرییورز. رفقای کرامدن ادبیاته مراقی اولانلر ادبیاتده اختصاصی اولان ذوات لطفاً طوپلانسین تدقیق ایتسونلر.

یحیی غالب بك — طبع ایدلسون بزده بر دفعه کوره‌لم.

بسیم آتالای بك (کوتاهیه) — معارف انجمنی طوپلانسین. مطالعه ایده‌لم. شعرایه یازیلسین هر کسك مطالعه‌لری آلنسین افندم.

موضوع مذاکره اولمق ایچون بر دانه‌سنك انتخابی لازمدر اوده طبع ایدیلیر.

حمدی نامق بك (ازمیت) — معلوم عالیکز معارف انجمننك رئیسی محمد عاکف بکك‌ده بر شعری واردر. اونك ایچون آیروجه بر انجمن انتخابی تکلیف ایدەرم.

بصری بك (قره‌سی) — محمد عاکف اوذلق ارتکاب ایتمز قطعیاً اوکا تنزل ایتمز (کورولتیلر)

حمدی نامق بك — فقط معارف انجمننك رئیسیدر بی طرف اولمق لازم کلیر. (کورولتیلر)

رئیس — انجمندن کلدکدنصکره مذاکره ایدرسکز افندیلر (کورولتیلر)

حمدی نامق بك — اویله معارف انجمنیله اولماز بونی ارباب اختصاصدن مرکب بر انجمن تدقیق ایتسون.

رئیس — معارف انجمنه حواله‌سنی قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسون.

بسیم آتالای بك — اولماز ارباب اختصاصدن متشکل بر انجمن ایسترز.

REİS — Efendim, evrak-ı varideye başlıyoruz. İstiklâl Marşı hakkında Maarif Vekâletinden mevrud tezkereyi tensib buyurursanız Maarif encümenine gönderelim.

HAMDİ NAMIK BEY (İzmit) — Reis Bey müsaade buyurun, bunun içinde Maarif encümeninden bir zâtın da bir marşı vardır.

YAHYA GALİB BEY (Kırşehri) — Efendim İstiklâl Marşı hakkında Maarif Vekâletinden gönderilen parçaları tab' ettirelim.

REİS — Efendim, Maarif encümenine gönderiyoruz. Rüfeka-yı kiramdan edebiyata merakı olanlar, edebiyatta ihtisası olan zevat lütfen toplansın, tedkik etsinler.

YAHYA GALİB BEY — Tab' edilsin, biz de bir defa görelim.

BESİM ATALAY BEY (Kütahya) — Maarif encümeni toplansın. Mütalâa edelim. Şuaraya yazılsın, herkesin mütalaaları alınsın efendim. Mevzu-ı müzakere olmak için bir tanesinin intihabı lâzımdır, o da tab' edilir.

HAMDİ NAMIK BEY (İzmit) — Malum-ı âliniz Maarif encümeninin Reisi Mehmed Âkif Bey'in de bir şiiri vardır. Onun için ayrıca bir encümen intihabını teklif ederim.

BASRİ BEY (Karesi) — Mehmed Âkif o zilleti irtikâb etmez, katiyen ona tenezzül etmez (Gürültüler)

HAMDİ NAMIK BEY — Fakat Maarif encümeninin reisidir, bî-taraf olmak lazım gelir. (Gürültüler)

REİS — Encümenden geldikten sonra müzakere edersiniz efendiler. (Gürültüler)

HAMDİ NAMIK BEY — Öyle Maarif encümeniyle olmaz, bunu erbab-ı ihtisastan mürekkep bir encümen tedkik etsin.

REİS — Maarif encümenine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın.

BESİM ATALAY BEY — Olamaz, erbab-ı ihtisastan müteşekkil bir encümen ister.

رئيس — طبع توزيعنى قبول ايدنلر ال قالديرسون
ايندیریکز . للريكزى عكسنى قبول ايدنلر ال قالديرسون
طبع وتوزيع ايديله‌جكدر اسكيشهر استقلال محكمه‌سندن
مورود اوراقى عدليه انجمننه كونديريورز .

بوزغاد ديوان حربجه توقيف ايديلمش اولان
اشخاصك تخليه‌سنه دائر فياض عالى بكك تقريرينى
عدليه انجمننه حواله ايدييورز آطنه‌ليلرك فرانسز
اشغالندن ممنون اولدقلرينه و آناطولى حكومتنى ايسته‌مه‌دكلرينه
دائر زورله فرانسزلرك رأى طوپلادقلرينه وبوكا مخالفت
ايدنلره اشكنجه ايتدكلرندن دولايى پروتستو ايتدكلرينه دائر
نفس حاجين قصبه‌سى نامنه بلديه رئيسى وقارص اهاليسى
وسائره طرفلرندن كلن تلغرافلر وبو مسئله‌يه متعلق
مرسين وآطنه مبعوثلرينك بر تقريرلرى وار اوقونه‌جق

رياست جليله‌يه

آطنه ، مرسين ، قوزان ، جبل بركت لوالرندن ،
اشراف واهاليدن وبلديه‌لردن برچوق امضالرله آلنان
تلغرافلرده فرانسزلرك صلح قونفرانسنده برموفقيت
حصولى تأمين امليله اهالئ معصومه‌يى تضييق ايده‌رك
رأى طوپلامقده وبوصورتله اشغالى تهديده چاليشمق
ايسته‌دكلرى بيلديرلمكده‌در . وجدانسوز اولان بوحركات
شناعتكارانه ايله مادر وطنك بونجه سنه‌لك جزؤ لاينفكى
اولان حوالئ مذكوره خلقنك حقوق وحريتنه اولان
تعرضات وتجاوزاتك توالى ايتديرلمك ايسته‌نيلديكى آكلا-
شلمقده‌در .

بيوك ملت مجلسى حكومتنجه اطلاعى طبيعى اولان
احوال واقعه‌يه قارشى نه كبى تدابير اتخاذ اولنمشدر وهيئت
مرخصه‌مز رياستنه كيفيت بيلديرلمشميدر؟ ايضاحات اعطا
بيورلماسنى حكومتدن رجا ايده‌رز .

مرسين مبعوثى — مرسين مبعوثى — مرسين مبعوثى
جلال الدين — اسماعيل صفا — يوسف ضيا
ايچ ايل — جبل بركت — ايچ ايل — قيصرى
جبعدور لطفى — [illegible] الحقانى — محمد سامى — رفعت

امير پاشا (سيواس) — خارجيه وكالتنه توديع
[illegible] الدين افندى [illegible]

بصرى بك (قره‌سى) — افندم عين حال يونان
اشغالى آلتنده بولنان مملكتلرده‌ده جاريدر . هيئت وكيله
بونك حقنده هيئت مرخصه‌يه تبليغات يابمشميدر ؟ بوكا
دائر ايضاحات ويرسينلر .

رئيس — (هيئت وكيله رئيسى فوزى پاشايه خطاباً)
بو مسئله‌يه دائر بوكون ايضاحات ويرمك ممكنميدر . يوقسه
باشقه وقت ايضاحات ويريله‌جكميدر .

هيئت وكيله رئيسى فوزى پاشا — خير افندم بوكون
ممكن دكلدر . خارجيه وكيلى بوراده يوقدر .

رئيس — افندم تنسيب بيورورسه‌كز بونى هيئت
وكيله‌يه حواله ايده‌لم .

ضيا خورشيد بك (لازستان) — افندم مملكتمزك
برجزء لاينفكى اولان وتوركلكك براوجاغى بولنان آطنه
حواليسنك زنكين اولماسى دولاييسيله اوتدن برى برچوق
اجنبيلرك مطمع نظرى اولمشدر . اك چوق بورايه فرانسزلر
كوز قويمشلر وبوراده متاركه‌دن برى معلوم اولان حادثه
وجه ايله يرلشمك ايچون فرصت بولمشلردر . حالبوكه
ارمنيلرك كليكياده اوتدن برى تعقيب ايتدكلرى بر پلانلرى
واردى تا آطه‌لردكزندن قره‌دكزه قدر برارمنى حكومتى
ميدانه كتيره‌جكلردى . حالبوكه فرانسزلر آطنه اراضيسنك
قوهٔ انباتيه‌سنى ايى بيليورلر واورانك ثروتنه كوز ديكمشلردى
انكليزلر ناصل مصرى الده ايتديلرسه فرانسزلرده اوراده
ايكنجى برمصر يابمق ايسته‌يورلردى . فقط آطنه اهاليسى
بو استيلايه مقاومته قرار ويردى وهيچ بريردن تشويق كورمه‌دن ،
وهيچ برحكومتك معاونتنه مظهر اولمقسزين بوبله طورسون
دائمى صورتده اوزمانكى حكومت كه فريد حكومتندن ضرر كور-
دكلر حالده بلا [illegible] صارلديلر . بونلرله برابر مرعش ، عينتاب
مدافعاتى تاريخمزده الك بونجى ، الك بيوك واك ايلر لايق حادثه‌لر
تشكيل ايتمشدر . بو اهالى بوبله [illegible] قلرى حالده
فرانسزلر صوك دفعه جويرمك ايسته‌دكلرى دولابلرله
وتزويراتله بوبرلرى بزم المزدن آلمق ايسته‌يورلر . فرضا
طوتمشلر آطنه‌ده وطنسز ، دنى ، آلچاق برمرى آدملر
بولمشلر وبو آدملر سايه‌سنده فرداً فرداً برخزنه جيقارارق
[illegible] كوياطوتوبورلر اهاليدن رأى طوپلايورلر

REİS — Tab'-ı tevziini kabul edenler el kaldırsın, indiriniz ellerinizi, aksini kabul edenler el kaldırsın. Tab' ve tevzi' edilecektir. Eskişehir İstiklâl Mahkemesinden mevrud evrakı Adliye Encümenine gönderiyoruz.

2.3. 1 Mart 1921 tarihli Genel Kurul tutanağı

ایکنجی اجتماع سنه‌سی :

توركيا

بویوك ملت مجلسی

ضبط جریده‌سی

طقوزنجی جلد

مندرجات

بریجی اجتماع

بریجی جلسه

۱ - مارت - ۳۳۷ - صالی ساعت - ۲ صوكره

رئیس — مصطفی كمال پاشا حضرتلری

موقت كاتبلر — فیاض عالی بك (یوزغاد) جودت بك (كوتاهیه)

[رئیس مصطفی كمال پاشا حضرتلری آلقیشلر آره‌سنده كرسیٔ ریاسته چیقدی]

رئیس پاشا — جلسه‌یی كشاد ایدییورم افندم ضبط سابق اوقونه‌جق (ضبط سابق خلاصه‌سی كاتب فیاض بك طرفندن اوقوندی.)

ضبط حقنده سوز سویلمك ایسته‌ین وارمی (خایر صدالری) ضبط سابقی قبول ایدنلر لطفاً الرینی قالدیرسین ضبط سابق قبول ایدلمشدر.

افندیلر، توركیا بیوك ملت مجلسی بوكون ایكنجی اجتماع سنه‌سنه كیرییور (اه موفق احسان ایتسون صدالری) كیردیكمز بو سنه‌ نظرنده مجلس عالیجه‌ ویتون ملتجه سبق ایدن مساعیٔ فدا كارانه‌یی كمال تقدیس و تبجیل ایله یاد كار ایلرم. (آلقیشلر) ملی فعالیتمزك بو كونه قدر تولید ایتدیكی مسعود نتیجه‌لردن بحث ایدوكن ملی سنه‌مزك بو سنه‌یی ملی و صفیله یاد ایتمكده مستثنا بر ذوق طویه‌بیلیرز. احتوا ایتدیكی خارجی و داخلی وقایعی خلاصةً خاطرلاتمق ایسترم. معلومكزدركه ائتلاف دولتلری اون آلتی مارتده پای تختمزی صورت فجیعه‌ده اشغال ایدرك حكومتمزی

İkinci ictima senesi:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

Dokuzuncu Cild

***

Birinci ictima

Birinci celse

1 – Mart – 337 – Salı saat – 3 sonra

Reis – Mustafa Kemal Paşa Hazretleri

Muvakkat Kâtibler – Feyyaz Ali Bey (Yozgad) Cevdet Bey (Kütahya)

(Reis Mustafa Kemal Paşa Hazretleri alkışlar arasında kürsü riyasetine çıktı.)

مفيد افندى (قيرشهر) — افندم هيئت محترمه كزى تصديع ايتمك ايسته‌مزدم فقط بويله مبجل بر كونى بنده‌كزده تسعيد ايتمك ايسته‌ديكم ايچون شوكرسيدن مساعدهٔ عليه‌لريله برايكى سوز سويله‌مك ايسته‌يوردم . صدر اسلامده اسلامك الك آز بولنديغى برزمانده ؛ منافقلر ، اسلام پرده‌سى آلتنده اسلامه ضربه‌وورمق ايسته‌دكلرى زمان جناب حق ؛ اسلامك يته معنى اولمق اعتباريله منافقينى خائن وخاسر براقمش ايدى ... عين صدر اسلامده‌كى احوال بوندن بر سنه اول بوراده طوپلانان بو هيئت محترمه‌نك وبو ملتك‌ده باشنه كلشدى ... شمدى هنوز دورهٔ اجتماعيه‌سى اعتباريله برياشنه كيرن بو نوزاد مجلس بوندن برسنه اول منافقلرك نشر ايتمش اولدقلرى : نفاقكارانه وعادتا شرعى كنديلرينه ، كندى مفسدتلرينه آلت ايدرك نشر ايتدكلرى وفتوى نامنى ويردكلرى سوزلرله ملتى محوه ، اضمحلاله محكوم ايتمك ايسته‌يورلردى . . فقط ١٦ مارت اشغالى كرنى كه ـ بوراده بولنان رفقاى كرامك اكثريسى‌ده كلمشدى .. ـ بنده‌كز : بوراده حكومت حواليسنده ، بر مملكتده موجود اهالينك طوپلانديغى زمان ؛ اى اهالى محزون اولمايكز ؛ الله بزمله برابردر ؛ جناب حقك قرآن كريمنده بيان بيورمش اولديغى آيت كريمه‌سنك سرى تحقق ايتدى وتكرار تجلى ايتدى ؛ وبزمله برابر اولديغى‌ده تحقق ايتدى‌كه : بوكون الحمد الله تعالى بو ملت كنديسنك آرزو ايتديكى دائره‌ده و حقوق مليه‌سى وحدود مليه‌سى دائره‌سنده انكشاف ايتمك شرطيله ؛ كنديسيله دشمن اولان دولتلرله عقد صلح ايتمك اوزره طرفلرندن مرخصلرينى كوندرمشدر . .

ايشته جناب حق : « ان ينصرالله ينصركم ... » آيت جليله‌سيله بزه وعد بيوردنى وجهله ؛ بز الهه ياردم ايتدكجه يعنى الهك امرى دائره‌سنده يوردكجه ، بو ملتى قورتارمغه متفقاً ومتحداً عزم ايتدكجه جناب حقك نصرتى بزمله اوله‌جغنه قطعياً شبهه‌مز يوقدر .. شو نصرت الهيه‌يه سبب اولان ذوات عاليه حقيقةً شايان قدردر .. كنديلرينك يوزلرينه قارشى مدح ايتمكى بنده‌كز آرزو ايتمديكمدن دولايى دها بو ملته نافع برچوق افعال حسنه‌يه موفقيتلرينى وملتك‌ده الى يوم القيامه سعادت وسلامتنى بوكرسيدن باركاه نزد الوهيته عرض ايده‌رك وجمله‌كزده بوكونكى اجتماعكزدن دولايى تبريك وتشكر ايده‌رم آرقداشلر (آلقيشلر)

فيضى افندى (ملاطيه) — بسم الله الرحمن الرحيم ، الحمد لله رب العالمين ، حمد اولسون بوكون صباحدنبرى بورايه چيقوب اينن آرقداشلرمز جناب حقك عون وعنايتندن ، حضرت پيغمبرك روحانيتدن اغترارا بزم موفقيتمزى دعا تمنى ايديورلر ، آرقداشلرسزى تصديع ايتمك ايسته‌م چونكه رفقاى كرام سويله‌نه‌جك سوزلرى سويلديلر . بنده‌كز مصطفى كمال پاشا حضرتلرندن وكرك عصمت پاشا حضرتلرندن تمنى ايدرم ، برسنه اول شو كرسيده قويدقلرى سياه پرده‌يى قالديرسونلر . الك مهم مسئله بوكون بروسه ازمير ولايتلرينى آلمقدر . جناب حقدن تمنى ايدرم كه انشا الله موفقيتلريله مبشر اولورز بارك الله بحرمة الفاتحه . . . .

رئيس پاشا — افنديلر مظهر مفيد بك افندينك بر تقريرى وار بو مناسبتله اردو قوماندانلرينه مجلس عاليكز نامنه بر تشكرنامه يازلمسى تكليف ايديليور (موافق سسلرى) بونى مناسب كورنلر اللرينى قالديرسون ... (قبول ايدلدى)

مصطفى كمال بك (ارطغرل) — عينى تشكر ، مدافعهٔ حقوق جمعيتلرينه‌ده يازلسون افندم

رئيس پاشا — مدافعهٔ حقوق جمعيتلرينه بيان تشكر ايدلمسى تكليف ايديليور قبول بيورانلر اللرينى قالديرسون (قبول ايدلدى)

افندم ايكى تقرير واردر ، آرقداشلردن بصرى بكك حمد الله صبحى بك افندينك استقلال مارشينك كرسيدن اوقونمه‌سنه دائر تكليفلرى وار .

محى الدين بها بك — هانكى استقلال مارشى ، بصرى بك سويلرلرمى ؟

بسيم آتالاى بك — دها قبول ايدلمدى افندم ، بر انجمن تشكل ايده‌جكدى .

بصرى بك — معارف وكالتنجه يدى دانه‌سى انتخاب ايدلمش بونلردن هرهانكى برسى اوقونسون

REİS PAŞA — Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine beyan-ı teşekkür edilmesi teklif ediliyor. Kabul buyuranlar ellerini kaldırsın. (Kabul edildi.)

Efendim iki takrir vardır, arkadaşlardan Basri Bey'in Hamdullah Subhi Beyefendinin İstiklâl Marşı'nın kürsüden okunmasına dair teklifleri var.

MUHYİDDİN BAHA BEY — Hangi İstiklâl marşı, Basri Bey söylerler mi?

BESİM ATALAY BEY — Daha kabul edilmedi efendim, bir encümen teşekkül edecekti.

BASRİ BEY — Maarif Vekâletince yedi tanesi intihab edilmiş, bunlardan herhangi birisi okunsun.

رئیس پاشا — معارف وکالتنجه انتخاب ایدلمش اولانلردن بریسینك قرائتی تنسیب ایدیلیور .

محی الدین بها بك — حمداه صبحی بك ، بصری بك هانکیسنی ایسترلرسه اوقوسونلر

رئیس پاشا — افندم بصری بکك بوتکلیفنی قبول بیورانلر لطفاً اللرینی قالدیرسون... (قبول اولنمشدر افندم)

رئیس — حمداه صبحی بك افندی بیورك .(شمدی کلیر سسلری)

رئیس — مع التأسف بو دقیقه ایچون تأخیر ایدیبورز کلدکلری زمان سویلرز یکی بر تقریر وار صاروخان مبعوثی رشاد بککدر . (بو مبارك مجلسمزك اجتماعی نهایتده عبدالغفور افندی طرفندن بر دعا ایراد بیورلمسنی عرض وتکلیف ایدهرم) دیبورلر .(شرعیه وکیلی افندی وار سسلری) دعا ایدلمسنی قبول بیورانلر لطفاً اللرینی قالدیرسون ... (قبول ایدلدی)

رئیس پاشا — استقلال مارشلرندن بر دانهسنك کرسیدن اوقونمهسنه هیئت جلیله قرار ویرمشدی .

حمداه صبحی بك — آرقداشلر خاطرلارسکز معارف وکالتی صوك مجادلهمزك روحنی ترنم ایدهجك بر مارش ایچون شاعرلریمزه مراجعت ایتمشدر . بر چوق شعرلر کلدی . آراده یدی دانهسی اك فضله اوصافی حائز اولهرق کورولمش وآیریلمشدر .

صالح افندی — اسملری نهدر ؟

حمداه صبحی بك — آیریجه عرض ایدیلهجکدر . یالکز وکالت یاپمش اولدیغی تدقیقاتده فوق العاده قوتلی بر شعر آرهمق لزومنی حس ایتدیکی ایچون بن شخصاً محمد عاکف بك افندی یه مراجعت ایتدم. وکندیلرینكده بر شعر یازملرینی رجا ایتدم . کندیلری چوق اصیل بر اندیشه ایله تردد کوستردیلر. بیلیرسکزکه بو شعرلر ایچون بر اکرامیه وعد ایدلمشدر حالبوکه بونی کندی اسملرینه تقریب ایتمك آرزوسنده بولنمادقلرینی وبوندن چکندکلرینی اظهار ایتدیلر . بن شخصاً مراجعت ایتدم لازمکلن تدابیری آلیرز. وایجاب ایدن علانی یاپارز دیدم . بو شرطله بیوکدیکی شاعرمزبزه فوق العاده نفیس برشعر کوندردیلر .

دیکر آلتی شعرله برابر نظر تدقیقکزه عرض ایدهجکز . انتخاب سزه عائددر . آرقداشلر رأیمی احساس ایدیبورم . بکنمك تقدیر ایتمك خصوصنده حائز حریتم . انتخابمی یاپمشم فقط سزك انتخابکز بنم انتخابمی نقض ایدهبیلیر آرقداشلر بو سزه عائددر افندم .

استقلال مارشی

١

قورقما ، سونمهز بو شفقلرده یوزهن آل سنجاق ؛
(شدتلی آلقیشلر)
سونمهدن یوردیمك اوستنده توتن الاصوك اوجاق .
او بنم ملتمك یلدزیدر ، پارلایاجق ؛
او بنمدر ، او بنم ملتمکدر آنجاق .

٢

چاتما ؛ قربان اولایم ، چهرهکی ای نازلی هلال
قهرمان عرقمه بر کول ! نه بو شدت ، بو جلال ؟
سکا اولماز دوکولن قانلریمز صوکره حلال . .
حقیدر ، حقه طاپان ، ملتمك استقلال .
(آلقیشلر)

٣

بن ازلدن بریدر حر یاشادم ، حر یاشادم
هانکی چیلغین بکا زنجیر اورهجقمش ؟ شاشارم !
کوکرهمش سل کبی یم ؛ بندیمی چیکنر آشارم ؛
ییرتارم طاغلری ، انکینلره صیغمام ، طاشارم .

٤

غربك آفاقنی صارمشسه چلیك زرهلی دیوار ،
بنم ایمان طولو کوکسم کبی سرحدم وار .
اولوسون ، قورقما ! ناصل بویله برایمانی بوغار ،
« مدنیت ! » دیدیکك تك دیشی قالمش جاناوار ؟

٥

آرقداش ! یوردیمه آلچاقلری اوغراتما ، صاقین .
سپر ایت کوکدهکی ، طوردسون بو حیاسزجه آقین .
طوغهجقدر سکا وعد ایتدیکی کونلر حقك . .
کیم بیلیر بلکه یارین .. بلکه یارینندن ده یاقین .
(آلقیشلر)

REİS PAŞA — Maarif Vekâletince intihab edilmiş olanlardan birisinin kıraati tensib ediliyor.

MUHYİDDİN BAHA BEY — Hamdullah Subhi Bey, Basri Bey hangisini isterlerse okusunlar.

REİS PAŞA — Efendim Basri Bey'in bu teklifini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın... (Kabul olunmuştur efendim)

REİS — Hamdullah Subhi Beyefendi buyurun. (Şimdi gelir sesleri)

REİS - Maa't-teessüf bu dakika için tehir ediyoruz, geldikleri zaman söyleriz. **** Yeni bir takrir var, Saruhan Mebusu Reşad Bey'indir. (Bu mübarek Meclisimizin ictima-ı nihayetinde Abdulgafur Efendi tarafından bir dua irad buyrulmasını arz ve teklif ederim) diyorlar. (Şeriye Vekili Efendi var sesleri) Dua edilmesini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın... (Kabul edildi)

REİS PAŞA - İstiklâl marşlarından bir tanesinin kürsüden okunmasına heyeti-i celile karar vermişti.

HAMDULLAH SUBHİ BEY — Arkadaşlar, hatırlarsınız Maarif Vekâleti son mücadelemizin ruhunu terennüm edecek bir marş için şairlerimize müracaat etmiştir. Birçok şiirler geldi. Arada yedi tanesi en fazla evsafı haiz olarak görülmüş ve ayrılmıştır.

SALİH Efendi — İsimleri nedir?

HAMDULLAH SUBHİ BEY — Ayrıca arz edilecektir. Yalnız Vekâlet yapmış olduğu tedkikatta fevkalâde kuvvetli bir şiir aramak lüzumunu hissettiği için ben şahsen Mehmed Âkif Beyefendi'ye müracaat ettim. Ve kendilerinin de bir şiir yazmalarını rica ettim. Kendileri çok asil bir endişe ile tereddüt gösterdiler. Bilirsiniz ki bu şiirler için bir ikramiye vaadedilmiştir hâlbuki bunu kendi isimlerine takrib etmek arzusunda bulunmadıklarını ve bundan çekindiklerini izhar ettiler. Ben şahsen müracaat ettim, lazım gelen tedabiri alırız. Ve icab eden ilânı yaparız dedim. Bu şartla büyük dinî şairimiz bize fevkalâde nefis bir şiir gönderdiler. Diğer altı şiirle beraber nazar-ı tedkikinize arz edeceğiz.

İntihab size aittir. Arkadaşlar reyimi ihsas ediyorum. Beğenmek, takdir etmek hususunda haiz-i hürriyetim. İntihabımı yapmışım fakat sizin intihabınız benim intihabımı nakzedebilir, arkadaşlar bu size aittir efendim.

İstiklal Marşı

1

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
(Şiddetli alkışlar)
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

2

Çatma; kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl..
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.
(Alkışlar)

3

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir uracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

4

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

5

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın..
Kim bilir belki yarın.. belki yarından da yakın.
(Alkışlar)

٦

باصديغك يرلرى « طوپراق! » ديه‌رك كچمه ، طانى:
دوشون آلتنده‌كى بيكلرجه كفنسز يانانى .
سن شهيد اوغلوسك . اينجيتمه ، يازيقدر ، آتاكى:
ويرمه ، دنيالرى آلسه‌كده ، بوجنت وطنى .
(آلقيشلر)

٧

كيم بوجنت وطنك اوغرينه اولمازكه فدا ؟
(آلقيشلر)
شهدا ، فيشقيره‌جق ، طوپراغى صيقسه‌ك شهدا !
جانى ، جانانى ، بتون واريمى آلسين ده خدا ،
ايتمه‌سين تك وطنمدن بنى دنياده جدا .
(انشاالله صدالرى)

٨

روحمك سندن ، آلهى ، شودر آنجاق املى ،
دكمه‌سين معبديمك كوكسنه نامحرم الى .
بو اذانلر — كه شهادتلرى دينك تملى —
ابدى يوردمك اوستنده بنم ايكله‌ملى .

٩

او زمان وجد ايله بيك سجده ايدر — وارسه — طاشم ،
هر جريحه‌مدن ، آلهى ، بوشانوب قانلى باشم ،
فشقيرر روح مجرد كبى يردن نعشم ؛
او زمان يوكسله‌رك عرشه‌ده كربلكه باشم . (آلقيشلر)

١٠

دالغه‌لان سن‌ده شفقلر كبى اى شانلى هلال :
اولسون آرتيق دوكولن قانلريمك هپسى حلال .
ابدياً سكا يوق ، عرقمه يوق اضمحلال :
حقيدر ، حر ياشامش ، بايراغمك حريت ؛
حقيدر ؛ حقه طاپان ، ملتمك استقلال .
(سورەكلى آلقيشلر)

رئيس پاشا — افنديلر تصنيف آرا نتيجه‌سى بويله ظهور ايتمشدر: ٨٢ رأى جلال الدين عارف بك ، ٨٠ رأى عدنان بك قازانمشلردر . يالكز بر رأى بوصله سنه ايكى اسم يازلمشدر . هم جلال الدين بك وهم عدنان بك بونك ايچون انتخابده برسقطلق اولمشدر . بودخى اولماسه ١٧١ كيشى رأيه اشتراك ايتمشدر . بوكا نظراً نصاب اكثريت ٨٦ سدر . او حالده هر ايكى ذاتك قازانمش اولدقلرى رأى نقصاندر . تنسيب ايدرسه‌كز انتخابى يارينه براقالم .

افندم يارين اوكله‌دن صوكره ساعت اوچده اجتماع ايتمك اوزره جلسه‌يى تعطيل ايديورم . قبول بيوردیغكز كبى عبدالغفور افندى حضرتلرينك دعاسنه آمين خوان اوله‌لم ... متعاقباً (عبدالغفور افندى طرفندن دعا ايدلمشدر)

آنقره : توركيا بيوك ملت مجلسى مطبعه‌سى

6

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

(Alkışlar)

7

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

(Alkışlar)

Şüheda, fışkıracak, toprağı sıksan şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

(İnşâallâh sadaları)

8

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

9

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

(Alkışlar)

10

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl:
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

(Sürekli alkışlar)

REİS PAŞA — Efendiler tasnif-i ârâ neticesi böyle zuhur etmiştir: 82 rey Celaleddin Arif Bey, 80 rey Adnan Bey kazanmışlardır. Yalnız bir rey pusulasına iki isim yazılmıştır, hem Celaleddin Bey ve hem Adnan Bey. Bunun için intihabda bir sakatlık olmuştur. Bu dahi olmasa 171 kişi reye iştirak etmiştir. Buna nazaran nisab-ı ekseriyet 86-dır. O hâlde her iki zatın kazanmış oldukları rey noksandır. Tensip ederseniz intihabı yarına bırakalım.

Efendim yarın öğleden sonra saat üçte ictima etmek üzere celseyi tatil ediyorum. Kabul buyurduğunuz gibi Abdulgafur Efendi Hazretlerinin duasına âminhan olalım... Müteakiben (Abdulgafur Efendi tarafından dua edilmiştir)

ايكنجى اجتماع سنه‌سى :　　　　طقوزنجى جلد

توركيا بويوك ملت مجلسى

ضبط جريده‌سى

مندرجات

آلتنجى اجتماع

برنجى جلسه

رئيس : رئيس ثانى دوقتور عدنان بك افندى

كاتبلر : ضيا خورشيد بك (لازستان) ، عاطف بك (قيصرى)

١٢ مارت ٣٣٧ - جمعه ايرتسى - ٢,١٠ صوكره

رئيس — اكثريت اولوب اولمديغنى آكلامق ايچون يوقلامه ياپه‌جغز افندم (يوقلامه ياپلدى)

رئيس — اكثريت واردر ضبط سابق اوقونه‌جق (ضبط سابق خلاصه‌سى كاتب ضيا خورشيد بك طرفندن اوقوندى) ضبط سابق حقنده سوز ايسته‌ين وارمى افندم .

رفعت بك (توقاد) — بنده‌كزك تقديم ايتديكم استيضاح تقريرى هيئتجه قبول اولندى دينه‌جك ايكن نظر اعتباره آلندى دينمش .

رئيس — تصحيح ايده‌رز افندم بشقه‌سوز ايسته‌ين وارمى ؟

عبدالقادر كمالى بك (قسطمونى) — مختار بكك اسمى ممتاز بك دينيور . مختار بكدر .

رئيس — مختار بكدر .

طورسون بك (چوروم) — صحبه وكالتى انتخابنده مجموع آرانك نه صورتله توضح ايتديكى ضبطه گچمه‌مشدر. بناءً عليه ضبطه گچيرلمسى ونظامنامهٔ داخلى‌يه رعايت ايدلمسى ايچون بنده‌كز مقام رياسته بر تقرير تقديم ايتمشدم . او تقريرم اوچ نقطه‌يى جامع ايدى . بريسى آراى عموميه نه‌قدردر ؟ ايكنجيسى بو آراى عموميه‌نك مقدارينه نظراً مستنكفلرك مقدارى نه‌قدردر؟ بو جهتلرى عرض ايتمشدم. پنجشنبه اجتماعنك نتيجه‌سنده ، آراى عموميه‌نك مقدارى حقنده ايضاحات وتكليفمه جواب ويرلميه‌رك رياست طرفندن طوغريدن طوغرى‌يه هيئت عموميه‌يه تبليغ بيورلدى. ديكرلرى ايضاح ايدلمه‌دى. مسكوت براقلدى. بو جهتده برسانسورمى

İkinci içtima senesi: Dokuzuncu cild

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Zabıt Ceridesi

2.4. 12 Mart 1921 tarihli Genel Kurul tutanağı

آلتنجی اجتماع — ایکنجی جلسه

رئیس ثانی — دوقتور عدنان بك افندی

کاتب : ضیا خورشیدبك (لازستان)

۱۲ مارت ۳۳۷ - ساعت ٤,٤٥ صکره

رئیس — جلسه‌یی آچیورم. استانبولجه نشراولنان تاجیل مجازات قرارنامه‌سنك بیوك‌ملت مجلسنك تصدیقنه اقتران ایتمدکجه غیرمعتبر عد ایدلمه‌سنه دائر کوتاهیه‌مبعوثی جمیل بکله رفقاسنك تکلیف قانونیسی وار لایحه انجمننه کوندریبورز .

۳۳۷ سنه‌سندن اعتباراً اسکان عشائر ومهاجرین مدیریتنك الغاسنه دائر یوزغاد مبعوثی سلیمان بکك بر تقریری وار . لایحه انجمننه کوندریبورز.

معارف‌وکالتی‌قادرو انجمنندن استعفاسنه دائر کوتاهیه مبعوثی راغب‌بکك تقریری وار .

یحیی غالب‌بك (قیرشهر) — قالدیمی ذاتاً ؟

رئیس — مساعده بیوریکز. صوکره افندم سعرد موصل طریقنك طرق‌عمومیه‌میاننه ادخالیله ۳۳۷سنه‌سنده انشاسنه دائر سعردمبعوثی صالح افندینك تقریری‌وار . لایحه‌انجمننه حواله ایدییورز .

موش معارف‌مدیری حقنده معارف‌وکالتندن؛ موش مبعوثی عبد الغنی بکله رفیقنك سؤال‌تقریری وار اونی‌ده معارف وکالتنه کوندرییورز .

آنقره‌ده احتکارك منعنه دائر قونیه‌مبعوثی‌عبدالحلیم چلبی افندینك تقریری وارافندم بوسؤال تقریریمی نه‌در اکلاشیلمیور .

عبدالحلیم‌چلبی‌افندی(قونیه) — سؤال تقریریدر .

رئیس — اوحالده اقتصاد وکالتنه حواله‌ایدییورز .

دوائرحکومتده‌اصحاب مصالحه تسهیلات ارائه‌سنه‌ومعامله بارده‌نك منعنه دائر یوزغاد مبعوثی رضا بکك برتقریری واردر . بونی‌ده هیئت وکیله‌یه حواله ایدییورز .

عینتاب استیناف مدعی عمومیسی حقنده عدلیه وکالتندن سؤال تقریری واردر . عدلیه وکالتنه حواله ایدییورز .

شهید بیکباشی احسان بکك عائله‌سنه خدمات وطنیه ترتیبندن معاش اعطاسنه دائر العزیز مبعوثی حسین بکك تکلیف قانونیسی وار لایحه انجمننه حواله‌ایدییورز

افندم روزنامهٔ مذاکراته کچمه‌دن اول معارف‌وکیلی حمداه صبحی بك سوز ایسته‌یور .

یحیی غالب بك (قیرشهر) — بنده‌کزك‌ده بر تقریرم واردی اوقونمادی .

وهبی افندی (قونیه) — مطبوعات واستخبارات مدیریت عمومیه‌سنك حسابنه باقمق اوزره مجلسدن اوچ اعضا انتخاب اولنمق ایچون مجلس قرار ویرمشدی . هنوز انتخاب اولنمدی .

رئیس — انتخابك تسریعنی رجا ایده‌رم . (کیم یاپاجق سسلری) شعبه‌لرجه انتخاب یاپیله‌جق . (شمدی یاپالم)

سلیمان سری بك (یوزغاد) — شعبه‌لر انتخاب ایتسون .

رئیس — شعبه‌لرجه انتخاب اولنه‌جقدر افندم .

حمداه صبحی بك (معارف وکیلی) — ارقداشلر . استقلال مارشلری حقنده وکالت طرفندن واقع اولان دعوت اوزرینه نه‌قدر مارش المزه کلمش ایسه بونلری برانجمن معرفتیله تدقیق ایتدك، نتیجه‌یی هیئت‌جلیله‌کزه عرض ایتدك . بونلری کورمك آرزو بیوردیکز . مطبوع اوله‌رق توزیع ایدلدی افندم . بر نقطه اوزرینه نظر دقتکزی جلب ایتمك ایسترم . بو استقلال مارشلری طرف عالیکزدن تدقیق‌ایدلدکدنصکره انتخابکز هانکی شعر اوزرنده تمرکز ایدرسه ایکنجی بر معامله‌دهایاپیله‌جقدر. بسته‌کارلره یوللایه‌جغز بسته‌کارلر دخی بزه مختلف بسته‌لر یوللایه‌جقلردر . اونلر ارەسنده بر انتخاب دها یاپیله‌جقدر .

اناطولی مجادله‌سی اوزون مدتلرنبری دوام ایدییور بونی افاده ایتمك ، بونك روحنی‌سویلتمك اوزره یازلمش اولان بو شعرلر نه‌قدر اول بر قراره اقتران ایدرسه شبهه‌سزکه داها فضله مستفید اولورز .

هیئت جلیله‌کزدن استرحام‌ایدییورم . شعرلر مطالعه

Altıncı ictima
İkinci celse

Reis: Reis-i sâni – Doktor Adnan Beyefendi

Kâtib: Ziya Hurşid Bey (Lazistan)

12 Mart 337 – 4,45 sonra

***

HAMDULLAH SUBHİ BEY (MAARİF VEKİLİ) — Arkadaşlar, İstiklâl marşları hakkında Vekâlet tarafından vâki olan davet üzerine ne kadar marş elimize gelmiş ise bunları bir encümen marifetiyle tedkik ettik, neticeyi heyet-i celilenize arz ettik. Bunları görmek arzu buyurdunuz. Matbu olarak tevzi edildi efendim. Bir nokta üzerine nazar-ı dikkatinizi celbetmek isterim. Bu İstiklâl marşları taraf-ı âlinizden tedkik edildikten sonra intihabınız hangi şiir üzerinde temerküz ederse ikinci bir muamele daha yapılacaktır. Bestekârlara yollayacağız, bestekârlar dahi bize muhtelif besteler yollayacaklardır. Onlar arasında bir intihâb daha yapılacaktır.

Anadolu mücadelesi uzun müddetlerden beri devam ediyor, bunu ifade etmek, bunun ruhunu söyletmek üzere yazılmış olan bu şiirler ne kadar evvel bir karara iktiran ederse şüphesiz ki daha fazla müstefid oluruz.

Heyet-i celilenizden istirham ediyorum. Şiirler mütalâa...

ایدلمشدر . بونی برهیئتەمی ؟ بر انجمنەمی ؟ ویررسکز هیئت عمومیەجە برقراردمی ؟ ربط ایدرسکز نە آرزو بیوربیورسەکز یاپیکز .

رئیس — معارف وکالتی بواستقلال مارشنك بوکون روزنامەیە آلنەرق مذاکرەسنی ارزو ایدییور بوکون مذاکرەسنی قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسون . قبول ایدلدی افندم .

محی الدین بهابك (روسه) — محترام افندیلر سویلەیەجکم سوزلرك یاکلش آکلاشیلمامەسنی ، برمقصد مخصوصە حمل ایدلمەمەسنی تأمیناً ابتداً برحقیقتدن بحث ایدەجکم بوملی مارش مسابقەسی اعلان ایدلدیکی زمان مسابقەیە بن‌ده اشتراك ایتمك ایستدم فقط بو مسئلە اویلە بر جریان آلمشدرکە بندەکز بو مسابقە ایشندن صرفنظر ایدییوردم . (م) امضالی شعر بندەکزکدر . بونی ادخال بیورمایکز .

ینە کمال الدین کامی نامندە بری واردرکە عین سیدن دولایی غزتەمزدە کندی شعرنی کیری‌یە آلمشدر . بونك اوزرینە مطالعەکزی بیان بیوررسکز . بر انجمن ادبی‌می تشکیل ایدرسکز . نەیاپیلەجقدر اوکا کورە .

رئیس — بوراده برمسئلە وار . استقلال مارشلرینی دوغرودن دوغرویە هیئت عمومیەدە مذاکرە ایدەرك برقرارمی ویرەجکسکز یوقسە برانجمنەمی حوالە ایدەجکسکز

یحیی غالب بك (قیرشهر) — بوراده اولسون هپمز آکلارز .

بسیم آتالای بك (کوتاهیه) — افندم شعرلر ایکی درلودر . یا حسلرك معکسیدر . یاخود درین ویاخود آغلایجی برروحك ، آغلایجی برغلیانك عکسیدر . شعر بوایکی شکل اوزرینە دوغارسە مقبول ومعتبردر . دنیادە اوشعرلردرکە خلق آراسندە یاشار . یا یوکسك و بدیعی برحسدن دوغار ، یا محرق بر خلجاندن دوغار . بویلە اولمیوبدە اسمارلامە طریقیلە یازیلیرسە بوشعرلر یاشاماز . افندیلر بزم جزائر مارشمز واردر . بو ؛ خلق آراسندە یاشایور . بومسابقە ایلە یازلمامشدر . بو ؛ آغلایان بر روحك ، الندە سلاحی آلارق دشمنە قوشان ، وطنە قوشان برروحك حسیاتی ترنم ایدر .

مارسیەزك نصل سویلندیکنی بیلیرسکز . انقلاب کبیر اثناسندە — سلاحی آلمش — قوشان برکنجك سویلەدیکی شعر بردنبرە تعمم ایتمشدر . اولا بوکبی شعرلرك مملکتك معروض قالدیغی فلاکتلرە — آغلایەرق ، تیترەیەرك — اولا کفتەسی ذکل بستەسی سویلەنیر . اسمارلامە شعرلرە ویریلەجك مملکتك پارەسی یوقدر .

حمدالله صبحی بك (انطالیه) — ارقداشلر !...

بر خطا اوزرینە ، بر غلط رؤیت اوزرینە دقت عالیکزی جلب ایتمك ایسترم . بالخاصە پارە مسئلەسی ایلە بوشعرلر آراسندە بر مناسبت بولمق ، غایت ، یاکلش برنقطۀ نظردر .

مملکتك قوای مادیەسی و معنویەسی واردر . استخلاص وطن مجادلەسنی یاپان ملتك وکیللری ، اونك وکیللرینك وکیللری خلقك هیجانی افادە ایتمك اوزرە مملکتك شاعرلرینە مراجعت ایتمشدر . بو شاعرلر ایلك دفعە شعرلرینی یازمامشدر . ارقداشلر ، بزە شعرلرینی یوللایان شاعرلر سنەلر اراسندە بتون مملکتك کدرلرینی ، اضطرابلرینی ، بتون مفاخرینی سویلەین شعرلر یازمشلردر . دیمك پارە مقابلندە شعر موضوع بحث دکلدر . بز خلقك روحی هیجانی افادە ایدن شعرلر یازمەلری ایچون شاعرلریمزە مراجعت ایتدك هیچ بریسی پارە حقندە برشی سویلەمەمشدر . کچن دفعە اشارت ایتدیکم اوزرە نظر دقتکزی جلب ایدییورم : محمد عاکف بك‌کە ، بوشاعرلر آراسندە پارە مسئلەسندن قاچینان ارقداشلریمزدن بریسیدر : ذاتاً سنەلر دنبری اك یوکسك و اك آلهی بربلا غلە یازمشدر یکیدن یازمقدن چکنمەسی ؛ بعضیلرینك خاطرینە پارە کلیر دیە قورقماسندندر . واوکا بناءً یازمامشدر . بن‌کلن شعرلری اوقودقدنصکرە بوایشدە وظیفەدار ایتدیککز برارقداشیکز صفتیلە — آرزو ایتدم‌کە : بر قوتلی شعر دها بولنسون وکندیلرینە مراجعت ایتدم بونك اوزرینە کندیلری‌دە برشعر یازدیلر کوندردیلر بسیم آتالای بکك خلق شعرلرینك — بالخاصە بیوك وقایع ملیەیە تعلق ایدن شعرلرك — بر سپارش مخصوص اوزرینە دوغمادیغی

...edilmiştir. Bunu bir heyete mi, bir encümene mi verirsiniz? Heyet-i umumiyece bir karara mı raptedersiniz? Ne arzu buyurursanız yapınız.

REİS — Maarif Vekâleti bu İstiklâl Marşı'nın bugün ruznameye alınarak müzakeresini arzu ediyor. Bugün müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

MUHYİDDİN BAHA BEY (Burusa) — Muhterem efendiler, söyleyeceğim sözlerin yanlış anlaşılmamasını, bir maksad-ı mahsusa hamledilmemesini teminen ibtidaen bir hakikatten bahsedeceğim; bu Milli Marş müsabakası ilân edildiği zaman müsabakaya ben de iştirak etmek istedim. Fakat bu mesele öyle bir cereyan almıştır ki bendeniz bu müsabaka işinden sarf-ı nazar ediyorum. (M) imzalı şiir bendenizindir. Bunu idhal buyurmayınız.

Gene Kemaleddin Kâmi nâmında biri vardır ki aynı sebepten dolayı gazetemizde kendi şiirini geriye almıştır. Bunun üzerine mütalaanızı beyan buyurursunuz. Bir encümen-i edebî mi teşkil edersiniz, ne yapılacaktır? Ona göre.

REİS — Burada bir mesele var. İstiklâl marşlarını doğrudan doğruya heyet-i umumiyede müzakere ederek bir karar mı vereceksiniz, yoksa bir encümene mi havale edeceksiniz?

YAHYA GALİB BEY (Kırşehir) — Burada olsun, hepimiz anlarız.

BESİM ATALAY BEY (Kütahya) — Efendim, şiirler iki türlüdür. Ya hislerin ma'kesidir yahut derin veyahut ağlatıcı bir ruhun, ağlatıcı bir galeyanın aksidir. Şiir bu iki şekil üzerine doğarsa makbul ve muteberdir. Dünyada o şiirlerdir ki halk arasında yaşar. Ya yüksek ve bediî bir histen doğar, ya muhrik bir helecandan doğar. Böyle olmayıp da ısmarlama tarikiyle yazılırsa bu şiirler yaşamaz. Efendiler, bizim Cezayir Marşı'mız vardır. Bu; halk arasında yaşıyor. Bu, müsabaka ile yazılmamıştır. Bu; ağlayan bir ruhun, eline silâhını alarak düşmana koşan, vatanına koşan bir ruhun hissiyatını terennüm eder.

Marseyyez'in nasıl söylendiğini bilirsiniz. İnkılâb-ı kebir esnasında -silâhını almış- koşan bir gencin söylediği şiir birdenbire taammüm etmiştir. Evvelâ bu gibi şiirlerin memleketin mâruz kaldığı felâketlere -ağlayarak, titreyerek- evvelâ güftesi değil, bestesi söylenir. Ismarlama şiirlere verilecek memleketin parası yoktur.

HAMDULLAH SUBHİ BEY (Antalya) — Arkadaşlar!... bir hata üzerine, bir galat-ı rüyet üzerine dikkat-i âlinizi celbetmek isterim. Bilhassa para meselesi ile bu şiirler arasında bir münasebet bulmak, gayet yanlış bir nokta-i nazardır.

Memleketin kuva-yı maddiyesi ve maneviyesi vardır. İstihlas-ı vatan, mücadelesini yapan milletin vekilleri, onun vekillerinin vekilleri halkın heyecanını ifade etmek üzere memleketin şairlerine müracaat etmiştir. Bu şairler ilk defa şiirlerini yazmamıştır. Arkadaşlar, bize şiirlerini yollayan şairler, seneler arasında bütün memleketin kederlerini, ıstıraplarını, bütün mefahirini söyleyen şiirler yazmışlardır. Demek para mukabilinde şiir mevzu-ı bahs değildir. Biz halkın ruhunu, heyecanını ifade eden şiirler yazmaları için şairlerimize müracaat ettik. Hiçbirisi para hakkında bir şey söylememiştir. Geçen defa işaret ettiğim üzere nazar-ı dikkatinizi celbediyorum: Mehmed Âkif Bey -ki bu şairler arasında para meselesinden kaçınan arkadaşlarımızdan birisidir- zaten senelerden beri en yüksek ve en İlâhi bir belagatle yazmıştır. Yeniden yazmaktan çekinmesi; bazılarının hatırına para gelir diye korkmasındandır ve ona binaen yazmamıştır. Ben gelen şiirleri okuduktan sonra, bu işte vazifedar ettiğiniz bir arkadaşınız sıfatıyla -arzu ettim ki: bir kuvvetli şiir daha bulunsun ve kendilerine müracaat ettim. Bunun üzerine kendileri de bir şiir yazdılar gönderdiler. Besim Atalay Bey'in halk şiirlerinin -bilhassa büyük vakayi-i milliyeye taallûk eden şiirlerin- bir sipariş-i mahsus üzerine doğmadığı...

سوزی غایت واردر . یالکز بزم شمدی‌یه قدر موجود اولان شعرلریمز بو کونکی مجادله مزی افاده ایتمیورسه شاعرلریمزك کندی ، دویغولرینی افاده ایتملری قطعیاً دوغرو دکلدر . کندیلری شو نقطه‌ده حقلیدرلر : بتون شعرلر وملی شعرلر جهانك الك معروف اولان شعرلری خلق حرکتلری آراسندن دوغمش اولان شعرلردر . فقط اعتراف ایدرم‌كه : بو شعرلر آرامزده داها دوغمامشدر . دوغماسنی ارزو ایتمك بزم ایچون بر وظیفه‌در . شاعرلریمزه مراجعت ایتدك ویزه چوق کوزل شعرلر یازدیلر . بو شعرلر اراسنده انتخاب حق هیئت علیه‌کزه عائددر . شعرلری اوقوییکز . بن استرحام ایدیورم‌كه : بر آن اول بو شعرك بسته‌لنمسی ایچون بر قرار اتخاذ ایدیکز . وبتون ملتك لسانته کچمسی ایچون استعجال بیوریکز ، بر قرار ویریکز ، تبلیغ ایدیکز بنده مساعیمك ایکنجی قسمنه کچه‌یم .

دوقتور سعاد بك (قسطمونی) — بکلر ، اساساً مسلکم شعرله ، ادبیاتله اشتغاله مساعد دکلدر . بو اعتبارله عرض ایده‌جکم ایضاحاتی شعر و ادبیات تنقیداتی کبی عرض ایتمیه‌جکم . آنجق حمداه صبحی بك افندی کچنلرده بو کرسیده ، بو شعرلری انشاد ایتدیکی وقت ، مجلسده بیوك بر کورولتو اولمشدی . اوندن اکلاشیلیوردی كه : بو استقلال مارشی اوله‌رق بو شعرلردن بریسنك انتخاب ایدلمسی تکلیف ایدرلرسه چوق کوزل بر شی اوله‌جق . بنده‌کز عاکف بکك دیکر اثرلرینی‌ده اوقومشم . اساساً بر مارش ؛ بر ملتك هیجانلرینی ، تحسساتنی ، ترنم ایتمك اعتباریله قیمتلی ایسه ، عاکف بکك صوك یاپدیغی استقلال مارشندن اول انشاد ایتمش اولدیغی شعرلر ، ذاتاً بدایت انشادندن چوق اول بزم حسیاتمزی تحسساتمزی افاده ایتمشدر . کندیسنك مملکتك تحسساتنه قارشی نه قدر بر قدرت شعریه‌سی اولدیغی وغرب وشرق عالمی حقنده‌کی تحسساتنك الك کوزل نمونه‌لرینی (صفحات) اسمنده‌کی اثرلری کوسترر . بو اعتبارله بو قهرمان ادبی تبجیل ایتمه‌مك الدن کلمز . بنده‌کز کندی نامه محمد عاکف بکك بیوك بر عنوان ایله ترتیب ایتدیکی اثری تدقیق ایتمك ایسته‌دم . تخصیصاً بو مسئله‌ده بونلرك ایچنده یازمش اولدیغی مارشلرك الك کوزلی استقلال مارشیدر . و بوندن اول ده مجلسده بیوك بر وجد اویاندیرمشدر . اونك ایچون دوروددراز مطالعه ایتمکسزین بونك تصویب ایدلمسنی تکلیف ایدرم .

حاجی توفیق افندی (کنغری) — افندیلر ، بنده‌کز بو شعرك شو حقیقت کرسیلرینه نصل چیقدیغنه تحیر ایدیورم . بونی مجلس معارف کندیسی انتخاب ایدر ، کندیسی ترجیح ایدر ؛ کندیسی یاپار . کرچه شعر بر مزیتدر ؛ کرچه شعر بر زیوردر لکن بر خیالدر . بو کرسی حقیقته چیقمه‌سی دوغری دکلدر . اکر ترجیح لازم کلیورسه عاکف بکك شعری غایت کوزل یازلمشدر . لکن بز بو کون آشیانده دکلز . ملت مجلسنك کرسیسنده اولدیغمزی اونوتمیه‌لم ، بونی معارف انجمنی کندیسی مطالعه ایتسون کندیسی تقدیر ایتسون ، کندیسی ترجیح ایتسون ، (طوغری سسلری)

طونه‌لی حلمی بك (بولی) — آرقداشلر مسئله غایت مهمدر . اکر بو مارش ملتك روحنی قاورایه‌بیله‌جك بر مارش ایسه اونده اوقاجق بر یاقیشقسزلق دیه‌لم ، سکره او مارش ایچون بك بیوك دوشوکلك ویرر . بر آز سربست سویله‌یه‌میورم قصوره باقمه‌ییکز . بوراده ادبی تنقیداته کیریشه‌جك دکلم . بناءً علیه یالکز فکرمی قیصه‌جه عرض ایده‌جکم . قطعیاً حمداه صبحی بکك استعجاله اشتراك ایده‌مم (بز ایده‌رز سسلری)

ایده‌مم ؛ زیرا بر کره بو مارش ملتك روحندن طوغمه بر مارش دکلدر . بسیم آتالای بکك حقی واردر . ملتك روحنه ترجمان اوله‌جق . مارش اولملی (کورولتیلر) مساعده بیوریکز .

رئیس — کسمیه‌لم بویله مذاکره ایده‌میزكه ..

طونه‌لی حلمی بك (دوامله) — بو اوقدر مذاکره‌یه لایقدر که سز تقدیر ایده‌مزسکز .

رفیق شوکت بك (صاروخان) — رئیس بك اصول مذاکره حقنده سوز ایسترم . مساعده بیورزمیسکز ؟

...sözü gayet variddir. Yalnız bizim şimdiye kadar mevcut olan şiirlerimiz bugünkü mücadelemizi ifade etmiyorsa şairlerimizin kendi duygularını ifade etmeleri katiyen doğru değildir. Kendileri şu noktada haklıdırlar: Bütün şiirler ve millî şiirler cihanın en maruf olan şiirleri, halk hareketleri arasından doğmuş olan şiirlerdir. Fakat itiraf ederim ki: Bu şiirler aramızda daha doğmamıştır. Doğmasını arzu etmek bizim için bir vazifedir. Şairlerimize müracaat ettik ve bize çok güzel şiirler yazdılar. Bu şiirler arasında intihab hakkı heyet-i âliyenize aittir. Şiirleri okuyunuz. Ben istirham ediyorum ki: Bir an evvel bu şiirin bestelenmesi için bir karar ittihaz ediniz ve bütün milletin lisanına geçmesi için istical buyurunuz, bir karar veriniz, tebliğ ediniz, ben de mesaimin ikinci kısmına geçeyim.

DOKTOR SUAD BEY (Kastamonu) — Beyler, esasen mesleğim şiirle, edebiyatla iştigale müsait değildir. Bu itibarla arz edeceğim izahatı şiir ve edebiyat tenkidatı gibi arz etmeyeceğim. Ancak Hamdullah Subhi Beyefendi geçenlerde bu kürsüde, bu şiirleri inşad ettiği vakit, Meclis'te büyük bir gürültü olmuştu. Ondan anlaşılıyordu ki: Bu İstiklâl Marşı olarak bu şiirlerden birisinin intihab edilmesini teklif ederlerse çok güzel bir şey olacak. Bendeniz Âkif Bey'in diğer eserlerini de okumuşum. Esasen bir marş; bir milletin heyecanlarını, tahassüsatını terennüm etmek itibariyle kıymetli ise, Âkif Bey'in son yaptığı İstiklâl Marşı'ndan evvel inşad etmiş olduğu şiirler, zaten bidayet-i inşadından çok evvel bizim hissiyatımızı, tahassüsatımızı ifade etmiştir. Kendisinin, memleketin tahassüsatına karşı ne kadar bir kudret-i şiiriyesi olduğunu ve Garb ve Şark âlemi hakkındaki tahassüsatının en güzel numunelerini (Safahat) ismindeki eserleri gösterir. Bu itibarla bu kahraman-ı edebîyi tebcil etmemek elden gelmez. Bendeniz kendi namıma Mehmed Âkif Bey'in büyük bir unvan ile tertip ettiği eseri tedkik etmek istemem. Tahsisen bu meselede bunların içinde yazmış olduğu marşların en güzeli İstiklâl Marşı'dır ve bundan evvel de Meclis'te büyük bir vecd uyandırmıştır. Onun için dur ü diraz mütalaa etmeksizin bunun tasvib edilmesini teklif ederim.

HACI TEVFİK EFENDİ (Kangırı) — Efendiler, bendeniz bu şiirin şu hakikat kürsülerine nasıl çıktığına tahayyür ediyorum. Bunu Meclis-i Maarif kendisi intihab eder, kendisi tercih eder; kendisi yapar. Gerçi şiir bir meziyettir, gerçi şiir bir ziverdir lakin bir hayaldir. Bu kürsi-i hakikate çıkması doğru değildir. Eğer tercih lazım geliyorsa Âkif Bey'in şiiri gayet güzel yazılmıştır. Lakin biz bugün âşiyanda değiliz. Millet Meclisi'nin kürsüsünde olduğumuzu unutmayalım. Bunu Maarif Encümeni kendisi mütalâa etsin, kendisi takdir etsin, kendisi tercih etsin. (Doğru sesleri)

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) — Arkadaşlar mesele gayet mühimdir. Eğer bu marş milletin ruhunu kavrayabilecek bir marş ise onda ufacık bir yakışıksızlık diyelim, sonra o marş için pek büyük düşüklük verir. Biraz serbest söyleyemiyorum, kusura bakmayınız. Burada edebî tenkidata girişecek değilim. Binaenaleyh yalnız fikrimi kısaca arz edeceğim. Katiyen Hamdullah Subhi Bey'in isticaline iştirak edemem. (Biz ederiz sesleri)

Edemem; zira bir kere bu marş milletin ruhundan doğma bir marş değildir. Besim Atalay Bey'in hakkı vardır. Milletin ruhuna tercüman olacak bir marş olmalı. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz.

REİS — Kesmeyelim, böyle müzakere edemeyiz ki.

TUNALI HİLMİ BEY (Devamla) — Bu o kadar müzakereye lâyıktır ki siz takdir edemezsiniz.

REFİK ŞEVKET BEY (Saruhan) — Reis Bey usul-i müzakere hakkında söz isterim. Müsaade buyurur musunuz?...

شعرلر صاحبلرینك مالیدر . بكنیرسه‌ك رأی ویررز ، بكنمزسه‌ك رأی ویرمیز . هركسك محترم شخصیاتنه تجاوز ایتمیه‌رك قبول ایده‌لم ویاخود ایتمیه‌لم رجا ایده‌رم .

طونه‌لی حلمی بك (بولی) — كرك شو شعره وكرك شو منظومه‌لره قارشو برشی سویله‌دمی كه بویله سویلیورسكز اسم ذكر ایتمه‌دم ایی دیكله‌ییكز قولاقلركزی آچیكز . آرقداشلر استرحام ایدرم ! بونی برانجمن مخصوص ادبی تشكیل ایده‌لم ؛ اورایه حواله ایده‌لم . بومنظومه‌لرك برینی انتخاب ایتسون اصل روح مسئله بورا ده‌در اوانجمن مخصوص انتخاب ایتدیكی منظومه‌نك صاحبنی چاغیرر ، دیر كه اوكا شو مصراعی ترك ایدرسه‌كز ، ویا شو مآلده تبدیل ایدرسه‌كز وشو كلمه‌نك بونكله تبدیلی الزمدر اوزمان اومنظومه‌دها پارلاق اولور صاحبی موافقت ایدر و منظومه دها ایی اولور استرحام ایدرم بونقطه‌یه دقت بیوریكز آرقداشلر منظومه‌نك باشدن باشه ایی اولمسنی بتون صمیمیتمله آرزو ایدییورم وبو تكلیفده بولنیورم (كورولتیلر) مساعده بیوریكز بكا بری امضالی بری امضاسز ایكی مكتوب كلدی . بومكتوبده دینلیوركه : دیكر ویرلمش اولان منظومه‌لری‌ده اوقوییكز ، اونلرك ایچنده ؛ انتخاب ایدلمش اولانلردن دها موافق واردر (خنده‌لر) (ممش چاوش سسلری) صاحب مكتوب غریب اردوسنه كیتدی . امضاسیله كوستره بیلیرم . آرقداشلر تكرار اصرار ایدییورم ، بر انجمن مخصوص ادبی تشكیل ایدلملیدر وانتخاب اونك رأینه براقلمه‌لیدر (خیر خیر سسلری) (كورولتیلر)

رئیس — افندم مساعده بیوریكز طربزون مبعوثی جلال بكك استقلال مارشی ایله بر تقریری وار .

ریاست جلیله‌یه

من غیرحد قرالادیغم غیرمطبوع استقلال مارشنك مجلس عالی حضورنده قرائت اولنمسنی تكلیف ایلرم .

طربزون مبعوثی
جلال

رئیس — مساعده بیوریكز ، جائیدر ظن ایدییورم كه بو هیئت جلیله‌لرینه داغیتیلان منظومه‌لر مدت معینه ظرفنده طوپلانوب‌ده شمدی انتخاب ایدیلنلردر . بونك مسابقه‌یه ادخالی قابلمیدر افندم ؟ (خایر ، خایر سسلری)

احسان بك (جبل بركت) — شكل آرامیورز . ایی ایسه دیكله‌یه‌لم (موافق سسلری)

رئیس — افندم مساعده بیوریكز . تكرار ایدییورم معین بر زمان ظرفنده مارش مسابقه‌سی اعلان ایدلدی . اونلردن معارف وكالتی انتخاب ایتمش كوندرمش شمدی بو كوندردیكی مارشلردن برینك انتخابنی هیئت عمومیه‌ده كندیسی تعقیب ایدییور . ومذاكره ایدییورز بو میانده بریسی بر مارش كوندرییور . بونی قبول ایتدكدنصكره یارین واقع اوله‌جق مراجعتلری‌ده رد ایده‌میه‌جكز .

رفیق بك (قونیه) — نصل رد ایده‌جكسكز ؟ الی نهایه دوام ایده‌جكدر .

احسان بك (جبل بركت) — مارش لازمدر . هانكیسی كوزل اولورسه اولازمدر .

رئیس — بومارشك اوقونمسنی قبول بیورانلر لطفاً ال قالدیرسون (قبول ایدلمدی افندم)

حمدی نامق بك (ازمیت) — افندیلر ملی بر مارش یاپمق احتیاجی حاصل اولمش . معارف وكیلی شاعرلری مسابقه‌یه دعوت ایتمش برچوق شعرلر ایچریسندن برقاچ پارچه انتخاب وطبع ایدلمش . بنده‌كز آكلامیورم . بو بر مجلس ملی ایشیمیدر ؟ بر انجمن ادبی ایشیمیدر ؟ (ملت ایشیدر سسلری) ملت ایشیدر . شبهه‌سز افندیلر فقط معلوم عالیكز شعر مسئله‌سی بر صنعت مسئله‌سیدر . اكر بونی ترجیح ایتمك حقنی بز درعهده ایدییورسه‌ق آرامزده شعرله توغل ایتمش آرقداشلرمزدن بر انجمن ادبی تشكیل ایده‌لم . اونلر تدقیق ایتسونلر . لكن كون بومقصدله سویلدیكم بر سوز سوء تلقی‌یه اوغرامشدر . بناءً علیه اكر بونك تدقیق ایچون ایچمزدن بر انجمن تشكیل ایتمیه‌جك اولورسه‌ق اوحق دوغریدن دوغری‌یه معارف وكالتنه عائددر . نقطهٔ نظرینی ایضاح ایتسون . یا قبول ایدرسكز یاخود قبول ایتمزسكز . بونك اوزون اوزادی‌یه سوروتمسنه حاجت یوقدر (كورولتیلر)

حسین بك (معمورة العزیز) — معارف وكالتنه نه‌قدر

...Şiirler sahiplerinin malıdır. Beğenirsek rey veririz, beğenmezsek rey vermeyiz. Herkesin muhterem şahsiyetine tecavüz etmeyerek kabul edelim veyahut etmeyelim rica ederim.

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) — Gerek şu şiire ve gerek şu manzumelere karşı bir şey söyledim mi ki böyle söylüyorsunuz? İsim zikretmedim iyi dinleyiniz, kulaklarınızı açınız. Arkadaşlar istirham ederim! Bunu bir encümen-i mahsus-ı edebî teşkil edelim; oraya havale edelim. Bu manzumelerin birini intihab etsin. Asıl ruh-ı mesele buradadır. O encümen-i mahsus intihab ettiği manzumenin sahibini çağırır, der ki ona, şu mısraı terk ederseniz veya şu mealde tebdil ederseniz ve şu kelimenin bununla tebdili elzemdir, o zaman o manzume daha parlak olur. Sahibi muvafakat eder ve manzume daha iyi olur. İstirham ederim, bu noktaya dikkat buyurunuz. Arkadaşlar manzumenin baştanbaşa iyi olmasını bütün samimiyetle arzu ediyorum ve bu teklifte bulunuyorum. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz bana biri imzalı biri imzasız iki mektup geldi. Bu mektupta deniliyor ki: Diğer verilmiş olan manzumeleri de okuyunuz, onların içinde; intihab edilmiş olanlardan daha muvafıkı vardır. (Handeler) (Memiş Çavuş sesleri) Sahib-i mektup Garb Ordusuna gitti. İmzasıyla gösterebilirim. Arkadaşlar tekrar ısrar ediyorum, bir encümen-i mahsus-ı edebî teşkil edilmelidir ve intihab onun reyine bırakılmalıdır. (Hayır, hayır sesleri) (Gürültüler)

REİS — Efendim müsaade buyurunuz. Trabzon Mebusu Celal Bey'in İstiklâl Marşı ile bir takriri var.

Riyaset-i Celile'ye

Min-gayr-ı haddin karaladığım gayr-ı matbu İstiklâl Marşı'nın Meclis-i âli huzurunda kıraat olunmasını teklif eylerim.

Trabzon Mebusu Celâl

REİS — Müsaade buyurunuz rica ederim. Zannediyorum ki, bu heyet-i celilerine dağıtılan manzumeler müddet-i muayyene zarfında toplanıp da şimdi intihab edilenlerdir. Bunun müsabakaya ithali kabil midir efendim? (Hayır, hayır sesleri)

İHSAN BEY (Cebelibereket) — Şekil aramıyoruz. İyi ise dinleyelim. (Muvafık sesleri)

REİS — Efendim müsaade buyurunuz. Tekrar ediyorum. Muayyen bir zaman zarfında marş müsabakası ilân edildi. Onlardan Maarif Vekâleti intihab etmiş, göndermiş. Şimdi bu gönderdiği marşlardan birinin intihabını heyet-i umumiyede kendisi takip ediyor ve müzakere ediyoruz. Bu meyanda birisi bir marş gönderiyor. Bunu kabul ettikten sonra yarın vâki olacak müracaatları da reddedemeyeceğiz.

REFİK BEY (Konya) — Nasıl reddedeceksiniz? İlânihaye devam edecektir.

İHSAN BEY (Cebelibereket) — Marş lâzımdır. Hangisi güzel olursa o lâzımdır.

REİS — Bu marşın okunmasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. (Kabul edilmedi efendim)

HAMDİ NAMIK BEY (İzmit) — Efendiler millî bir marş yapmak ihtiyacı hâsıl olmuş. Maarif Vekili şairleri müsabakaya davet etmiş, birçok şiirler içerisinden birkaç parça intihab ve tab'edilmiş. Bendeniz anlamıyorum. Bu bir Meclis-i millî işi midir? Bir encümen-i edebî işi midir? (Millet işidir sesleri) Millet işidir. Şüphesiz efendiler, fakat malûm-ı âliniz şiir meselesi bir sanat meselesidir. Eğer bunu tercih etmek hakkını biz deruhde ediyorsak aramızda şiirle tevaggul etmiş arkadaşlarımızdan bir encümen-i edebî teşkil edelim, onlar tedkik etsinler. Geçen gün bu maksatla söylediğim bir söz su-i telâkkiye uğramıştır. Binaenaleyh eğer bunun tedkiki için içimizden bir encümen teşkil etmeyecek olursak o hak doğrudan doğruya Maarif Vekâletine aittir. Nokta-i nazarını izah etsin. Ya kabul edersiniz yahut kabul etmezsiniz. Bunun uzun uzadıya sürünmesine hacet yoktur. (Gürültüler)

HÜSEYİN BEY (Mamuretülaziz) — Maarif Vekâletine ne kadar...

شعر ویرلمش ایسه اونلر یکیدن بر انجمنه ویرلسون واوراده یکیدن تدقیق ایدلسون .

حمدالله صبحی بك (معارف وکیلی) — آرقداشلر ! رفیق شوکت بکك سوزینی تکرار ایدییورم . بو شعرلر موضوع بحث اولدیغی وقت لزومسز یره حتی آرزومز خلافنده شعرلر یازمش اولان آرقداشلرمز ایچون بویله برسوز بورادن چیقمامالیدر . بالخصوص که آرقداشلر اصرار ایله سوزی وخلقك ترجمانی اولماز سوزی یا کلشدر چونکه خلقك ممثللری اولان سزلرك حضورنده اوقونان شعرك هیئت علیه‌کزاوزرنده‌کی اعظمی تأثیرینه بنده‌کزده شاهداولدم . اکر خلقك تأثیرینی آکلامق ایچون کندی قلبمزدن بشقه معیاریکنز وارسه او بشقه‌در . اکر خلقك تأثیرینی کندیمز آکلایه‌جق اولورسه‌ق خلقك قلبی‌ده آکلامش اولورز . شمدی آرقداشلر بنده‌کز دیه‌جکم که یکی بر انجمن ادبی‌یه حواله ایدرسه‌ك بر فائده متصور اوله بیلور . اکر انجمن قرارینی‌ویروب بیتره‌جك ایسه . فقط ظن ایدییورم مجلسکزك ویردیکی قرار واصرار ایتدیکی نقطه کندیسی بو ایشی حل ایتمکدر . اوحالده انجمندن چیقوب‌ینه هیئتکزه کله‌جکدر . ینه بو وضعیت حاصل اوله‌جقدر اوحالده بوراده یدی دانه شعر واردر ریاست بونلری آیری آیری رأیه وضع ایتسون هانکیسی طرفکزدن مظهر تقدیر اولورسه اونی قبول ایدرسکز (دوغری سسلری)

رئیس افندم مذاکره‌نك کفایتنه دائر تقریرلر واردر مذاکره‌نك کفایتنی رأیه قویه‌جغم مذاکره‌یی کافی کورنلر لطفاً ال قالدیرسون . قبول ایدلدی . قیرشهر مبعوثی یحیی غالب بکك بر تقریری وار

ریاست جلیله‌یه

محیی الدین بکك انشاد ایتدکلری مارشك کرسیده طرفلرندن اوقونمسنی تکلیف ایلرم ۱۲ مارت ۳۳۷

قیرشهر مبعوثی

یحیی غالب

رئیس — قبول ایدنلر لطفاً اللرینی قالدیرسون . (قبول ایدلدی افندم)

رئیس — افندم موش مبعوثی عبدالغنی بکك بر تقریری واردر .

ریاست جلیله‌یه

استقلال مارشی معارف وکالتنجه مسابقه‌یه وضع ایدلمش وانتخابی ینه‌وکالت مزبوره‌یه عائد بولنمش اولدیغندن ومجلس عالی برمجلس ادبی اولمدیغندن انتخابنك دخی معارف وکالتنه عائد اولدیغنی عرض وتکلیف ایلرم .

۱۲مارت ۳۷ موش مبعوثی

عبدالغنی

رئیس — قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسون (قبول ایدلمدی افندم)

رئیس — افندم صاروخان مبعوثی عونی بکك تقریری وار .

ریاست جلیله‌یه

استقلال مارشی وطنی برپارچه اولمغله برابر هرحالده شایان تسلیمدرکه شعر ، موسیقی ، وطنی اولمسی لازم کلن بومارشك تدقیقی هرحالده براختصاص واهل خبره مسئله‌سیدر . بناءً علیه ، بومارشك تفریق وقبولی ایچون ارباب اختصاصدن مرکب برانجمنه تودیعنی و بعده بسته‌لنمسنی تکلیف ایلرم

۱۲مارت۳۳۷

صاروخان مبعوثی

عونی

رئیس — افندم بو تکلیفی قبول ایدنلر لطفاً اللرینی قالدیرسون (قبول ایدلمدی)

رئیس — شمدی افندم مذاکره‌نك کفایتنه دائر مختلف تقریرلر وار . یاخود هر مارشی هیئت علیه‌کزك رأینه قویالم .

بصری بك (قرەسی) — رئیس بك ! بزم بر تقریرمز واردر . سعاد بکك‌ده برتقریری وار .

رئیس — مجلس عالی رأیینی نه صورتله اظهار ایدرسه اوندن صکره آکلاشیله‌جقدر .

ریاست جلیله‌یه

مذاکره‌نك کفایتنی و محمد عاکف بکك استقلال

...şiir verilmiş ise onlar yeniden bir encümene verilsin ve orada yeniden tedkik edilsin.

HAMDULLAH SUBHİ BEY (MAARİF VEKİLİ) — Arkadaşlar! Refik Şevket Bey'in sözünü tekrar ediyorum. Bu şiirler mevzu-ı bahs olduğu vakit lüzumsuz yere, hattâ arzumuz hilâfında şiirler yazmış olan arkadaşlarımız için böyle bir söz buradan çıkmamalıdır. Bahusus ki, arkadaşlar ısmarlama sözü ve halkın tercümanı olmaz sözü yanlıştır. Çünkü halkın mümessilleri olan sizlerin huzurunda okunan şiirin heyet-i aliyyeniz üzerindeki azami tesirine bendeniz de şahit oldum. Eğer halkın [üzerine olan] tesirini anlamak için kendi kalbimizden başka mi'yarınız varsa o başkadır. Eğer halkın teessürünü kendimiz anlayacak olursak halkın kalbini de anlamış oluruz. Şimdi arkadaşlar bendeniz diyeceğim ki: Yeni bir encümen-i edebîye havale edersek bir fayda mutasavver olabilir. Eğer encümen kararını verip bitirecek ise. Fakat zannediyorum Meclisinizin verdiği karar ve ısrar ettiği nokta, kendisinin bu işi halletmesidir. O halde encümenden çıkıp yine heyetinize gelecektir. Yine bu vaziyet hâsıl olacaktır. O halde burada yedi tane şiir vardır. Riyaset bunları ayrı ayrı reye vaz' etsin, hangisi tarafınızdan mazhar-ı takdir olursa onu kabul edersiniz. (Doğru sesleri)

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Müzakerenin kifayetini reye koyacağım. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Kırşehir Mebusu Yahya Galib Bey'in bir takriri var.

Riyaset-i Celile'ye

Muhyiddin Bey'in inşad ettikleri marşın kürsüde taraflarından okunmasını teklif eylerim.

12 Mart 337
Kırşehir Mebusu
Yahya Galib

REİS — Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Kabul edilmedi efendim)

REİS — Efendim Muş Mebusu Abdulgani Bey'in bir takriri vardır.

Riyaset-i Celile'ye

İstiklal Marşı Maarif Vekâletince müsabakaya vaz' edilmiş ve intihabı yine Vekâlet-i mezbureye ait bulunmuş olduğundan ve Meclis-i âli bir meclis-i edebî olmadığından intihabının dahi Maarif Vekâletine ait olduğunu arz ve teklif eylerim.

12 Mart 337
Muş Mebusu
Abdulgani

REİS — Kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Kabul edilmedi efendim)

REİS — Efendim Saruhan Mebusu Avni Bey'in takriri var.

Riyaset-i Celile'ye

İstiklal Marşı vatanî bir parça olmakla beraber her halde şayan-ı teslimdir ki şiir, musiki, vatanî olması lazım gelen bu marşın tedkiki her halde bir ihtisas ve ehl-i hibre meselesidir. Binaenaleyh, bu marşın tefrik ve kabulü için erbab-ı ihtisastan mürekkep bir encümene tevdii ve ba'dehu bestelenmesini teklif eylerim.

12 Mart 337
Saruhan Mebusu
Avni

REİS — Efendim bu teklifi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Kabul edilmedi)

REİS — Şimdi efendim müzakerenin kifayetine dair muhtelif takrirler var. Yahut her marşı heyet-i aliyyenizin reyine koyalım.

BASRİ BEY (Karesi) — Reis Bey! Bizim bir takririmiz vardır. Suad Bey'in de bir takriri var.

REİS — Meclis-i âli reyini ne suretle izhar ederse ondan sonra anlaşılacaktır.

Riyaset-i Celile'ye

Müzakerenin kifayetini ve Mehmed Âkif Bey'in İstiklal...

مارشنك قبولنى تكليف ايده‌رم .

١٢ مارت ٣٣٧

قسطمونى مبعوثى

دوقتور سعاد

رياسته

استقلال مارشنك شعبه‌لرجه تشكيل ايديله‌جك بر انجمن مخصوص طرفندن تدقيق وتصديق اولنمسنى تكليف ايدرم .

١٢ مارت ٣٣٧

بولى مبعوثى

طونه‌لى حلمى

رئيس — بو تقريرى قبول ايدنلر لطفاً اللرينى قالديرسون (رداولندى)

رياست جليله‌يه

شعرك بسته‌يه كلوب كلمه‌سى مسئله‌سى واردر. شعرا وبسته‌كارلردن مركب برانجمن تشكيلنى تكليف ايلرم .

١٢ مارت ٣٣٧

ارطغرل مبعوثى

نجيب

رئيس — عينى مآلده برچوق تقريرلر واردر . نجيب بكك تقريرينى قبول ايدنلر لطفاً اللرينى قالديرسون (رد ايدلدى)

رياست جليله‌يه

بتون مجلسك وخلقك تقديراتنى جلب ايدن محمد عاكف بك افندينك شعرينك ترجيحاً قبولنى تكليف ايدرم ..

١٢ مارت ٣٣٧

قره‌سى مبعوثى

ح. بصرى

رياست جليله‌يه

مذا كره‌نك كفايتيله محمد عاكف بكك مارشنك قبول ايدلمسنى تكليف ايلرم . ١٢ مارت ٣٣٧

آنقره

شمس الدين

رياست جليله‌يه

استقلال مارشلرينى مطبوع ورقه‌لرده هپمز آيرى آيرى تدقيق ايتديكمز ايچون انجمنه حواله‌سنه لزوم يوقدر . محمد عاكف بكه عائد اولاننك ملى مارش اوله‌رق قبولنى تكليف ايدرم . ١٢ مارت ٣٣٧

بروسه مبعوثى

اوپراتور امين

رياست جليله‌يه

كافهٔ ارواح اسلام اوزرنده قرائتى هيجانلر توليد ايده‌جك درجه‌ده اعجازكار اولان بيوك اسلام شاعرى محمد عاكف بكك مارشنك تقديراً قبولنى تكليف ايلرم.

١٢ مارت ٣٣٧ بتليس مبعوثى

يوسف ضيا

رياست جليله‌يه

اوته‌دنبرى اسلامك روحنواز شاعرى عاكف بك افنديك استقلال مارشى هروجهله مرجح ومجلس عالينك روح معنويسنه اوفق اولمغله قبول ايدلمسنى تكليف ايدرم.

١٢ مارت ٣٣٧

اسپارطه مبعوثى

ابراهيم

رياست جليله‌يه

محمد عاكف بك طرفندن انشاد ايديلن مارشك كندى طرفندن كرسيده قرائت ايدلمسنى تكليف ايلرم.

١٢ مارت ٣٣٧

قيرشهر مبعوثى

يحيى غالب

رئيس — بو تقريرلرك هپسى محمد عاكف بكك شعرينك قبولنى متضمندر . (رأيه سسلرى) مساعده بيوريكز ، رجا ايده‌رم مساعده بيوريكز افنديلر .

طونه‌لى حلمى بك (بولى) — رئيس بك مساعده بيورورسه‌كز محمد عاكف بكك مارشنك رأيه وضعندن اول بنده‌كز اوفاجق بررجا ايده‌جكم . تبديل ايدلمسى احتمالى واردر .

رئيس — مذاكره بيتمشدر افندم رجا ايدرم .

صالح افندى (ارضروم) — بنده‌كز برشى عرض ايده‌جكم .

...Marşı'nın kabulünü teklif ederim.

12 Mart 337
Kastamonu Mebusu
Doktor Suad

Riyaset'e

İstiklal Marşı'nın şubelerce teşkil edilecek bir encümen-i mahsus tarafından tedkik ve tasdik olunmasını teklif ederim.

12 Mart 337
Bolu Mebusu
Tunalı Hilmi

REİS — Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Reddolundu)

Riyaset-i Celile'ye

Şiirin besteye gelip gelmemesi meselesi vardır. Şuara ve bestekârlardan mürekkep bir encümen teşkilini teklif eylerim.

12 Mart 337
Ertuğrul Mebusu
Necib

REİS — Aynı mealde birçok takrirler vardır. Necib Bey'in takririni kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Reddedildi)

Riyaset-i Celile'ye

Bütün Meclis'in ve halkın takdiratını celbeden Mehmed Âkif Beyefendi'nin şiirinin tercihan kabulünü teklif ederim..

12 Mart 337
Karesi Mebusu
H. Basri

Riyaset-i Celile'ye

Müzakerenin kifayetiyle Mehmed Âkif Bey'in marşının kabul edilmesini teklif eylerim.

12 Mart 337
Ankara
Şemseddin

Riyaset-i Celile'ye

İstiklal marşlarını matbu varakalarda hepimiz ayrı ayrı tedkik ettiğimiz için encümene havalesine lüzum yoktur. Mehmed Âkif Bey'e ait olanının millî marş olarak kabulünü teklif ederim.

12 Mart 337
Burusa Mebusu
Operatör Emin

Riyaset-i Celile'ye

Kâffe-i ervah-ı İslâm üzerinde kıraati heyecanlar tevlid edecek derecede icazkâr olan büyük İslam şairi Mehmed Âkif Bey'in marşının takdiren kabulünü teklif eylerim.

12 Mart 337
Bitlis Mebusu
Yusuf Ziya

Riyaset-i Celile'ye

Öteden beri İslâm'ın ruh-nevaz şairi Âkif Beyefendi'nin İstiklâl Marşı her vechile müreccah ve Meclis-i âlinin ruh-ı maneviyesine evfak olmakla kabul edilmesini teklif ederim.

12 Mart 337
Isparta Mebusu
İbrahim

Riyaset-i Celile'ye

Mehmed Âkif Bey tarafından inşad edilen marşın kendi tarafından kürsüde kıraat edilmesini teklif eylerim.

12 Mart 337
Kırşehir Mebusu
Yahya Galib

REİS — Bu takrirlerin hepsi Mehmed Âkif Bey'in şiirinin kabulünü mutazammındır. (Reye sesleri) Müsaade buyurunuz, rica ederim müsaade buyurunuz efendiler.

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) — Reis Bey müsaade buyurursanız Mehmed Âkif Bey'in marşının reye vaz'ından evvel bendeniz ufacık bir [şey] rica edeceğim. Tebdil edilmesi ihtimali vardır.

REİS — Müzakere bitmiştir efendim rica ederim.

SALİH EFENDİ (Erzurum) — Bendeniz bir şey arz edeceğim.

رئیس — مذاکره بیتمشدر . معارف وکالتنك تکلیفی واردر . هرمارشی آیری آیری رأیه قویبکزدیه تکلیف ایتمشلردی. هرمارشك آیری آیری رأیه‌وضعنی قبول بیورانلر لطفاً ال قالدیرسون [قبول ایدلمدی] اوحالده بوتقریرلری‌رأیه قویه‌جغز. بصری بکك تقریرینی رأیه قوییورم (بصری بکك تقریری تکرار اوقوندی)

رئیس — بصری‌بکك تقریرینی قبول بیوراناىر لطفاً ال قالدیرسون . (قبول ایدلدی افندم (کورولتولر ورد صدالری)

رفیق شوکت بك (صاروخان) — رئیس بك ! محمد عاکف بکك شعرینك علیهنده بولنانلرده اللرینی قالدیرسونکه اوکا کوره مخالفلرك مقداری اکلاشیلسون. (موافقدر اکلاشیلسون صدالری)

رئیس — بوتقریری قبول ایدنلر ،یعنی محمدعاکف بك‌افندی طرفندن یازیلان مارشك استقلال مارشی‌اولمق اوزره‌طانیمسنی‌قبول ایدنلر لطفاًال قالدیرسون (اکثریت عظیمه ایله قبول ایدلدی)

مفید افندی (قیرشهری) — رئیس بك یالکزبرشی عرض ایده‌جکم. حمداه صبحی‌بکك بومارشی بوکرسیدن بردها اوقومسنی رجا ایدییورم . (کورولتیلر)

رفیق بك (قونیه) — ملتك روحنه ترجمان اولان اشبو استقلال مارشنك آیاقده اوقونمسنی تکلیف‌ایدییورم.

رئیس — مساعده بیوریکز افندم . هیئت محترمه بومارشی قبول ایتدیکندن طبیعی‌رسمی براستقلال‌مارشی اوله‌رق طانیمشدر . بناءً علیه آیاقده دیکله‌مه‌مز ایجاب ایدر. بیوریکز افندیلر ؛

(حمداه‌صبحی‌بك استقلال مارشنی کرسیده اوقودی اعضای کرام قائماً سورکلی آلقیشلر آراسنده دیکله‌دیلر)

استقلال مارشی

۱

قورقما ، سونمز بوشفقلرده یوزه‌ن آل سنجاق ؛
سونمه‌دن یوردیمك اوستنده توتن الك صوك اوجاق .
او بنم ملتمك ییلدیزیدر ، پارلایاجق ؛
او بنمدر ، او بنم ملتمکدر آنجاق .

۲

چاتما قربان اولایم ، چهره‌کی ای نازلی هلال
قهرمان عرقمه برکول ! نه بو شدت ، بوجلال ؟
سکا اولماز دوکولن قانلریمز صوکره حلال . .
حقیدر ، حقه طاپان ، ملتمك استقلال .

۳

بن ازلدن بریدر حر یاشادم ، حر یاشارم
هانکی چیلغین بکا زنجیر اوره‌جقمش ؟ شاشارم !
کوکره‌مش سل کبی‌یم ؛ بندیمی چیکنر آشارم ؛
ییرتارم طاغلری ، انکینلره صیغمام ، طاشارم .

٤

غربك آفاقنی صارمشسه چلیك زرهلی دیوار ،
بنم ایمان طولو کوکسم کبی سرحدم وار .
اولوسون ، قورقما ! ناصل بویله بر ایمانی بوغار ،
« مدنیت ! » دیدیکك تك دیشی قالمش جاناوار ؟

٥

آرقداش ! یوردیمه آلچاقلری اوغراتما ، صاقین .
سپر ایت کوکده‌کی ، طورسون بوحیاسزجه آقین .
طوغه‌جقدر سکا وعد ایتدیکی کونلر حقك . .
کیم بیلیر بلکه یارین . . بلکه یاریندن‌ده یاقین .

٦

باصدیغك یرلری « طوپراق ؟ » دییه‌رك‌کچمه ، طانی :
دوشون آلتنده‌کی بیکلرجه کفنسز یاتانی .
سن شهید اوغلوسك . اینجیتمه ، یازیقدر ، آتاکی :
ویرمه ، دنیالری آلسه‌کده ، بوجنت وطنی .

۷

کیم بوجنت وطنك اوغرینه اولمازکه فدا ؟
شهدا ، فیشقیره‌جق ، طوپراغی صیقسه‌ك شهدا !
جانی ، جانانی ، بتون واریمی آلسین‌ده خدا ،
ایتمه‌سین تك وطنمدن بنی دنیاده جدا .

۸

روحمك سندن آلهی ، شودر آنجاق املی ،
دکمه‌سین معبدیمك کوکسنه نامحرم الی .
بواذانلر ــ که‌شهادتلری دینك تملی ــ
ابدی یوردیمك اوستنده بنم ایکله‌مه‌لی .

REİS — Müzakere bitmiştir. Maarif Vekâletinin teklifi vardır. Her marşı ayrı ayrı reye koyunuz diye teklif etmişlerdi. Her marşın ayrı ayrı reye vaz'ını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. (Kabul edilmedi) O halde bu takrirleri reye koyacağız. Basri Bey'in takririni reye koyuyorum (Basri Bey'in takriri tekrar okundu)

REİS — Basri Bey'in takririni kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. (Kabul edildi efendim. (Gürültüler ve red sadaları)

REFİK ŞEVKET BEY (Saruhan) — Reis Bey! Mehmed Âkif Bey'in şiirinin aleyhinde bulunanlar da ellerini kaldırsın ki ona göre muhaliflerin miktarı anlaşılsın. (Muvafıktır, anlaşılsın sadaları)

REİS — Bu takriri kabul edenler yani Mehmed Âkif Beyefendi tarafından yazılan marşın İstiklâl Marşı olmak üzere tanınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ekseriyet-i azîme ile kabul edildi.

MÜFİD EFENDİ (Kırşehri) — Reis Bey yalnız bir şey arz edeceğim. Hamdullah Subhi Bey'in bu marşı bu kürsüden bir daha okumasını rica ediyorum. (Gürültüler)

REFİK BEY (Konya) — Milletin ruhuna tercüman olan işbu İstiklâl Marşı'nın ayakta okunmasını teklif ediyorum.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim. Heyet-i muhtereme bu marşı kabul ettiğinden tabii resmî bir İstiklâl Marşı olarak tanınmıştır. Binaenaleyh ayakta dinlememiz icab eder. Buyurunuz efendiler;

(Hamdullah Subhi Bey İstiklâl Marşını kürsüde okudu, âza-yı kiram kaimen sürekli alkışlar arasında dinlediler)

İstiklal Marşı

1

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

2

Çatma kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl..
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

3

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir uracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

4

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

5

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın..
Kim bilir belki yarın.. belki yarından da yakın.

6

Bastığın yerleri "toprak?" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun. İncitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

7

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda, fışkıracak, toprağı sıksan şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

8

Ruhumun senden İlâhi, şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

٩

اوزمان وجد ایله‌بیك سجده ایدر ـ وارسه طاشم ،
هرجریحه‌مدن ، آلهی ، بوشانوب قانلی یاشم ،
فشقیرر روح مجرد كبی یردن نعشم ؛
اوزمان یوكسله‌رك عرشه دكر بلكه باشم ،

١٠

دالغه‌لان سن‌ده شفقلر كبی ای شانلی هلال !.
اولسون آرتیق دوكولن قانلریمك هپسی حلال .
ابدیاً سكا یوق ، عرقمه یوق اضمحلال :
حقیدر ، حر یاشامش ، بایراغمك حریت ؛
حقیدر ؛ حقه طاپان ، ملتمك استقلال .

محمد عاكف

رئیس — خارجیه وكیلی مختار بك افندینك بیاناتی واردر . بیوریكز افندم .

خارجیه وكیلی مختار بك (درسعادت) — افندیلر ؛ شرقده اك قوی واك منتظم بر حكومت اسلامیه‌نك توركیا بیوك ملت مجلسی حكومتی اولدیغنی خرستیان عالمنك اك بیوك واك روحانی مقامنی اشغال ایدن برذاتك آغزندن ایشتمش اولمسقدن مفتخر اولمكز ایچون رئیس محترممز مصطفی كمال پاشا حضرتلرینه قتولیك عالمنك اك بیوك رئیس روحانیسی اولان پاپا حضرتلری طرفندن كوندریلان بر مكتوب ایله پاشا حضرتلری طرفندن جواباً یازلمش اولان تلغرافی مجلس عالیكزه تبلیغ ایتمش اولمق اوزره مساعده‌كزله قرائت ایده‌جكم . معلوم عالیكز پاپالق حكمدار مقامیدر . بونك ایسه برخارجیه ناظری واردركه اوده قاردینال غاسپاری‌در كلن تلغرافنامه بالطبع اونك امضاسنی حاویدر . فقط حشمتلو پاپا حضرتلری نامنه كوندرلمشدر .

صورت ترجمه : روما

٢١٠٥

آنقره‌ده مصطفی كمال پاشا حضرتلرینه

پاپا حضرتلری نامنه ممكن اولدیغی قدر سرعتله قافقاسیه ، آسیای صغری ، آناطولی خرستیانلرینك حیات اموال واشیالرینك تحت امنیته ، آلنمسی حقنده او امر لازمه اعطا بیورلمنی متصف بولندقلری حسیات اصیله وانسانیتكاری‌یه مغروراً رجا و نیاز ایله‌مك شرفیله مباهی اولویورم . انسانیتك دوچار اولدیغی بونجه مشقت واذیتلردن صكره صدای شفقت ومرحمتك هرطرفده حكمران اولمسی تمنی‌یه شایاندر افندم .

قاردینال غاسپاری

جواب آنقره

١٢ – ٣ – ٣٣٧

رومادە پاپا اون‌بشنجی به‌نوا حضرتلرینه

قاردینال غاسپاری جنابلری نام حشمتپناهیلرینه اوله‌رق آناطولی ، قافقاسیه و آسیای صغری خرستیانلری لهنده تمنیات مخصوصه‌لرینی طرف عاجزانه‌مه ابلاغ ایلدی . بلاتفریق عرق ومذهب بتون مملكتمز سكنه‌سنك امنیت ورفاهنی تأمین مجبوریتی حسیات انسانیتكارانه‌مزك ودین مبین اسلامك بزه امر ایتدیكی بر وجیبه‌در . بناءً علیه توركیا بیوك ملت مجلسنك نفوذوحاكمیتنك شامل اولدیغی مناطقك كافه‌سنده‌كی خرستیانلرك برسكون تامدن متنعم اولملری ایچون اول و آخر هردرلو تدابیر اتخاذ ایدلمشدر . حدودلرمز داخلنده هرهانكی بر اجنبی اوردوسی قتال و خرابی كتیرمدیكی یرلرده جاری اولان صلح وامنیت بو بیاناتمزك غیرقابل رد بر دلیلیدر . دیكر طرفدن بوبابده‌كی سیاستمزك غیرمتبدل اولدیغنی برقات دها اظهار ایچون توركیا بیوك ملت مجلسنك بدایت كشادی اولان ٢٤ نیسان سنه ٣٣٧ تاریخنده مجلس هیئت عمومیه‌سنده ایراد ایتمش اولدیغم مفصل نطق ایله مجلسك ایكنجی اجتماع سنه‌سنه ابتداری مناسبتیله ١ مارت سنه ١٩٢١ تاریخنده ینه عینی مجلس هیئت عمومیه‌سنده ایراد ایلدیكم نطقدن اقسام آتیه‌یی نظر اطلاع حشمتانه‌لرینه ابلاغ ایلرم .

توركیا
بیوك ملت مجلسی رئیسی
مصطفی كمال

سلیمان سری بك (یوزغاد) — بونی یازدیرمغه سائق نه‌در افندم .

خارجیه وكیلی (دوامله) — غایت مهم اولدیغی

9

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa taşım,
Her cerihamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım,

10

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!.
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Mehmed Âkif

2.5. 1 Kasım 1921 tarihli Genel Kurul tutanağı

ایکنجی اجتماع سنه‌سی :
اون دردنجی جلد

توركیا بویوك ملت مجلسی

ضبط جریده‌سی

یوز اوچنجی اجتماع

مندرجات

برنجی جلسه

رئیس : برنجی رئیس وكیلی حسن فهمی بك افندی
كاتب : ضیا خورشید بك (لازستان)
۱ تشرین اول ۳۳۷ صالی

رئیس ــ مجلس كشاد ایدلدی. ضبط سابق خلاصه‌سی اوقونه‌جق . (ضبط سابق خلاصه‌سی كاتب ضیاخورشید بك طرفندن اوقوندی)

رئیس ــ ضبط سابق حقنده مطالعه وارمی ؟

توفیق افندی (كنغری)ــ ضبط اسبق دنیلمش ، ضبط سابق دینلملیدر . چونكه آرا یرده كچن جلسه‌لر جلسهٔ خفیه‌در، علنیه‌دكلدر . بناءً علیه؛ صره نومروسنك ینه ثابت اولمسی لازمدر .

رئیس ــ پكی افندم! او یولده تصحیح ایده‌رز . بشقه مطالعه وارمی ؟ « یوق سسلری » ضبط سابق خلاصه‌سی تصحیحات وجهله قبول ایدلدی .

رئیس ــ ادارهٔ عمومیهٔ ولایات قانوننك ۱۱۶نجی ماده‌سنك و۱۰۷نجی ماده‌سنك تعدیلی حقنده كوتاهیه مبعوثی بسیم آتالای بكك تكلیف قانونیسی واردر . لایحه انجمننه حواله ایدییورز .

قونیه‌حركت ارضندن دوچار خسار اولانلرك مسقفات ویركولرینك عفوینه وكراسته‌لرك مجاناً اعطاسنه دائر قونیه مبعوثی كاظم حسنی بكك تكلیف قانونیسی لایحه انجمننه.

بصری بك (قره‌سی)ــ مستعجلیت قراریله ..

رئیس ــ افندم! مستعجلیتی هیئت علیه‌كزه عرض ایتمك ایچون بر تكلیف اولمسی لازمدر .

بصری بك(قره‌سی)ــ بز مستعجلیتی تكلیف ایدییورز.

İkinci ictima senesi On dördüncü cilt

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

Yüz üçüncü ictima

***

Birinci Celse

Reis: Birinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi

Kâtip: Ziya Hurşid Bey (Lazistan)

1 Teşrîn-i evvel 337 Salı

رئيس — تقدیرنامه ایله تلطیفلری تکلیف ایدیلان ٦٤ ذاتدر بو آلتمش درت ذاتك تقدیرنامه ایله تلطیفلرینی قبول ایدنلر لطفاً اللرینی قالدیرسون ! (قبول ایدلمشدر افندم)

صلاح الدین بك — تقدیرنامه ایله تلطیف ایدیلان ذوات کرام ایکیشر معاش نسبتنده مکافات آله جقدر . اونك ایچون تعیین اسامی ایله رأیه قویمق لازمدر .

رئيس — افندم مساعده بیورك ! بودجه یه پاره تخصیصات وضع ایتمه یورز مساعده بیوریکز . قبول ایتدیککز بو قانونك احکامنی ایفا ایدییورز . بو قانونك حکمنی اجرا ایدییورز . بونك پاره سنه مقابل بودجه یه پاره ایسته نیرسه او وقت رأیکزه عرض ایده رز . استخلاص ایدیلن ممالك اهالیسنه معاونت نقدیه اجراسنه دائر اولان قانونك مذاکره سی نتیجه سنده رأیه اشتراك ایدن ١٦٥ ، معامله تام ٤ ، مستنکفه قارشی ١٦١ رأی ایله قانون قبول اولونمشدر . افندم ! استقلال مارشی بسته سنك استانبولده برهیئت متخصصه طرفندن انتخابنه دائر معارف وکالتنك تذکره سی واردر .

بویوك ملت مجلسی ریاست جلیله سنه

بوردور مبعوث محترمی محمد عاكف بك افندینك بویوك ملت مجلسنجه ملی مارش اولمق اوزره قبول ایدیلن شعری حقنده مملکتك اك معروف موسیقی استادلری طرفندن ترتیب ایدیلن بسته لر وکالت عاجزی یه کوندرلمش و بسته لرك قبوله تخصیص ایدلمش اولان مدتده نهایته ایرمش اولدیغندن بسته لر آره سنده اك موافق اولانك انتخابی استانبولده تشکل ایده جك بر متخصص هیئته حواله ایدلمسی عاجزلرنجه موافق كورولدیکی جهتله بو جهتك مجلس عالیجه مظهر تصویب اولوب اولمدیغنك تعیینی خصوصنده دلالت فخیمانه لرینی استرحام ایدرم افندم .

معارف وکیلی

حمدالله صبحی

افندم ! استانبولده بر هیئت متخصصه طرفندن انتخاب ایدلمسنه دائر مأذونیت ایستیور . تنسیب بیورورسه کز بونی معارف انجمننه کوندره لم .

بصری بك (قره سی) — رئیس بك موسیقی مسئله سی بر اختصاص مسئله سیدر . وکالته انتخاب ایتدیکمز ذاتك کندی صلاحیتندن استفاده ایدرك مناسب بر مارش و بسته قبول ایتمسی حقنده مجلس طرفندن بر صلاحیت ویرلمکدن باشقه ، چاره یوقدر . بناءً علیه ؛ بونی معارف انجمننه ویاخود دیکر انجمنلره کوندرمکده فائده یوقدر . هر حالده معارف وکالتنه بو خصوصده صلاحیت ویرملی یز .

طونه لی حلمی بك (بولی) — افندم ! تخطر ایدیلورسه بورایه تقدیم ایتمش اولدیغم بر تقریر اوزرینه معارف وکالتی کفته لرك انتخابی خصوصنده هر نقدر بر صلاحیته مالك ایسه ده تصدیق ایچون بورایه کتیریلسون دنیلمشدی . و کفته سی بوراده ده تصدیق اولوندی . بناءً علیه ؛ بسته سنك ده بو وجهله تصدیقی ایجاب ایدر .

طوراق بك (ارضروم) — رئیس بك ! رجا ایدرم ! هر ایشمز بیتدیده شمدی مارشلره می قالدق ؟ بونلری براقه لم ، بیهوده وقتلر کچیریورز . براقکز ! رجا ایدرم براقه لم بو مناقشه لری ! باشقه شیئلره کچه لم . مملکت قان آغلیور . (کورولتیلر)

طونه لی حلمی بك (دوامله) — اونك قدسیتنی تقدیر ایده مه ین آغزینی آچماسون (کورولتیلر) زیرا بوراده ملی مارش اوزرینه بحث اولنیور . ملتك مارشی مقدسدر . او مقدساته قارشی مارشی تقدیر ایتمك لازم (شدتلی کورولتیلر) اوکا . حرمت لازم آنقره بوتون ایشنی یاپاجقدر . بو یتیم کندی کوبکنی کندی أليله کسدی و بو کون سن رشده واصل اولمشدر . بو مارش استانبوله کیده مز . انقره هر شیئ کندیسی یاپار (آلقیشلر)

وهبی بك (قره سی) — طوراق بك برادرمز حمیت شعارانه بیاناتده بولندیلر . أمادوشونمدیلر که : ای غازیلر مارشی بوتون بر اردونك حیاتنی فدایه سوق ایتدی بناءً علیه ؛ ملی مارش اوله رق قبول ایدیله جك مارش انسالدن انساله الی یوم القیامه دوام ایدوب کیده جکدر . بناءً علیه ؛ بونی دوغریدن ، دوغری یه معارف وکالتنه براقمق دوغری دکل . معارف وکالتی صلاحیت آلمق ایستیور . بز او صلاحیتی ویره بیلیرز . معارف وکالتنك صلاحیتی داخلندەدر . دیمك دوغری دکلدر . بو بسته یی معارف

REİS — Efendim! İstiklâl marşı bestesinin İstanbul'da bir heyet-i mütehassısa tarafından intihabına dair Maarif Vekâletinin tezkeresi vardır.

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Burdur Mebus-ı Muhteremi Mehmed Âkif Beyefendi'nin Büyük Millet Meclisince Milli marş olmak üzere kabul edilen şiiri hakkında memleketin en mar'uf musiki üstadları tarafından tertip edilen besteler, vekâlet-i âciziye gönderilmiş ve bu bestelerin kabulüne tahsis edilmiş olan müddet de nihayete ermiş olduğundan besteler arasında en muvafık olanın intihabı İstanbul'da teşekkül edecek bir mütehassıs heyete havale edilmesi acizlerince muvafık görüldüğü cihetle bu cihetin Meclis-i Âlice mazharı tasvib olup olmadığının tayini hususunda delâlet-i fahimanelerini istirham ederim, efendim.

Maarif Vekili Hamdullah Subhi

Efendim, İstanbul'da bir heyet-i mütehassısa tarafından intihab edilmesine dair mezuniyet isteniyor. Tensib buyurursanız bunu Maarif Encümenine gönderelim.

BASRİ BEY (Karesi) — Reis Bey, musiki meselesi bir ihtisas meselesidir. Vekâlete intihab ettiğimiz zatın kendi salâhiyetinden istifade ederek münasip bir marş ve beste kabul etmesi hakkında Meclis tarafından bir salâhiyet verilmekten başka çare yoktur. Binaenaleyh bunu Maarif Encümenine veyahut diğer encümenlere göndermekte fayda yoktur. Her halde Maarif Vekâletine bu hususta salâhiyet vermeliyiz.

TUNALI HİLMİ BEY (Bolu) — Efendim! Tahattur edilirse buraya takdim etmiş olduğum bir takrir üzerine Maarif Vekâleti güftelerin intihabı hususunda her ne kadar bir salâhiyete mâlik ise de tasdik için buraya getirilsin denilmişti ve güftesi burada da tasdik olundu. Binaenaleyh; bestesinin de bu vechile tasdiki icab eder.

DURAK BEY (Erzurum) — Reis Bey! rica ederim! Her işimiz bitti de şimdi marşlara mı kaldık? Bunları bırakalım, beyhude vakitler geçiriyoruz. Bırakınız! Rica ederim bırakalım bu münakaşaları! Başka şeylere geçelim. Memleket kan ağlıyor. (Gürültüler)

TUNALI HİLMİ BEY (Devamla) — Onun kutsiyetini takdir edemeyen ağzını açmasın. (Gürültüler) Zira burada Milli Marş üzerine bahsolunuyor. Milletin marşı mukaddestir. O mukaddesata karşı marşı takdir etmek lâzım. (Şiddetli gürültüler) Ona hürmet lazım. Ankara bütün işini yapacaktır. Bu yetim kendi göbeğini kendi eliyle kesti ve bugün sinn-i rüşde vasıl olmuştur. Bu marş İstanbul'a gidemez. Ankara herşeyi kendisi yapar. (Alkışlar)

VEHBİ BEY (Karesi) — Durak Bey biraderimiz hamiyet-şiarane beyanatta bulundular ama düşünmediler ki: Ey Gaziler Marşı bütün bir ordunun hayatını fedaya sevk etti. Binaenaleyh; Milli Marş olarak kabul edilecek marş ensalden ensale ilâ yevmi'l-kıyame devam edip gidecektir. Binaenaleyh; bunu doğrudan doğruya Maarif Vekâletine bırakmak doğru değil. Maarif Vekâleti salâhiyet almak istiyor. Biz o salâhiyeti verebiliriz. Maarif Vekâletinin salâhiyeti dâhilindedir, demek doğru değildir. Bu besteyi Maarif...

وكالتی تمیز وتفریق ایتدیره‌بیلیر ومجلسه اوندن صوكره كلیر وقبول ایدیلیر .

رئیس — افندم! معارف وكالتندن كلن تذكره‌نك مذاكره‌سنی كافی كورنلر ال قالدیرسون ! (كورولتیلر)

طوراق بك (ارضروم) — مساعده بیوریكز افندم ! بنده‌كز جواب ویره‌جكم .

رئیس — افندم! شمدی معارف وكالتی بكا مأذونیت ویرك، بو بسته‌یی كوندره‌یم، بر هیئته تدقیق ایتدیره‌لم دیيور (رد سسلری) (كورولتیلر) افندم ! معارف وكالتنك تذكره‌سنی رأیكزه عرض ایده‌جكم . معارف وكالتنك تذكره‌سنی قبول ایدنلر لطفاً ال قالدیرسون! (قبول ایدلمدی) اوحالده آنقره‌ده بر هیئت موسیقیه تدقیق ایده‌جكدر . دیمكدر . (اوده یوق سسلری) (رد سسلری)

رئیس — مكتب كتابلرینك كمركدن استثناسنه دائر صالح افندینك تكلیفنك شایان قبول اولدیغنه دائر لایحه انجمنی مضبطه‌سی واردر . قوانین مالیه انجمننه حواله ایدییورز . مسكن ایجارلری حقنده كوتاهیه مبعوثی جمیل بكك تكلیفنك شایان مذاكره اولدیغنه دائر لایحه انجمنی مضبطه‌سی اقتصاد انجمننه حواله ایدییورز. ادارۀ عمومیۀ ولایت قانوننك ١١٦ نجی ماده‌سنی تعدیل ایدن ٩٩ نومرولو قانوننك تعدیلی حقنده‌كی كوتاهیه مبعوثی جمیل بكك تكلیفنك ردینه دائر لایحه انجمنی مضبطه‌سی واردر .

لایحه انجمنی مضبطه‌سی

ادارۀ عمومیۀ ولایات قانوننك یوز اون آلتنجی ماده‌سنی تعدیلاً كچن سنه مجلس عالیجه قبول ایدلمش اولان و مجالس عمومیه اعضالرینك یومیه و خرجراهلرینه متدائر بولنان طقسان طقوز نومرولو قانونك تكرار تعدیلیله اعضای مومی الیهم یومیه‌لرینك ایكی لیرایه تنزیل وخرجراهلرینك ایكی بیك غروش اوزرندن اعطاسی لزومنه دائر كوتاهیه مبعوثی جمیل بكك تكلیف قانونیسی انجمنمزجه مطالعه وتدقیق اولندی . مجلس عالیجه آز زمان اول قبول ایدیلن وتعدیلنه بر مجبوریت قطعیه‌ده موجود اولمیان قانونك تغییری موافق اولمه‌یه‌جغندن تكلیف مذكور انجمنمزجه واكثریتله رد اولنمشدر .

كاتب — مضبطه محرری — لایحه انجمنی رئیسی نامنه
ارطغرل — یوزغاد — ماردین
نجیب — سلیمان سری — م . مدحت
اعضا — اعضا — اعضا
سیواس — كموشخانه — اماسیه
راسم — روشن — راغب

جمیل بك (كوتاهیه) — افندم ! بو مجالس عمومی یومیه‌لرینی ایكیشر لیرایه وانجمن اعضالرینك تخصیصات شهریه‌سنی‌ده آلتیشر بیك غروشدن ویرلمه‌سی هیئت وكیله طرفندن مجلسه ویریلن قانونله تكلیف ایدلمشدی. صوكره بو قانون قوانین مالیه انجمنندن، موازنۀ مالیه انجمنندن كچدی. هیئت وكیله‌نك بو تكلیفی هپسندن‌ده مناسب كورولدی . صوكره بوراده مذاكره ایدیلیركن نظامنامۀ داخلینك ٨٦ نجی ماده‌سی خلافنه ، نظامنامۀ داخلینك ٨٦ نجی ماده‌سی دییوركه : هیچ بر مبعوث بودجه‌نك تزاید وتوسعنی موجب اوله‌جق تعدیلنامه ویره‌من. ایشته بو قانون میدانده ایكن رفقای محترمه‌دن بریسی بر تعدیلنامه ویرییور. بو تعدیلنامه‌ده دییوركه مجلس عمومی اعضالرینك یومیه‌لری اوچر لیرا اولسون، مجلسك بر اشرف ساعتنه راست كلیور وقبول اولنیور . افندم ! نظامنامۀ داخلیده صراحت وار ایكن وهیچ بر مبعوثك بودجه‌یی تعدیل ایده‌جك صورتده بر تكلیفده بولونامیه‌جغنه دائر مادۀ مخصوصه وار ایكن احكام قانونیه آیاقلر آلتنه آلنویده بو قبول ایدیلیور. ایشته بونك ایچون بنده‌كز بو تكلیف قانونیمایله اوله یاپیلان قانونك تعدیلنی تكلیف ایدییورم. آكلاته‌بیلدیمی افندیلر ! (آكلاشیلدی سسلری) مناسب ایسه قبول ایدیكز .

سلیمان سری بك (یوزغاد) — افندم! معلوم عالیكز انجمن ولایت اعضالرینه یومیه اوچر لیرا تخصیصات ویرلمسی ایچون مجلس عالیكز بر قانون قبول ایتدی . بو قانون قبول ایدلدیكی زمانده چوق زمان كچمه‌مشدر .

جمیل بك (كوتاهیه) كچن سنه اولمشدر افندم.

سلیمان سری بك [یوزغاد] دواملا — بو اوزاقك

...Vekâleti temyiz ve tefrik ettirebilir ve Meclise ondan sonra gelir ve kabul edilir.

REİS — Efendim! Maarif Vekâletinden gelen tezkerenin müzakeresini kâfi görenler el kaldırsın! (Gürültüler)

DURAK BEY (Erzurum) — Müsaade buyurunuz efendim! Bendeniz cevap vereceğim.

REİS — Efendim! Şimdi Maarif Vekâleti, bana mezuniyet verin, bu besteyi göndereyim, bir heyete tedkik ettirelim diyor. ("Red" sesleri) (Gürültüler) Efendim! Maarif Vekâletinin tezkeresini reyinize arz edeceğim. Maarif Vekâletinin tezkeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmedi. O halde Ankara'da bir heyet-i musikiye tedkik edecektir demektir. ("O da yok" sesleri) ("Red" sesleri)

3. İstiklâl Marşının kabul edildiğine dair 108 numaralı karar

— ٤٣٨ —

استقلال مارشی حقنده

نومرو
١٠٨

محمد عاكف بك طرفندن يازيلان مارشك استقلال مارشی اولەرق قبولنەقرار ويرلدی . ١٣٣٧/٣/١٢
(جلد : ٩ ـ ص : ٩٢)

بعض اشخاص حقلرندەكی حكمك رفعنه دائر

نومرو
١٠٩

خيانت وطنيەدن اوچ سنه كورکه محکوم ايزنيقلی چاقراسماعيل افندی، بقال منلا مصطفی، قوجه عارف، بوشناق مصطفی و صاری احمد و اسماعيل چاوش و اشقيا ابراهيم و منلا اسماعيل و احمد حقلرندەكی حكمك رفعنه قرار ويرلدی . ١٩ / ٣ / ١٣٣٧
(جلد : ٩ ـ ص : ١٤٩)

خيانت وطنيەدن محکوم حايم حقنده

نومرو
١١٠

خيانتوطنيەدن برسنه حبسه محکوم چونكشلی حايم حقندەكی خيانتوطنيه حكمنك رفعيله جرمندن طولايی برماه حبسنه ومدتی اكمال ايتديكی آكلاشيلديغندن تخليەسنه قرار ويرلدی . ٢٦ / ٣ / ١٣٣٧
(جلد : ٩ ـ ص : ٢٣٣)

ديوان حربلر طرفندن غياباً ويريلن حكملر حقنده

نومرو
١١١

ديوان حربلر طرفندن غياباً ويريلن حكملرك تصديقنه محل اولمديغی قبولايدلدی . ١٣٣٧/٣/٢٨
(جلد : ٩ ـ ص : ٢٦٧)

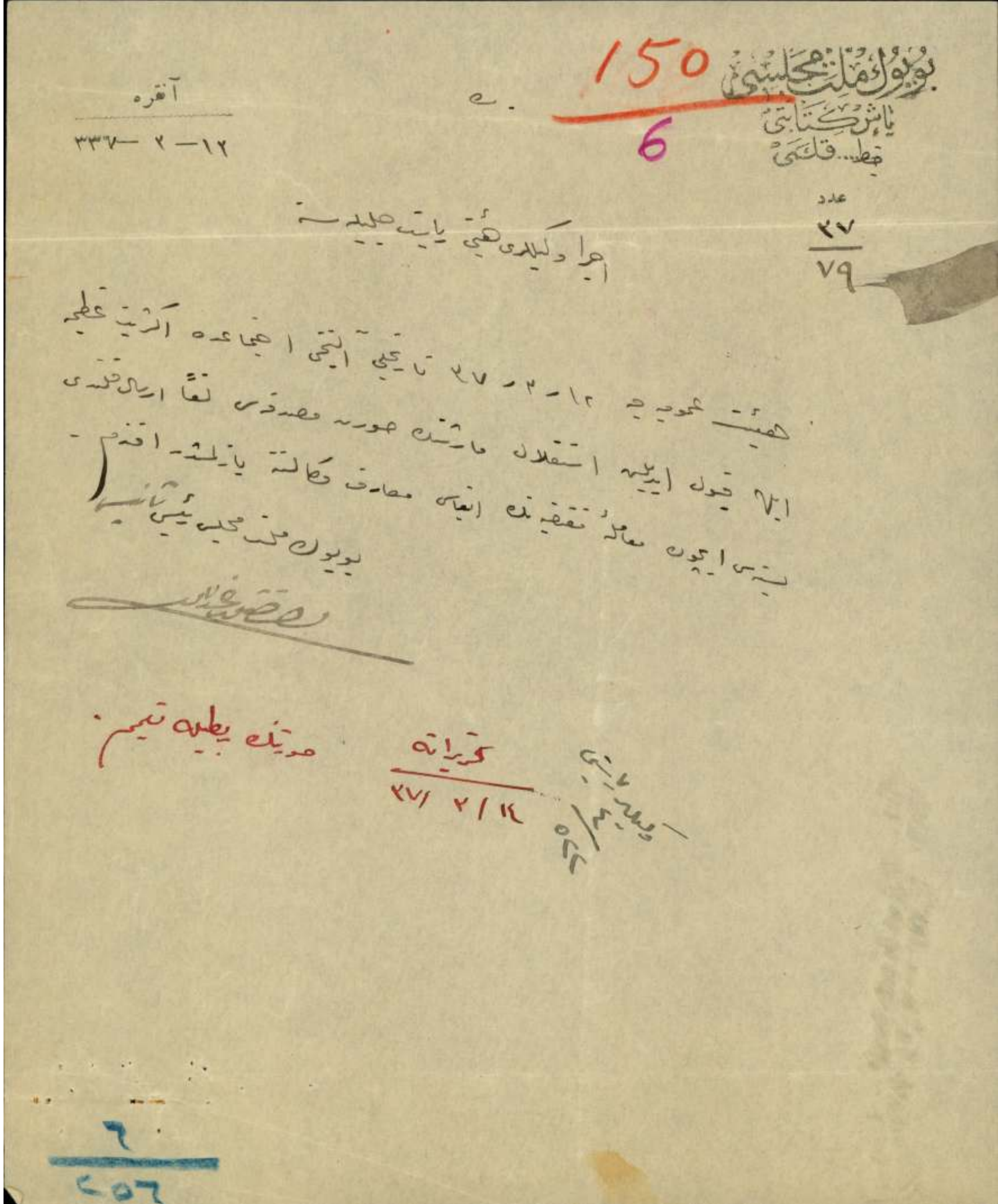
İstiklâl Marşı Hakkında

Numara:
108

Mehmed Âkif Bey tarafından yazılan marşın İstiklâl Marşı olarak kabulüne karar verildi. 12/3/1337

(Cilt: 9 - Sayfa: 92)

4. Mustafa Kemal ve Heyet-i Umûmîye'nin kabul ettiği İstiklâl Marşı'nın tasdikli suretinin ek olarak gönderildiğine dair yazı

150
6

بیوك ملت مجلسی
یازی کتابتی
تحریرات قلمی

آنقره
١٢-٢-٣٣٧

عدد
٢٧
٧٩

اجرا وکیللری هیئت ریاست جلیله سنه

هیئت عمومیه جه ١٢-٢-٣٧ تاریخلی آلتنجی اجتماعده اکثریت عظیمه ایله قبول ایدیلن استقلال مارشنك صورت مصدقه سی لفاً ارسال قلندی. مقتضاسنك ایفاسی معارف وکالتنه یازلمشدر افندم.

بیوك ملت مجلسی رئیسی
مصطفی کمال

Büyük Millet Meclisi Başkitabeti Zabıt Kalemi	Bihi	Ankara 13/3/337

Aded
37/79

İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesine

Heyet-i umumiyece 12/3/37 tarihli altıncı ictimada ekseriyet-i azime ile kabul edilmiş istiklâl marşının suret-i musaddakası leffen irsal kılındı. Bestesi için muamele-i muktaziyenin ifası Maarif Vekâletine yazılmıştır efendim.

Büyük Millet Meclisi Reis-i sânisi

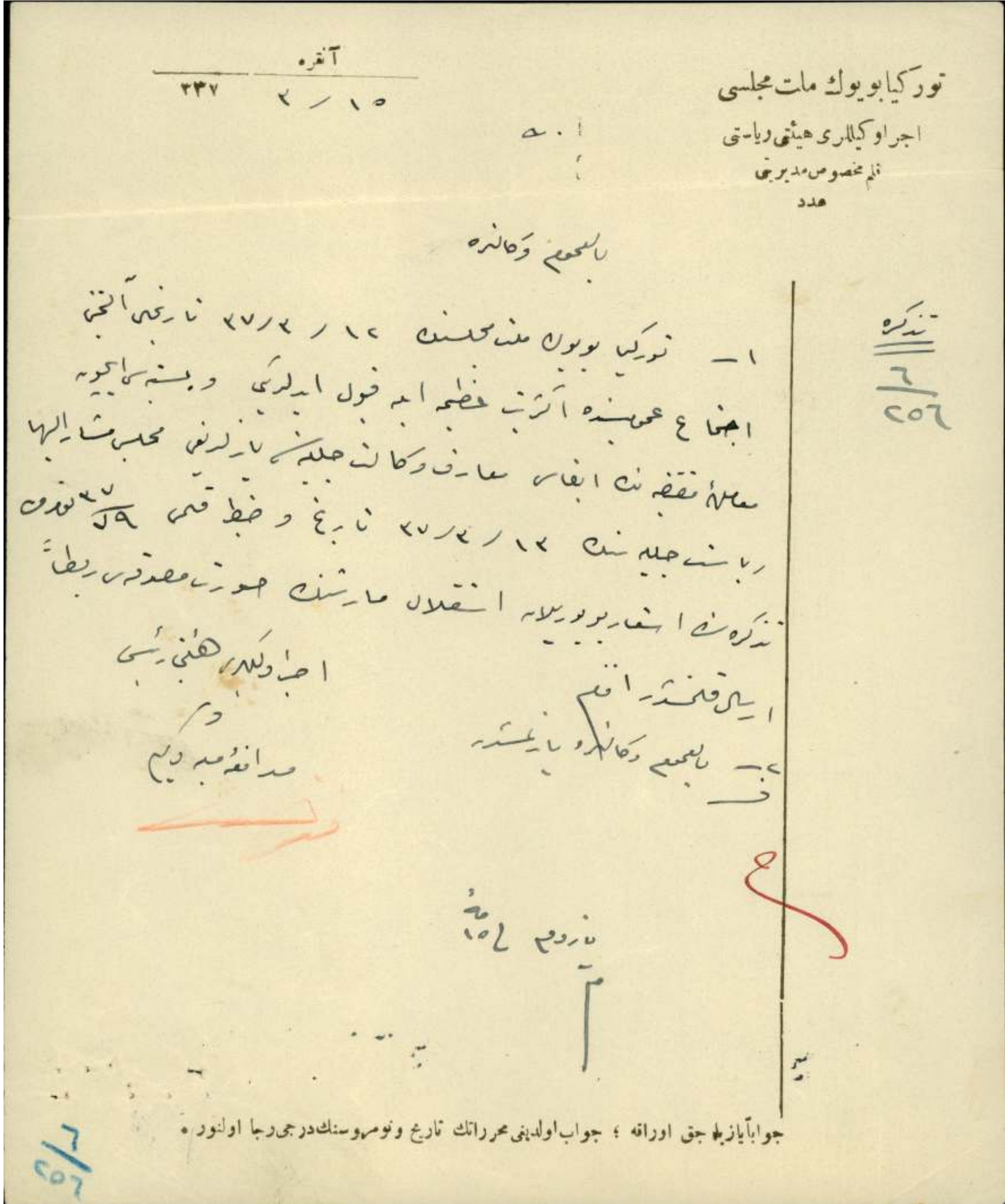
Suretin rabtıyla teslim

Tahrirata
14/3/37

Vekiller Riyaseti
4/522

6/256

5. İstiklâl Marşı'nın 12 Mart 1921'de Mecliste kabul edildiğinin tüm vekâletlere yazıldığını bildiren yazı

تورکیا بویوک ملت مجلسی
اجرا وکیللری هیئتی ریاستی
قلم مخصوص مدیریتی
عدد

آنقره
۱۵ / ۲ / ۳۳۷

بالعموم وکالتلره

جواباً یازیله جق اوراقه ؛ جواب اولدیغی محرراتک تاریخ و نومروسنک درجی رجا اولنور .

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyet-i Riyaseti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Ankara
15/3/337

Aded

Bihi

Tezkere 6/256

Bilumum Vekâletlere

1- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 12/3/37 tarihli altıncı ictima-ı umumiyesinde ekseriyet-i azîme ile kabul edildiği ve bestesi için muamele-i muktaziyenin ifası Maarif Vekâlet-i Celilesi'ne yazıldığı Meclis-i müşarünileyha riyaset-i celilesinin 13/3/37 tarih ve Zabıt Kalemi 37/79 numaralı tezkeresinde iş'ar buyrulan İstiklâl Marşın'ın suret-i musaddakası rabten irsal kılınmıştır efendim.

2- Bilumum vekâletlere yazılmıştır.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Müdafaa-i Milliye Vekili
İmza

Yazdım
15 minhu

6. 12 Mart 1921 tarihinde TBMM Genel Kurulu'da kabul edilen İstiklâl Marşı metni

رئیس — مذاکره بیتمشدر . معارف وکالتنك تکلیفی واردر . هرمارشی آیری آیری رأیه قویمکزدیه تکلیف ایتمشلردی. هرمارشك آیری آیری رأیه‌وضعنی قبول بیورانلر لطفاً ال قالدیرسون [قبول ایدلمدی]
اوحالده بوتقریرلری رأیه قویه‌جغز. بصری بکك تقریرینی رأیه قویپیوردم (بصری بکك تقریری تکرار اوقوندی)
رئیس — بصری بکك تقریرینی قبول بیورانلر لطفاً ال قالدیرسون . (قبول ایدلدی افندم (کورولتولر ورد صدالری)
رفیق شوکت بك (صاروخان) — رئیس بك ! محمد عاکف بکك شعرینك علیهنده بولنانلرده اللرینی قالدیرسون که اوکا کوره مخالفلرك مقداری اکلاشیلسون.
(موافقدر اکلاشیلسون صدالری)
رئیس — بوتقریری قبول ایدنلر ،یعنی محمدعاکف بك افندی طرفندن یازیلان مارشك استقلال مارشی‌اولمق اوزره‌طانیمسنی‌قبول ایدنلر لطفاًال قالدیرسون (اکثریت عظیمه ایله قبول ایدلدی)
مفید افندی (قیرشهری) — رئیس بك یالکز برشی عرض ایده‌جکم. حمداه صبحی‌بکك بومارشی بوکرسیدن بردها اوقومسنی رجا ایدییورم . (کورولتیلر)
رفیق بك (قونیه) — ملتك روحنه ترجمان اولان اشبواستقلال مارشنك آیاقده اوقونمسنی تکلیف‌ایدییورم.
رئیس — مساعده بیوریکز افندم . هیئت محترمه بومارشی قبول ایتدیکندن طبیعی‌رسمی براستقلال‌مارشی اوله‌رق طانیمشدر . بناءً علیه آیاقده دیکلمه‌مز ایجاب ایدر. بیوریکز افندیلر ؛
(حمداه‌صبحی‌بك استقلال مارشنی کرسیده اوقودی اعضای کرام قائماً سورکلی آلقیشلر آراسنده دیکله‌دیلر)

استقلال مارشی

١

قورقما ، سونمز بوشفقلرده یوزه‌ن آل سنجاق ؛
سونمه‌دن یوردیمك اوستنده توتن الك صوك اوجاق .
او بنم ملتمك ییلدیزیدر ، پارلایاجق ؛
او بنمدر ، او بنم ملتمکدر آنجاق .

٢

چاتما قربان اولایم ، چهره‌کی ای نازلی هلال
قهرمان عرقمه برکول ! نه بو شدت ، بوجلال ؟
سکا اولماز دوکولن قانلریمز صوکره حلال . .
حقیدر ، حقه طاپان ، ملتمك استقلال .

٣

بن ازلدن بریدر حر یاشادم ، حر یاشارم
هانکی چیلغین بکا زنجیر اوره‌جقمش ؟ شاشارم !
کوکره‌مش سل کبی‌یم ؛ بندیمی چیکنر آشارم ؛
ییرتارم طاغلری ، انکینلره صیغمام ، طاشارم .

٤

غربك آفاقنی صارمشسه چلیك زرهلی دیوار ،
بنم ایمان طولو کوکسم کبی سرحدم وار .
اولوسون ، قورقما ! ناصل بویله بر ایمانی بوغار ،
« مدنیت ! » دیدیکك تك دیشی قالمش جاناوار ؟

٥

آرقداش ! یوردیمه آلچاقلری اوغراتما ، صاقین .
سپر ایت کوکده‌کی ، طورسون بوحیاسزجه آقین .
طوغه‌جقدر سکا وعد ایتدیکی کونلر حقك . .
کیم بیلیر بلکه یارین . . بلکه یاریندن‌ده یاقین .

٦

باصدیغك یرلری « طوپراق ؟ » دییه‌رك‌کچمه ، طانی :
دوشون آلتنده‌کی بیکلرجه کفنسز یاتانی .
سن شهید اوغلوسك . اینجیتمه ، یازیقدر ، آتاکی :
ویرمه ، دنیالری آلسه‌کده ، بوجنت وطنی .

٧

کیم بوجنت وطنك اوغرینه اولمازکه فدا ؟
شهدا ، فیشقیره‌جق ، طوپراغی صیقسه‌ك شهدا !
جانی ، جانانی ، بتون واریمی آلسین‌ده خدا ،
ایتمه‌سین تك وطنمدن بنی دنیاده جدا .

٨

روحمك سندن آلهی ، شودر آنجاق املی ،
دکمه‌سین معبدیمك کوکسنه نامحرم الی .
بواذانلر ــ که‌شهادتلری دینك تملی ــ
ابدی یوردیمك اوستنده بنم‌ایکله‌مه‌لی .

İSTİKLÂL MARŞI

1

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

2

Çatma kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl..
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

3

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir uracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

4

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

5

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın..
Kim bilir belki yarın.. Belki yarından da yakın.

6

Bastığın yerleri "toprak?" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun. İncitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

7

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

8

Ruhumun senden İlâhi, şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar -ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

٩

اوزمان وجد ایله‌بیلك سجده ایدر ــ وارسه طاشم ،
هرجریحه‌مدن ، آلهی ، بوشانوب قانلی یاشم ،
فشقیرر روح مجرد کبی یردن نعشم ؛
اوزمان یوکسله‌رك عرشه دکر بلکه باشم ،

١٠

دالغه‌لان سن‌ده شفقلر کبی ای شانلی هلال !.
اولسون آرتیق دوکولن قانلریمك هپسی حلال .
ابدیاً سکا یوق ، عرقمه یوق اضمحلال :
حقیدر ، حر یاشامش ، بایراغمك حریت ؛
حقیدر ؛ حقه طاپان ، ملتمك استقلال .

محمد عاکف

رئیس — خارجیه وکیلی مختار بك افندینك بیاناتی واردر . بیوریکز افندم .

خارجیه وکیلی مختار بك (درسعادت) — افندیلر؛ شرقده اك قوی واك منتظم بر حکومت اسلامیه‌نك توركیا بیوك ملت مجلسی حکومتی اولدیغی خرستیان عالمنك اك بیوك واك روحانی مقامنی اشغال ایدن برذاتك آغزندن ایشتمش اولمسقدن مفتخر اولمکز ایچون رئیس محترممز مصطفی کمال پاشا حضرتلرینه قتولیك عالمنك اك بیوك رئیس روحانیسی اولان پاپا حضرتلری طرفندن کوندریان بر مکتوب ایله پاشا حضرتلری طرفندن جواباً یازلمش اولان تلغرافی مجلس عالیکزه تبلیغ ایتمش اولمق اوزره مساعده‌کزله قرائت ایده‌جکم . معلوم عالیکز پاپالق حکمدار مقامیدر . بونك ایسه برخارجیه ناظری واردرکه اوده قاردینال غاسپاری‌در کلن تلغرافنامه‌بالطبع اونك امضاسنی حاویدر . فقط حشمتلو پاپا حضرتلری نامنه کوندرلمشدر .

صورت ترجمه : روما

٢١٠٥

آنقره‌ده مصطفی کمال پاشا حضرتلرینه

پاپا حضرتلری نامنه ممکن اولدیغی قدر سرعتله قافقاسیه ، آسیای صغری ، آناطولی خرستیانلرینك حیات اموال واشیالرینك تحت امنیته ، آلنمسی حقنده او امر لازمه اعطا بیورلمنی متصف بولندقلری حسیات اصیله وانسانیتکاری‌یه مغروزاً رجا ونیاز ایله‌مك شرفیله مباهی اولویورم . انسانیتك دوچار اولدیغی بونجه مشقت واذیتلردن صکره صدای شفقت ومرحمتك هرطرفده حکمران اولمسی تمنی‌یه شایاندر افندم .

قاردینال غاسپاری

جواب آنقره

١٢ — ٣ — ٣٣٧

رومادە پاپا اون‌بشنجی بەنوا حضرتلرینه

قاردینال غاسپاری جنابلری نام حشمتپناهیلرینه‌اوله‌رق آناطولی ، قافقاسیه وآسیای صغری خرستیانلری لهنده تمنیات مخصوصه‌لرینی طرف عاجزانه‌مه ابلاغ ایلدی . بلاتفریق عرق ومذهب بتون مملکتمز سکنه‌سنك امنیت ورفاهنی تأمین مجبوریتی حسیات انسانیتکارانه‌مزك ودین مبین اسلامك بزه امر ایتدیکی بر وجیبه‌در . بناءً علیه تورکیا بیوك‌ملت مجلسنك نفوذوحاکمیتنك شامل اولدیغی مناطقك کافه‌سنده‌کی خرستیانلرك برسکون تامدن متنعم اولملری ایچون اول وآخرهردرلو تدابیراتخاذایدلمشدر . حدودلرمز داخلنده هرهانکی بر اجنبی اردوسی قتال و خرابی کتیرمدیکی یرلرده جاری اولان صلح وامنیت بوبیاناتمزك غیرقابل رد بردلیلیدر . دیکرطرفدن بوبابده‌کی سیاستمزك غیرمتبدل اولدیغنی برقات دها اظهار ایچون تورکیا بیوك ملت مجلسنك بدایت کشادی اولان ٢٤ نیسان سنه ٣٣٧ تاریخنده مجلس هیئت عمومیه‌سنده ایرادایتمش اولدیغم مفصل نطق ایله‌مجلسك ایکنجی اجتماع سنه‌سنه‌ابتداری مناسبتیله ١ مارت سنه ١٩٢١ تاریخنده ینه‌عینی مجلس هیئت عمومیه‌سنده ایراد ایلدیکم نطقدن اقسام آتیه‌یی نظراطلاع حشمتانه‌لرینه ابلاغ ایلرم .

تورکیا
بیوك‌ملت مجلسی رئیسی
مصطفی کمال

سلیمان صری بك (یوزغاد) — بونی یازدیرمغه سائق نه‌در افندم .

خارجیه وکیلی (دواملە) — غایت مهم اولدیغی

9

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım,

10

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!.
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır; Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Mehmed Âkif

7. İstiklâl Marşının şairine verilmesi takdir edilen ödülün Maarif Vekâletine verildiğine dair İcra Vekilleri Heyetinin kararnamesi

50	Muamelesi ikmal edilmiştir.	917

Bihi

Kararname

İstiklal Marşının intihab ve kabul edilen güftesi için beş yüz lira ikramiyenin ve mezkûr marşın bestesinin de kabulünden sonra ikramiye olarak verilmesi tensip olunan beş yüz liranın Müdafaa-i Milliye Vekâletince Maarif Vekâletine i'tası İcra Vekilleri Heyeti'nin 29/5/37 tarihindeki ictimaında karargir olmuştur.

29 Mayıs 337

Hariciye Vekâleti Vekili
İmza

Dahiliye Vekili
İmza

Adliye Vekili
İmza

Şer'iyye Vekili
İmza

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Müdafaa-i Milliye Vekili
İmza

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili
İmza

Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekili
İmza

İktisat Vekili
İmza

Nafia Vekili
İmza

Maarif Vekili
İmza

Maliye Vekili
İmza

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
İmza

8. İstiklâl Marşı için belirlenen 500 liralık ödülün Mehmet Âkif tarafından Daru'l-Mesaiye bağışlandığına dair Sebilü'r-Reşad'da yayımlanan yazı.

بو شكر بانجاری ایکی اوقه كلیور . اقلیم آلمانیا كبی صغوق اولدیغندن انجاق بر ایكی نوع محصول كثرتله یتشدیریله بیلیر . بویله ایكن بوراده شكرك اوقه سی یوزغروشدن یوقاریدر . بر شكر فابریقه سی تأسیس اولنسه بوتون بو حوالینك كافی شكر صرفیاتی تأمین ایدیلیر . بوراده ، قافقاسیاده ، ایرانده پك چوق چای ایچیلدیكی جهتله شكر ادخالاتی كافه ادخالاته فائق بولونمقده در . بونكله برابر ترانسیت مركزیدر . پك مهم بر مركز صنایع و تجارت اوله بیلیر .

صو ، یوز ، قودی اوت چوق اولدیغی جهتله سوت ، یغورت هر شیدن زیاده مبذولدر . صوكره یوك مبذول اولدیغی حالده فانیلا كبی ابتدائی منسوجات بیله تكمل ایتدیریله مه مش . حالا ال ایله طوقونیور . بر فانیله بش لیرایه مال اولیور . حال بوكه یوكك اوقه سی التمش غروشه . حاصلی بونلر علم و فن مسئله لریدر . مملكتك اقتصادیاتی انجق علم و فن ایله یوكسه لیر . اونك ایچون مكتبلرده بویله فنی و صناعی بر انقلابه لزوم واردر . بو اولمادقجه تعالیسه یوقدر . مأمورك چوقلغی منفعتدن زیاده مضرت ویره بیلیر .

ارضروم سلطانیسی علوم طبیعیه معلمی
حسین حسنی

سبیل الرشاد

اوت ، فی الحقیقه محتاج اولدیغمز بر انقلاب و ارسه فنی ، صناعی انقلابدر . چوجوقلریمزی اللرینه تسلیم ایتدیكمز معلملر آراسنده بزمك كبی خیالدن زیاده حقیقته ، نظریاتدن فضله عملی تشبثاته اهمیت ویرن ، ملتك ، مملكتك حقیقی احتیاجنی طویمش قیمتلی وجودلر بولوندقجه استقبالدن نومید اولمق ایچون كندیمزده بر حق كورمیورز . زمان یأسه دوشه جك زمان دكلدر . عزم زمانیدر ، فعالیت زمانیدر . كمال منخرتله ستونلریمزه كچیردیكمز بو مكتوبلره دیكر مكتوبلرك ده پیرو اولمسنی تمنی ایدرز .

۷ — استقلال مارشی

معارف وكالتنجه مسابقه یه قونیلان (استقلال مارشی) ایچین داخلده و خارجده بوتون شاعرلریمزه اعلان صورتیله مراجعت ایدلمشدی . مسابقه ده ترجیحی احراز ایده جك ذاته (۵۰۰) لیرا مكافات نقدیه ویریلمه سی ده تقرر ایتمشدی .

مارشك مكافات ایله یازیلمه سنه اوتدنبری طرفدار اولمایان باش محرریمز اسلام شاعر محترمی محمد عاكف بك افندی حضرتلری كندیسنه وقوع بولان مراجعتلره قارشی بو اندیشه حیثیتی اظهار ایتمش و نهایت بو جهت اونجیب آرزوسنه موافق بر صورتده حل ایدلمك شرطیله ۴٦۸ نومرولی نسخه مزده مندرج مارشی یازمش و وكالت مشار الیهایه تقدیم ایلمشدی .

ملتمزك و بوتون اسلام عالمنك كیریشدیكی استقلال مجادله سنی پك بلیغ و جانلی بر صورتده تصویر و ترنم ایدن محترم استادمز محمد عاكف بك افندینك مذكور مارشی ؛ دیكر مارشلرله برلكده بیوك ملت مجلسنك كچن مذاكره سنده موضوع بحث اولارق ، اتفاقه یاقین بر اكثریت عظیمه ایله و پك چوق آلقیشلرله قبول ایدلمش و بعد القبول معارف

وكیل محترمی حمدالله صبحی بك افندی طرفندن مجلس كرسیسنده اوقونارق مجلس بینه بیوك بر تقدیر و آلقیش طوفانلریله طولمشدر .

استقلال مارشی ایچین مخصص (۵۰۰) لیرا محمد عاكف بك افندی طرفندن فقیر چوجوق ، قادینلره نورگو اوكرتمك ، برمعیشت تأمین ایتمك أمل خیریه سیله تشكل ایتمك اوزره اولان (دار المساعی) یه تبرع اولنمشدر . اوتدنبری حیاتی اجتماعی ، دینی تكملاتمزه حصر ایله بو وادیده ملته لایموت و پك قیمتلی شعرلر ، اثرلر اهدا ایلمش اولان مشار الیه حقنده بیوك ملت مجلسنك كوستردیكی تقدیرات قدرشناسانه یه تشكرلر ایدر و عون الهی ایله یاقینده تام بر خلاص و استقلال زمانلرینك حلولنی تمنی ایلرز .

شئون

« بر هفته لق اك مهم وقایع و حادثاتك خلاصه سیدر »

جبهه لر :

غرب جبهه سنده یونانلیلرك استحضاراتده بولوندقلری آكلاشیلیور . دشمن بروسه منطقه سنده خیلی قوتلی كشف فعالیتلرنده بولونمش . فقط عنایت حقله بوتون تعرضلری دفع اولنمشدر .

دیكر طرفدن فرانسزلر آطنه جبهه سنده تعرضلرینی تشدید ایتمشلردر . تسلیح ایتدكلری ارمنی چته لری فرانسز قطعاتنك حمایه سی آلتنده آطنه كریلرنده اجرای شقاوتله مسلمان اهالییه ایقاع مظالم ایتمكده دوام ایدییورلر . بر طیاره فیلوسی كلهبك اوزرینه بومبالر آتمشدر . اصلاحیه ده قطعاتمز خاصه شمالنده كی مواضعه آلمشدر . عثمانیه منطقه سنده باغچه ایله قانلی كچید آره سنده محاربه لر دوام ایتمكده در . اطنه و طرسوس جوارنده دشمنه متعدد باصقینلر یاپیلمش ، طرسوس و مرسین خطلری متعدد نقطه لردن تخریب و قوزان منطقه سنده بعض شمندوفر كوپریلری برهوا ایدلمشدر . مفرزه لرمز اطنه قربنده كی تعلیمگاهه قدر صوقولمش ، طرسوسك غربنده كی الكتریق فابریقه سنی تخلیه یه دشمنی مجبور ایتمشدر . فرانسزلر زونغولداقده ده بر مفرزه مزه تعرضده بولونمشلردر .

لوندره قونفرانسی :

قونفرانس ختام بولدی . فقط هیچ بر خیره یارامادی . ائتلاف دولتلرینك ترتیب ایتدكلری طوزاغه دوشمكمدن جناب حق بزی صیانت بویوردی . اولجه ازمیر و تراكیایه بر هیئت تحقیقیه كوندرمه یه قرار ویرمشلردی . یونانلیلر قبول ایتمدی . اوندن نكول ایتدیلر . صوكره ازمیرك جمعیت اقوامه تركی ، شهرده دائمی بر یونان قطعه عسكریه سنك بولونمسی ، ولایتك متباقیسنی حاكم عناصرك اكثریتلرینه كوره یونان ، تورك و بین الملل منطقه لره تقسیم ایله بر والی تعیینی ، بوغازلره جبل الطارقه مشابه بر وضعیت اعطاسی ، چناق قلعه نك اس بحری اتخاذی كبی بر طاقم معناسز تكلیفلرده بولوندیلر . بو تكلیفلره قارشی مجلس ملی ایله مشاوره ده بولنمق اوزره یونان هیئتی قیصه بر

Sebilü'r-Reşad 472 sayılı 21 Mart 1337 (1921) tarihli dergiden alınmadır. (sayfa numarası 38)

İstiklal Marşı

Maarif Vekâletince müsâbakaya konulan (İstiklâl Marşı) için dâhilde ve hâriçte bütün şâirlerimize ilân sûretiyle müracaat edilmişti. Müsâbakada birinciliği ihrâz edecek zâta (500) lira mükâfât-ı nakdiye verilmesi de tekarrür etmişti.

Marşın mükâfat ile yazılmasına öteden beri taraftar olmayan başmuharririmiz İslâm şâir-i muhteremi Mehmed Âkif Beyefendi hazretleri kendisine vuku bulan müracaatlara karşı bu endîşe-i hamiyetini izhar etmiş ve nihâyet bu cihet o necip arzusuna muvâfık bir surette halledilmek şartıyla 468 numaralı nüshamızda münderiç marşı yazmış ve Vekâlet-i müşârünileyhâya takdim eylemişti.

Milletimizin ve bütün İslâm âleminin giriştiği istiklâl mücadelesini pek beliğ ve canlı bir surette tasvir ve terennüm eden muhterem üstadımız Mehmed Âkif Beyefendi'nin mezkûr marşı, diğer marşlarla birlikte Büyük Millet Meclisinin geçenki müzâkeresinde mevzu-i bahs olarak, ittifaka yakın bir ekseriyet-i azîme ile ve pek sürekli alkışlarla kabul edilmiş ve ba'de'l-kabul Maarif Vekil-i muhteremi Hamdullah Subhi Beyefendi tarafından Meclis kürsüsünde okunarak Meclis yine büyük bir takdir ve alkış tufanlarıyla dolmuştur.

İstiklâl Marşı için muhassas (500) lira Mehmed Âkif Beyefendi tarafından fakir çocuk ve kadınlara örgü öğretmek, bir maişet temin etmek emel-i hayrperveriyle teşekkül etmek üzere olan (Dâru'l-Mesâî)ye teberru olunmuştur. Öteden beri hayatını içtimâî, dînî tekemmülâtımıza hasr ile bu vâdide millete lâyemût ve pek kıymetli şiirler, eserler ihda eylemiş olan müsârünileyh hakkında Büyük Millet Meclisinin gösterdiği takdîrât-ı kadir-şinâsâneye teşekkürler eder ve ayn-i ilâhî ile yakında tam bir halâs ve istiklâl zamanlarının hulûlünü temenni eyleriz.

III. BÖLÜM

İstiklâl Marşının Bestelenmesi

1. Maarif Vekâletinin Hakimiyet-i Milliye Gazetesinde yayımladığı İstiklâl Marşının bestelenmesi ile ilgili ilan metni

عمر اغا ایله بر صحبت

داخلی خبرلر

کلیکیا مکتوبی

اغاج درنکی

ملت بغچه سنده

تبلیغ رسمی

استقلال محکمه سنده

17 Mart 1921 Tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nin ilanı

Maarif Vekâletinin Müsabakası

Matbuat ve İstihbarat Müdüriyetinden:

Burdur Mebusu Şair-i Muhterem Mehmed Âkif Bey tarafından yazılıp Büyük Millet Meclisince kabul ve gazetelerle ilan edilen İstiklâl Marşı'nın bestesi Maârif Vekaletince müsabakaya konulmuştur. Notanın nihayet Mayıs gayesine kadar gönderilmesi ve kabul edilecek beste için beş yüz lira mükafaat-ı nakdiye verileceği ilan olunur.

2. Bakanlar Kurulu'nun 19 Mayıs 1924'te kabul ettiği, İstiklâl Marşı'nın üç Avrupa konservatuvarı tarafından belirlenmesini öngören ve Mustafa Kemal ile Bakanlar Kurulu üyelerinin imzaladıkları kararname

- 293 -

تورکیه جمهوریتی
باش وکالت
قلم مخصوص مدیریتی
عدد ٥٢٥

آنقره

قرارنامه

جواباً یازیله جق اوراقه جواب اولدیغی محرراتك تاریخ و نومروسنك درجی رجا اولونور.

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Aded: 535

Ankara

Bihi

Kararname

Devletçe kabul olunacak resmî marşın Türk bestekârlarınca yapılması şiddetle arzu edilmekte ise de şimdiye kadar bu hususta yapılan tecrübelerle bestekârlarımızın arasında müebbed bir hayata ve umumi bir kabule mazhar olabilecek kuvvet ve kudrete malik bir eserin vücuda getirilmesi imkânsızlığı tezahür etmiş ve marşın umumi bir müsabakaya arz edilmesi münasip görülmüş olduğundan devletçe kabul edilecek marşın Avrupalıların ve Türk bestekârlarının iştirak edeceği bir müsabaka neticesinde toplanacak eserlerin Paris, Viyana ve Napoli konservatuvarlarında sanat ve ilim kıymetleri nokta-i nazarından ayrı ayrı tedkik ve temyiz ettirilmesi ve bu suretle intihab edilecek üç eserin burada bir çok defalar müteaddid zevata ve cemiyetler âzâlarına dinlettirilerek milli ruhumuz itibarıyla en munis ve muvafık olanın kabulü ve kabul edilecek bestenin sahibine münasip bir mükâfat-ı nakdiye ve bir Maarif Madalyası i'tası hakkında Maarif Vekâlet-i Celilesi'nin 6 Nisan sene 340 tarih ve 4905 numaralı tezkiresiyle vuku' bulan teklifi İcra Vekilleri Heyeti'nin 19/5/340 tarihli ictimaında lede't-tezekkür Vekâlet-i müşarunileyhanın mütalaası muvafık görülmüştür. 19/5/340

Türkiye Reis-i Cumhuru
Gazi
İmza

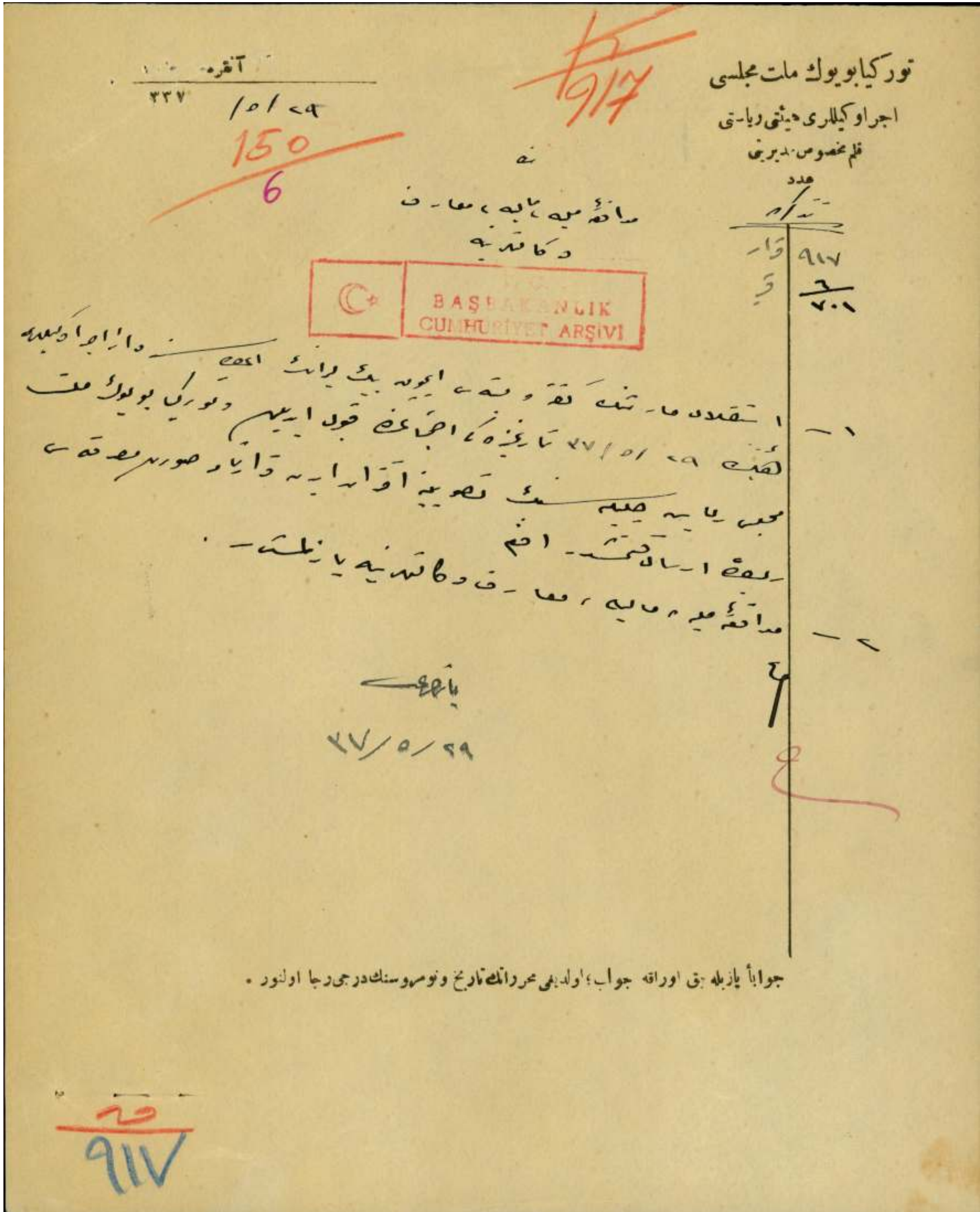
Maarif Vekili	Maliye Vekili	Dahiliye Vekili	Adliye Vekili	Müdafaa-i Milliye Vekili	Başvekil ve Hariciye Vekili
İmza	İmza	Bulunmadı	İmza	İmza	İmza

Başvekil ve Hariciye Vekili
İmza

Mübadele İmar ve İskân Vekili	Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekili	Ticaret Vekili
Bulunmadı	İmza	İmza

Ziraat Vekâleti Vekili	Nafia Vekili
İmza	İmza

3. İstiklâl Marşı'nın güfte ve bestesi için bin liranın itasına dair hazırlanan kararnamenin Milli Savunma, Maliye ve Milli Eğitim Bakanlıklarına gönderildiğine dair yazı

توركيا بويوك ملت مجلسی
اجرا وكيللری هيئتی رياستی
قلم مخصوص مديريتی

BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

جواباً يازيله جق اوراقه جواب اولديغی محررانك تاريخ و نومروسنك درجی رجا اولنور .

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Ankara
29/5/337

Aded
Tezkere
Karar: 917
Kayıt: 6/701

Bihi

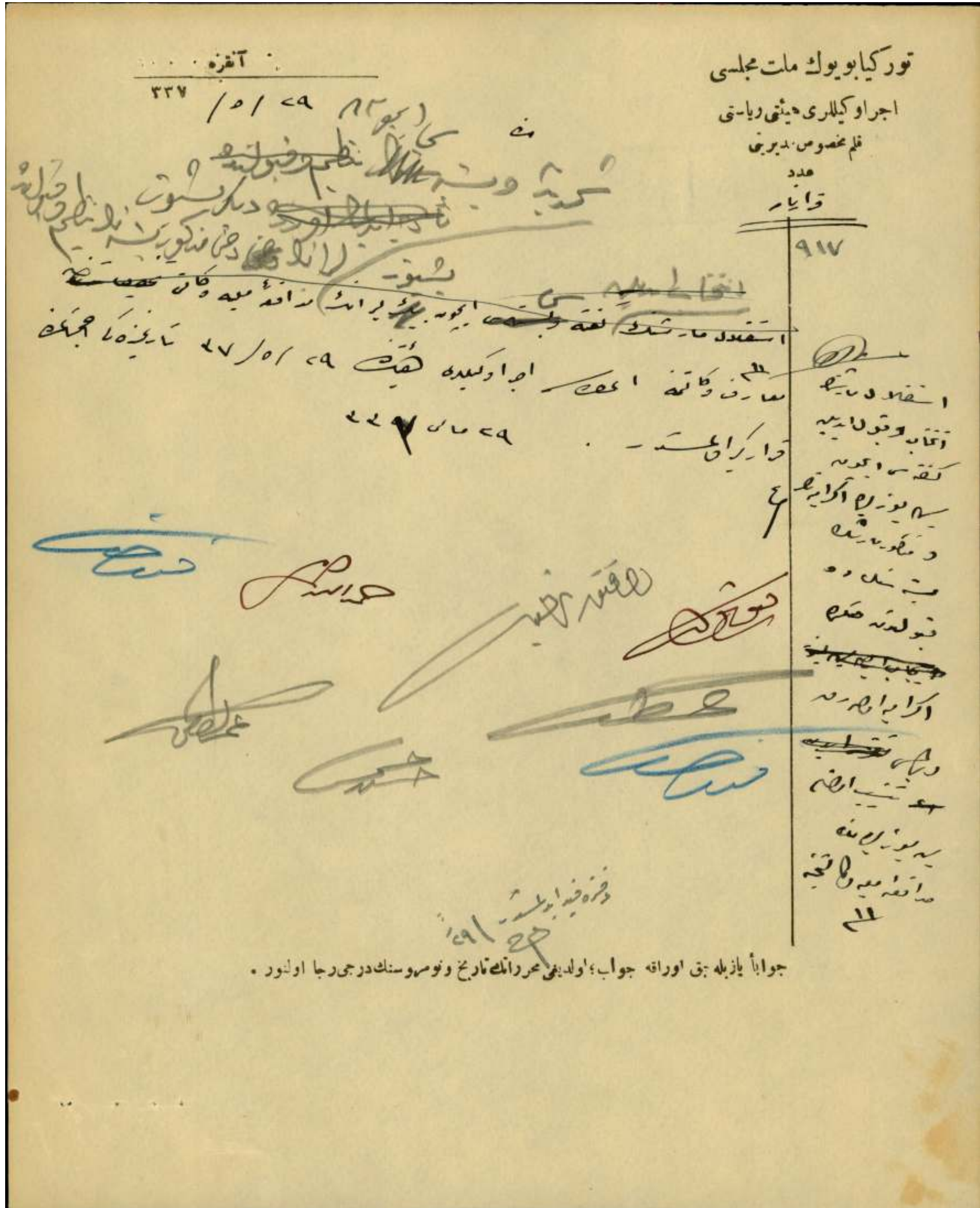
Müdafaa-i Milliye, Maliye, Maarif Vekâletlerine

1- İstiklâl marşının güfte ve bestesi için bin liranın i'tasına dair İcra Vekilleri Heyeti'nin 29/5/37 tarihindeki ictimaında kabul edilen ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celile-si'nin tasvibine iktiran eden kararname suret-i musaddakası leffen irsal kılınmıştır efendim.

2- Müdafaa-i Milliye, Maliye, Maarif Vekâletlerine yazılmıştır.

Yazıldı
29/5/37

4. İstiklâl Marşı'nın kabul edilen güftesi için beş yüz lira ikramiyenin bestesinin de kabulünden sonra Müdafaa-ı Milliye Vekâletince verilmesinin uygun bulunduğuna dair İcra Vekilleri Heyeti kararı

توركيا بويوك ملت مجلسی
اجرا وكيللری هيئتی رياستی
قلم مخصوص مديريتی
عدد
قرار

آنقره
٣٣٧

جواباً يازيله جق اوراقه جواب ؛ اولديغی محررانك تاريخ و نومروسنك درجی رجا اولنور .

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Ankara
29/5/337

Aded
Kararname: 917

Bihi

İstiklal Marşı'nın intihab ve kabul edilen güftesi için beş yüz liralık ikramiyenin ve mezkûr marşın bestesinin de kabulünden sonra ikramiye olarak verilmesi tensib olunur. Beş yüz liranın Müdafaa-i Milliye Vekâletince i'tası İcra Vekilleri Heyeti'nin 29/5/37 tarihindeki ictimaında karargir olmuştur.

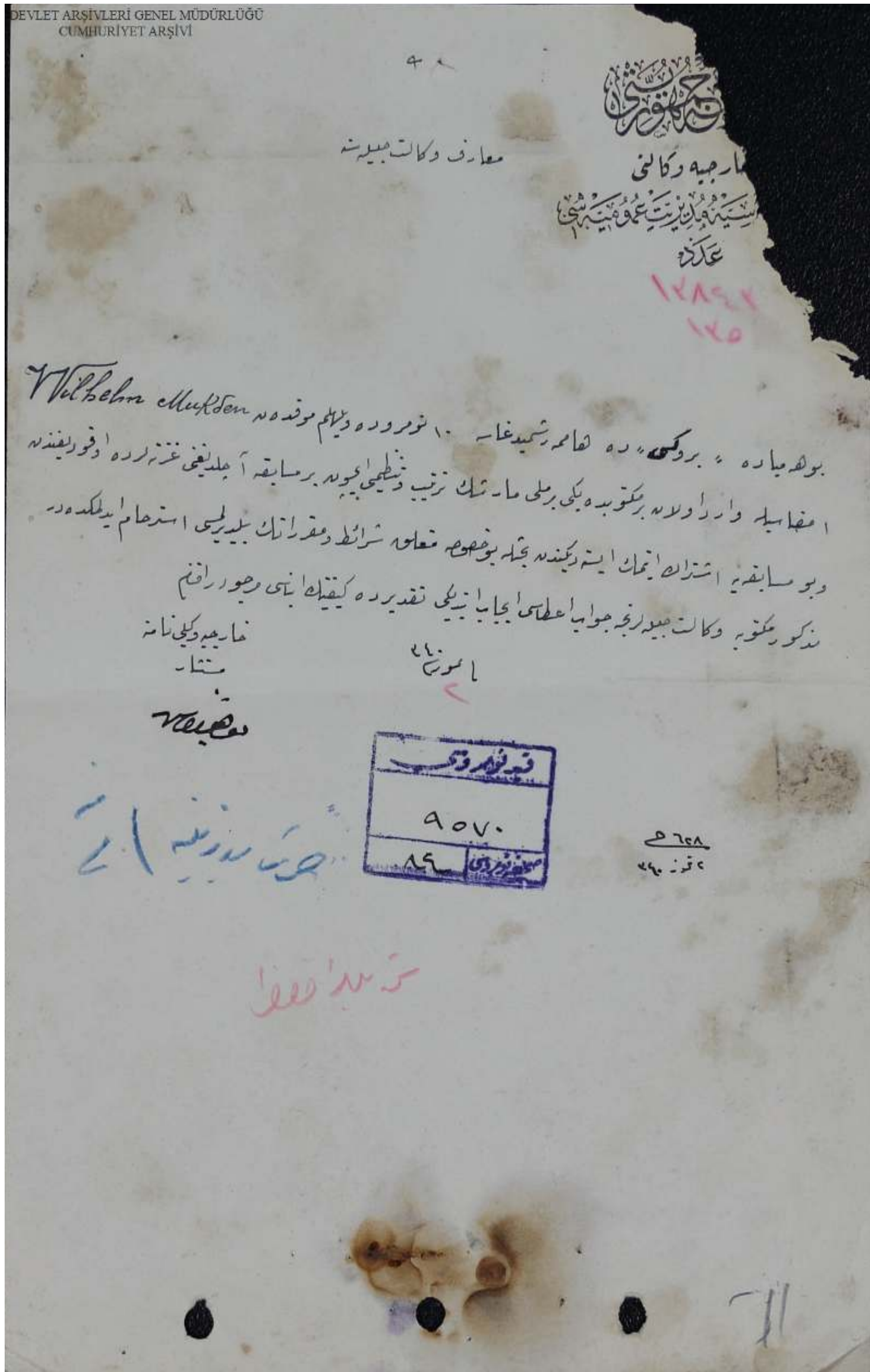
29 Mayıs 337

İmza İmza İmza İmza

İmza İmza İmza İmza

Deftere kaydedilmiştir.
29 minhu
İmza

5. Bohemya'dan Wilhelm Mukden adlı bir şahsın Millî Eğitim Bakanlığına İstiklâl Marşı müsabakasına katılmak istediğini bildiren dilekçesi

جمهوريت تركيه
خارجيه وكالتی
عدد
١٢٨٩٤٢
١٢٥

معارف وكالت جليله‌سنه

بوهمياده «بروكس» ده قايزر رشيد غاسه ١٠ نومروده ويلهلم موقدن Wilhelm Mukden
آنقره‌ده‌كی بر ملی مارشك ترتيب و تنظيمی ايچون بر مسابقه آچيلديغنی غزته‌لرده اوقوديغندن
[illegible] وارد اولان بر مكتوبده بو خصوصه متعلق شرائط و مقرراتك بيلديريلمسی استرحام ايدلمكده‌در
و بو مسابقه‌يه اشتراك ايتمك ايسته‌ديكندن بحثله
مذكور مكتوبه وكالت جليله‌لرنجه جواب اعطاسی ايجاب ايديكی تقديرده كيفيتك انباسی [illegible]

١ تموز ٣٤٠

خارجيه وكيلی نامنه
مستشار

٩٥٧٠

Türkiye Cumhuriyeti
Umur-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Aded: 13843/135

Bihi

Maarif Vekâlet-i Celilesine

Bohemya'da " Bruks"da Hammer Şmithgas'a (...?) 10 numarada Wilhelm Mukden imzasıyla varid olan bir mektupta yeni bir milli marşın tertib ve tanzimi için bir müsabaka açıldığını gazetelerde okuduğundan ve bu müsabakaya iştirak etmek istediğinden bahisle bu hususa müteallik şerait ve mukarreratın bildirilmesi istirham edilmektedir. Mezkûr mektuba Vekâlet-i Celilelerince cevab i'tası icab ettiği takdirde keyfiyetin inbası mercu'dur efendim.

2 Temmuz sene 340
Hariciye Vekili namına
Müsteşar
İmza

Kayıt numarası 9570
Sahife numarası 84

H 628
2 Temmuz 340

Hars Müdüriyetine
2 minhu

Şimdilik hıfz

6. Lemi Bey'in İstiklâl Marşı bestesi

بسته: لمعی بك استقلال مارشی كفته: محمد عاكف بك

منتخبات

٤٣١

استقلال مارشی

قصمانی زاده عودجی شاملی اسكندر

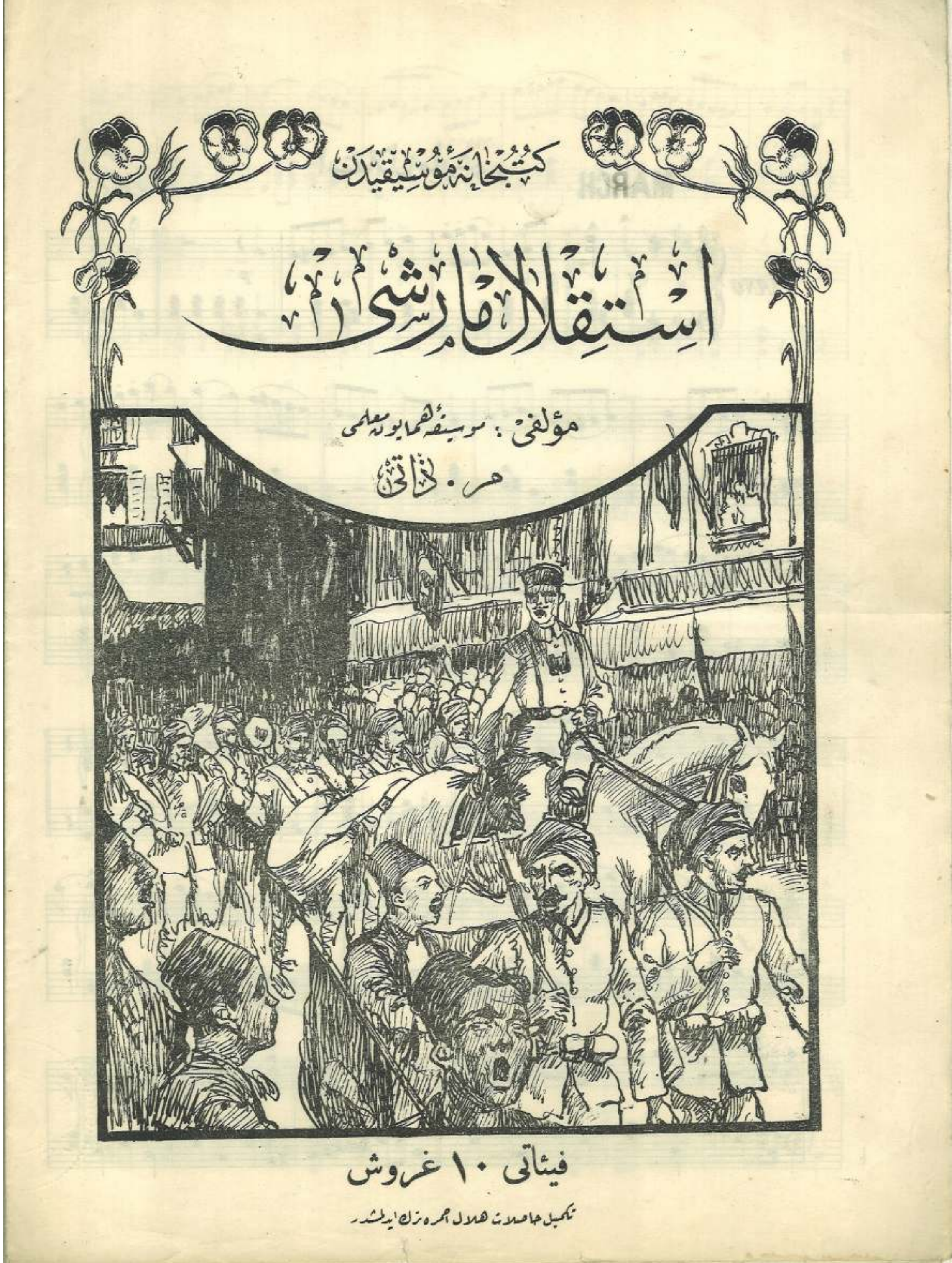
Ghamli Iskender

١٨٣٦

Beyazid No 18 Vis a vis du malie

T.F. 1836 Stamboul

7. M. Zati Bey'in İstiklâl marşı bestesi.

2

استقلال مارشى

مؤلفى :
م . زالى

MARCH

PIANO

f p p

cresc. mf

f

p

cresc.

f

Fine

Trio

p

قورق مه سون من بو شه فق لر ده

يو زن آل سان جاق سون مه دن يور

دو مك اوس تين ده تو تن اك صوك او جاق

او به نم مل لـ تـ مك ييل دي زي در پار لا يا

جق او به نم در او به نم مل له

f

ت مك در آن جاق

p

pp

8. Zeki Bey'in İstiklâl Marşı bestesi

İstiklal Marşımızın Osman Zeki Bey (Üngör) tarafından yapılan bestesi.
(Mehmet Ruyan Soydan Koleksiyonu).

استقلال مارشی

Marche moderée (♩= 60)

Chant

Kork ma

Piano

ff

استقلال مارشی

پیانو

ff

ساز

cres

استقلال مارشی

قورقما سونمز بو شفقلرده یوزن آل سنجاق
سونمەدن یوردمك اوستنده توتن الك صوك اوجاق
او بنم ملتمك یلدیزیدر پارلایاجق
او بنمدر ، او بنم ملتمکدر آنجاق

چاتما قوربان اولایم چهره‌کی ای نازلی هلال
قهرمان عرقمه بر گول ، نه بو شدت ، بو جلال
سکا اولماز دوکولن قانلریمز صوکرا حلال
حقیدر حقه طاپان ملتمك استقلال .

MARCHE D'INDÉPENDANCE

Korkma seunmèz' bou chafaklarda yuzèn' al sandjak
Seunmédèn' yourdoumoun ustundé tutèn èn son odjak
O bènim' millétimin' yildizidir parlayadjak
O bènimdir, o bènim' milletimindir andjak.

Tchatma, kourban olayim tchèhrèni èy nazli hilal
Kahraman irkima bir ghul, nè bou chiddèt' bou djélal
Sana olmaz deuqu'lèn kanlarimiz sonra hélal
Hakkidir hakka tapan millétimin' istiklal.

فیاتی ٥٠ غروشدر

9. Ali Rıfat Bey'in İstiklâl Marşı bestesi

استقلال مارشی

معارف وکالت جلیله‌جه ترتیب اولنان مسابقه‌ده هیئت علمیه قراریله برنجیلکی احراز ایدن ملی مارشدر

مؤلفی : علی رفعت

کاغدجیلق و مطبعه‌جیلق عثمانلی آنونیم شرکتی

قورقما سونمز بو شفقلرده یوزن آل سنجاق
سونمه‌دن یوردیمك اوستنده توتن اڭ صوڭ اوجاق
او بنم ملتمك ییلدیزیدر پارلایه‌جاق
او بنمدر او بنم ملتمكدر آنجاق

دالغالان سن ده شفقلر گبی ای شانلی هلال !
اولسون آرتیق دوكیلان قانلریمك هپسی حلال ؛
ابدیا سكا یوق ، عرقمه یوق اضمحلال
حقیدر حر یاشامش بایراغمك حریت
حقیدر حقه طاپان ملتمك استقلال

« محمد عاكف »

فیاتی
١٠ غروشدر

مهرسز نسخه‌لر ساخته‌در

استقلال مارشی

پيانو

ff

cres

p

p

f

f

cres

rall

10. Ali Rıfat Bey'in diğer bir İstiklâl Marşı bestesi

استقلال مارشى

بستہ کار علی رفعت بك

شاعر محمد عاكف بك

١

قورقما، سونمز بو شفقلرده یوزن آل سانجاق،
سونمه‌دن یوردیمك اوستنده توتن اڭ صوڭ اوجاق.
او بنم ملتمك یلدیزیدر، پارلایاجق؛
او بنمدر، او بنم ملتمكدر آنجاق.

٢

چاتما، قربان اولایم، چهره‌ڭی، ای نازلی هلال!
قهرمان عرقمه بر كول.. نه بو شدت، بو جلال.
سڭا اولماز دوكولن قانلریمز صوڭرا حلال؛
حقیدر، حقه طاپان ملتمك استقلال.

٣

بن ازلدن بریدر حر یاشادم، حر یاشارم؛
هانكی چیلغین بڭا زنجیر اوره‌جقمش؟ شاشارم.
كوكره‌مش سیل كبی‌یم، بندیمی چیكنر، آشارم؛
ییرتارم طاغلری، انكینلره صیغمام، طاشارم.

٤

غربك آفاقنی صارمشسه چلیك زرهلی دیوار،
بنم ایمان دولو كوكسم كبی سرحدم وار.
اولوسون، قورقما، ناصل بویله بر ایمانی بوغار،
«مدنیت» دیدیكڭ تك دیشی قالمش جاناوار؟

٥

آرقداش! یوردیمه آلچاقلری اوغراتما، صاقین؛
سپر ایت كوكده‌ڭی، دورسون بو حیاسزجه آقین...
دوغاجقدر سڭا وعد ایتدیكی كونلر حقك؛
كیم بیلیر، بلكه یارین! بلكه یارندن ده یاقین!

٦

باصدیغك یرلری طوپراق دییرك كچمه، طانی،
دوشون آلتنده‌كی بیكلرجه كفنسز یاتانی.
سن شهید اوغلیسك، اینجیتمه، یازیقدر آتاڭی؛
ویرمه، دنیالری آلسه‌ڭ ده، بو جنت وطنی.

٧

كیم بو جنت وطنك اوغرینه اولماز كه فدا
شهدا فیشقیراجق طوپراغی صیقساڭ شهدا...
جانی، جانانی، بوتون واریمی آلسین ده خدا
ایتمه‌سین تك وطنمدن بنی دنیاده جدا.

٨

روحمك سندن الهی شودر آنجاق املی:
دكمه‌سین معبدیمك كوكسنه نامحرم الی؛
بو اذانلر، كه شهادتلری دینك تملی،
ابدی یوردیمك اوستنده بنم اینڭله‌ملی.

٩

او زمان وجد ایله بیڭ سجده ایدر، وارسه طاشم؛
هر جریحه‌مدن الهی بوشانوب قانلی یاشم،
فیشقیریر روح مجرد كبی یردن نعشم؛
او زمان یوكسه‌له‌رك عرشه ده‌كر بلكه باشم.

١٠

دالغالان سن ده شفقلر كبی ای شانلی هلال!
اولسون آرتیق دوكولن قانلریمك هپسی حلال؛
ابدیا سڭا یوق، عرقمه یوق اضمحلال...
حقیدر، حر یاشامش بایراغمك حریت؛
حقیدر، حقه طاپان ملتمك استقلال...

عاكف

مارشك نوطه‌سی مخصوص نوطه‌سیله آیریجه طبع اولنه‌جقدر

فیاتی ٥ غروشدر

استقلال مارشی

MARCHE.

Kork ma seun mez bou ché fak lar

da yu zen ai sa n djak .... a

l san dja k

seun mé dén your dou moun

us tun dé tu ten in son o djak

so n o dja k o bé

nim mil lé ti min yil di zi dir par

la ya djak o bé nim dir o bé

nim mil lé ti min dir a n djak

Rall.

EKLER

1. Mehmet Âkif'in gençlik fotoğrafı

MEHMED ÂKİF'İN
GENÇLİK FOTOĞRAFI

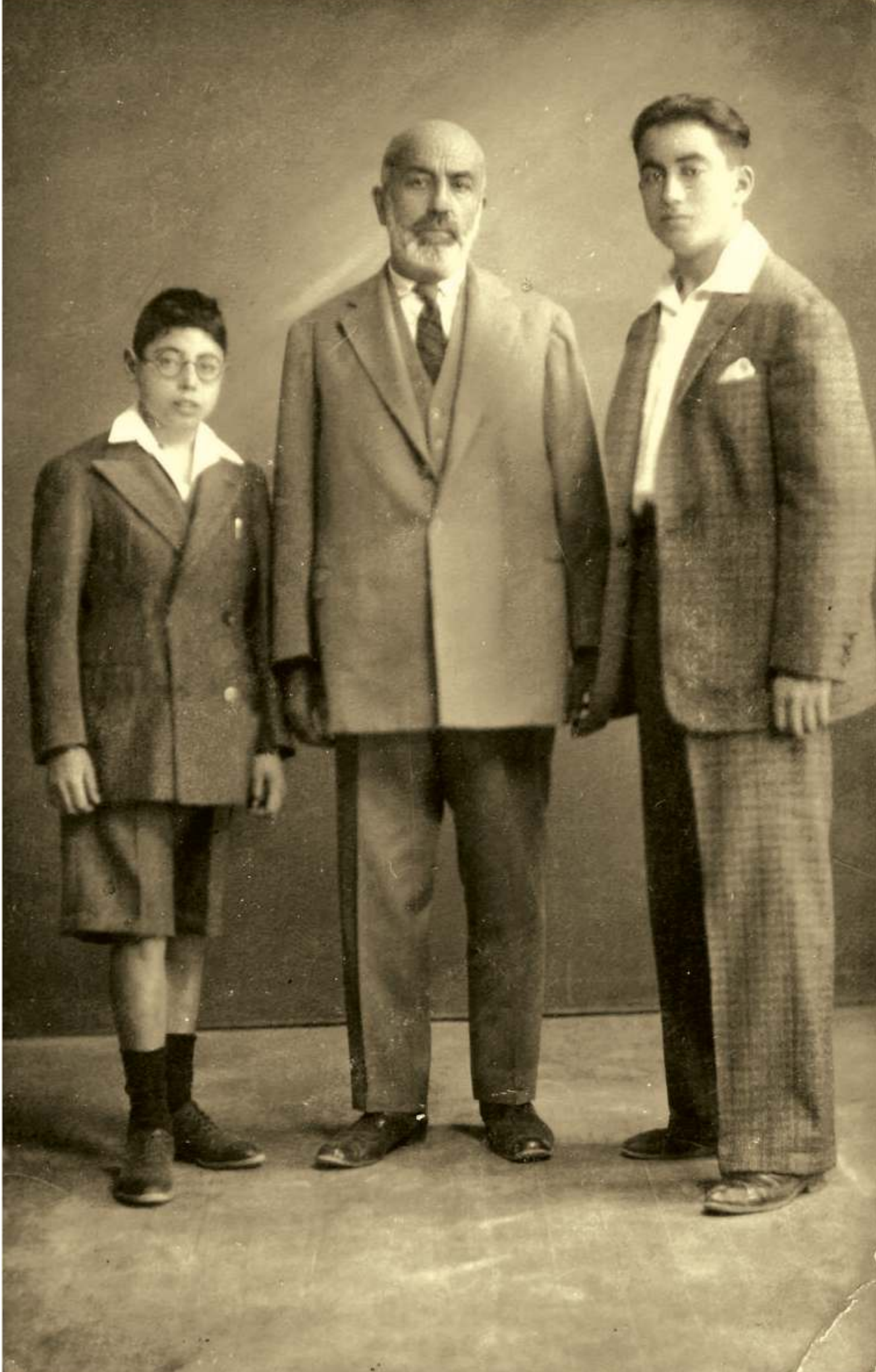
2. Mehmet Âkif'in eşi İsmet Hanım'ın fotoğrafı

3. Mehmet Âkif'in kızları Suat Hanım ve Feride Hanım'ın fotoğrafları

4. Mehmet Âkif ve oğulları Mehmet Emin Efendi ve Tahir Efendi'nin fotoğrafları

5. Mehmet Âkif Bey'in kızı Suat Hanım'ın fotoğrafı

6. Mehmet Âkif Bey'in eşi İsmet Hanım, oğlu Emin ve kızı Feride Hanım'ın fotoğrafları

7. Burdur Mebusu Mehmet Âkif'in Meclis albümündeki fotoğrafı

8. Mehmet Âkif Ankara'da milletvekili iken çekilmiş fotoğrafı

9. Mehmet Âkif'in Hilvan'da (Mısır) çekilmiş fotoğrafı

10. Mehmet Âkif'in fotoğrafı

11. Mehmet Âkif'in evinin bahçesinde çekilmiş fotoğrafı

12. Mehmet Âkif'in Nişantaşı Sağlık Yurdu'nda hasta yatağında iken çekilmiş fotoğrafı

13. Mehmet Âkif'in görev yaptığı Birinci Meclis salonu.

14. Mehmet Âkif'in İstiklâl Marşını yazdığı mekân (Ankara'daki Tacettin Camii)

15. Mehmet Âkif'in Hilvan'daki (Mısır'daki) evine ait fotoğraf

16. Mehmet Âkif'in Edirnekapı Şehitliği'ndeki mezarı.

